HERMANNI BOERHAAUE DE COGNOSCENDIS ET CURANDIS MORBIS APHORISMI VNACUM EIUSDEM DE...

Herman Boerhaave, Karl Friedrich Kaltschmied

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XV
G
92
NAPOLI

HERMANNI BOERHAAVE
DE
COGNOSCENDIS
ET
CVRANDIS MORBIS
APHORISMI
VNACVM
EIVSDEM
DE
MATERIA MEDICA
ET
REMEDIORVM FORMVLIS
LIBELLO
AD
SINGVLOS APHORISMOS DIGESTO
ET
SCRIPTORVM BOERHAAVIANORVM INDICE
DENVO
MVLTO EMENDATIORES ET AVCTIORES
PRODEVNT
CVM PRAEFATIONE
CAROLI FRIDERICI KALTSCHMIED
D. ET P. P. O. MEDICINAE, EIVSDEMQVE ORDINIS
IN ACADEMIA IENENSI SENIORIS.

LIPSIAE ET FRANCOFVRTI
PROSTANT APVD I. C. FISCHERVM. 1758.

LECTORI BENEVOLO
S. P. D.
CAROLVS FRIDERICVS KALTSCHMIED.

Tanto vtique noſtra tempora prae antiquis artium ac ſcientiarum ſplendore fulgent, vt ea, quae iam venuſto ſatis corpore incidunt, olim vix adumbrata comparuerint. Eminenti certe gradu haec arti medicae contigit felicitas, vt ſectatores nacta ſatis ſtrenuos, intra ſeculi limites caput extollere potuerit, ita, vt, quae antea tenebris obuoluta, ac incerta fragilique nitebantur probabilitate, iam firmo ac inconcuſſo ſtent fundamento, inuentis variis, inuentoribus ſuis artique ipſi eandem conciliantibus famam ac auctoritatem. Mitto, quae ex ſagaci ac indefeſſa celeberrimorum phyſicorum diligentia in artem

noſtram redundarunt emolumenta. Mitto, quae ars ſalutaris ex applicatione rei mathematicae, legum v. g. mechanicarum ceperit incrementa. Mitto, quae ex iniectionibus in vaſcula corporis fere minima, in corporis noſtri penetralia acceſſerit inquirendi facilitas, circuitusque humorum perſpicuitas. Mitto, quae rei chirurgicae acceſſerint inuenta ac emolumenta. Quae vero admiratio ac voluptas ſubit animum, ſi theſaurum illum incomparabilem perſpicimus, quem foecundiſſima inuentorum aetas in perſcrutatione materiae, quam vocant, medicae collegit, imo cumulauit. Quantum praeclari chimici, quantum botanici celeberrimi, quantum acutiſſimi phyſici huic addidere augmentum? Aſt indignatione perfuſi quilibet rei medicae fautores ſtatoreſque eiusdem faciem intuentes acerbis cer-

te querelis inuehere coguntur in temeritatem, ſimplicitatem ac negligentiam eorum, qui noſtris temporibus tantis opibus tantisque rei medicae eo vsque theſauris abutuntur, vt hodie ex tanta medicamentorum ſupellectile eiusdemque peruerſo vſu plus ſaepe damni in genus humanum, quam vtilitatis ac emolumenti redundare perſpiciamus.

Commune quidem ab omni aeuo hoc artium ſcientiarumque incrementis fuit infortunium, vt impedimenta aequali fere robore augmentorum felicitatem infringere ac aemulari fuerint conata, prae reliquis tamen ars ſalutaris infenſa multorum molimina non poteſt non ſatis deplorare. Et quis omnium calamitatum rem medicam affligentium funeſta breui ſpatio ſaltem recenſere voluerit nomina, cum fere tot ſcatere vi-

videamus naeuis cateruameorum, qui medicinam peruerſe faciunt, quam quot pretioſis illis naturae et artis beneficiis materiae fulget medicae apparatus.

Quaedam ſaltem acu, quod aiunt, tangere placet, quae commodum in ſalutem generis humani ex theſauro medicamentorum expectandum maxime infringunt atque imminuunt.

Ex incuria vtique medicorum complurium factum eſt, vt ad vana emanauerit ingenia, ad ſimplices peruenerit aures notitia medicamentorum etiam prae reliquis laudabilium, imo, quae vocant, *heroicorum*. Quantam horum temerario vſu non ſolum medicaſtri, ſed et ii, qui ab omni alias notitia rei medicae abhorrent, edant ſtragem, quotidiana teſtatur experientia. Quantas abuſus mercurii ſaluti hominum infert calamita-

mita-

mitates, quantas calidiorum ac fortiorum medicamentorum abuſus edit noxas, vt tot fere homines peruerſo vſu remediorum ſanitatis patiantur iacturam, quam quot ex corporis fragilitate congenita naturae ſoluunt debita? aegris tot calices mortis ab imperitis ac nefariis ſaepe artis opprobriis propinantur, quod pocula vitae a peritis artis ſectatoribus vix poſſunt praeparari.

Quanta hinc in ſalutem generis humani redundaret felicitas, haud ſatis poſſumus proſequi eloquio, ſi legum ſeueritate proſpectum eſſet, ne quis rei medicae non ſatis gnarus, nec arte politus medicinam facere, aut medicamenta exhibere tentet, neque ex pharmacopoliis cuiquam medicamenta repetere fas eſſet, niſi a medico probata atque ipſius auctoritate conceſſa. Quot hominum legiones mortis

 fau-

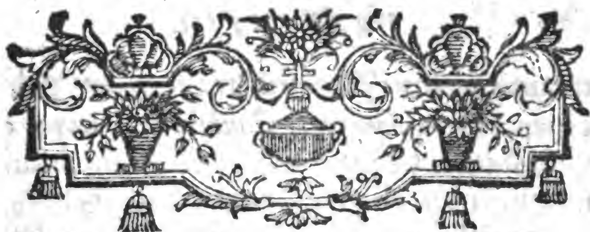
faucibus erepti ſanitatem lege publica conſeruatam laeti exſultarent? Aſt et in ipſo medicamentorum tanto apparatu auctoritate publica rei medicae ſelectus ſatis ſollicite procuratus non minorem afferret vtilitatem. Tanta enim pharmacorum moles tam accuratam tamque feruidam in acquirendis, in praeparandis conſeruandisque innumerae fere copiae medicamentis requirit induſtriam, vt hominis vix vires ſufficiant, ſingulis decenter proſpiciendi. Ex tanta igitur remediorum ſuppellectile ſi ea, quae a peritis medicis ſeligerentur ac vſui publico proficua prae reliquis iudicarentur, ſummo poſtea rigore in pharmacopoliis accuratiſſimae praeparationi ſubiicerentur legumque auctoritate conſeruarentur. Haberent, quod et medici et rei pharmaceuticae amatores multum in facien-

cienda medicina iuuaret, compendium, et pharmacopolae accurata magis elaboratione ac conſeruatione ſelecto eiusmodi theſauro decenter poſſent proſpicere, cum tanta copia rerum obruti officio ſatisfacere ipſis vix integrum ſit. Eſt interdum, vt et maioris pretii medicamina prae reliquis aegrotum reficiant, aſt eam in pharmacopoliis pretioſorum copiam, quae vulgo iis inferuntur, vix publico inſeruire commodo ſagaciores rei medicae ſectatores haud fugiet. Et quamuis peruerſus ſeculi genius ad rariora aeque ac chariora ſaepius rapiat delicatiores, vt iis ſolum inhient in ſanitate tuenda remediis, quae multo pretio vel labore e longinquo repetuntur, quamuis animalia locorum patientia genita vernaculis ſaepe vtentia facilius cum ſanitate in gratiam redire ament, quam mor-

tiferis ſaepe diſſitis regionibus aduolantibus remediorum opibus, haud tamen eorum cauſa, qui morbos inepta ratione tentare eosque profligare deſiderant, pharmacopolii moles creſcere remque medicam magis operoſam magisque difficilem reddere fas eſt.

Perſpice, LECTOR BENEVOLE, paruum huncce libellum, auctore celeberrimo, et commentatore magni nominis et famae L. B. a SWITEN vere dignum, lectu digniſſimum, nec inuenies ea, quae noſtro tempore pharmacopolia onerant, medicamenta; ſufficientia tamen cuilibet, qui medici, ductum ſanae rationis et artis ſequentis, nomen aeque tueri ſatagit ac famam, verbo, qui dignus laude *Boerhauiana.* Dabam Ienae die 28 Maii 1757.

PRAE-

PRAEFATIO NOVA EDITORIS.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

EDITOR.

Si quae ſunt praeclara diuini ingenii monimenta, quae ſtatim nonſolum omnium eruditorum meruerunt plauſum et admirationem, ſed etiam poſt auctoris obitum auctoritatem, quam ab eo acceperant, tuentur et in dies magis magisque augent, ea profecto ſunt, quae in arte medendi Magnus BOERHAAVIUS reliquit nobis et poſteris huic et futuro ſaeculo profutura. Medicorum hic Princeps temporis noſtri Hypocrates ſummum ſeſe praeſtitit, dum viueret, artis ſalutaris Doctorem, tam doctrina quam ſcriptis excellentem. E huius ſchola tamquam

quam ex equo Troiano meri exiere principes, *Albini*, *Gorteri*, *Gaubii*, van *Royen* et van *Sviten* et plures adhuc alii, quos nunc intelligimus, alio loco nominabimus honorificentiſſime. Hi Magni Summi Doctoris diſcipuli, ſi inſignia et maxime illuſtria eius merita ipſi iam dudum haud tribuiſſent ſempiternam nominis celebritatem, illi reddunt vitam ac immortalitatem.

Hinc nonſolum aulae ſummorum ac maximorum Principum, ſed Muſarum ſacraria in iisque doctorum ſcholae perſonant laudidus *Boerhaauianis* ac principiis, quibus tam in ſanandis morbis, quam in erudiendis diſcipulis maximo vtuntur fructu. Celeberrimi medici id vnice agunt, vt placita *Boerhaauiana* eruditis illuſtrent commentariis, quos ſuo loco recenſere a re noſtra haud erit forſitan alienum. Et ſicuti inter genuino ſcripta Boerhaauiana eminent de ſanandis et curandis morbis aphorismi, digni quoque iudicati ſunt, qui iuſſu S. R. I. Caeſareae Maieſtatis in omnibus academiis caeſareis non ſolum in ſcholis a Doctoribus explicentur, ſed in quamplurimis aliis academiis etiam extra Germaniam Doctorum praelectionibus inſeruiant. Praeterea

terea Vir ſumme Illuſtris GERARDVS van SWIETEN temporis noſtri Galenus, digniſſimus tanto Magiſtro diſcipulus, qui, vt ipſe teſtatur, viginti annorum ſpatio ſcholas Boerhaauianas frequentauit, huncque Doctorem pertinaci induſtria ſummoque ſtudio eſt ſectatus, ab eoque omnia, quae in arte medendi ſunt vera, recta, pulchra et recondita, et ad perficiendum conſumatum medicum faciunt, accepit, opere magno et exaſciato multo labore ac ſummo ſtudio elaborato, et ſub inſcriptione Commentariorum in laudatos *Boerhaauii* Aphoriſmos III. Tomis 4. maj. *Amſtelodami* edito cum orbe erudito communicauit, ſpemque fecit, fore vt hos elegantiſſimos commentarios Tomo IV. perficiat, quem orbis litteratus auide expectat.

In his egregiis Commentariis Magnus van SWIETEN omnem theſaurum eruditionis Boerhaauianae effudit et alterum ſeſe praebuit *Boerhauium* et tantum hic praeceptori optimo addidit rependitque immortalitatis, quantum ille in erudiendo ac perficiendo hoc Excellenti et Magno diſcipulo impendit operae et laboris.

Variae

Variae extant horum aphorismorum editiones. Primum hi Aphorismi Lugduni Batauorum 1709. 8uo typis descripti sunt, quibus variae successerunt editiones, inter quas eminent, ea, quae Lugduni Batauorum 1737. 8uo recusa est; et ea, quam celeberrimus B. *Schulzius* Halae 1739. 8uo iuxta priorem denuo typis exprimendam curauit. Priorem vt meliorem commendat ipse auctor, posteriorem emendanit ac correxit experientissimus *Schulzius* praeclarus horum aphorismorum interpres.

Has sequimur editiones, dum de noua instruenda ac euulganda saepius laudatorum aphorismorum editione cogitamus. Huic singulare decus atque ornamentum conciliauit magni nominis Medicus, Illustris KALTSCHMIED docta et eleganti praefatione, qua hanc nostram adornauit editionem. Et ne omnino nihil ad augendam ac perficiendam hanc nouam aphorismorum Boerhaauianorum editionem contulisse videamur; breuem scriptorum *Boerhaauianorum* indicem subiicere e re nostra esse credidimus, quam TVO nunc BENEVOLE LECTOR sistimus obtutui.

Her-

Hermanni Boerhaauii illuſtre ac immortale nomen haec prae ſe ferunt ſcripta:

1. *Oratio academica*, qua docetur, bene intellectam a *Cicerone* et refutatam eſſe *Epicuri* de ſummo bono ſententiam.
2. *Oratio* de commendando ſtudio hypocratico 1701. in opuſc. p. 9.
3. - - de vſu ratiocinii mechanici in medicina 1703. in opuſc. p. 9.
4. - - de repurgatae medicinae facili ſimplicitate 1709. in opuſc. p. 19.
5. - - de comparando certo in phyſicis 1715. in opuſc. p. 27.
6. - - de Chemia ſuos errores expurgante 1718. in opuſc. p. 36.
7. - - de vita et obitu clariſſimi *Bernardi Albini* 1731. in opuſc. p. 44.
8. - - habita, quum honeſta miſſione impetrata Botanicam et Chemicam profeſſionem publice deponeret 1729. in opuſc. p. 44.
9. - - de honore Medici ſeruitute 1731. in opuſc. p. 59.
10. - - de Chemia ſuos exteros expurgante L. B. 1718.

11. *Disputatio philosophica inauguralis de distinctione mentis a corpore.* Lugd. Batav. 1690. 4to.

12. - - *medica inauguralis de vtilitate explorandorum in aegris excrementorum et signorum.* Harderouici 1693.

13. *Institutiones medicae* in vsus annuae exercitationis domesticae 1708 L.B. 8. prodierunt quas octo aliae secutae sunt editiones omnibus sat notae atque cognitae, vltima earum editio typis descridta est Norimbergae 1756. 8uo.

Has commentariis suis adornarunt Cl. HEVMANNVS cuius commentarii 1752. Lugd. Batau. 8uo IV. partibus typis expressi sunt; et illustris HALLERVS qui praelectiones academicas in proprias rei medicae institutiones, (*Boërhaauii* nempe) edidit, notisque illustrauit Goettingae 1739. 8uo et seqq. aliquot voluminibus publicauit.

14. *Aphorismi de cognoscendis et curandis morbis*, Lugduni Batauor. 1709. primum in lucem emissi post aliquoties recusi sunt. Septem eorum nunc extant editiones, e quibus prae-

praeſtantiores indicauimus, et non minus praeſtantem cum variis praemiſſis nunc renouamus et exhibemus.

Elegantiſſimus in hos Aphoriſmos Commentarius eſt ipſius B. Illuſtris Auctoris.

15. *Praxis medica*, quae primum Batau. IV. Vol. 1728. 12mo poſtea vero 1732. et 1738. V. Volum. 12mo Londini prodiit.

Sed huic adhuc anteferenda ſunt praeſtantiſſima et doctiſſima in hos aphoriſmos *commentaria* quae Medicorum Princeps Perilluſtris *Gerard van* SWIETEN congeſſit elaborauit et communicauit cum publico. Horum Commentariorum Tomus I. 1742. Londini typis expreſſus eſt, ſed nunc denuo vna cum Tomo II. et III. Lugduni Batauorum 4to maj. 1752 - 1755. excuſus eſt. Et licet ii vna cum praefatione B. illuſtris HAMBERGERI Hildburghuſae ſtatim fuerint repetiti, haec editio tamen multas ob rationes Lugdunenſi cedere debet, quae Hildburghuſanae omnino palmam praeripit.

16. *Libellus de materia medica et remediorum formulis, quae Aphorismis inseruiunt*, primum *Lugd. Batau.* 1706. et vltimum ibidem 1740. prodiit. Subiunctus quoque a Celeberrimo *Schulzio* Aphorismis Boerhaauianis de cognoscendis et curandis morbis hic libellus, quem sub calcem editionis nostrae adiungere haud intermisimus.

17. *Index plantarum* in horto Lugd. Batauor. repert. Lugd. Batauor. 1716. 8uo.

18. *Index alter plantarum*, quae in horto Lugdunensi aluntur, 2 Vol. Lugd. Batau. 1720. et 1727. 4to.

19. *Historia plantarum* cum suis characteribus et virtutibus, 1727. 8uo.

20. *Epistola* ad *Ruyschium* de Fabrica Glandularum in corpore humano, Amstelod. 1722. 4to.

21. *Atrocis nec descripti prius morbi historia*, Lugd. 1724. in opusc. p. 98.

22. *Atrocis rarissimique morbi historia altera*, Leid. 1728. in opusc. p. 111.

23. *Tra-*

23. *Tractatus medicus* de lue Aphrodisiaca praefixus aphrodisiaco, 1728. Leid. fol. in opusc. p. 119.

24. *Tractatus tres de Mercurio* in Frans. Phil. N. 430. p. 433. et 444. 2. in Ac. Sc. 1734. et duo priores in opusc. p. 129.

25. - - *de purganda medicina* a curarum sordibus. Parisiis 1714. 12mo.

26. *Elementa Chemiae*, 2 Vol. Leid. 1732. 4to variis locis et annis diuersaque forma denuo sunt recusa.

27. *Institutiones et experimenta Chemiae* 2 Vol. Paris. 1724. 8uo et anglice 1725. 4to.

28. *De Mercurio experimenta*, Vltraiecti 1735. 8uo et Norimbergae 1736. 4to.

29. *De viribus Medicamentorum*, Anglice 1719. 8uo, Latine 1723. 1724. 1726. et 1734. Paris. 12mo 1752. Ienae et Lipsiae 8uo.

30. *Affectum libris et praxi rarissimum*, Lugd. Batau. 1738. 4to.

31. *Methodus studendi medicinam*, Anglice 1719. 8uo Latine 1728. 1734. 12mo.

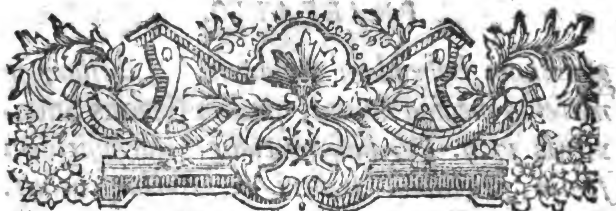
32. *Opuscula omnia in vnum collecta*, Hagae 1738. 4to.

Opera medica, Venetiis 1724. 4to.

Opera omnia, Venetiis 1735. 4to.

Haec sunt scripta *Boerhaauiana*, quae eius *aphorismis* a nobis denuo editis addere adiungereque placuit. Et si Tibi BENEVOLE LECTOR huic nostrae Aphorismorum *Boerhaauianorum* editioni album adieceris calculum, si scriptorum *Boerhaauianorum* indicem et alia a nobis adlata probaueris, laborum nostrorum pretium sat magnum nos consecutos arbitramur. Vale B. L. et aureis *Boerhaauii* monimentis feliciter cum maxima fruere vtilitate. Dabamus in Athenaeo iuxta Salam die 15. Mens. Iun. A. S. R. cIↃDCCLVII.

PRAEFATIO EDITORIS.

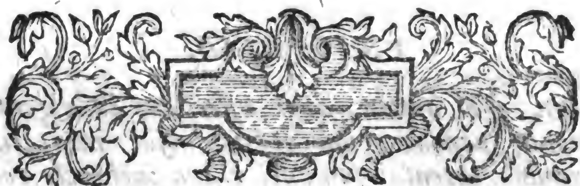
Nihil est quod in hoc limine aut de celeberrimo horum opusculorum auctore, nuper caelitibus adscripto, aut de ipsorum librorum praestantia, disseram. Vsque adeo omnibus, et per omnes terrarum angulos, nota paucis attingere, idem ac praeuaricari videtur. Requirebam nuper exempla pro auditoribus, qui sibi hunc potissimum practicae doctrinae ducem elegerant, quem ipsis explicarem; neque tamen genuinae editionis tot reperiebam, quot sufficerent. Hinc consilium vnum supererat, vt renouandum opus susciperem, postquam non amplius verendum videbatur, ne plenior aliqua editio inutilem reddat praegressas. Sequutus sum in aphorismis illam editionem Lugduni Batauorum CIↃIↃCCXXXVII. *excusam, quam b. Auctor*

 genui-

genuinam habendam declaruit. Libellum de materia medica damus, qualem Isaacus Seuerinus 1727. *Lugduni procudit: quem itidem ſolum genuinum haberi b. Auctor voluit. Pauca omnino exempla fieri voluimus: nulla enim ſpe auara ad edendum acceſſimus. Studioſorum commodo id dedimus, vt cuiuis capiti aphoriſmorum abſoluto mox ſubiungeremus, quae ad illud pertinent ex libello de materia medica. Nec operae pepercimus, vt euitarentur typothetarum vitia: et quae manifeſta in priori editione erant, corrigerentur. Si forte vna vel altera littera cum alia permutata ſupereſt: id ſperamus neminem poſſe morari aut ſenſum obſcurare. Quod ſupereſt, rogamus* BENEVOLVM LECTOREM, *velit noſtrum inſeruiendi ſtudium aequi bonique conſulere. Halae Magdeburgicae pridie Kalendar. Aprilis* CIↃ IↃ CCXXXIX.

PRAE-

PRAEFATIO
AD APHORISMOS

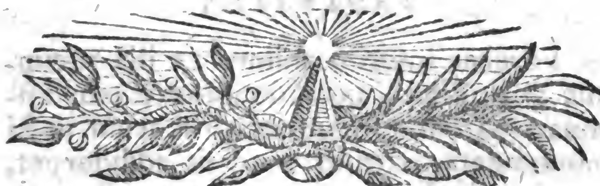
LECTORI AVCTOR.

En libellum, mole paruum, grauem materia, nec ſine labore natum. Auctior ille quinto Leydae prodit, et locis quibusdam paulo explicatior. Regulas vero promittit, quae cauſas morborum expedire, atque euentus ſecundare, poſſint. Experimenta huic quidem neceſſaria operae Graecorum induſtria, diligentia Arabum, et paucorum inter recentes accuratio, ſuppeditauit. Anatome vero, et mechanice, noſtris cultior, ratiocinio filum et fundamenta dedit. Vtraque fida! quidquid ignari clament, aut inuidioſi obſtrepant. Oderunt quippe et calumniantur iſti, quae nec attingere valent: non ergo, niſi ſibimet, vocali ignorantia nocent.

cent. Vbi autem, dum affectibus indulgent, inania paradoxorum et damnosae nouitatis crimina obtentui sumunt, risum mehercle rerum gnaris excitant! Qui antiqua scrutati, noua non ignorant, videbunt quid praestitum sit. Et hos ego solos idoneos operis iudices agnosco. Sciant autem hi, quos equidem veneror, in priuatos haec exarata vsus: assequentur ita et ordinis simul, et breuitatis, causas. Auctores non citaui, quum nimii, vel nulli, nominandi essent. Nec *speciosos medicamentorum titulos morbis addidi. Cur? nihil arti exitiale magis noui; neque vero ipse vllum cognosco, quin solo tempestiuo vsu tale fiat; hunc vero vbique indicare annisus sum non perfunctorie. Postremo omnia haec stilo scripta in arte recepto magis, quam ad puritatem Augustei seculi expolito; facilius enim ille capitur, huic forte interprete foret opus; saltem plus exegisset, quam quo fruor, otii. Vale!*

PRAE-

PRAEFATIO
AD LIBELLVM DE MATERIA MEDICA ET FORMVLIS.

AVDITORIBVS SVIS
S.
H. BOERHAAVE.

Ego, postquam animum medicinae ex auctoritate procerum academicorum docendae applicui, id inprimis credidi mei esse muneris, candide vt vobis exponerem simpliciterque illa, quae, veris experimentorum successuumque euentis, firma in arte cognoscuntur.

Sane, eo quidem proposito, perscrutabar relicta nobis hodie ex iis, quae sapienti industria explorata sibi satisque spectata tradidere veteres. Illa vero, vbi composui rebus, quas medicinam faciendo deprehendebam, inueni obseruatae sollicite naturae vestigia vbique pressa: neque adeo certius quid sperari posse, neque aliunde colligi meliora.

Ferebat interim animus et illa vtcunque perluſtrare, quae dominante per Europam barbarie, Arabes priſcorum nacti monumenta, eorum inuentis addiderunt, quaeque in Latinum verſa ſermonem noſtrae intelligentiae patebant. Sed dolui, gentem ſolertiſſimam, licet ſubnixa eſſet tam vtilibus adminiculis eius ſubtilitas, parum boni, mali plurimum, medicae attuliſſe diſciplinae!

Neque perfunctorie deinde excuſſi recentiorum placita, pulcherrima profecto commendata ſpecie, ſiue phyſices excultae fructus, ſiue ſpectaueris artium liberalium medicinae promouendae adhibitarum effectus. Gaudebat vtique his intentus animus! interea tamen, licentia fingendi, aſſumendi audacia, feſtina nimis, et ambitioſa ad conſummandam medicinam properatione, primorum vero auctorum contemptu, neglectu, vel ignoratione, ipſa quidem ſcientia medica damni plus, quam emolumenti, omni hoc molimine accepiſſe videbatur: materiem certe, vnde inſtrui felicius queat illa, liberaliſſime aggeſtam a noſtris vt gratamur arti, ita deploramus eius fata, quod tumultuaria opum collectione obruta verius, quam adiuta, ſiet.

Inſtituto itaque hoc rerum examine, quid, quaeſo, rationi conſentaneum magis, quam

quam vt coniicerentur in aduerſaria, quaecunque in omnibus hiſce adeo ſana, vt peritus nemo de fide horum ambigat? hac itaque perfuncto opera prius dein conandum fuit, vt ex ſparſis his conficeretur corpuſculum quoddam ad leges diſciplinae concinnatum: in quod et ipſe intueri poſſem ſedulo, quoties in artis exercitatione verſarer, ſimulque eo referre, ſi quid noui forte aut inſoliti appareret; poſtremo vt hac agendi ratione veri quid et digeſti animo impreſſum meo veſtros in vſus fideliter effundere liceret.

His demum cauſis natum vidiſtis *libellum*, quo auſus fui ſcripta aggrauare medica, *de cognoſcendis et curandis morbis*. Cuius profecto toties me puduit, quoties defectus eius mihi nimis notos ipſi putare aggredior, veterumue componere operibus. Hoc ſcilicet me metiens pede impar deprehendor, qui legitime auctoris boni titulum ambire ſuſtineam. Neque tamen abeſſe poteram ab audacia euulgandi hoſce *aphoriſmos*, niſi deeſſe voluiſſem muneri, quod mihi dederat publica auctoritas, cui obſequia debeo.

Opus igitur aggreſſus quum cogitarem ſemper; ſola vt eſſet cura mederi, atque cauere quam religioſiſſime, ne quid irreperet, quod periculoſo ſemper hac in arte

errori

errori causam praeberet, necessarium duxi in toto opusculo nullum commemorare medicamentum.

Nec iniuria: namque id inprimis arbitrabar nocere, dum, audito remedii nomine et morbi, exercendae se pares arti iactant empirici, impune in hominum perniciem grassantes, donec sero solo tandem cadauerum experimento sapiunt.

Quum interim discipulis deberem exempla, praescripseram ideo in priuatos horum vsus pauca *de materia medica*, huiusque ordinandae legibus, tantam, vt seruirent iis, qui intento me animo audiuerant disserentem in scholis domesticis de occasione, qua sola vtilia euaderent.

Estis vero idonei vos testes, quanta circumspectione vtar, quam saepe toediosa fere ad fastidium vsque minutiarum consideratione odiosus sim, priusquam vobis titulo *medicamenti* vel minimum quid laudare ausim: pulchre gnarus, nihil dari, quod vbique bonum; contra vero id, quod hac rerum facie salutare fuerat, mutata conditione perniciosum saepe deprehendi.

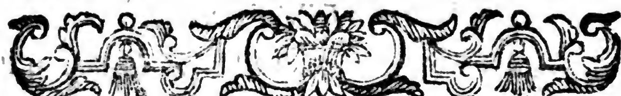
Nefas itaque putaui *medicaminum* nomine haec ipsa euulgare, sed cum admonitione seuera modo describenda dare his, qui ope-

operam mihi ſedulo dederant pro tenuitate mea idoneas cautelas inculcare conanti. Sed, quod doleo, longe aliter euenit: me quippe nec conſulto, nec volente, in vſus publicos extundenda curauit haec Londini vir eruditus, alte nimis de vili hoc opuſculo, eiusque auctore, ſentiens et ſcribens; neque tamen ita res geſta, quin errores ſimul bene multi, et noxii, in edendo contigerint.

Coactus ita recenſui, correxi, amplificaui, nonnulla: vnde deſcribendi labore leuati iis vtamini. Audacter interim et moneo fideliter, morbi hiſtoriam fideliter edocti, ſcrutati *materiae medicae* noxios aeque ac effectus ſalubres, ita demum auxilii vtilis bonitatem affectetis aſſequi: caeteris nocebit magis quam proderit, quidquid hoc opellae eſt. Cui, vt emaculatius prodiret, curam impendit, veſtrosque in vſus indicem adſcripſit eruditiſſimus vir, SAMVEL DVRY, medicinae doctor atque excultor, laudatiſſimus. Valete! ſcripſi Lugd. Bat. 17$_{2}^{11}$ 19.

INDEX

INDEX CAPITVM.

* Asteriscus denotat materiam medicam.

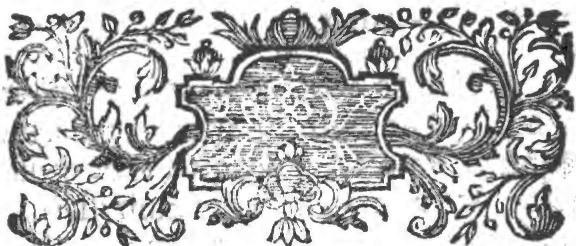
PROLEGOMENA pag. 1.

Fistulae

Peri-

HERMANNI BOERHAAVE

APHORISMI

DE

COGNOSCENDIS

ET

CVRANDIS MORBIS.

PROLEGOMENA.

1.

Omnis humani corporis conditio, quæ actiones vitales, naturales, vel & animales, lædit, morbus vocatur.

2. Quæ vero disciplinæ medicæ pars docet morbum in ipso ægroto præsentem detegere, & curare, praxis appellatur medica. Sanitatem ægris medicina promittit. Cels. 1.

3. Qui ergo actionum vitalium, naturalium, atque animalium exercendarum requisita ignorat, adeoque vitæ causas nescit, & sanitatis, ille defectum illarum, id est morbos, cognoscere non poterit.

4. Sanatio porro est morbi (1.) in sanitatem (2.) mutatio: ponit ergo & hæc eadem cognita (3.): quare cognitio & curatio morborum scientiam dogmatum, quæ explicant quæ vita, sanitasque sit hominis, id est instituta physiologica medica, requirunt.

5. Illa mutatio (4.) motum excitat, sopit, vel dirigit, per applicationem instrumentorum, quæ artifex nosse debet, & regere: hinc ponitur perspecta victus, medicamentorum, & chirurgiæ, materia, præparatio, vsus.

6. Dirigitur illa applicatio (5.) a mente præscia futuri effectus: quo exigitur scientia generalis legum, iuxta quas actiones illæ exercentur; vnde itaque doctrina signorum, & methodi medendi, necessaria est. Adeoque tradituro praxin (2.) omnes partes institutionum medicarum scitu necessariæ prius sunt. Eas ideo ponemus notas, & demonstratas alibi.

7. Mor-

7. Morbus (1.), quum corpori inhæreat, erit effectus corporeus ſingularis determinatæ cauſæ.

8. Cuius accurata ablatio ſanat.

9. Aufertur correcto malo ſingulari, vel per remedium in illud ſolummodo agens; vel auxilio in omnia ſimul æqua vi agente. Hanc vniuerſalem, illam propriam, medelam vocabimus.

10. Vtraque (9.) reperitur obſeruatione, ſimilitudine, vel ratiocinio ex hiſce binis.

11. Obſeruatio habetur: 1. ex accurata hiſtoria morbi, enarrante cauſas, naturam, effectusque mali. 2. Ex enumeratione exquiſita eorum, quæ proſunt vel nocent, dum caſu, vel arte, morbo ſubminiſtrata ſunt. 3. Ex introſpectis cadaueribus inciſis eorum, quorum morbi obſeruati fuerant prius.

12. Ex ſimilitudine concludit, qui obſeruatis iam (11.), adeoque cognitis, caſum præſentem, hactenus ignotum, comparans de indole & curatione mali incogniti argumentatur, a præteritis ad futura arguens.

13. Qui denique omnia, quæ ægro ac-

cidunt, obſeruando cognita (11.), ad amuſſim ponderat ſeorſum ſingula, comparat deinde inter ſe vniuerſa, confert iis, quæ in ſanitate contingunt, hincque tandem ſeueritate ratiocinii ſubacti aſſurgit in intellectum cauſæ proximæ, & auxiliorum ei tollendæ aptorum, verum medici nomen meretur.

14. Ordo itaque optimus deſcribendæ hiſtoriæ & curationi morborum erit, qui

1. Vniuscuiusque mali phænomena indiuidua, propria, communia, conſiderate cognita, iuſto ordine, vera fide, proponit.
2. Cuncta, quæ acciderunt ægro ab iis, quæ geſſit, ingeſſit, retinuit, excreuit, vel ſibi applicuit, dum morbus adfuit, enarrat.
3. Auxilia victus, manus, medicamentorum, vna cum vera methodo applicandi, prout caſus, vel ars, obtulit, exponit.
4. Ea, quæ ex hiſce tribus, vt ex datis, iuxta (13.) dictam legem effectu rationis veriſſime deduci queunt ita, vt pro regulis praxeos accipi tuto poſſint, concludendo elicit.

15. Mul-

15. Multitudo quidem morborum his ordinandis officit.

16. Sed ordinem dictat: 1. clarior morbi notitia. 2. simplicior eius natura. 3. facillima sanatio. 4. eius requisita ad alium intelligendum cognitio.

17. Ex quo fundamento (16.) omnes sequenti serie tractabimus.

18. *Morborum itaque simplicissimorum species, & curatio* præmittenda reliquis.

19. *Solidarum ergo partium morbi explicandi & sanandi* primum locum postulant.

20. *Fibræ simplicissimæ solidæ morbi explicati, sanati*, inter hos (19.) denique primi sunt.

MORBI FIBRAE SOLIDAE SIMPLICIS.

21. Illæ partes, quæ ex fluido vasis contento secretæ, sibi mutuo vi vitæ, & ope glutinis tenuissimi, aquosi, pinguisue, applicatæ, fibram minimam faciunt, sunt minimæ, simplicissimæ, terrestres, vixque matabiles per eas causas, quæ in nobis viuentibus deprehenduntur.

22. Quare in his (21.), separatim spectatis, nullus occurrit morbus, qui medicis obseruatus, sanatusque describitur.

23. Sed in fibra minima, ex adunatis his (21.) concreta, morbi simplicissimi sequentes, (24. ad 38.) considerari merentur: sunt enim frequentes, & fundamenta iaciunt intellectui aliorum, licet præteruisi, vel non bene cogniti.

MORBI FIBRAE DEBILIS ET LAXAE.

24. Fibræ (23.) *debilitas* vocatur adunatio partium minimarum (21.) cum nisu in cohæsionem tam paruo, vt vel illo leui motu solui queat, qui sanitatis effectu fit, vel non multum maiori.

25. Hanc (24.) antecedunt: 1. impedita ingestorum assimilatio in naturam liquidi vitalis sani; quæ debetur iacturæ nimiæ humoris boni, & inertiæ virium solidorum in liquida; vel alimentis magis tenacibus sua indole, quam virium permutantium in corpore virtus est. 2. debilis nimium applicatio partis vnius (21.) ad aliam, quæ oritur a nimis debili motu liquorum, isque vt plurimum a defectu motus musculorum. 3. nimia distractio fibræ rupturæ proxima.

26. Producit autem facilem vasculorum

rum ex his (24.) conflatorum extenſionem, rupturam, in ſua liquida contenta inertiam; vnde tumores ab diſtendentibus, putrefactiones ab ſtagnantibus vel extrauaſatis liquidis, tum ea, quæ ex binis hiſce ſequuntur, infinita.

27. Ex hiſce (24. 25. 26.) præſens, futura, præteritaue noſcitur: effectus præuidetur; & curationis requiſita perſpiciuntur.

28. Hæc enim obtinebitur: 1. nutrimento, in quo materies (21.) abundet, quodque iam fere ita præparatum ſit, ac in corpore ſano & forti fit. Lac, oua, iura carnium, decocta panis bene fermentati, vina auſtera, primaria ſunt. Quæ parua copia ſæpe repetita ſumenda. 2. aucto motu ſolidi & fluidi per frictiones; vectiones in equo, rheda, naui; ambulationes, curſus, exercitia corporis. 3. leni compreſſione vaſorum liquidorumque repulſu. 4. medicamentis acido auſteris, aut & ſpirituoſis fermentatis, prudenter, leniterque vſurpatis. 5. omni modo, quo nimia diſtractio tollitur.

29. *Laxitas fibræ* vocatur ea cohæſio partium (21.) inter ſe, quæ parua vi poteſt mutari ita, vt fiat ſe ipſa longior; vnde pa-

tet, hanc esse debilitatis (24.) speciem, & *flexilitatem* inde pendere; adeoque hæc omnia clare ex dictis (21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.) intelligi, vt & *imminutam elasticitatem*. Namque vitrum, corpus fragilissimum, arte ductum in filamenta subtiliora araneæ filo, cohæret, estque flexile quaquauorsum minima vi in omnes spiras, absque ruptura. Crescit pro subtilitate flexilitas. Ac. reg. sc. 1713. hist. 11.

30. Quin ex iisdem etiam respondetur ad hæc quæsita: Cur aquosa, & pinguia alimenta dant fibras debiles? cur frigidis, iunioribus, quiescentibus, crescentibusque debiles? Cur terrestria, austeraque dant fibras fortes? Cur calidis, exercitatisque fortes? Cur elasticitas robur concomitatur?

IN CVRATIONE MORBORVM FIBRAE DEBILIS ET LAXAE.

SECT. 28. N. 1.

Materiem, in qua elementa apta constituendæ fibræ forti, continent.

Lac fœminæ sanæ ætate integra, motu salubri exercitatæ, victu laudabili vtentis, si suctu hauritur, aut calidum bibitur ilico, non mutatum igne. Hoc reliqua superat, si, post coctionem in nutrice peractam, potatur. Proximum est asininum, deinde caprinum ac bubulum. *Vsus definitur iisdem legibus.*

Oui

Oui recentis albumen adhuc tepens, dilutum in lactis & aquæ æqua portione, sine vllo igne adhibito. Iura carnium optima huic proposito, quæ parantur ex carne a pinguedine accurate repurgata, animalis sani, iunioris, exercitati, contusa, minutim scissa, in machina Papiniana elixa, frigefacta dein in hac ipsa machina, iterum ab omni supernatante pingui & fæcibus depurata.

Si olla hæc deficit, ahenum substitui quidem potest, sed subtilius exhalando perit: vnde patet causa ferociæ animalium, quæ ex raptu aliorum, quæ viua deuorant, aluntur.

Ex gallinaceo genere paratum præfertur cæteris, vitulinum dein, postea ouillum, bubulum denique, probantur: quæ ex permistis fiunt, meraciora habentur reliquis.

Decoctum Panis.

Rec. *Panis triticei cum furfuribus rite fermentati, bis cocti.* vnc. viij.
Aq. putealis purissim. lib. iij.

Coque, in vase figulino clauso, per spatium I. horæ, addendo semper, quantum coctione exhalat aquæ, dein cola per setaceum.

Gelatina Panis fit,

Si decoctum præcedens exhalat ad ignem, donec eius pauxillum in lapide frigido fusum coeat.

Cremor Panis erit,

Si frigefactum decoctum spissitudinem cremoris induit.

Si huius *gelatinæ* pauxillum lacti, iusculo, vino, cereuisiæ, aut aquæ, miscetur, fiunt varia leuis nutrimenti genera.

Si sumitur Decocti descripti lib. j.
Succi Citrei vnc. ß.
Aq. still. Cinnam. drach. ij.
Vini Rhenani vnc. iv.
Sacchari q. s. ad gratum saporem, habetur de-

decoctum panis gratissimum, saluberrimum. *Cujus dosis* vnc. j. *omni hora calide sumenda.*

Rursum, si eidem *vitelli ouorum* misceantur, fit aliud, sed viribus idem, edulii genus. *Cuius parcior*, *caeterum idem, vsus.*

Vina Florentina austera, item Gallica rubra acerba, vt & Græca nigrescentia adstringendi sapore prædita, commendantur: quia & vberrima spirituum copia, & roborante fibras virtute, præstant.

SECT. 28. N. 4.

Acido austera vegetabilia.

Acaciæ fructus, succus, flos, cortex. *dos.* succi inspissati *a gran.* iv. *ad drach.* j.
Acaciæ Germanicæ, seu pruni syluestris, succus inspissatus. *gran.* vi. *ad drach.* iss.
Acetosæ species, succus.
Alchimilla.
Anserina.
Bellericæ *drach.* i. *ad* iv.
Berberis fructus, succus.
Bistortæ radix.
Capparis fructus, cortex, radix.
Corni fructus immaturi, folia.
Cypressi fructus, folia.
Cynosbati flores, fructus, spongia.
Cydonia mala, & pyra, & horum miuæ.
Filicis radix.
Fragaria.
Fraxini cortex.
Granatorum flos, poma, cortex.
Hypericum totum.
Hypocistidis succus inspissatus. *drach.* j. *ad* v.
Lapathi folia, flos, semen, radix.
Mespilorum fructus immaturi.
Myrobalani omnes. *gran.* v. *ad drach.* ij.

Myr-

Myrti folia.
Nymphææ mai. folia, flores.
Omphacium.
Pimpinella.
Portulaca.
Pruna ſylueſtria.
Pyra auſtera.
Quercus folia, glandes.
Quinquefolium.
Rhabarbarum *drach.* ſs. *ad drach.* ij.
Rhus obſoniorum folia, grana.
Roſarum flores.
Sanguiſorba.
Sedum maius.
Sorbi fructus.
Tamarindorum fructus, *vnc.* j. *ad vnc.* ij. pulpa rite preſſa, & purgata *vnc.* ſs. *ad vnc.* ij.
Tamariſci cortex.
Terra falſo dicta Catechu,
Tormentillæ radix.

Ex quibus infuſa, decocta, extracta, pilulæ, vina medicata, formæ variæ, facile parantur. v. gr.

Infuſum.

Rec. *Anſerinæ* m. j.
Pimpinellæ m. ſs.
Tormentillæ rad. vnc. ſs.

Conſciſſa infundantur cum lib. jſs. aquae feruidæ, ſpatio 1. horæ

Doſis vnc. j. *omni triborio interdiu.*

Decoctum.

Rec. *Fol. Oxylapath.* m. j.
Flor. Roſar. rubr. vnc. iv.
Cort. Tamariſci vnc. ij.
Rad. Acetoſæ vnc. iv.
Sem. contuſorum Lapathi drach. ij.

Coque

Coque cum aqua ferrata ſpatio ¼ horæ. lib. ij. exhibe.
Capiat vnc. j. *ter*, *quater*, *in die*.

Vel.

Rec. *Acetoſæ* m. ij.
Rad. Biſtortæ vnc. ſs.
Flor. Granator. drach. ij.

Cum aq. decoct. ſpatio ¼ horæ, lib. j. admiſce *Syrup. Myrtini* vnc. j.
Vſus idem.

Conditum.

Rec. *Miuæ Cydoneorum* vnc. j.
Conſeru. Roſar. rubr. vnc. ſs.
Flor. Granat. drach. j.
Syrup. Myrtini q. ſ. F. Conditum.

Doſ. drach. j. *ter*, *vel quater*, *de die*.

Extractum.

Rec. *Acetoſæ* m. viij.
Lapathi hortenſis m. iv.
Quinquefolii m. vij.

Minutim ſciſſa, bene pura, in aquæ q. ſ. cocta, fortiter preſſa per prælum, in vaſe amplo exhalent in ſpiſſitatem Extracti. *a gran. x. ad drach.* ij. vel adde huic extracto.
Radic. Biſtortæ ſiccæ q. ſ. ad maſſam idoneam formandis pilulis.

Doſ. gran. iv. *ad* xv.

Vinum medicatum.

Rec. *Sem. contuſ. Acetoſæ major.* drach. vj.
Flor. Granator. drach. v.
Rad. Cappar. vnc. ij.
Cortic. Fraxini drach. x.
Fol. Pimpinellæ m. ij.

Conſciſſa & contuſa infunde ad vini rubri *Grauisb* dicti vel *Pontacq*, lib. iij.
Capiat vnc. j. *ter*, *quater*, *in die*.

Rec.

Rec. *Cortic. Radic. Capparid.*
Tamarisc. ana vnc. j.
Flor. Hyperici cum stipit. vnc. ij.
F. S. A. Vinum medicatum cum vini austeri rubri lib. iij.

Acido - Austera Fossilia.

Acida in terrenis absorpta, quæ eo potentiora, quo ponderosius acidum plus terræ absorbuit.
Martis in vino Rhenano soluti *drach.* j. *ad drach.* iv.
- - aceto Vini soluti *gutt.* x. *ad* xxx.
- - oleo Vitrioli soluti *gr.* I. *ad* vi.
Rubrica fabrilis.
Vitriolum album, natiuum. *gr.* I. *ad* iv.
- - Stanni. *gr.* I. *ad* vi.
Alumin. Romani. *gr.* I. *ad* xxx.
Ex his infinitæ fiunt Formulæ.

Puluis.

Rec. *Alumin.* gr. x.
Rhei Barbar. gr. v.
Cort. Granat. gr. iij.
M. F. P. *pro vna dosi.*

Pilulæ.

Rec. *Vitriol. Martis calcinati ad albed.* drach. ß.
Gallar. Quercin. gr. x.
Rad. Tormentillæ. drach. j.
Succi Hypocistidos q. s. vt fiant Pil. singulæ gr. ij.
Capiat æger vnam ter, quater, de die.

MORBI FIBRAE RIGIDAE, ET ELASTICAE.

31. R*igiditas fibræ nimia* est illa adunatio partium minimarum (21.), quæ tam valide faciat eas cohærere, vt non cedant

dant illi actioni fluidorum, quæ ſuperare debet hanc reſiſtentiam, vt maneat ſanitas.

32. Hæc (31.) ſequitur eas cauſas, quas requirit ſanatio fibræ debilis (28.), ſi diu, & nimis perſeuerant.

33. Nata (31.) vero facit vaſa, quæ ex his fiunt, minus flexibilia, anguſtiora, breuiora, liquidorum motui nimis reſiſtentia, & quæ hinc ſequuntur; vid. (50. 51. 52. 53.)

34. Ex quibus (31. 32. 33.) ipſis internoſcitur id malum (31.), ſimulque præuidentur inde ſecuturi effectus (33.), neque latet curatio.

35. Hæc enim efficitur 1. cibo & potu aquoſis, lenibusque, ſero lactis imprimis, oleribus molliſſimis, farinoſis dilutis, nec fermentatis. 2. quiete in aëre humido frigidiuſculo, cum ſomno pleniore. 3. remediis aquoſis externis, internisque, tepide applicatis vel aſſumtis, inſulſis, leuiſſimis & blandiſſimis oleoſis, ſimiliter adhibitis.

36. Hinc elaſticitas nimia intelligitur, curaturque, quippe rigiditatis (31.) vt plurimum comes, & effectus.

37. Cur pueris, fœminis, otioſis laxitas?

con-

contra vero adultis, viris, exercitatis, fibrarum, adeoque omnium ſolidarum partium, rigiditas? & ſolutarum valida contractio?

* *

IN MORBIS FIBRAE RIGIDAE ET ELASTICAE.

SECT. 35. N. 1.

α. Decocta Panis dilutiora. *vid. 28. N. 1.*
β. Succi maturorum fructuum horæorum crudi, vel cum aqua diluente parum cocti & ſaccharo mitificati.
Aurant. malorum ſuccus.
Baccarum ſambuci ſuccus.
Ceraſorum dulcium omnia genera.
Citrea poma bene matura, dulcia.
Cucumeres mites.
Cucurbitæ mites.
Ficus.
Fraga.
Granata poma matura.
Iuiubæ.
Limonia dulcia.
Mala Armeniaca.
Melones.
Mora.
Perſica mala.
Poma acido-dulcia.
Pruna dulcia.
Ribeſia rubra, alba, nigra.
Rubi Idæi fructus.
Ex quibus coctione, aſſatione, &c. multa *edulia* præparari poſſunt. e. g.
Rec. *Pomorum maturorum decorticat.* vnc. x.
Cum aqua decoct. ſpatio vnius horæ, contere, & per ſetaceum cola, tunc huius *vnc.* xxiv. adde

Nucis

Nucis myristicæ contritæ drach. j.
Panis biscocti contriti vnc. j.
Vini Rhenani vnc. ij.
Sacchari q. ſ.

Olera molliſſima, & farinoſa mollia.

Olera, vel his ſimilia.

Atriplex.
Battatas.
Beta.
Borrago.
Braſſica rubra.
Bulbocaſtana.
Chærophyllum.
Cichorea omnia.
Cinara.
Cucumeres.
Dens leonis.
Endiuiæ.
Lactucæ omnes fere.
Paſtinacæ.
Portulacæ.
Rapa.
Siſari *radix.*
Scorzoneræ *radix.*
Spinachia.
Tragopogoni *radix.*
Valeriana pratenſis.

Farinoſa.

Amygdalæ dulces.
Auena.
Fagopyrum *vel*
Frumentum Saracenicum.
Hordeum.
Mays.
Milium.
Oryza.

Pa-

Panicum.
Pistachia.
Triticum.
Secale.
Spelta.

Ex his fiunt decocta, cremor, puls, vt de Pane, §. 28. N. 1.

Ex iisdem fiunt crudis emulsa.

Rec. *Auenæ excorticat.* vnc. iij.
Amygdal. dulc. vnc. j.

Cum aq. decoct. Hord. F. Emulsio, cuius *vnc.* xxiv. admisce
Syrup. Violar. unc. ß.
Aq. stillat. Cinnamom. drach. iv.

Capiat vnc. j. *omni hora diei.*

Decoctum.

Rec. *Fol. recent. borragin.*
Lactucæ.
Valerianellæ aruensis ana m. jß.
Rad. recent. contusar. scorzoneræ vnc. iv.
Semin. contus. Hordei vnc. ij.

Cum aq. decoct. spatio $\frac{1}{4}$ horæ, lib. iv. admisce
Syrup. althææ
Violar. ana vnc. j.

Bibat vnc. ij. *omni hora.*

SECT. 35. N. 3.

Aquosa, subfarinosa, suboleosa, mollia, emollientia.

α. Aq. decoct. cum farinosis N. 1. huius §.
β. - - - - emollientibus N. 1. huius §.
Abutilon.
Alceæ *rad. fol. flor. sem.*
Alsine.
Althææ *flor. fol. rad.*

Bellis.
Bonus Henricus.
Branca vrſina.
Conſolida maior.
- - - minor.
- - - media.
Cynogloſſa.
Hyoſcyami *fol.*
Liliorum albor. *bulbi.*
Linaria:
Linum.
Lotus hæmorrhoidalis, & Lotus odora.
Maluæ, Bismaluæ, *fol. flor. rad.*
Meliloti *flor. fol.*
Mercurialis.
Parietaria.
Populi *folia, gemmæ.*
Prunella.
Pulmonaria.
Sambuci *fol. flor.*
Scabioſa.
Sigillum Salomonis.
Solanum.
Telephium.
Trifolium bituminoſum.
Verbaſcum.
Violaria.
Vulneraria ruſtica.
γ. Butyrum recens. Cremor lactis.
Pinguedo volucrum, *Anat. Anſer. Capon.*
Medulla bouis.
Olea lenia ex farinoſis blandis.
Ol. amygdal. amarar.
- - - - dulc.
lini.
mucaginum.
oliuarum.

Palmæ

Palmæ.
Papaueris albi.
Solani.
Trifolii odorati.
Violarum.

Syrupi Similes.

Syrupus Althææ Fernelii.
Borraginis.
Capillorum Veneris.
Iuiubinus.
Papaueris albi
- - - erratici.
Symphyti Fernelii.
Violaceus simplex.
Mel Mercurialis.

Vnguenta talia.

Vnguentum Althææ compositum.
Aureum.
Basilicon.
Populeum.

Ex his balnea, vapores, fotus, litus, decocta, potus, clysmata, &c. fiunt. Cynoglossa vero & hyoscyamus tantum externo prosunt vsu.

MORBI VASORVM MINIMORVM ET MAIORVM.

38. Vasorum minimorum, ex fibris simplicibus (21. 23.), applicatu, intertextu, vel intortu, adunatis, factorum morbi ex iisdem causis eandem indolem, effectum, & curationem habent;

 bent;

bent; ergo ex dictis (ab 21. ad 38.) intelliguntur.

39. Vaſa maiora, ex minimis (38.), applicatu, intertextu, vel intortu, vnitis, conflata habent duo diuerſa morborum genera. Horum prius pendet ex morbis minimi canalis (38.), maiorem hunc componentis, adeoque origo, natura, efficacia, curatio eius inde (38.) peti debet. Poſterius vero pendet 1. a vi, qua fluidum, per maiorem hunc canalem fluens, eius latera extendendo premit: quæ latera, ex aliis minoribus canalibus conſtantia, hac preſſione orbantur ſuo liquido, vniuntur quoad latera, concreſcunt in fibræ (21. 23.) ſolidæ, ſed craſſioris, ſpeciem: poteſtque idem & vicinis communicari vaſculis. 2. a liquido cum vaſculo proprio concreſcente.

40. Inde vaſorum debilitas, laxitas, robur: rigiditas, elaſticitas, de quibus multa imperitis memorantur, clare intelligi poſſunt. Et meretur dignitas horum pertractationem.

MOR-

MORBI VISCERVM DEBILIVM ET LAXORVM.

41. Vaſorum, & viſcerum debilitas vocatur illa partium (23. 38. 39.), hæc conſtituentium, cohæſio, quæ tam leui motu tolli poteſt, vt imparia ſint iis efficiundis, quæ ſanitatis & vitæ ratio ab his poſtulat.

42. Quæ alia ætate, atque ſexu, alia ſunt.

43. Hæc debilitas oritur. 1. ab debilitate fibræ (24.), eiusque cauſis. (25.) 2. a debilitate canalium minimorum (28.), atque cauſis huius (38.) 3. ab inertia liquidi per vaſa maiora (39.) fluentis, quæ pendet a minuta copia, fluiditate aquoſa aucta, motu muſculari torpeſcente. 4. A numero magno canalium minimorum, pro ratione ætatis, nimis diu remanentium.

44. Ab hac debilitate (41.), per ſuas cauſas (43.) producta, oriuntur multi morbi, qui falſo temperiei, vel congeniti, habentur; primarii ſunt: facilis vaſorum dilatatio, tumor; facilis horum compreſſio, inanitas; liquidi ſtagnatio;

cordi aucta reſiſtentia; liquidorum cruditas; ſpontanea corruptio; ad actiones vitales, animales, naturales exercendas ineptitudo; & illa omnia, quæ ex his ſequi ſolent, quæ vt infinita numero, ita difficillima curatu, & fœcundiſſima nouis morbis producendis ſunt; maxime καχεξία & κακοχυμία. 2. Facilis vaſorum diſſolutio ab internis, externisue cauſis, acribus vel motis; effuſio, ſtagnatio, corruptio, euacuatio liquidi ad vitam ſanitatemque neceſſarii; interceptio motus fluidi per vaſa rupta; corruptio eorum, quæ hoc motu vigebant; qui rurſum varii ſunt, maxime φθίσις, ἐμπύημα, ὕδρωψ, ἀτροφία.

45. Quæ (41. 42. 43. 44.) ſi quis accurate obſeruat, ille, non huius modo (41.), ſed infinitorum & obſcuriſſimorum morborum originem, præſentiam, euentum internoſcet, & ſolus auxilia impetrandæ ſanationi valida & tuta inueniet.

46. In applicatione vero horum, præſens debilitas tarditatem iubet; nec enim alibi perniciosior mutatio ſubita.

47. Ergo remedia (28.) lente, caute, a primo in vltimum gradum, adhibenda ſunt.

ſunt. Quorum vſu roboratis vaſis, motus validus muſculorum adhibeatur, donec omni effectu conſtet, ſatis compacta, ſolidata, & calloſa euaſiſſe vaſa & viſcera.

48. Hinc patet, omnia, quæ de facultate nutrimentorum traduntur, alias vera, alias falſa eſſe; exercitia muſculorum roborare fibras; exercitia vectionis reſoluere coacta, roborare laxa, nec diſpergere vires; ipſum ſanguinem & cruorem in robuſtiſſimis eſſe maxime denſum, lentum, blandum; in tenerrimis diſſolutum, leuem, acrem; infinitos morbos, facie diuerſiſſimos, vna ſæpe radice hærere poſſe, eaque ſucciſa tolli.

49. Ex iiſdem cognitio & curatio laxitatis vaſorum & viſcerum habetur.

MORBI VISCERVM FORTIVM ET RIGIDORVM.

50. Rigiditas nimia vaſorum & viſcerum nominatur illa partium (23. 38. 39.) hæc componentium cohæſio, quæ non cedat illi motui, qui illa mutare & mouere debebat, vt fierent ea, quæ ſanitatis & vitæ tempore ab hac mutabilitate fluebant.

51. Oritur. 1. ab omni caufa fibræ nimis rigidæ (32.) 2. maxime a fibris, valida vi propulfi liquidi vitalis admodum compactis ad fe mutuo. 3. ab adunatione canalium minorum, orbatorum fuo liquido per violentam preffionem, qua vitale liquidum arteriofum canalium maiorum latera premit, cuius maxima effectrix caufa eft valde exercitatus mufcularis motus. 4. ab concreto vafe in vnum folidum cum proprio liquido ftagnante, exficcato, coagulato.

52. Vbi obtinet in vafis, producit effectus: 1. fimiles, vel eofdem iis, qui a fibra nimis rigida (33.). 2. facit in vafis validum nixum, quo fibræ conantur fe applicare ad axin fui canalis; arctare caua fua; premere, comprimere, repellere, expellere fua liquida; hinc eorum motui a corde, adeoque & cordi refiftere; vix dilatari, hinc interrumpere æquabilem fanguinis motum, adeoque omnium fecretionum; minuere copiam fanguinis aliter vno ictu ex corde expellendi; impedire cordis euacuationem perfectam; polypos fanguinis producere; fluidum comprimendo, & a fluidiffimis

fpo-

ſpoliando, id condenſare, ſuffocationes, mortem creare. 3. vulneratis vaſis magnos hiatus creat per vim magnam, qua trahuntur in ſua ſuſtentacula partes vaſorum; diſciſſis integre cauitates minuit extremas, vel claudit.

53. Ex his (31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 50. 51. 52.) accurate perſpectis clara habetur doctrina, qua noſcitur præterita, præſens, futura, agens, & actura vaſorum rigiditas, elaſticitas, vis, curatio.

54. Eam enim efficiunt 1. remedia curandæ rigiditati fibræ propria (35.). 2. illa maxime, quæ liquidi vitalis copiam, denſitatem, preſſionem minuunt. 3. quæ motum muſcularem ſuſpendunt. 4. ea, quæ humectant, leniunt, emolliunt, diluunt, reſoluunt, abſtergunt.

55. Ex hiſce omnibus (ab 21. ad 55.) morbi partium ſolidarum proprii intelliguntur, curantur; & ex iiſdem clareſcit, quid reſpondendum his quæſtionibus: quæ diuerſitas ſtructuræ partium ſolidarum in ætate diuerſa? cur homo creſcit, perſtat, decreſcit? cur in vtero materno omnium ocyſſime augeatur? cur laxus, fortis, rigidus fit? cur humidus, ple-

 nus,

nus, ſiccus? cur morte naturali, vel fato ſenili, moritur? & quo tum morbo? quinam morbi plerumque ſingulæ ætati proprii? quis victus, quæ vita, quæ medicamenta, cuique tempori vitæ commoda? quænam fides, quæ vtilitas, doctrinæ de ſtricto & laxo in ſolidis? vnde deſumenda nota certiſſima iuſtæ menſuræ laxi, & ſtricti, in homine? &c.

56. Vulnus hinc (16.) iam primo pertractandum, poſt morbos ſolidi ſimpliciſſimos. Sed, quum vitia liquorum ſpontanea ſemper trahat ſecum, de hiſce ante vulnera agendum erit, quæ noſci debent ante hiſtoriam vulnerum abſoluendam.

57. Vnde agetur primo de his humorum morbis, qui in illis naſcuntur ſponte; dum vel ſibi ipſis permittuntur, nulla habita ratione vaſorum, vel vitio incitati, torpentisue nimium, vitalis motus.

CONTRA MORBOS VISCERVM FORTIVM ET RIGIDORVM.

SECT. 54. N. 2.

Copia minuitur miſſo ſanguine.

Denſitas minuitur 1. per aquam tepidam & ſerum lactis; 2. per minuentia copiam; 3. per minuentia preſſionem. *Preſſio*

Preſſio minuitur, 1. minuta copia, 2. minuta denſitate. 3. minuto motu.

SECT. 54. N. 3.

Quies corporis & animi huc ſpectat.

SECT. 54. N. 4.

Humectantia ſunt, quæ multa aqua cum ſaponaceo vel farinoſo admiſto conſtant: e. g.

α Aq. decoct. cum farinoſis, 35. N. 1.
β - - - - - - emollientibus, 35. N. 1.
γ - - - - - - fructibus horæis, 35. N. 1.
δ - - - - - - oleribus, 35. N. 1.
ε - - - - - - carne recente inſulſa, vel cum oſſibus & cornubus.
ζ - - - - - - cum piſcibus fluuiatilibus, vel marinis cancris, oſtreis, aſtacis, viperis, &c.

Ius carnium humectans, leniens, emolliens, reſoluens.

Rec. *Carnis vitulinæ, bene contuſæ,* lib. ij.
Hordei mundati vnc. ij.
Cum lib. viij. aquæ decoctis, ſpatio iij. horarum, vaſe rite clauſo, ſub finem adde
Lactucæ recentiſſimæ ſatiuæ lib. ſs.
Agninæ dictæ vnc. iv.
Radic. Scorzoneræ vnc. vj.
Tum ebulliant rurſum ſpatio $\frac{1}{4}$ horæ, addendo ſemper tantum aquæ, vt a coctione ſuperſint iuris lib. vj.

Ius cancrorum fluuiatilium.

Rec. *Cancror. fluuiatil. viuor.* lib. iij.
Coque ſpatio horæ, cum aq. lib. xij. tum exemtos contunde vna cum teſtis, atque coque in priori iure proprio adhuc per horas iv, addendo ſemper tantum aquæ, vt a coctione lib. viij. circiter ſuperſint, tum ius fortiter exprime, atque ei infunde

Flor.

Flor. *Borragin.* vnc. iſs.
Bugloſſi vnc. j.
Radic. *Tragopog.* vnc. ij.

Dein ebulliant ſimul ſpatio $\frac{1}{16}$ horæ.

Sumatur de vtrouis horum ad vnc. ijſs. ***omni biborio.***

Decoctum humectans.

Rec. *Sem.* *Papaueris albi contuſ.* vnc. j.
Auenæ integræ drach. iv.
Cicer. *rub.* *contuſor.* drach. xij.
Flor. *Borragin.*
Althææ ana drach. vij.
Rad. *Scorzoneræ* vnc. ij.
Glycyrrhizæ drach. ij.
Fol. *Maluæ.*
Parietariæ ana m. ſ.

cum Aq. decoct. ſpatio $\frac{1}{4}$ horæ; pint. ij. admiſce
Rob. *Ribeſiorum,*
Sambuci ana vnc. j.
Capiat vnc. ij. *omni hora diei.*

Lenientia.

Sunt, quæ duritiem, i. e. rigiditatem, tollunt; *vid.* §. 35.

Emollientia.

Fere eadem ac lenientia.

Diluentia.

Sunt hæc quidem primaria.

1. *Aqua* pura ad teporem ſani corporis calida, balneo, fotu, vapore, clyſmate, potu, adplicata.
2. *Serum lactis* recens ſimiliter vſurpatum.

Reſoluentia.

Sunt, quæ id, quod prius fluidum, dein concretum, fuerat, iterum in fluidum reducunt.

1. Diluentia.
2. Salina, ex ſale marino, gemmæ, nitro, ammoniaco,

niaco, borace, alcalicis volatilibus vel fixis. Acida rite fermentata &c. composita ex his, sal polychrestus, tartarus tartarisatus, tartarus purgans Sennerti, panacea duplicata ducis Holsatiæ, nitrum stibiatum, sal viperarum saturatus Tachenii, &c.

3. Saponacea, sales volatiles spirituosi, aromatici, oleosi.

4. Sapo chemicorum ex ol. destillat. & alcali fixo: domesticus ex ol. expresso & alcali fixo.

5. Mellita.

6. Succi horæi maturi, & aloetica.

7. Remedia mechanica, frictiones, &c.

Hæc iterum tot diuersis modis adplicari possunt. v. g.

Forma Misturæ.

Rec. *Aq. stillatit. rutæ* vnc. xij.
Borac. Venet. drach. ij.
Sal. volat. oleos. drach. iij.
Mellis puriss. vnc. iij.
M. Capiat vnc. j. *omni hora diei.*

In Guttis.

Rec. *Elix. pp. cum sale tartar. præparat.*
Sal. vol. oleos.
Sal. purgant. Sennerti ana vnc. ss.
Capiat gutt. xxv. *quater de die ex vino.*

Pilularum forma.

Rec. *Sapon. Venet.*
Boracis,
Aloes puræ ana drach. ij.
M. F. Pil. singulæ *gr.* iij.
Capiat vnam *quater de die.*

Specie Decocti.

Rec. *Herbæ recentis saponariæ* m. iij.
Beccabungæ m. ij.

Fuma-

Fumariæ m. j.
Rad. recent. graminis,
cichorei ana vnc. ij.
cum aq. decoct. vase clauso, spatio $\frac{1}{8}$ horæ, per pannum expressi, per quietem depurati, Decocti pint. iij. admisce
Rob. sambuci,
Oxymel. simplicis ana vnc. ij.
Capiat ij. vnc. *omni hora calidas.*

In Puluere.

Rec. *Spermat. ceti,*
Boracis ana drach. ij.
M. F. Pulu. diuid. in dos. viij.
Capiat j. *omni bihorio ex pauxillo vini.*

Abstergentia.

Sunt, quæ glutinosa fluida, vel semicorrupta solida, depellunt a locis, quibus sua tenacitate adhæserunt, suntque

1. Diluentia.
2. Resoluentia.
3. Maxime saponacea, lixiviosa, fixa, & mellita cum aceto.

DE SIMPLICISSIMIS HVMORVM VITIIS ET SPONTANEIS.

58. Humores in homine viuo reperiundi, vel crudi assumtorum naturam retinent hactenus, vel vi actionum naturalium, & miscela fluidorum humanorum, indolem acquisiuerunt nostris liquoribus similem.

59. Prio-

59. Priores (58.) vel ex plantis, vel ex aliis ſunt hauſti animalibus.

MORBI SPONTANEI EX ACIDO HVMORE.

60. Liquida noſtra, confecta ex plantis farinoſis, vel ex horæis fructibus, crudis, fermentatisue, ſi vires vitæ noſtræ vincunt, eam in nobis indolem acquirunt, quam ſuæ naturæ per calorem fotæ debent. Acrimonia acida, & glutinoſum pingue hinc oriuntur maxime. Prior ex fermentatis imprimis & non fermentatis: poſterius ex farinoſis cerealibus, vel leguminoſis, non fermentatis, neque coctis naſcitur; quo ſpectant etiam illa, quæ auſteri adſtrictu tenacitatem humorum creant.

61. Acida hæc acrimonia (60.) cauſas habet antecedentes 1. alimenta ex farinoſis, ſucculentis acidis, recentibus, crudis, feruentibus iam, vel fermentatis, vegetabilium partibus. 2. Inopiam boni ſanguinis in corpore hæc alimenta aſſumente. 3. debilitatem fibroſæ compagis (24. 29. 41.) vaſorum & viſcerum. 4. defectum animalis motus.

62. Se-

62. Sedem habet iam nata maxime primæ digeſtionis officinas, inde tardius ſanguinem, denique omnes humores inficit.

63. Producit ructus acidos, famem, morſum ventriculi, dolores iliacos, flatus, ſpaſmos, inertiam bilis, mutationem eius variam, chylum acidum, fœces alui acidum ſpirantes. Hæc eius effecta in ſtomacho, & inteſtinis.

64. In ſanguine pallorem, ſerum chyloſum acidum; hinc fœminis lac acidum, aut potius nimium aceſcens, ſudorem acidum; ſaliuam acidam, producit; inde pruritus, obſtructiones, puſtulæ, vlcera, lactis prompta nimis, quin & forte ipſius quoque ſanguinis coagula, & ad circuitum ineptitudo exſurgunt, tum irritamenta cerebri, neruorumque; vnde conuulſio, turbata circulatio, mors.

65. Ex his (60. 61. 62. 63. 64. 65.) recitatis præſens, futura, præterita cognoſcitur acida temperies; hinc prænoſcuntur eius effecta; hinc curatio ſcitur.

66. Quæ perficitur: 1. alimentis acido oppoſitis ex animalibus, vegetabilibusque. 2. ſuccis bono ſanguini ſimilibus

bus ex auibus rapacibus. 3. roborantibus. 4. motu valido. 5. medicamentis acidum abſorbentibus, diluentibus, obtundentibus, immutantibus.

67. Quorum electio, præparatio, doſis, applicatio tempeſtiua, innoteſcunt medico ex cognito malo, eius ſede, ægrotante, &c.

68. Hinc patet cur pueris, pigris, virginibus, pauperibus, & certis artificibus, hic morbus familiaris ſit?

* *

AD MORBOS SPONTANEOS EX ACIDO.

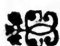
SECT. 66. N. I.

Iura ex auibus, piſcibus, & quadrupedibus. Ipſæ horum carnes, in primis aſſæ. Gelatinæ ex iure inſpiſſato. Vinum cum ſale pauco alcalino.

Rec. *Sal. abſinthii* drach. ij.
Vini Gallici albi vnc. xxiv.
M. Bibatur vnc. j. *omni triborio.*

Vegetabilia antacida.

Abſinthium.
Alliaria.
Allia.
Anethum.
Anthora.
Angelica.
Aniſum.
Apium Celeri.
Ariſtolochia longa.
- - - rotunda.
Armoracia.
Arum.
Aſclepias.
Aſparagus.
Aſphodelus albus.
Baſilicum.
Braſſica.

Calamus aromaticus.
Calamentha.
Carduus bened.
- - - Mariæ.
Carum.
Caryophyllata.
Caryophylli aromatici.
Cochlearia.
Cepæ.
Centaurium min.
Dauci.
Eruca.
Eryngium.
Eryſimum.
Eupatorium.
Galanga maior.
- - - minor.
Helenium.
Lepidium.
Maiorana.
Marrubium.
Matricaria.
Mezereon.
Napus.
Naſturtium.
Nepeta.
Origanum.
Piper.
Porrum.
Pyrethrum.
Raphani.
Ruta.
Saponaria.
Satyrion.
Serpillum.
Sabina.
Satureia.
Sedum acre vermicul.
Sinapi.
Squilla.
Thymus.
Thlaſpi.
Victorialis.
Vrtica.
Zedoaria.
Zingiber.

SECT. 66. N. 2.

Tales ſunt aues & auiculæ, quæ paſcuntur infectis, in primis & piſciculis, vt anas, anſer, paſſer, fringilla, alauda, turdus, perdix roſtrata, larus, coturnix. Harum omnium oua.

SECT. 66. N. 3.

Roborantia.

Sunt, quæ fibris, vaſis, membranis, viſceribus, vim elaſticam addunt: 28. N. 1. 4. Item ſpirituoſa fermentata, cereuiſia generoſa, vina, hydromel, Sp. vini.

SECT.

SECT. 66. N. 5.

Abſorbentia acidi.

Quibus immerſâ acida vim acrem amittunt ita, vt nec vt acida, nec vt acria, agere porro queant: dum interea nullam ipſa acrimoniam habent, qua corpori noceant, inde aliis ſæpe præferri ſolent. Vno hoc damnoſa, ſi, inerti pituitæ miſta, mole nocent & pondere.
Sunt oſſa ſicca piſcium; mandibulæ lucii; &c.
Lapis, chelys, teſta cancrorum, aſtacorum.
Oſtreodermata, conchæ mytulorum, &c.
Corallia; perlæ; mater perlarum; &c.
Creta; bolus; oſteocolla; marga.
Lapis hæmatites. *gran.* xv.
Limatura ſtanni. *gr.* viij.
- - - ferri. *gr.* xij.

Diluentia acidi.

Aqua & aquoſa. 54. N. 4.

Obtundentia acidi.

Quæ molli ſuo lentore inuiſcant acria acida ita, vt acies eorum hebetata amittat noxiam; dum ſimul defendunt membranas, ne offendantur a ſpiculis acidis; itaque & effecta horum iam impreſſa tollunt. Solum obſunt quandoque iis, quibus laxa nimis corporis compages vltra labefactaretur.
1. *Oleoſa.*
Amygdalæ *dulces*, & *amaræ.*
Piſtachiæ.
Nuces auellanæ, iuglandes, cocos.
Semen papaueris albi.
Olea expreſſa ex his, tum oliuarum, &c.
2. *Gelatinoſa*, ex iuſculis inſpiſſatis carnium & piſcium.

3. *Aromata oleosa, leniora, ratione olei.* vid. §. 66. N. I. Tum præparata ex his infinita.

Immutantia acidi.

Quæ, cum acidis mista, statim cum hisce efferuescunt, itaque motum cient, stimulant, agitantque, fibras; postea vero, ipsis cum acidis vnita, constituunt nouam salis speciem, in qua vis stimulans, diaphoretica, diuretica, resoluens, adhuc superest. Male cedunt tantum his, quibus nimius motus adest infestus.

Sales alcalini fixi, ex quocunque combusto vegetante parati. *gr.* vj.

- - - volatiles ex destillatione animalium, stirpium putrefactarum, aut & plantarum antacidarum recentium, parati (*vid.* §. 66. N. I.) *gr.* X.

Saponacei fixi, sapo venetus, &c. *drach.* j.

- - - volatiles. *drach.* ß.

Qui triplices in primis;

I. Spiritus volatiles, oleosi salini, sanguinis, vrinæ, cornu cerui, serici. &c.

2. Offa Helmontiana ex alcohole vini purissimo & sp. Salis ammoniaci fortissimo mistis, & destillando vnitis.

3. Sales volatiles alcalini fortissimi cum oleis aromatum sæpe sublimati, atque ita vniti. e. g.

Rec. *Sal. C. C. purissimi, sicci* vnc. j.
Olei stillatit. cortic. citrei drach. j.
Sublima aliquoties ex phiala alta.

Tum præparata ex hisce.

MORBI A GLVTINOSO SPONTANEO.

69. Glutinosum pingue ex vegetabilibus habet causas antecedentes, I. farinosa cruda, austera immatura. 2. inopiam

piam boni ſanguinis. 3. debilitatem vaſorum, viſcerum, bilis. 4. imminutum motum animalem. 5. diſſipationem liquidioris per laxata vaſa ſecernentia. 6. retentionem craſſioris debilitate inſtrumentorum excernentium.

70. Naſcitur primo in prima officina digeſtionis, hinc in ſanguine, dein in reliquis, inde deriuandis, liquidis.

71. In primis viis facit proſtratum appetitum; repletionis ſenſum; nauſeam; vomitum; ingeſti cruditatem; bilis inertiam, eius inuiſcationem & conſumtionem; pituitæ ſtomachicæ & inteſtinalis ortum; aluum tardam & tumentem, impedimenta chyli parandi, perficiendi, ſecernendi.

72. In ſanguine viſciditatem, pallorem, immeabilitatem; in vaſis obſtructiones, concretiones, vrinam pallidam vix olentem; ſaliuam lentam; tumorem album; impeditas ſecretiones; defectum ſubtiliorum; ſic minimorum canalium coalitum facit.

73. Hinc coctiones, circuitus, ſecretiones, excretiones, motus vitales, natu-

rales, animales, omnes perturbantur, vnde suffocatio, mors.

74. Ex his (69. 70. 71. 72. 73.) diagnosis, prognosis, anamnesis mali huius patet, nec vero, sanatio quid indicet, obscurum est.

75. Quæ obtinebitur. 1. vsu cibi potusque bene fermentati, sale, & aromate conditi. 2. iusculis volatilium animalium 3. roboratione vasorum & viscerum. 4. aucto motu. 5. medicamentis diluentibus, resoluentibus, stimulantibus, biliosis, saponaceis. 6. frictu, calore, balneo, vesicatoriis. Cæterum interiora corporis obsidentur glutinosis, vel spissis, caseosis, mucosis, mucilaginosis, lemosis, ceraceis, pultaceis, amurcosis, calculosis, tartareis, serosis inflammatis, polyposis, meliceratis, steatomatosis, atheromatosis densis, scirrhosis concretis. Cauendum religiose ne perturbetur glutinosum beneficum, naturale, lubricans, inungens, defendens, quod oculis, palpebris, naso, ori, faucibus, gulæ, ventriculo, intestinis, pelui, vreteribus, vesicæ, vrethræ, vaginis mucilaginosis tendinum, articulorum commissuris, laryngi, arteriæ asperæ, bron-

bronchiis, datum in vſus neceſſarios, cum glutinoſo morboſo. Quod fatali idiotarum, & medicaſtrorum, errore nimis crebrum.

CONTRA MORBOS A GLVTINOSO SPONTANEO.

SECT. 75. N. 1.

Aromata, quibus cibi, potusque, condiri commode poſſunt, ſunt primaria:

Cinnamomum.
Macis.
Nux myriſtica.
Cortex Aurantiorum.
Thymus.
Origanum.
Caryophyll. arom.
Zinziber.
Piper.
Galanga min.
Cortex Citrei.
Aniſum.
Coriandrum.
Serpillum.
Cardamomum.

Hæc pani, vino, cereuiſiæ, fermentandis miſta proſunt.

SECT. 75. N. 2.

Vid. 66. N. 1. 2.

SECT. 75. N. 3.

Vid. 28. & 47.

SECT. 75. N. 5.

Diluentia, *reſoluentia*, vid. 54. N. 4.

Stimulantia.

Quæ mole, denſitate, figura, mobilitate, fibrillis vaſculorum impacta, vim contractilem augent. Primaria ſunt,

1. *Acida Salina.*

Natiua.

Succi citrei.
aurantii.
vuarum.
boræi acidi.

Sales ex ſuccis vegetantibus preſſis, ſola parati mora.

Fermentata.
Vinum Rhenanum.
- - Moſellanum.
Acetum vini.
- - cereuiſiæ.
Sp. aceti.
Tartarus.
Cremor tartari.
Lac aceſcens.
Serum lactis acidum.

Igne producta.

Sp. ſalis marini.
geminæ.
nitri.
vitrioli.
ſulphuris per campanam.

2. *Alcalina Salina.*

Fixa.

Omnia ex cineribus plantarum, vt,
Sales abſinthii.
cardui bened.
Tartari.
Cineres clauell. *gr.* vj.

Volatilia.

Omnia ex deſtillatis, vel putrefactis animalibus, vt,
Sales & ſp. C. C.
Humani ſanguinis.
Oſſium.
ſalis ammoniaci.

3. *Sa-*

3. *Salina Composita.*

Sal Marinum.
Gemmæ.
Ammoniacum natiuum.
- - - - - artificiale.
nitri.
borax.
Tartarus tartarisatus.
- - - - - regeneratus.

4. *Olea acria Aromatica vel ambusta.*

Olea stillatit. Absinthii.
Cortic. Citrei.
- - - Aurantiorum.
Cassiæ ligneæ. Chamæmeli.
Cinnamomi. Caryophyll. arom. Hyssopi.
Ligni Guajaci. Ligni Iuniperi.
- - Sassafras.
Macis. Maioranæ. Menthæ.
Nucis Myristicæ. Origani Cretici.
Pulegii. Rhodii Ligni.
Rorismarini. Rutæ. Sabinæ.
Tanaceti. Saluiæ. Spicæ.
Sem. Anisi, anethi, Cari, Fœniculi.
Succini. Terebinthinæ.

Olea pressa.

Ol. amygdalarum amararum Laurinum.
Macis. Nucis myristicæ.

Olea natiua.

Balsamus Hierichuntanus. Tolutanus. Palmæ.
Peru. Copaibæ. Mecca. Terebinthinæ.

Olea ambusta, acria, per retortam destillata.

Ol. Ambust. Sanguinis. Ossium. Cornuum.
Ouorum. Vrinæ. Lignorum.
De Lateribus, &c.

5. Spiritus inflammabiles fermentati.

Farinæ, & Succorum horæorum.

6. Plantæ acres aromaticæ dictæ, quæ sale N. 2. oleoque N. 4. abundant.

FOLIA Abrotani.
Absinthii.
Agerati.
Anethi.
Anisi.
Aristolochiæ.
Ari.
Betonicæ.
Calaminthæ.
Cardiacæ.
Chamædryos.
Chamæpityos.
Chelidonii mai.
Cochleariæ.
Dictamni.
Hepaticæ nobilis.
Erysimi.
Eupator. cannab.
Fœniculi.
Hederæ terrestr.
- - - - arbor.
Hyssopi.
Lauri.
Leuistici.
Maioranæ.
Marrubii.
Matricariæ.
Melissæ.
Menthæ.
Nasturtii.
Nepetæ.
Nicotianæ.
Origani.
Piperitidis.
Persicariæ acris.
Porri.
Pulegii.
Rorismarini.
Rutæ.
Sabinæ.
Saluiæ.
Satureiæ.
Scordii.
Serpilli.
Soldanellæ.
Thymi.
Tanaceti.
Thlaspi.
Veronicæ.
Vrticæ.

Stimulantes aromat.

Flores herbarum, quarum folia mox recensita sunt, in primis

FLORES Agerati
Aurantiorum.

FLO-

FLORES Calthæ.
Caryophyll. hortensis.
Centaur. minor.
Chamæmeli.
Citrei.
Croci.
Eupatorii.
Lilior. conuall.
Lupuli.
Meliloti.
Mari Syriaci.
Saluiæ.
Scabiosæ.
Schœnanthi.
Spicæ.
Stœchad. Arab.
Tanaceti.
Tiliæ.

Stimulantes aromat. radices.

RADICES Acori.
Allii.
Angelicæ.
Anthoræ.
Aristolochiæ.
Armoraciæ.
Carlinæ.
Caryophyllatæ mont.
Ceparum.
Chelidon. maj.
Contrayeruæ.
Costi hortens.
- - Oriental.
Curcumæ.
Cyclaminis.
Cyperi.
Doronici.
Fraxinellæ.
Fumar. bulb.
Galangæ.
Gentianæ.
Helenii.
Imperatoriæ.
Iridis.
Leuistici.
Mei.
Ninzing.
Ononidis.
Petasitidis.
Petroselini.
Peucedani.
Pæoniæ.
Porri.
Ptarmicæ.
Pyrethri.
Raphani.
Rubiæ.
Rusci.
Satyrionis.
Scrophulariæ.
Seseli.
Squillæ.
Valerianæ.
Victorialis.
Vincetoxici.
Zedoariæ.
Zingiberis.

Stimu-

Stimulantia aromatica semina.

SEMINA Anacardii.
Anethi.
Anisi.
Apii.
Aquilegiæ.
Bardanæ.
Cardamomi.
Cari.
Celeri.
Chermes.
Coriandri.
Cubebæ.
Cumini.
Dauci.
Erucæ.
Erysimi.
Fœnigræci.
Iuniperi.
Lauri.
Leuistici.
Napi.
Nasturtii.
Nigellæ.
Pastinacæ.
Petroselini.
Porri.
Raphani.
Santonici.
Seselios.
Sinapi.
Thlaspi.
Nux myristica.
Nuclei Persicorum.

Stimulantes aromat. cortices.

CORTICES Guaiaci.
Sassafras.
Iuniperi.
Aurantiorum.
Citreorum.
Limoniorum.
Cascariglias.
Cinnamomi.

Stimulantes aromat. succi.

Aloe.
Ambra grisea.
- - - liquida.
Ammoniac. *Gum.*
Anime.
Asa fœtida.
Bdellium.
Benzoin.
Elemi.
Galbanum.
Iuniperi.
Lacca.
Labdanum.
Mastiche.
Myrrha.
Sagapenum.
Styrax.
Tacamahaca.
Thus.

7. *In-*

7. *Insecta, aselli, formicæ, vermes maiales, cantharides.*

Partes animalium.

Castoreum, zibethum, moschus, vrina, stercora auium parum bibentium.

8. *Stimulantia composita.*

Sunt decocta, extracta, conseruæ, condita, tincturæ, spiritus, aquæ, sales volatiles, oleosi, spirituosi, pilulæ, pulueres.

Decoctum contra glutinosa.

Rec. *Fol aristoloch. rotund.*
chamædryos.
Rutæ, ana m. j.
Flor. calthæ,
eupator. ana vnc. ß.
Rad. angelic.
imperator. ana drach. vj.
Sem. celeri,
Raphan. hortens. ana drach. iv.
Cort. sassafras vnc. j.
magellanic. drach. ij.

Cum aq. infundantur fere feruida, spatio ij. horar. dein decoct. vase clauso, spatio $\frac{1}{16}$ horæ *vnc.* XLVI. exhibe.
Capiat vnc. j. *omni hora calide.*

Extractum contra glutinosa.

Rec. *Fol. recent. Absinthii,*
eupator. cannab.
marrub. albi,
tanaceti, ana q. s.

Conscissis minutim, contritis dein, per prælum succum exprime; hunc leni igne depura per secessum fæcis, dein exhala ad spissitudinem mellis crassi, cui adde

Salis

Salis absinthii Tacheniani $\frac{1}{40}$
Dos. drach. ß. *bis de die, vacuo stomacho, ex vino Gallico.*
Similia *extracta* fiunt ex *decoctis* inspissatis, & per prælum pressis.

Conserua.

Rec. *Summitat. recent. rutæ,*
tanaceti, ana vnc. j.
Flor. recent. mari Syriac.
rorismar.
lauend. ana drach. iv.
Rad. recent. helenii,
vincetox. ana vnc. j.
Semin. raphani,
nasturtii, ana drach. iv.
Contusis admisce s. a.
Sacchar. albi vnc. iv.
Capiat drach. j. *quater de die, vacuo stomacho, ex vino Gallico albo, vel Hispanico, maluatic. Canariensi* &c.

Conditum.

Rec. *Zingiber. condit.*
Rad. helen. condit.
Cortic. magell. ana vnc. j.
Syrup. menthæ q. s.
Vt F. conditum.
Capiat drach. ß. *sexies de die.*

Tinctura.

Rec. *Rad. gentianæ,*
anthoræ, ana vnc. j.
Flor. centaur. min. vnc. j.
Croci drach. j.
Bacc. Lauri,

Bacc.

Bacc. iuniperi,
Sem. erucæ,
sinapi, ana vnc. iſs.
Cum ſp. vini, in phiala alta vitrea, decoct. ſpatio xij. horar. lib. iij. ſerua.
Doſis drach. ij. *ter de die, vacuo ſtomacho, ex* vnc. j. *Hydromel.*

Spiritus.

Rec. *Flor. lauend*
tanacet.
aurant.
roriſmar. ana vnc. j.
Rad. angelic.
helenii.
imperat.
leuiſtic. ana vnc. jſs.
Fol. Calaminth.
cochlear.
matricar. ana m. j.
Sem. cari,
celeri,
erucæ,
naſturt. ana vnc. j.
Cort. iunip.
ſaſſafras,
cinnam. ana vnc. jſs.
Cum ſp. vini deſtill. ad dimidium, vt habeantur libr. iij. bis cohobando ex veſica.
Capiat drach. ij. *ex vino, vel hydromelle, ter de die.*

Aqua.

Si loco ſp. vini *aqua* ſumatur in præcedenti, habetur *aqua aromatica.*
Doſ. vnc. jſs. *ter de die.*

Sal

Sal volatile oleos.

Rec. *Sp. præcedent.* lib. ij.
Ciner. clauel. vnc. iſs.
Sal. Ammon. vnc. iij.
Deſtil. ex retort. ad lib. j. in hoc diſſolue
Ol. ſtillat. Cort. citrei gutt. vj.
lauend. gutt. xx.
maioran. gutt. vj.
Doſ. gutt. ix. *ter, quater, de die, ex hydromellis, vel vini,* vnc. j.

Pilulæ.

Rec. *Gumm. ammoniac.*
opopanac. ana drach. j.
Bulbi ari recentis drach. ij.
Sapon. Venet. drach. j.
Ol. ſtillat. tanaceti. gutt. x.
M. F pilulæ, ſingul. *gr.* iij. deaurandæ. *capiat.* I. *omni triborio de die.*

Puluis.

Rec. *Ol. deſtill. menthæ,*
maioranæ,
tanaceti, ana gutt. vj.
Sacchari albi ſicciſſimi vnc j.
F. S. A. elæoſaccharum, cui admiſce
Rad. zingib. alb.
Cort. magellanic. ana drach. iv.
Capiat drach. ſs. *ter de die, ex vino.*

Vinum medicatum.

Fiat vt *ſpiritus* hac ſect. deſcriptus. vel vt *tinctura,* decoquendo *cum vino,* loco ſp. vini. *Doſ.* vnc. ij. *ter, quater, de die.*

Cereuiſia medicata.

Eadem ingredientia ſpiritus, eadem copia, infundantur in $\frac{1}{4}$ tonnæ cereuiſiæ adhuc feruentis.

Pro

Pro potu adſiduo adhibeatur.

Blioſa.

Fel animalium quadrupedum, & fel piſcium, lupi in primis & anguillæ. v. gr.

Rec. *Fell. tauri,*
lupi piſcis, ana drach. iv.

Leni igne lente exhalent in mellis ſpiſſitudinem, tum admiſce

Farinæ bulb. ari recentiſſ. q. ſ.

F. pil. ſing. gr. iij. deaurandæ.

Capiat j. mane, meridie, veſperi, una ante cibum hora.

Huc lapis hyſtricis, *pedra d'el porco* dictus, referendus; cuius infuſio in *aq. ſtillatit. card. bened.* vel & in *vino Rhenano,* facta, *propinatur* ad *vnc.* ij. vel iij.

Item Helmontianum, ex *hepate* & *felle anguillæ* leni igne toſtis in pulverem, dein *datis ad drach.* j. ex oblati involucro cum *vini Rhenani* vnc. iij.

Saponacea.

Vid. §. 54. N. 4. inter *reſoluentia.*

SECT. 75. N. 6.

Balneum ad glutinoſa.

Rec. *Summitatum rutæ.*
ſabinæ.
abſinthii,
tanacet.
chamæmel. ana m. iij.

Cum aq. decoct. pintis xij. admiſce
Sapon. Venet. vnc. iv.
Sal. ſarmentor. vnc. j.

Veſicatoria.

Rec. *Raphani ruſtican. recentis & ſucculenti contrit.* vnc. ß.

D Appli-

Applica ad cutim per horæ dimidium, aut tamdiu, donec inflammationem ſatis magnam excitatam, dolor feruidus, & rubor partis tumens, teſtetur.

Rec. *Sinapi cum aceto contriti* drach. iv.
Applica per horas quatuor.

Rec. *Cantharid. ſine alis contritar. in pulu. tenuem.* drach. ij.
Adcurate miſceantur cum drach. vj. *fermenti panis, pauxillo cum aceto ſubacti.*
Applica ſpatio xij. *horarum, vel donec in veſicam manifeſto epidermis elata ſit.*

MORBI EX ALCALINO SPONTANEO.

76. Nonnullæ plantæ ſcatent materia, quæ ſponte corrupta non aceſcit, nec coit, ſed reſoluitur in fœtidum volatile, pingue alcali: tales omnes fere aromaticæ valde acres. Has vero raro aſſumunt tanta copia, vt morbum creent ex ſuo ingenio. Sin autem id contigerit, pertinebit ad acre alcali oleoſum.

77. Ex animalium partibus confecta noſtra liquida varia ſunt: 1. pro varietate alimenti, quo ſe ſuſtinent. 2. pro varietate partis, quæ aſſumitur.

78. Animalia enim, quæ herbis & aqua alun-

aluntur, chylum acidum, vel facile acescentem, adeoque & tale lac, habent; quod in nobis, suam sequens indolem, vegetabili nutrimento simillima patrat. (Vid. 61. ad 76.) & lentam materiem, caseo presso similem, in primis viis creat; quæ singularis hic viscidi species.

79. Quæ aliis nutriuntur animalibus, omnes succos facile alcalescentes habent.

80. Si alimenta, vi nostri corporis (58.), eo sunt redacta, vt iam liquores fecerint, quales in corpore sano & robusto inueniuntur, post abstinentiam a cibo potuque per viginti horas; tum, si sibi relinquuntur in quiete, & calore, vel etiam si mouentur valide, naturam adipiscuntur vbique eandem putredinis incipientis.

81. In alimentis vero ex aliis animalibus, iam statim, ante mutationem corpori nostro adscribendam, illa in putredinem vergens indoles sponte adest.

82. Putredo hæc (80. 81.) significat eam conditionem humorum, cuius præsentia aqua multum exhalat; salina materies attenuata, acido orbata, vel & mutata, a terra, oleoque suo, separata, fit acris volatilis, alcalina; oleosa pariter, vna parte tenuior,

 nuior,

nuior, terra orba, ſali illi acri permiſta, acris, volatilis, fœtens euadit; altera autem olei pars, terræ aqua, ſale, & oleo priori orbæ permiſta tenaciſſime, abit in atram, denſam, immeabilem fœcem.

83. Inſecta, piſces, amphibia, animalia volatilia, repentia, gradientia, natantia, homines denique, ex propria ſua natura, in hanc putredinem (82) ſponte vergunt ſemper; aceſcunt nunquam.

84. Huius putredinis (82) antecedentes cauſæ ſunt: 1. cibi ex aliis animalibus comeſtis, excepto lacte herbaceo (78), maxime ex inſectis, piſcibus, auibus rapacibus, ex vegetabilibus alcaleſcentibus. 2. abundantia boni ſanguinis, vel ſi iam putredini ille proximus. 3. virtus magna vaſorum, viſcerum, (50. ad 54,) bilis. 4. Stagnatio, vel nimia agitatio, torpente, vel incitato animali motu. 5. Calor ingens diu & multum conciliatus corpori.

85. In primis viis facit ſitim, proſtratum appetitum, ructus nidoroſos, graueolentiam tabidi, corruptique, ſordes ori, linguæ, palato, faucibus, amareſcentes putridas, nauſeam, vomitum putrefactæ bilioſæ materiei, horrorem aduerſus

ſus omnia, niſi aquoſa, vel acida, cruditatem, putridam, diarrhoeam bilioſam, dolores iliacos inflammatorios, caloris moleſti ſenſum.

86. In ſanguine producit diſſolutionem eius putridam; acrimoniam alcalinam oleoſam volatilem; ineptitudinem ad nutriendum; aptitudinem ad conſumendum; minimorum vaſculorum deſtructionem; hinc omnes actiones ſolidarum & liquidarum partium turbat, deprauat, deſtruit; vnde circulatio, ſecretio, excretio variat; tum febres ardentes, vrinæ & omnia ſecreta putrida, inflammationes, ſuppurationes, gangrænæ, ſphaceli, mors.

87. Ex his (76. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86.) denuo diagnoſis & prognoſis æque, ac curatio morbi liquido conſpicitur.

88. Quæ perficitur 1. alimentis, potibusque, cito aceſcentibus, vel iam acidis, quo farinoſa in aqua cocta, vel ad initium corruptionis digeſta, lac, eiusque producta herbacea, fructus horæi, horum acidi crudi, vel fermentati vinoſi, acetoſiue, ſucci. 2. acidis medicamentis ex vegetabilibus crudis, vel fermentatis,

 aut

aut ſalibus & ſulphure vi ignis in acida conuerſis. 3. Salinis alcali abſorbentibus, vt eſt ſal gemmæ, marinus, & nitroſus. 4. Aquoſis diluentibus. 5. lenibus obtundentibus, qualia farinoſa vegetabilia emulcta, vel decocta, ſunt; & laudatiſſimæ boli, acidulo balſamico tecto, & demulcentiſſimo viſcido, conſtantes. 6. Saponaceis abſtergentibus acidis ſuboleoſis, oxymelle, ſapis acetoſis. 7. quiete, ſomno, balneo vaporis, fomentisue.

89. Vnde patet vbi, & cur acidus ructus nidoroſum ſequens bonus? cur, & quibus conualeſcentibus ſalis ammoniaci ſapor moleſtus? cur ſudor acidum ſpirans acutis ſalutaris? quæ acrimonia acida, alcalina, bilioſa, oleoſa ſit? Qui morbi propria ſignificatione putridi dici queant? Cur illi fortiſſimis, plethoricis, præcipue? an vnquam in homine viuente vlli humores iam vere alcalini reperti ſint? rariſſime: expertus loquor. Vrina in veſica, diu retenta, aut in calculo rariore abſorpta, forte, aliquando, eo peruenire queat. Aliter mors ante fit, tabefactis per acria, necdum alcalina, pulpoſis vitalium extremis.

90. Hinc

90. Hinc tandem ſcitur, quid mali faciat nimius vel minor liquorum circulantium motus, & quantum eius effectus variet pro varietate loci, vbi hærent, & humorum, in quos agit? quæ a ſtagnante, vel ab extrauaſato, nocumenta? imo neque obſcura hinc ratio ortus viſcoſi glutinis, quo denteſcunt humores noſtri; dum ſpiſſa decocta ex animalibus diuturna elixatione parata, nimia ingeruntur copia; aut etiam, dum tegumenta animalium, horumque lentæ, tenacesque, partes extremæ, auidius aſſumuntur, aut diutius: etenim alia hinc pituitoſi indoles, & diſtincta ab illa, quæ iam expoſita in fine (75.).

91. Pertractatis morbis ſolidi, & fluidi ſimpliciſſimis ſeorſum, agendum ſequitur de iis, qui in ſolido & fluido coniunctim occurrunt ſimplices quam maxime.

* *

CONTRA MORBOS EX ALCALINO SPONTANEO.

SECT. 76.

Herbæ alcaleſcentes, & alcali in corpore humano generantes.

Edules, condimentis ſeruientes, venenatæ.

Abſinthium. Alliaria.

Allium.
Alyſſon.
Armoracia.
Arum.
Atriplex olida.
Aſparagus.
Barbarea.
Braſſicæ.
Bryonia alba.
- - - - nigra.
Bunium.
Camelina.
Capſica.
Cardiaca.
Cardamine.
Cataputia.
Centaurium minus.
Chamædrys.
Chelidonium maius.
- - - - - - minus.
Cochlearia.
Cepæ.
Dentillaria.
Digitalis.
Erucæ.
Eryſimum.
Eſula.
Eupatorium cannabinum.
Gratiola.
Iberis.
Laureola.
Lepidium.
Napus.
Naſturtium aquaticum.
- - - - - hortenſe
Nerium.
Perſicaria acris,
Porrum.
Raphani.
Ruta.
Sabina.
Satureia.
Sedum acre min.
Sinapi.
Squilla.
Thlaſpi.
Victorialis.

SECT. 78.

Ruminantia vel non ruminantia.

Aſina, bos, capra, equa, ouis &c. dant lac aceſcens.

Animalia, quibus victus ex vegetantibus, gramineis, fructubus horæis, vel cerealibus, carnes dant & humores haud ita procliues in putredinem alcaleſcentem: vnde & cibi inde petiti homini calido tutius concedendi. Sunt autem:

Agnus.
Anas cicur, vel domeſticus, cerealibus paſtus.

An-

Anſer cicur vel domeſticus.

Aper.
Aries.
Bos.
Capra.
Capella.
Caprillus.
Capo.
Ceruus.
Columba.
Coturnix.
Cuniculus.
Gallinæ domeſticæ.
Hœdus.
Lepus.
Perdix domi ſaginata.
Phaſianus domeſticus.
Porcus.
Sturnus.
Turdus.
Turtur.
Veruex.
Vitulus.

Huic claſſi adſcribere cochleas & limaces licet.

SECT. 79.

Omnes fere piſces, tam marini, quam fluuiatiles, ſiue molles, ſiue cruſtacei, ſiue oſſa habentes; Vix vllo excepto.

Alauda.
Anas fluuiatilis.
Anſer marinus.
Cygnus.
Gallinago maior.
Gallinago minor.
Merula.
Paſſer.
Phaſianus ſylueſtris.
Vanellus.

Auium vero multæ ambiguæ animalculis paſcuntur & vegetantibus.

SECT. 88. N. 1.

Vid. 35. N. 1.

SECT. 88. N. 2.

Vid. 75. N. 5.

Stimulantia acida ſalina.

SECT. 88. N. 5.

Decoctum leniens, aceſcens.

Rec. *Auenæ cum cortic.* vnc. ij.
Aq. puræ lib. iij.

Decoct. ad residuum lib. ij. transcolato admisce:
Succi citrei recentis vnc. j.
Aq. stillat. cinnamom. drach. ij.
Syrup. mororum vnc. j.
Vtatur pro cibo & potu.

Aut.

Rec. *Auenæ excorticat.* vnc. ij.
Aquæ puræ lib. iij.
Decoctum ad residuum lib. iij. depuratum stet in tepore per horas xij. vel donec lenissime acescat; tum adde
Syrup. violar. vnc. jss.
Vini Rhenani lib. ss.
Aq. stillatit. cortic. citrei vnc. iss.
In vsus eosdem.

Emulsio similis.

Rec. *Auenæ excorticat.* vnc. iij.
Fiat cum aq. q. s. emulsio, cuius lib. iss. admisce
Nitri puri drach. ss.
Syrup. violar. vnc. j.
Aceti squillit. drach. ij.

SECT. 88. N. 6.

Rec. *Oxymell. squillit.* vnc. iij.
Aceti squillit. drach. ij.
Myrrhæ, in aceto solutæ in tincturam, drach. j.
Aq. stillat. cichorei vnc. vj.
M. *Capiat* vnc. ss. *omni hora.*

Vel

Rec. *Aceti in spissitudinem mellis, per coctionem redacti* vnc. ss.
Mellis puri vnc. j.
Syrup. cichorei vnc. iss.
Aq. stillat. fumar. vnc. vj.
M. *Vsus vt prioris.*

Vel

Vel

Rec. *Rob. ribesior.*
Sambuci ana vnc. ij.
Oxymel. simplic. vnc. j.
Sp. sal. commun. gut. xx.
Aq. decoct. hord. lib. iv.
M. *Vtatur pro potu adsiduo ad lubitum.*

DE MORBIS ORIVNDIS AB EXCESSV MOTVS CIRCVLATORII SOLO.

92. Omnia fluida, quæ in vllo vase, ab arteria magna orto, continentur, ex solo sanguine sunt secreta, qui paulo ante in corde dextro & sinistro mistus erat, & referebat speciem vnius liquidi.

93. Habet tamen & ibi, & tunc, globos maiores, determinatæ molis, figuræ mutabilis, coloris rubri; sphæras flauas, rubris sextuplo minores, serosas; tum laticem pellucidum in igne concrescentem; & aquam pellucidam, leuiorem, tenuiorem, partibus minoribus, sed ob pelluciditatem non cernendis, constantem. Priorum congeries sanguis ruber, posterior serum appellatur. Microscopia vtrumque demonstrant.

94. Rubrum concretum, & a sero seorsum

orſum collectum, ſola quiete, & laxitate ſuarum partium, cito reſoluitur in ſerum, ita, vt in id omnis fere cruor abeat.

95. Serum diu retentum in aëre moderate calido & humido, ſola quiete & laxitate partium, reſoluitur in tenuius, pellucidius, leuius liquidum, quod putreſcit ſenſim, totumque fere auolat volatile. Quæ creſcunt pro ratione témporis.

96. Sanguis omnis (92.) recens, leui calore, parum ſuperante ſalubrem, & cum pauco exhalantis diſpendio, coit in maſſam ſolidam, ſciſſilem, tenacem, non ſolubilem per aquam, ſalem, oleum, ſpiritus. Atque idem fit calore per humida conciliato, ſingulari concretionis, & ſimili prioris, genere.

97. Origo rubedinis (93. 94.) ſeri concreſcentis, lymphæ concreſcentis, (95. 96.) debetur vaſorum actioni, circulationis efficaciæ; vt chyli, lactis, cruoris, & ſanguinis, mutata indoles docet, atque microſcopia confirmant.

98. Auctus ſanguinis per vaſa motus oritur corde ſæpius, & fortius, contracto.

99. Cor ſæpius & fortius contrahitur: 1. cerebro & cerebello in nimiam expreſſionem

ſionem liquidi neruoſi agente, vt in affe-
ctibus animi, & dolore: 2. irritato corde
per accelerationem motus ſanguinis ve-
noſi, frictione, vel muſculis agentibus,
pulſi; aut per acre ſanguini inhærens a-
romaticum, ſalinum, acidum, alcalinum,
purulentum, ichoroſum, putrefactum, &
quandoque ſpecie contagii, peſtis, vene-
ni, nondum definiendum mali genus.

100. Auctus motus ſanguinis per vaſa
efficit maiorem vim pulſi ſanguinis in va-
ſa excipientia; maiorem renixum vaſo-
rum in ſanguinem; ſanguinis fortem
compreſſionem; vaſorum ſanguiniſque
attritum validum ad ſe mutuo; partium
ſanguinis attritum validum inter ſe; ca-
lorem maiorem totius; ſanguinis exſic-
cationem difflato aquoſo; eiuſdem vi-
ſcoſitatem inflammatoriam facile con-
creſcentem; ſanguinis reſolutionem in
ſales, oleaque volatiliora & acria; vaſo-
rum auctam ad initia amplitudinem; li-
quidorum craſſiorum in tenuiora vaſa
impulſum, horum obſtructiones deſtru-
ctionesque, inflammationes, ſuppuratio-
nes, gangrænas, ſphacelos, ſcirrhos; &
quæ ex his infinita ſequi poſſunt.

101. Co-

101. Cognoſcitur ergo aucta circulatio notis eius cauſis (99.), & effectis (100); ſed inprimis pulſu celeri, duroque; reſpiratione veloce & laborioſa; calore ingenti.

102. Remedia ergo nimio motui compeſcendo valida ſunt, quæ frequentiam, & vim contractionis cordis imminuunt.

103. Quorum illa mentem, hæc corpus, ſpectant.

104. Priora ſunt, quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel diuertendo, ſopiunt.

105. Poſteriora agunt quiete muſculorum, laxatione venarum (54.), mitificatione acris cuiuſcunque, diluendo, vel obtundendo (66. 67. 88.), doloris cauſas tollendo.

CONTRA MORBOS ORIVNDOS AB EXCESSV MOTVS CIRCVLATORII SOLO.

SECT. 105.

Dolorem tollentia.

Vid. §. 202. 228. 229. poſtea, vbi omnino de hac re agitur.

DE

DE MORBIS, EX DEFECTV CIRCVLATIONIS, ET PLETHORA.

106. Defectu motus circulatorii morbi fiunt in humoribus illi, qui proxime accedunt ad hos, qui quiescentibus spontanei nascuntur. Modo bene consideretur aër, qui admissus corruptiones spontaneas accelerat, quae aliter, eo secluso, lentiores. (58. ad 80.) adeoque intellectus, & curatio horum inde peti debet. Atque ex his omnibus plethorae indoles, causa, effectus, signa, remedia intelliguntur, si ad sequentia animus aduertitur.

α. Plethora est copia boni sanguinis maior, quam quae ferre possit eas mutationes, quae vitae ineuitabiles accidunt, nisi inducantur morbi.

β. Hanc generat omnis causa, quae multum laudabilis chyli, & sanguinis conficit, simulque horum attenuationem, consumtionem, perspirationem, impedit.

γ. Quo spectat vis contractilis viscerum chylopoeorum magna, vt & in corde & arteriis; simulque laxior venarum, & caeterorum vasculorum compages; cibi

bi blandi, facile in chylum resoluendi; somnus multus, animus sedatus; quies musculosa, consuetudo mittendi sanguinis, naturalis, artificialis.

δ Effectus plethoræ omnes pendent a rarefactione, quæ maiori velocitati, atque inde nato calori, aut caussis aliis, per solam obseruationem cognoscendis, adscribenda: hinc arteriarum dilatatio tam sanguiferarum, quam lymphaticarum; mutata secretio; compressio generis venosi sanguiferi & lymphatici; suffocatio circulaturi; inflammatio; vasorum ruptura; suppuratio; gangræna; mors.

ε Itaque facile cognoscitur præsens; præuidentur futuri effectus.

ζ Curatio absoluitur missu sanguinis; labore; vigiliis; cibo acriori post euacuationes; omissione euacuationum sensim introducta.

CONTRA MORBOS EX DEFECTV CIRCVLATIONIS ET EX PLETHORA.

SECT. 106. L. ζ

Cibi acres.

Vid. §. 76.
Condimenta acria aromatica; §. 75. N. 1.
- - - - acida; §. 75. N. 5. classe prima, sub titulo *acida salina.*

MOR-

MORBI COMPOSITI SIMPLICISSIMI, OBSTRVCTIO, ET VVLNVS.

OBSTRVCTIO.

107. Obſtructio eſt obturatio canalis, tranſitum tollens liquido, per eum transiiciundo, vitali, ſano, vel morboſo, orta ex exceſſu molis tranſituræ ſupra capacitatem vaſis transmiſſuri.

108. Quæ oriuntur ex anguſtia vaſis, magnitudine molis fluxuræ vel vtriſque concurrentibus.

109. Anguſtia vaſis fit compreſſu externo, contractione propria, vel augmento craſſitiei in ipſis canalium membranis.

110. Molecularum moles augetur viſcoſitate fluidi, vel errore loci.

111. Ex vtriſque vero a concurſu cauſarum vtriuſque (109. 110.).

112. Vaſa externe comprimuntur

1. a tumore vicino plethorico, inflammato, purulento, ſcirrhoſo, cancroſo, œdematoſo, ampulloſo, ſteatomatode, atheromatode, meliceride, hydatidico, aneuriſmatico, varicoſo, tophoſo, pituitoſo, calculoſo, calloſo.
2. a fractis, luxatis, diſtortis, diſtractisue

 parti-

partibus duris, comprimentibus vasa flexilia.

3. Ab omni causa, quæ vasa nimis trahit, & elongat siue tumore, siue pressione partis extra debitum locum positæ, siue vi externa trahente.

4. Ab externis comprimentibus, quo vestes arctæ, fasciæ, pondus incumbentis corporis quieti in vnam partem, ligaturæ &c. pertinent, motus, attritus, amplexus partis ad alia corpora.

113. Contractio vasi propria aucta, maxime spiralium fibrarum, tum quoque longarum, cauitatem arctat, oriturque. 1. ab omni causa augente vim elasticam fibræ, canalis, visceris. (31. 36. 40. 50. 51.) 2. ab tumore vasculorum minorum, quorum contextu maiorum latera & caua fiunt, nimis impletorum. 3. ab imminuta causa vasa extendente, siue inanitio, siue inertia fuerit: vnde dissecti canales liquida propria coercent breui.

114. Augetur crassities in ipsa membrana vasis 1. ab omni tumore (112. N. 1.) orto in iis vasis, quæ vnita & contexta membranam efficiunt. 2. ab callis ibidem factis, cartilagineis, membranosis, osseis (51.).

115.

115. Partium fluentium moles augetur, vt immeabilis fiat, vel 1. mutatione figuræ ſphæricæ in aliam maiori ſuperficie incurrentem in aperturam vaſculi; vel 2. adunatis pluribus prius ſeiunctis in vnam maſſulam.

116. Mutatur figura inprimis, deſinente æquabili, & vndique ſimul, atque æqualiter, premente preſſione moleculæ, proprio elateri iam commiſſæ, hoc eſt, languente motu, vel laxato vaſe, vel minuta copia liquidi.

117. Adunantur moleculæ, quiete, frigore, gelu, exſiccatione, calore, motu circulari violento, & vaſe forti comprimente, coagulo acido, auſtero, ſpirituoſo, abſorbente, viſcoſitate, oleoſitate.

118. Errore loci partes fluidi fiunt non meabiles, ſi in os dilatatum ad baſin canalis conici ruit corpuſculum finem longe anguſtiorem tranare non potens. Plethora, motus auctus, rarefactio liquidi, laxatio vaſis, dilatationem hanc præ cæteris creant; maxime ſi his prægreſſis, ſtatim contraria horum ſequuntur.

119. Vnde cauſæ, & natura obſtructionis cuiuſcunque patent.

120. Quæ nata in corpore viuo impedit tranſitum fluxuræ materiæ; reliqua impingentia ſiſtit; horum actionem excipit; ſubtiliora exprimit; adunat craſſiora; vas extendit, dilatat, attenuat, ſoluit; fluidum ſtagnans condenſat; functionem integro fluore oriundam tollit; vaſa inde irriganda deplet, ſiccat; capacitatem vaſorum tranſmittendis liquidis minuit; copiam liquidi, velocitatemque per libera vaſa auget; adeoque omnia, quæ inde pendere poſſunt, mala producit.

121. Quare pro diuerſitate vaſis obſtructi, & materiæ obſtruentis, illi effectus (120.) variatis apparent phænomenis.

122. In vaſis ſanguiferis arterioſis rubris inflammatio primi generis fit, in arterioſis ſeroſis flauis rubra inflammatio errore loci, vel flaua propria illi vaſi, calida flaua, in lymphaticis arterioſis dilatatis inflammatio ſecundi generis flaua, errore loci, vel pellucida, calida, propria illi vaſi; in arterioſis vaſis lymphaticis, maioribus, œdema calidum; in minoribus dolores ſine apparente tumore; in pinguiferis, oſſeis, medulloſis, neruoſis, bilioſis alia.

123. Qui vero ſedem, naturam, materiem,

teriem, caufas, effectus obftructionum, hucusque (107. ad 123.) tradita nouit; illi figna, quibus futura, præfensque obftructio, vt & eius effecta, fciuntur, ignota non erunt.

124. Et cognita hac eius diuerfitate, difficile non erit, propriam cuique curationem tradere.

125. Nam illa, quæ a compreffu externo (112.), indicat ablationem caufæ prementis, quæ, vbi poffibilis, petenda ex fecutura eius defcriptione.

126. Ea vero, quæ ab aucta fibrarum contractione oritur, cognofcitur per figna, quibus vifceris, vafis, fibræ nimia contractio fcitur; (34. 36. 40. 50. 53.) tum quoque illa, vbi hæc contractio a fecunda caufa (113. N. 2.) per fuæ caufæ figna clara; vt altera, quam inanitioni prægreffæ adfcripfimus. (ibidem. N. 3.)

127. Sanatur hæc obftructio (113. 126.) 1. per remedia contractionem nimiam fibræ, vafis, vifceris emendantia (35. 36. 38. 54. 55.) 2. maxime, fi ipfi affecto loco applicari poffit eorum virtus, quod halitus, fomenta, balnea, litus,

fomenta efficiunt inprimis. 3. per auxilia, quæ vaſcula, membranas componentia, nimis impleta deplent. Quo euacuantia in genere, ſed præprimis illis vaſculis applicata, ſpectant, quæ ſunt laxantia, diluentia, reſoluentia, attenuantia, deterſiua, euacuantia. 4. per illa, quæ calloſitatem factam reſoluunt.

128. Verum illa obſtructionis ſpecies, quæ ab hac cauſa, raro, ſi vnquam, curari poteſt. Emollientia, & laxantia præcipua ſunt. Vnde mortis patet ineuitabilis neceſſitas, & magna vitæ longæ per medicamenta parandæ difficultas.

129. Illa fluidi ineptitudo ad tranſeundum per vaſa, quæ a figura ſphærica amiſſa pendet, cognoſcitur perſpectis eius cauſis (116), quippe ſenſibiles plerumque ſunt.

130. Sanatur vero remediis, quibus illa figura redditur. Qualia ſunt, quæ motum augent per vaſa & viſcera. Vt ſtimulantia omnia, & roborantia; tum motus animalis citatior.

131. Liquidi ſpiſſior concreta moles, quum oriatur a tam variis & diuerſis cauſis (117.), etiam pro re nata varia remedia,

dia, variam ſanandi methodum, requirit: quæ diuerſitas in ſingulis dein morbis indagata ipſa auxilia, & applicandi modum, dabit.

132. At moles concreta in genere tollitur 1. motu vaſis reciproco. 2. dilutione. 3. attenuante fluido aduecto, permiſto, moto. 4. coagulante cauſa educta.

133. Reciprocum vaſi motum conciliant 1. quæ diſtendentes cauſas temperant. Vt eſt venæ ſectio. 2. quæ vaſa roborant. (28. 29. 45. 46. 47. 49.) 3. frictio, & muſcularis motus. 4. ſtimulantia.

134. Diluit aqua, calida inprimis, ſi hauſta, iniecta, exhalans, applicata; atque dein ad loca, vbi ſoluendum hæret, pulſa ſit. Quo deriuantia, attrahentia, propellentia ſpectant.

135. Attenuant 1. aqua, ſal mar. gemm. ammon. nitr. borax, fixus alcalinus, volatilis. 3. Sapones ex alcali & oleo natiui, compoſiti, fuliginoſi, volatiles, fixi, bilis. 4. præparata mercurialia. Quæ ipſa perducuntur ad loca debita per deriuantia, attrahentia, propellentia.

136. Cauſa coagulans educitur attra-

ctione alterius fortius trahentis. Sic acida in alcalia, olea in alcalia, &c. trahuntur, quae experimentis chemicis in primis inueniuntur.

137. Verum quum liquidum, in loca aliena pulsum, non penetrabile fit, hincque obstructiones creat, producuntur multi, malignique morbi, vnde meretur id malum attente perpendi.

138. Scimus id factum, si nouimus 1. causas eius (118), quae vt plurimum satis obseruabiles, praegressas fuisse. 2. his dein successisse contrarias. 3. vbi effectus eius clare cernimus (120. 121. 122.).

139. Facile quoque est praeuidere, quid fiat ex hoc malo posito per ea, quae exposita sunt (120. 121. 122. 123.).

140. Curatio fit 1. impactum retropellendo motu retrogrado in vasa maiora. 2. id resoluendo. 3. vasa laxando. 4. suppurando.

141. Impactum retrofertur. 1. euacuando liquorem, qui impactum vrget, magna, subita S. M. vnde nixu contracti vasis retro agitur. 2. frictione ab extremis vasis ad basin.

142. Im-

142. Impactum resoluitur remediis (133. 134. 135. 136. 137.) ante positis.

143. Vasa laxantur remediis (35. 36. 54.) propositis.

144. De suppuratione dicetur in historia inflammationis.

* *

CONTRA OBSTRVCTIONES.

SECT. 135. N. 3.

Sapones *natiui* ex oleo & alcali, sunt succi recentes, maturi, pressi, ex herbis omnibus acrimonia alcalina validis, §. 76. vel admodum aromaticis §. 75. N. 6.

Sapones *arte compositi* ex alcali & oleo.

Sapo niger.] *drach.* j. ij.
\- - Venetus.]

\- - Starckeyanus, siue Helmontianus. *gran.* iv. *scrup.* j.

Sapones *fuliginosi volatiles.*

Sp. oleosi, alcalini, ex aromatibus alcalescentibus. (§. 76.) *gutt.* xv.

\- - - - ex fuligine. *gutt.* xv.

\- - - - ex omni humore, vel solida parte animalium. *gutt.* xviij.

Fuligo ipsa.

SECT. 135. N. 4.

Merc. dulcis. *ad gr.* x.

\- - - sublimat. corrosiuus, *ad gr.* $\frac{1}{8}$ dilutus.

\- - - præcipitat. ruber. *ad gr.* ij.

\- - - - - albus. *ad gr.* iv.

\- - - turbith. *ad gr.* ij.

\- - - niger *ad gr.* xvi.

Attrahentia.

Sunt, quæ laxant locum, quo adducendum, arctant, vnde deducendum. Vid. §. 35. 28. N. 4.

Deriuantia.

Quæ liquores pellunt in locum datum; talia ſunt euacuantia in loco, frictio artificioſa in vicinis.

Propellentia.

Sunt ſtimulantia. §. 75. N. 5.

DE VVLNERE IN GENERE.

145. Vulnus eſt ſoluta cohæſio recens, cruenta, partis mollis, a corpore duro acuto, moto, preſſo, vel reſiſtente.

146. Cauſa ergo ſenſibilis eius eſt durities, acuties, motus, reſiſtentia inſtrumenti vulnerantis.

147. Subiectum pars mollis, adeoque, textura vaſorum ſanguiferorum, ſeroſorum, lymphaticorum, adipoſorum, neruoſorum, membranoſorum, tendinoſorum; tum veſicularum, quæ ex his conflantur.

148. In quo ſubiecto (147.) cauſa (146.) producit cohærentis ſeparationem, liquidi contenti effuſionem.

149. Inde lædit actiones, quæ pendent

dent ab integritate partium, & ab determinato fluxu liquorum per vaſa.

150. Quæ vulnera proinde occupant eas partes, quarum integritas vitæ inſeparabilis, lethalia ſunt.

151. Horum (150.) autem alia ineuitabili neceſſitate mortem ferunt.

152. Alia, ſibi relicta, mortem inferunt, ſed artis auxilio ita emendari poſſunt, vt mortis periculum abſit.

153. Tandem ex non lethalibus, neglectus, vel error lethalia poteſt facere.

154. Pro varietate alterius cuiuſdam actionis, a parte integra prius exercitæ, etiam alia vulnerum effecta, atque inde variæ appellationes oriuntur, vix ignotæ perito actionum ſanitatis.

155. Nec minor nominum, formarum, & effectuum varietas in vulneribus, a diuerſitate cauſæ vulnerantis (146.) quoad figuram, modum adigendi, pungendo, ſecando, cædendo, agitando, illatum; vim impingendi, ablationem ex vulnere, relictionem in eo, infectionem venenatam.

156. Tum etiam omnia eadem (155.) variant pro differentia partis vulnus excipien-

cipientis (147), quoad eius duritiem, mollitiem, nexum, situm, effectum, liquida contenta, faciem mutatam.

157. Huius multiplicitatis originem nosse vt opus, ita nomina subtiliter distinguere non iuuat.

158. Si in corpore sano, robustoque factum vulnus in loco visibili, non irrigato magna quadam arteria, nec nimis tendinoso, hæc oriuntur phænomena; si modo a frigore, aëre, siccatione, vulneris hiatus defenditur.

1. Partes, inter quas causa vulnerans adacta, sensim magis magisque a se mutuo recedunt, licet causa ablata sit, nisi punctura fuerit parua.
2. Cruor primo cum impetu effluit, dein sensim sponte sistitur.
3. Tum crusta sanguinea cauo vulneris innascitur.
4. Et liquor dilutus, rubellus, tenuis effluit.
5. Tum vero labia vulneris incipiunt rubere, calere, dolere, tumere, retorqueri, fundo interim tumido assurgente, præcipue assurgente adipe in aperturam vulneris, ibidemque cito degenerascente.

6. At-

6. Atque eodem tempore febricula cum calore & ſiti adeſt.

7. Hinc tertio, quartoue die ſerius, vel ocyus, vulneri adeſt liquor tenax, albus, pinguis, æqualis, pus.

8. Simul rubor, calor, dolor, tumor, retorſio labiorum, febricula, ceſſant, vel minuuntur.

9. Et ſenſim cauum vulneris a fundo ſurſum, & ab ambitu verſus centrum, creſcente noua, rubra, viua, materie, carne dicta, impletur, coeunte margine albo, ſubcæruleſcento, molli, æquali.

10. Poſtremo ſiccatur vulnus, & obducitur cicatrice.

159. Si arteria non nimis magna, nec cordi admodum propinqua, omnino tranſuerſim diſſecatur, retroſiliens, atque inter ſolida vicina ſe recondens, ſibimet obturaculo eſt; & cætera vt (158) prius.

160. Si eadem (159.) vulneratur tranſuerſim non tota diſſecta, retrotractis fibris vulnus ampliatur; hinc hæmorrhagia perpetua; &, ea ſedata, a tenuitate cicatricis cedente aneuriſma.

161. Si arteria maior tota diſſecta, oritur

tur perpetua, vſque ad defectum animi, vel vitæ, hæmorrhagia; inferius poſita tabeſcunt, & putri exeduntur, ſed lenta gangræna; aut arefacta penitus contrahuntur.

162. Nerui maiores, tenſique, toti diſſecti retroſiliunt, ſe recondunt, ramulos vulnere paulo ſuperiores trahunt, tendunt, vicinis dolorem, obſtructionemque creant, parti vero infra vulnus poſitæ ſtuporem, immobilitatem, marcoremque, aut & gangrænam.

163. Nerui tenſi, tendinoſi, puncti, vel dimidiato diſciſſi dolores, aliquando primo obtuſos, nonnunquam viuos excitant, primo loco vulneris, poſt per omnes neruos nexos, vicinosque; hinc calores, tumores, rubores late ſparſos, febres, deliria, ſpaſmos, inflammationem, inflammati aperturam cum euacuatione acris, tenuis, & copioſiſſimi ſæpe ſeri; poſtea inſenſilitatem, rigiditatem, exſiccationem, immobilitatem producunt, vel gangrænam, & mortem: atque hæc quidem omnia eo violentiora accidunt, quo neruus eſt fortius tenſus ſupra partes firmas, iisque annexus,

aut

aut & inuolucris magis tenacibus indutus.

164. Quæ eadem (162. 163.), parum mutata, etiam in tendinibus diuersimode læsis obtinent, atque sæuissima quidem.

165. Et membranæ, tendinum, neruorumque sæpe producta quum sint, iisdem afficiuntur morbis (162. 163.).

166. Quid lymphatica, adiposa, venosa vasa, & vesiculæ patiantur in vulneribus, quid efficiant, ex lege circulationis, & consideratione vicinorum facile intelligitur.

167. Si vulnus oculo patet, eius præsentia, & natura scitur 1. sensu ipso, absterso impedimento conspectus, & suppresso cruoris fluxu. 2. scientia anatomica vicinorum.

168. Vulneris autem absconditi præsentia, & natura noscitur. 1. ex scientia anatomica, situ vulnerandi, modo & vi inflictus. 2. ex læsa actione sequente vulnus. 3. ab excretis, intra vel extra corpus expulsis. 4. ab effectis superuenientibus, dolore, singultu, spasmo, tumore &c.

169. Ex

169. Ex cognitis (167. 168.) determinatur præuiſus, vulnerum euentus.
1. mors, vel vita vulnerati.
2. ſanatio poſſibilis, impoſſibilis, integra, pro parte.
3. curatio facilis, difficilis, breuis, longa.
4. effectus a vulnere, peracta ſanatione, ſuperſtes futurus; vt tabes, inſenſilitas, immobilitas, figura læſa &c.

170. Mors ineuitabilis a vulnere ex quinque effectis ſequitur, adeoque neceſſario lethalia vulnera (151.) hæc ſunt:
1. Quæ influxum neruoſi liquidi a cerebello in cor intercipiunt. α. cerebelli vulnera, & cerebri profunda adeo, vt medullam oblongatam lædant multum. β vaſa ſanguifera intra cranium ſoluta cum effuſo cruore, qui preſſione, vel concepta putredine vitam tollit, nec terebra leuari poteſt ob conditionem loci, vt inferiora orbitæ oculi, & oſſis temporum, oſſis ethmoidis, baſios cranii. &c. γ medullæ ſpinalis ſuperioris profunda vulnera. δ tum ea, quæ neruos cardiacos diſſecant.

2. Quæ

2. Quæ ſanguinem cordis effundunt ex eius cauis vulneratis: vnde vulnera cordis profunda, in caua penetrantia, lethalia.

3. Quæ cruorem a corde, & a cerebro, cerebelloque deriuant vel in caua corporis, vel extra illud, neque medelam capere poſſunt ob ſitum loci. Vt magna vulnera pulmonis, hepatis, lienis, renum, pancreatis, meſenterii, ſtomachi, inteſtinorum, vteri in grauidis, veſicæ circa arterias eius maiores, aortæ, carotidum, vertebralium & ſimilium arteriarum, venarumque.

4. Quæ reſpirationem intregre tollunt; vt abſciſſio laryngis cum ſubductione fiſtulæ ſciſſæ, vulnera magna bronchiorum, vulnera lata, vtramque cauitatem thoracis, cum admiſſu aëris, perforantia, vulnera diaphragma ab vtraque parte mediaſtini thoracis penetrantia, vel eius neruoſa diſſecantia.

5. Quæ motum chyli in cor tollunt; abſciſſio œſophagi, magna vulnera ventriculi, inteſtini tenuioris, ſuperioris inte-

integra diſſectio, vulnus ductus thoracici, vel aluei chyloſi.

171. Vulnera ſua natura lethalia, arte vero curabilia (152) ſunt, prædicuntur:

1. Vulnera encephali terebra leuanda.
2. Vulnera arteriæ, venæue maioris in loco, ad quem manus chirurgi peruenire poteſt.
3. Viſcerum, ad quæ manus & medicamenta cum effectu ſanationis peruenire poſſunt.
4. Quæ mortem inferunt emiſſo ſuo liquido in caua illa, vnde id educi ſine diſcrimine vitæ poteſt; vt thoracis, abdominis, vreterum, veſicæ, inteſtinorum quædam vulnera.

172. Prædicitur lethale fore ex non lethali (153.) per has cauſas.

1. Omiſſione purgationis effuſi puris, vnde tabes purulenta; vel effuſi ſanguinis, hinc putrefacti.
2. Commiſſo vitio in ſex rebus non naturalibus.
3. Neglectu, vel errore chirurgi.
4. Temperie naturali aut morboſa ægri, vel manifeſta iuxta hiſtoriam eius ægri,

vel

vel aliquando adeo ſingulari, vt non niſi hoc euentu ſe manifeſtet: quam intentus obſeruet ſemper in ſuo reſcripto ad iudices conſultus medicus.

173. Hinc renunciatio de vulneribus, definitio temporis, intra quod lethalitas determinatur, peti poſſunt.

174. Ex hiſtoria pariter vulnerum (ab 145. hucuſque.) facilis erit prædictio euentuum aliorum, quæ (169.) præſagienda habentur.

175. Phænomenorum autem (158. 159.) cauſa patet perito actionum vitalium, & animalium. Vid. morb. ſolid. & fluid. in genere præmiſſos.

176. Tunicæ arteriarum exteriores, illæſa interiori, punctæ, ſectæ, tuſæ, diſtractæ, eroſæ, impetu ſanguinis dilatantur, ſaccum formant, qui ad oui ſæpe magnitudinem creſcit; calloſos parietes accipit; pulſat; colore rubello ſplendet; compreſſus euaneſcit; laxatus redit; ſuam arteriam ampliat; vicina vaſa comprimendo anguſtat. Aneuriſma verum vocatur (160.), cuius cauſa, ſigna, effectus ſponte cernuntur. At-

que eo quoque refertur cordis aneurisma, eius ortus, signa, & effectus.

177. Si ab iisdem causis, similiter vulnerata arteria, curata debilius firmatur, eadem fiunt (176.).

178. Vbi ab iisdem causis (176.) omnes tunicæ simul ruptæ liquorem effuderint in partes vicinas distentas, nec exeuntem, fit collectio extrauasati cruoris, continenter aucta, & sine mensura, mollis, vix pulsans, liuida, compressu vix euanescens, breui putrescens, hinc gangrænam vicinorum creans. Aneurisma spurium est, (160) cuius causa, signa, effectus ex ipsa hac descriptione cognoscuntur.

179. Alii effectus arteriæ dissectæ maioris (161.) ex physiologia sponte intelliguntur, vt & phænomena (162.) primo nerui dissecti.

180. Vt vero clara causa habeatur mirabilium effectuum, qui in neruis punctis, vel partim dissectis, apparent, iuxta dicta (163. 164. 165.) sequentia consideranda ex anatomicis, & theoreticis.

181. Neruus omnis visibilis est fasciculus minorum neruorum, membranulis

lis nexorum, arteriolis, venulis, lymphaticis intertextis, vna dein communi membrana veſtitus.

Per omnia hæc vaſcula, neruum componentia, perpetuo fluit liquor ſuis canalibus proprius a corde, cerebro, cerebello, & medulla ſpinali. His omnibus vis contractilis ſatis magna ſemper adeſt.

182. Ergo partes nerui integre diſſecti a loco vulneris verſus firmas partes, quibus nectuntur, retroſiliunt, ſub ſolidis ambientibus ſe recondunt, eorum vi comprimuntur, orificia claudunt ſua, & ſuorum vaſculorum, adeoque præter dicta (162) nihil damni.

183. Si ſectus, vel punctus ita ſit, vt nonnulli neruulorum diſſoluti ſint, qui vniti maiorem componunt, partes ſolutæ retrocedentes (182) trahent minimas fibrillas, quæ nectebant neruulos inter ſe & vaſcula (181), vnde fiet in his perpetua, lenta laceratio; adeoque dolor ingens, acutus, continuus. Partes vero adhuc cohærentes ſuſtinebunt nunc ſolæ omnem vim, quam ante ſimul, ergo plus diſtrahentur, & lacerabun-

buntur, adeoque acutiſſime dolebunt, & diſtractæ comprimentur, vt tranſitus impediatur. Dum vna pars ſoluta, altera cohærens, ita afficiuntur, vaſcula intermedia comprimuntur; ergo ſanguis, lympha, ſpiritus ſiſtuntur, vrgentur, accumulantur, vnde circa partes inflammatio cruenta, lymphatica, & ſpirituoſa.

Inde nerui vicini, tendines, horum & neruorum vaginæ, muſculi, vaſa, tenduntur, ſtringuntur, conuelluntur, hinc cerebri, cerebelli, medullæ ſpinalis meninges trahuntur, vellicantur, cerebri actio turbatur.

Ex quibus ſequitur ſeries omnium phænomenorum (163. 164. 165.) naturali neceſſitate.

184. Et intelligitur, quæ, & cur punctura, laceratio, vulnus nerui adeo funeſta? Item cur membranis, tendinibus, vaſisque multis eadem fiant.

185. Vt vulnus ſanetur, opus erit:

1. Auferre ex eo illa, quæ, vel a liquidis & ſolidis corruptis, vel ab inſtrumento vulnerante, aut aliunde, ibi relicta adunationem impedirent.

2. ſup-

. ſupplere perdita, noua regeneratione ablati.
3. vnire ſeparata, & in adunatione retinere.
4. cicatricem naturali cuti ſimillimam obducere.

186. Fragmenta impacta metallorum, lapidum, ligni, vitri, globi tormentorum, thrombi cruenti, caro mortua, vel membranæ, oſſa fracta, primo tollenda, ſi proderit.

187. Conſiderata natura vulneris, partis vulneratæ, materiæ impactæ, roboris ægrotantis, ſymptomatum ſecuturorum, tolli, an relinqui debeant, iudicatur.

188. Ex iiſdem (187.) definitur inſtrumentum, & modus, quibus tolli queant. (186.).

189. Depurato ſic (186. 187. 188.) vulnere, ſi ablatum quid fuerit de corpore, id repleri debet, generata iterum materia ſimili perditæ. Id fit, ſi 1. vaſcula arterioſa, lymphatica, neruoſa, &c. ita ſe habent, vt ſua liquida bona excipiant, transmittant. 2. ſi liquidum bonum naturale debita copia, & apto impetu fertur in illa vaſa.

190. His enim (189) fiet canalium vulneratorum, retrotractorum, obturatorum, compressorum, fere exsuccorum (158), impletio, humectatio, extensio, elongatio, implicatio cum vicinis, applicatio ad alia, quæ ex reticularibus plexibus propinqua, & ope boni liquidi conglutinatio.

191. Et, dum hæc (190) ab omni puncto fundi præcipue, & laterum, æqua vi simul fiunt, impletur ab omni parte ad centrum cauitas vulneris materie solida & liquida, amissis simili.

192. Ergo huc (189) requiritur 1. victus debitus, vt chylus, serum sanguinis, & materia nutritia blanda, glutinosa, nec facile putrescens sit, sed facilis digestionis, & assimilationis. Decocta farinosa cruda, fermentata, emulsiones, lac, iura, fructus maturi cocti, olera lenissima, primaria sunt, sæpe, at pauca copia simul, exhibita; repletionem, famem, sitim, cauendo.

193. Cognita temperies ægri, tempestatis ratio, consuetudo, & natura comitantis morbi, docet quale, & quo modo præparatum ex his (192) cuilibet prosit.

194. Acre,

194. Acre, impetum nimis augens, vitandum. Salſum, aromaticum, acidum, olus acre, vinum, ergo vulneri mala.

195. Item quæ facile putreſcunt. Iura nimis ſpiſſa, herbæ alcaleſcentes, ergo obſunt; raphani, naſturtia, braſſica, & ſimilia.

196. Tum quæ difficulter in chylum, & ſanguinem mutantur. Qualia ſunt quæ ſale, fumo, aëre induruerunt; vel quæ pingui multo ſcatent, vt lardum, piſces pingues, item anſeres, anates, ſimiles aues piſcibus paſtæ, &c; denique viſcida: vt legumina craſſa, farinoſa cruda, oua.

197. Ad eundem ſcopum (189) conducunt medicamenta: quæ tollunt impedimenta nata conſolidationi (190. 191.), & plerumque decocti forma exhibentur. Illa ergo erunt varia pro varietate eius impedimenti, quod tollendum erit: nec vllum vtile omnibus habetur.

198. Hinc pro re nata ſumuntur ex attenuantibus, inſpiſſantibus, mitigantibus, excitantibus, virtute ſingulari contrarium vitium emendantibus, aperientibus, la-

xantibus, adſtringentibus, adeoque ſæpe ex oppoſitis.

199. Quorum quid eligendum, docet cognita natura vitii in ægro, & tituli horum medicamentorum (197. 198.).

200. Aëris puri ſemper, ab exhalante putri liberi, ſæpe renouati, temperies ſicca cum calore temperato optima.

201. Aluus ſeruetur laxa vſu emollientium, laxantium, ἐκκοπρωτικῶν.

202. Somnus conciliandus anodynis, victu humido, narcoticis.

203. Animus ſit hilaris. Venus vitanda. quies commendanda eſt.

204. Vt canales in debita conditione (199.) maneant, nec liquida in vulnere corrumpantur, ſicque lædant actionem (189. 190. 191.) deſcriptam, aër arcendus, vulnus totum fouendum balſamicis vulnerariis lenibus, implendum carptis, ad æquabilem preſſionem, neruisque amicis medicamentis.

205. Quibus (204.) in vulnere retinendis emplaſtra proſunt, vix aliud huic ſcopo præſtantia, quam tenacitatem, non lædentem.

206. Liquida ad vulnus allata, in vulnus

nus effuſa, fibræ ſemimortuæ, canales obſtructi, tumefactique, creant in vulnere pus, ichorem, ſordes, carnes ſpongioſas.

207. Quæ (206.) digerente, abſtergente, corrodente, exſiccante auxilio tolli ſolent, ſæpe & comprimendo.

208. Illa (207.) adhibenda, donec pus album, blandum, viſcidum, læue, æquale, inodorum, adſit; ſub quo ſordes abſterguntur, contuſa & tumida conſumuntur, corrupta ab aëre ſeparantur, caua implentur, conglutinantur ſeparata.

209. Tum ea, quæ carnem generare dicuntur, applicanda, quæ ſunt digerentia leniora.

210. Si autem, peractis, quæ primo ſcopo (185) ſatisfaciunt (186. 187. 188.), nihil ex ſubſtantia corporis ablatum deprehenditur, labia vnienda ita ſunt, vt partes naturaliter vnitæ iterum ſibi mutuo applicentur, atque ita retineantur.

211. Horum prius abſoluitur 1. ſitu conciliato parti illo, qui quiſcenti aderat: 2. leni & æquabili partium ad ſe inuicem

uicem compreſſu, vt in omni ſuperficie contiguæ ſint, & quieſcant.

212. Retinentur in adunatione 1. Emplaſtris tenacibus, digitatis, proceſſibus, ad fines anſatis, vtrimque a latere vulneris appoſitis, & per fila adducendis. Quæ locum habent in longis ſciſſuris transuerſis cutis, vel partium laxarum.

213. 2. Circumductu faſciarum, & appoſitu ſpleniorum, vt partes dehiſcentes (14. 1.) æquabiliter appreſſæ maneant, & coeant; quod determinato preſſionis modo facile fit. Conuenit vulneribus inflictis iuxta longitudinem partis vulneratæ.

214. 3. Suturis per acus chalybeas, rectas in minori, curuas in maiori profunditate vulneris, acuta acie, cauda caua filum cera obductum abſcondente, ad ſufficientem a vulnere diſtantiam infixas ad fundum vſque adactas, ſic pariter in altero labio eductas, quarum filo adſtricto vnita prius labia retineantur, dein leui ſplenio ſuperductum filum colligetur: id repetitur a medio, vel ab angulo vulneris, ad fines eius, pro neceſſitate.

tate. Hinc balſamo labia linienda, ſuperpoſitisque leuibus ſpleniis ſupra nodos, emplaſtro tegendum eſt vulnus.

215. Conueniunt (214.) recenti, cruento, a magna tamen hæmorrhagia libero, ſimplici, pleno, puro, transuerſo, obliquo, anguloſo vulneri.

Nocent (214.) copioſum cruorem ſtillanti, antiquo, ſanioſo, purulento, ſordido, contuſo, ſubſtantia propria orbato, cruſtis obducto, vaſis magnis læſis periculoſo, nimis profundo, valde inflammato, venenis infecto, in parte neceſſário mobili hærenti vulneri.

216. 4. Acu manente vulneri per labia eius transfixa, filoque ei ita circumducto, vt horum retroitum impediat, ſed retineat vnita. Conuenit magnis, hiulcis, pendularum partium vulneribus.

217. Vltimus ſcopus (40.) attingitur, curando vt pars parti ſic reſpondeat, quemadmodum olim in ſanitate, ſicque retineantur, vt nimis nec premantur, nec laxentur; adurentia, ſtiptica, adſtringentia vitando; inprimis vero curando, vt in omni parte æquabiliter prematur vulnus. Quæ omnia obtinentur peractis,

peractis, quæ descripta ab (41. ad 72.), & dein imposito leni desiccante medicamento; denique cicatricem spirituosis abluendo.

* *

IN VVLNERIBVS.

SECT. 198.

Decocta vulneraria & potus.

1. *Attenuans.*

Rec. *Fol. daphnoid.*
veronicæ,
rutæ ana m. ʃß.
Rad. caryophyllat. vnc. j.
Flor. centaur. min. pug. ij.
Decoct. ex aqua lib. iij. admisce
Sal. card. benedict. drach. j.
Syrup. 5. rad. aper. vnc. iij.
Bibat vnc. iv. *quater de die calidas.*

2. *Inspissans.*

Rec. *Teleph.*
Consolid. mai.
- - - *min.*
Maluæ,
Parietariæ, ana m. j.
Decoct. ex aq. lib. iij. admisce
Syrup. althææ vnc. ij.
Vsus vt prioris.

3. *Mitigans.*

Rec. *Sem. contusor. papau. alb.* vnc. iij.
Flor. verbasci vnc. ij.
Fol. bugulæ m. ij.
Rad. scorzoner. vnc. ij.
glycyrrhizæ vnc. j.

Cum

Cum aq. decoct. lib. iij.
Exhibe in vsum eundem.

4. *Excitans.*

Rec. *Rad. imperator.*
vincetox. ana vnc. j.
Fol. rutæ,
Scordii. ana m. j.
Sem. contusor. bardan. drach. x.
Sem. contusor. cardamom. drach. iv.
Flor. lauendul.
centaur. min. ana vnc. ij.
Cum aq. decoct. lib. iij. *exhibe vt prius.*

5. *Singulari virtute emendans.*

1. Glutinosi. vid. *Attenuans.*
2. Acidi.
Rec. *Sem. sinapi* vnc. ſs.
Rad. armorac.
Fol. erysimi,
- - *nasturtii,* ana vne. ij.
Vaſe clauſo leuiter decoct. lib. ij. exhibe.
Sumat vnc. ij. *quater de die.*
3. Alcali.
Rec. *Rad. oxylapath.* vnc. ij.
Fol. trifol. acetos. m. ij.
Rad. acetosell. vnc. j.
Flor. borrag. drach. xij.
Cum aq. decoct. leuiter, lib. ij. *Exhibe in eundem vsum.*
4. Oleosi.
Rec. *Tamarind.* vnc. ij.
Cryſtall. tartari drach. vj.
Rad. gramin. vnc. v.
Cum aq decoct. lib. ij. admiſce
Rob. sambuci vnc. ij. *Vſus idem.*
5. Aperiens. vid. *attenuans.*
6. Laxans. vid §. 54. N. 4. *decoct. humectans.*
7. Adſtringens. vid. §. 28. N. 4. Titul. *decoct.*

SECT.

SECT. 201.

Emollientia alui.

α Iura carnis bubulæ recent. pinguia.
β Olera lenia iuri incocta. §. 35. N. 1.
γ Emollientia & humectantia epota & iniecta. §. 35. N. 3. §. 54. N. 4.
δ Olea inprimis pressa, recentia, amygdal. dulc. oliuarum.

Laxantia alui fere eadem emollientibus.

Ἐκκοπρωτικά.

α. Fructus maturi, horæi, acido dulces, pulposi, succulenti.

Alkekengi.
Baccæ ebuli.
- - - - sambuci.
Caricæ.
Cerasa hortensia quæcumque.
Chamæmora.
Chamærubi.
Fraga.
Iuiubæ.
Mala armeniaca, persica, vulgaria.
Pruna hortensia alba, cærulea,
- - - Damascena, Gallica, Prignolensia, rubra.
Ribesia alba, nigra, rubra.
Rubi vulgaris nigri.
- - - idæi albi, rubri.
Sebesten.
Tamarindi.
Vuæ vitis omnes species.
- - gruinæ.
- - crispæ.

β. Horum succi recentes, & musta.
γ. Cassiæ *vnc.* ij.
Mannæ *vnc.* ij.

Tama-

Tamarindi *vnc.* ij.
Pulpæ tamarindor. *vnc.* ij.
Succi roſar. pallidar. *vnc.* j.
Aloes roſatæ. *gr.* vj.
Paſſulæ. *vnc.* iv.
Galban. *ſcrup.* ſs.
Radic. polypodii quercini *vnc.* iſs.
Rhabarbari *ſcrup.* iſs.
- - - - - in infuſo *drach.* j.
Syrup. althææ Fernelii *vnc.* iij.
- - - cichorei cum rheo. *vnc.* iſs.
- - - fumariæ *vnc.* ij.
- - - roſ. ſolutiu. *vnc.* iſs.
- - - violar. ſimpl. *vnc.* ij.
Mellis ſimplicis in aqua dilut. *vnc.* ij.
Pilulæ Rufi *ad gran.* vj.

SECT. 202.

Anodyna ſunt.

Quæ cauſas doloris tollunt, minuunt.
1. Diluentia. §. 54. N. 4.
2. Laxantia. §. 35. N. 1.
3. Humectantia. §. 35. N. 4.
4. Acre emendantia. §. 66. 88.
5. Tumores diſtendentes reſoluentia. §. 54. N. 4.

Narcotica ſunt.

Quæ acumen ſenſus obtundunt; & ſunt
1. *Paregorica mitiſſima, vt*
Sem. papauer. alb. contuſor. *vnc.* ij.
Syrup. capit. papau. alb. *vnc.* iſs.
- - - diacod. *vnc.* iſs.
- - - florum rhœados *vnc.* iij.
Hinc varia commode parari, adhiberi tuto queunt. V. G.

Haustus mitissimus.

Rec. *Aq. stillatit. flor.* *rhœad.* vnc. iij.
fabar. vnc. j.
pæoniæ,
sambuci, ana vnc. iss.
tiliæ vnc. j.
Syrup. flor. rhœados vnc. iss. M.

Idem paulo magis hypnoticus.

Rec. In præcedenti mistura loco *syrupi rhœados*, tantumdem *syrup. diacodii*, vel *syrup. capit. papau. alb.*

Emulsio mitissima.

Rec. *Amygdal. dulc.*
Strobylor. pini,
Sem. papau. alb. ana vnc. j.
Cum *aq. stillat. flor. rhœad.* q. s.
F. S. A. emulsio, cuius *vnc.* x. admisce *Syrup. flor. rhœad.* vnc. j.

Eadem paulo plus soporata.

Rec. Loco *syrupi flor. rhœad.* eamdem dosin *syrup. diacodii* vel, *capit. papau. albi*, in præcedenti emulsione.

2. *Fortiora narcotica.*

Pilulæ.

Rec. *Opii purissimi* gr. ij.
F. Pil. iij.
Detur vna pro dosi, repetendo post horam, si prior nihil effecit, sic & tertio.

Puluis.

Rec. *Opii puriss. parum siccati*, gr. ij.
Corall. rubr.
Sacchar. perlat. ana drach. ss.
M. F. Pulu. diuidat. in dos. iij.
Vsus idem, qui in pilulis modo descriptus.

Con-

Conditum.

Rec. *Opii, in puluerem redacti, praecedentis* dosin vnam.
Miuae cydoniorum drach. j.
M. F. bolus.

Hic vsurpari, geminarique, potest eodem modo.

Haustus in guttulis.

Rec. *Opii, parum siccati,* drach. j.
Spir. vini rectificat. vnc. j.
F. Tinctura. *Dos.* gutt. xxx. ex
Aq. stillatit. melissae vnc. ij.
Syr. flor. rhoeados vnc. ß.

Vel.

Rec. *Opii parum siccati* drach. j.
Sp. Aceti vnc. j.
F. Tinctura. *Dos.* gutt. xxx. *ex*
Aq. stillatit. flor. rhoead. vnc. ij.
Syrup. flor. rhoead. vnc. ß. M.

Mistura calida.

Rec. *Tinct. opii cum sp. vini rectif.* gutt. LXX.
Syrup. papau. albi drach. vj.
Aq. stillat. cortic citrei,
aurantior.
cinnamom. ana vnc. ij. M.

Sumat. cochlear. I. *omni* ½ *hora, donec sopiatur dolor.*

Mistura frigida.

Rec. *Tinct. opii cum sp. aceti. pp.* gutt. LXXX.
Syrup. moror. drach. vj.
Aq. stillatit. borraginis,
papau. erratici, ana vnc. iij.
M. *In eosdem vsus.*

Emulsio.

Rec. *Sem. papau. alb. contus.* vnc. ij.
Cum aq. decoct. hord. F. emulsio, cuius *vnc.* x. admisce

Syrup. diacod. vnc. iſs.
Tinct. opii cum ſp. vini rectif. gutt. xx.
Aq. ſtillat. cinnamom. drach. ij.
cortic. citrei drach. x.
Capiat vnc. iſs. *omni* ½ *hora, donec incipiat leniri dolor.*

Epithema.

Rec. *Tinct. opii in ſp. aceti,* drach. iij.
Aq. ſtillat. flor. ſambuci,
roſarum, ana vnc. iij.
Aceti ſambucini,
roſacei, ana vnc. ſs. M.
Cum pannis applicetur temporibus vtrimque.

Iuuat hic maxime parti dolenti demulcentia ita apponere, vt tollatur cauſa, quæ his ægris ſomnum arcet, qui eſt dolor in ipſa hac parte. Eo inprimis valent ſequentia tepide applicata, atque in eodem tepore bene conſeruata tamdiu, donec dolor leuatus erit.

Cataplaſma.

Rec. *Folior. recent. papau. hortenſ.* m. j.
hyoſcyami nigri m. ſs.
althææ m. iv.
Cum lacte recenti decoct. ſub finem admiſce
Farin. ſem. lini vnc. j.
Olei. recent. preſſ. ſem. lini vnc. ij.
F. S. A. cataplaſma.

Fomentum.

Rec. *Succum expreſſum ex decocto prioris cataplaſmatis, dilutius parato,* lib. iij.
Admiſce ſ. a.
Opii puri drach. ſs.
F. fomentum.

SECT.

SECT. 204.

Balſami blandi vulnerarii ad vulnera pura.

1. Balſami natiui
Copaibæ. Opobalſamum,
de Gilead. Palmæ.
Liquidambar. de Peru.
De Mecha. - - Tolu.
- - Terebinthina.

2. Balſami artificiales ſimplices.
Oleum rectificat. ceræ.
Terebinth. craſſum.
Lini.
Hyperici.
Roſarum.
Solani.
Trifol. odorat.
Butyrum recens.

3. Balſami artificiales compoſiti.

Rec. *Flor. ſulph.* drach. iv.
Ol. lini, vel *oliuarum*, vnc. iv.
Leni igne coq. ad diſſolutionem ſulphuris integram.

Rec. *Gumm. elemi puriſſimi, minutiſſime conſciſſi*, p. I.
Leni igne lente diſſolut. admiſce
Terebinth. venet. puræ natiuæ p. I.
Soluta per linteum traiice; tum admiſce
Medullæ bouin. coctæ & ſeparatæ a membranis, p. ij.
Eſt *Balſamus vniuerſalis* inſtar *Arcæi*.

Rec. *Ligni ſantali rubr.* lib. j.
Aq. communis lib. iv.
Coq. ſpatio ij. horarum; cola, inſpiſſa in extractum ſpiſſum, cui admiſce
Sang. draconis minutiſſimam in farinam redacti, drach. ij.

Huius aliquantulum miſce *balſamo præſcripto*, do-

nec habet gratum rubrum colorem. Erit *balsamus ruber*.

Rec. *Ol. oliuarum* lib. iſs.
Lign. ſantali rubr. vnc. ſs.
Coque leniter, donec ol. ſaturate rubrum; tum feruidum cola per linteum, in eo ſolue ad ignem lenem
Ceræ citrinæ lib. j.
Terebinth. opt. lib. iſs.
Eſt inſtar *balſami Lucatelli.*
Si ei admiſces
Balſam. Peru. vnc. j.
Erit eo præſtantior.

Vſus omnium: Calefacta inſtilla vulneri, ſuperpone plumaceolum balſamo tinctum, deliga ſemel ſingulis 24. horis.

SECT. 205.

Emplaſtrum defenſiuum rubrum.

Rec. *Ol. roſac.*
Ceræ alb. ana vnc. vj.
Bol. Armen.
Sang. dracon. ana vnc. iſs.
Roſar. rubr. puluerif. vnc. ſs.
M. Agita, donec refrigefacta.
Emplaſtrum defenſiuum cæruleum.
- - - - de minio.

SECT. 207.

Digeſtiuum.

Rec. *Terebinth. natiu.* vnc. j.
Vitell. ouorum N. 1.
Exacte miſtis adde miſcendo
Mell. roſarum vnc. ſs.

Abſter-

Abstergens.

Rec. *Aloes.*
Myrrhæ, } *minutiss. pulverisat.*
Fol. Scord. ana drach. ij.
Sapon. Venet. tenuissime rasi, drach. j.
Accurate contritis simul admisce
Digestivi præced. vnc. iij.

Corrodentia.

1. *Mitissima.*
Alumen vstum.
Cinis ligni viridis combusti.
Mercurius dulcis.
- - - albus præcipitatus.
Vitriolum album.

2. *Fortiora.*
Mercurius ruber præcipitatus.
Vitrioli colcothar.
Trochisci de minio Vigonis.

3. *Fortissima.*
Butyrum antimonii.
Lapis infernalis.
Mercurius sublimatus corrosiuus.
Oleum tartari per deliquium.
Oleum vitrioli.
Quo fortiora, eo prudentius vsurpanda.

Rec. *Aloes.*
Myrrh. ana drach. j.
Sal. tartari drach. ij.
Aq. comm. vnc. ij.
Coq. in Elixir.

Exsiccantia.

Rec. *Aerugin.* vnc. v.
Aluminis crudi vnc. j.

Aceti fortis vnc. vij.
Mellis puri vnc. xiv.
Coq. in vnguentum.
Alumen leuiter calcinatum.
Aqua calcis viuæ.
Lapis hæmatites.
Maſtiche.
Sanguis draconis.
Sarcocolla.

SECT. 209.

Carnem generantia, ſarcotica dicta.

Balſami vulnerarii. §. 204.
Rec. *Ceræ citrin.*
Picis nigr.
Reſin vulg. ana lib. ſs.
Ol. lini lib. ij. M.
Eſt baſilicon, ſeu tetrapharmacum.
Rec. *Ceræ citrinæ* vnc. vj.
Olei florum hyperic. infuſione parati, lib. ijſs.
Leniſſimo igne fuſis adde
Reſinæ pini ſiccæ, contritæ,
Colophoniæ vulgaris electæ, ana vnc. iſs.
Vbi ſimul fluunt, remota ab igne, per linteum träiectis admiſce
Terebinthinæ Venetæ puræ vnc. ij.
Baculo mota, vbi denſari incipiunt, inſperge
Maſtiches electæ,
Olibani puri, ana vnc. j.
Croci tenuiſſime contriti drach. j.
Eſt vnguentum aureum.

SECT. 212.

Emplaſtra tenacia.

Rec. *Emplaſt. diapalmæ q. ſ.*
Ol. oliuar. parum.
Solue.

Rec.

Rec. *Picis vulgaris q. s.*
Extensa ad linteum applicentur.

SECT. 217.

Cicatrisans, epuloticum dictum.

Vnguentum desiccatiuum rubrum.
diapompholyg.
calcis.
nutritum.
album Rhasis.
Emplastrum album coctum.
de lapide calaminari, seu griseum.
- minio rubrum.
Sparadrapum Gualtheri.
Colophonia ex terebinth. cocta in farinam redacta.
Thus.
Olibanum.
Mastiche.

HAEMORRHAGIA.

218. Si cruor manat ex vulnere multus per suas (159. 160.) causas, sistitur 1. causticis ignitis. 2. corrosiuis 3. adstringentibus. 4. circumstricto filo. 5. dissectione integra. 6. fasciis & splenio pyramidali comprimentibus.

219. Reuulsio hic (218.) nihil iuuat, nisi vascula læsa (159.) parua, & plethora adsit. Eadem de victu, potu, & internis medicamentis vera sunt: quæ autem de hæmorrhagia dicta, eadem & fluxui ichoris,

ris, applicari queunt; licet auxilium hic ſummum in balſamicis craſſioribus.

CONTRA HAEMORRHAGIAM.

SECT. 218.

Corroſiua.

Vitriolum album.
Lapis Infernalis.
Oleum Vitrioli.

Adſtringentia.

1. *Quæ vaſa contrahunt.*
Alcohol.
Sp. Terebinth.
Succus cydoneorum recens immaturorum.
Sanguis draconis.
Crepitus lupi.
Crocus martis.
2. *Quæ cruorem coagulant.*
Alcohol.
Spirit. nitri.
- - - ſulphuris.
Vitriolum calcinatum.
Sacchar. ſaturni.
Granatorum cortex.
- - - - flores.
Lapis hæmatites.

DOLOR.

220. Si fibra neruoſa, cerebro orta, ita extenditur, vel alio modo diſponitur, vt diſſolutionem minitetur, fit doloris idea. 221.

221. Qui eo acrior, quo fibra rupturæ propior: eo autem mitior, quo naturali eſt tenſioni propior.

222. Vnde dolor ſummus in eadem parte breuis, mitior diuturnus eſſe, & intendi poteſt, & remitti.

223. Cauſa doloris ergo omne id eſt, quod talem extenſionem, vel diſpoſitionem, (220.) facit.

224. Quo refertur 1. vis naturalis contractionis paucioribus fibris ſuſtentata, dum quædam ſolutæ ſunt (183.) 2. quod vas fibris neruoſis contextum nimis replendo diſtendit; eo obſtructio, plethora, cacochymia abundans, auctusque motus circularis, ſpectant. 3. quod vi diſtrahit, vt luxatio, tumor, vis externa. 4. omne vulnerans, & rodens.

225. Inde doloris (220.) in vulnere (145.) cauſa multiplex (224.) cognoſcitur.

226. Et effectus, inquies, iactatio, vigilia, febris, calor, ſitis, ſiccitas, conuulſio, gangræna, intelliguntur.

227. Tum anodyni diuerſitas, pro varietate cauſæ, ſcitur.

228. Doloris cauſa tollitur ergo 1. laxata

ta distenta fibra. 2. resolutione concreti. 3. minuto motu & materia distendente. 4. ablata tractione inæquali, & violenta. 5. lenito acri. 6. discussio eodem. 7. educto eo, quod soluit fibras.

229. Doloris sensus tollitur, manente eius causa (224.) 1. neruo inepto ad sensum reddito compressu, dissectione, vel exustione. 2. Sensorio communi obtuso per vim narcoticam: atque his tolluntur nonnulli effectus (226.) ex doloris sensu oriundi.

CONTRA DOLORES.

SECT. 228. & 229.
Vid. 202.

CONVVLSIO &c.

230. Violenta, inuita, & alterne repetens contractio musculi conuulsio vocatur.

231. Cuius causa id, quod liquidum neruosum vi alterna in musculos conuulsos pellit.

232. Adeoque in ipso vulnere hærere potest, siue sit materies aliena irritans, siue ipsa

ipſa nerui læſi (163. 164. 165. 183. 184.) conditio, ſiue euacuatio cruoris nimia prægreſſa.

233. Quin & effectus eius, perturbatio omnium actionum, cognoſcitur.

234. Sanatur. 1. ablato irritante (186.) arte chirurgi. (187. 188.) 2. acri lenito, vel diſſipato. 3. ſublata nerui conditione (232.) per remedia (228. 229.) deſcripta. 4. repletione per lene, amicum, liquidum alimentum aſſiduo parca copia ingeſtum. 5. ſedata ſimul hæmorrhagia (218. 219.).

235. Tumor, & inflammatio leuis vulneri bona; ſi augentur, mala: balnea, fotus, anodyna, antiſpaſtica, loco læſo, & toti applicata ægro, proſunt: de quibus in hiſtoria & curatione inflammationis.

236. Sanguis in caua corporis per vulnus delapſus inde ocyus educendus ſitu corporis, ſuctu per fiſtulam, ſi recens, vel dilutus primo, apertura vulneris dilatata, vel noua.

237. Si vulnus inter firmas partes corporis deſcendit, via paranda ſordibus preſſione, lotione, ligatura, apertura vulneris noua, vel dilatata.

238. Dilatatio fit cultro, linteis carptis,

ſpon-

ſpongia, radice gentianæ & ſimilibus ſiccis immiſſis, filo alligato, abſorbtu humoris tumentibus, ſicque dilatantibus.

CONTRA CONVVLSIONES.

SECT. 234. N. 2.

Vid. 66. 88.

SECT. 234. N. 4.

Tale eſt ius carnium recentium.

SECT. 235.

Antiſpaſmodica.

1. Laxantia.
2. Diluentia.
3. Reſoluentia.
4. Abſorbentia.
   Lapis cancrorum.
   Margarita.
   Ebur.
   Cornu cerui.
   Sanguis hirci.
   Dens apri.
   Vngula alcis, &c. §. 66. N. 5.
5. Opiata. §. 202.

SECT. 236.

Diluitur cruor coagulatus, extrauaſatus, his, vel ſimilibus.

Rec. *Mell. commun.* vnc. ij.
Sapon. Venet. drach. ij.
Sal marin. drach. iv.
Aq. pluuiæ vnc. xij. M.

Rec.

Rec. *Sal ammoniac.*
nitri ana drach. iij.
Vrinæ recent. ſani vnc. xij.
Mell. commun. vnc. ij. M.

Rec. *Aloes in aqua ſolutæ, a fæcibus reſinoſis rite depuratæ, iterum leniter inſpiſſatæ,* drach. iv.
Ammoniaci ſalis drach. ij.
Boracis drach. ij.
Mellis puri vnc. ij.
Aq. pluuiæ vnc. ix.
Vini Gallici albi, vnc. ij. M.

Horum tepefactorum prudens iniectio, lenis dein in loco cum ſanguine ibi ſtagnante conquaſſatio, diluit, reſoluit, a putredine præſeruat, egreſſum parat: vnde ſummus horum vſus, vbi cruor extra vaſa elapſus, in magnis cauitatibus ſtagnat, coit.

VVLNERA CAPITIS.

239. Vulnera capitis lædunt vel ſola externa communia; vel perioſteum; vel cranium; vel duram matrem; vel piam ſimul; vel cerebri vaſa, ſubſtantiam, corticem, medullam, ventriculos.

240. Sola externa læſa, ſcitur 1. ex cauſa vulnerante, eius figura lædente. 2. vi eius parua. 3. loci vulnerati conditione, quoad figuram inprimis. 4. leuitate ſymptomatum. 5. conſpectu. 6. ſpecillo.

241. Hæc (240.) licet leuia videantur,

ſæpe

ſæpe ex propinquitate muſculorum, tendinum, ſuturarum, perioſtei, cranii, neruorum, vaſorum, cerebri, periculoſa fiunt; tum quoque a vi contractili partis læſæ.

242. Maxime, ſi contuſio ſimul adeſt.

243. Aut, ſi ſub parua apertura lata læſio ſordes colligit.

244. Collecta enim materies (242. 243.) miros tumores, eryſipelas, œdema, dolores, conuulſiones, oſſis & perioſtei putredines, febres, mortem, creat: aër caua alluens, incaute appoſitu emplaſtrorum ibi coercitus, impreſſus, mira emphyſemata facit.

245. Si ſola ergo integumenta læſa ſine dictis (241. 242. 243. 244.), facilis ſanatio per ligaturam idoneam, & curationem deſcriptam ab (183. ad 239.), licet ſæpe appareant maxima: inprimis vero iuuat recens eſſe, dum incipit curari, rite vniri, raro deligari, & citiſſime, atque defendi cum cura a nimium humidis, aut laxantibus, & oleoſis, ipſoque aëre.

246. Si adſint vero deſcripta (241.), vtendum remediis variis (183. ad 239.), pro varietate partis affectæ (241.), & mali.

247. Con-

247. Contuſa hic (242.) rite digerenda his, quæ diſſipare poſſint, vel ſuppurare, modo eligantur ſemper ea, quæ bona neruis membranisque (204. 207. 245.), aut exſcindenda ſunt.

248. Si adſit malum (244.), dilatare cultro, & depurare opus (238. 207. 208.).

249. Pericranio læſo, vt nudet diu os, vel vt putrefiat, os priuatur vaſis perioſtei, adeoque & ſuis, ſtagnat in his liquor, putrefactus ſquamam ſeparat, vnde os flauum, fuſcum, nigrum, tandem foliolum deponit.

250. Cuius cauſa (249.) interrupta vaſorum continuitas, frigusue aëris conſtringens, & exſiccans fines vaſculorum in oſſe; falſo accuſata eius malignitate.

251. Effectus vero, augmentum malorum (249.).

252. Curatio fit. 1. os leuiter parua terebra diuerſis, vicinisque, locis, vſque ad medium perforando, vnde exfoliatio cauetur, perioſteum inde renaſcitur. 2. inde arcendo pus, ſaniem, pinguia, aquea, aërem, applicatis plumaceolis ſp. vin. maſtichino imbutis. 3. raro, & citiſſime deligando.

253. Qua arte ex punctis fodicatis (252.) & vndique, emergit noua substantia quasi carnea cito, tumque reliqua (249.) sanantur, vt dictum, (245. 246. 247. 248.).

254. Si caluaria læsa est, pro varietate causæ, fissa, fracta, contusa, intropressa, vel euulso fragmento spoliata erit, atque hæc vel in vna, vel in vtraque eius tabula.

255. Sic affecta (254.) scitur 1. causa vulneris forti. 2. vulneris magnitudine collata figuræ loci vulnerati. 3. specillo. 4. atramento affuso. 5. strepitu inter mordendum. 6. visu fracti, contusi, vel punctis pallidis colorati cranii. 7. tactu ipso. 8. symptomatibus integumentorum; carne circa septimam diem abscedente, dolore, natura puris tenui, & graueolente, vulneris malignitate aliena.

256. Effectus huius mali (254.) 1. partis osseæ separatæ mors. (249. 250. 251.) 2. infectio vicinorum. 3. hinc sæpe totius ossis infecti putrefactio. 4. caries diploes. 5. integumentorum cranii & cerebri corruptio. 6. inde mala affecti cerebri, conuulsio, sopor, paralysis, apoplexia, mors.

257. Ex

257. Ex quibus (254. 255. 256.) & cognitio, & prædictio huius morbi noſcuntur.

258. Et indicatur ad curationem 1. loci læſi detectio. 2. mundatio. 3. terebratio oſſis. 4. eius perioſtei regeneratio. 5. reliqui vulneris ſanatio.

259. Locus detegitur. 1. incidendo tegumenta læſa per ſcalpellum recta, anguloſa, perpendiculari, decuſſata ſectione, in os vsque impreſſa, caute in fractis & vacillantibus fragmentis, varia electa pro varietate loci, & mali. 2. ſeparando ſecta a cranio exacte per ſcalprum. 3. infarctu carpti lintei.

260. Cruor, pus, ſanies, ſordes, ſpongiolis abſorbentur; fragmenta, feſtucæ, ſquamæ oſſis, ſi parua, libera ab omni membrana, oculo mox patentia, ſunt, eximuntur volſella; vel ſoluuntur forfice; quæ mundatio artificialis.

261. Eadem nimis magna, hærentia viuis, abſcondita, relinquuntur, nam vel ſponte ſeparantur, vel recreſcunt ad viua. Hæc mundatio naturalis.

262. Si os contuſum, album, fuſcum, liuidum, fiſſumue apparet, minutis hinc

 inde

inde foraminulis perterebrandum, vt præſcriptum (252.), ita enim viua exeunt, & mortua expellunt cito.

263. Quo ipſo (262.) perioſtei regeneratio cita (252.).

264. Sanatio tum reliqui deſcripta eſt (245. 246. 247. 248. 253.).

265. Inde patet, cur anguſta fiſſura periculoſior ſæpe, quam ingens cranii contuſio (256.).

266. Et patet, hanc methodum (252. 262.) præferendam vſtioni, ſcalpris, trepanis veterum in his malis (249. 254. 256. 262.).

267. Cranium in iunioribus intropreſſum, in adultioribus poſt fracturam intropulſum, cerebrum premit; pro varietate loci preſſi, pro varia magnitudine, profunditate, acutie, punctura prementis, producit hebetudines, ſopores, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, vomitum bilis, dolores capitis, conuulſiones, paralyſes, lotii fœcumque ſpontaneum exitum, apoplexias, febres, mortem.

268. Quin & ipſum cerebrum ita læſum, corruptum hinc inflammatione, ſuppura-

puratione, gangræna, fungo, hæmorrhagia, ſimilia mala (267.) parit.

269. Id vitii (267.) noſcitur tactu, viſu, ablatis integumentis (259.).

270. Ablatio pungentis, reſtitutio prementis in ſtatum naturalem, conſeruatio huius ſtatus, ſufficiunt curationi.

271. Ergo detectum cranium (259.) molle in pueris, emplaſtro tenaci eleuatur; in adultis, ſi firmum, eleuatorio attollitur; ſi vacillans terebram non ſuſtinet, perforanda iuxta fracturam caluaria, vt vecti poſſit attolli impreſſum vacillans; iuuat ſternutatio, & animæ retentio.

272. In ſitu tenetur cauendo preſſionem externam apta deligatione.

273. Fiſſo, fracto, contuſoue cranio, ſi arteriæ, venæ, lymphatica vaſa ſub cranio rupta effuderint ſuos humores, hi premendo cerebrum producunt mala (267.), tum putreſcendo in pus, ichoremue, inficiunt tenerrima vicina cerebri, vnde rurſum ſimilia. Hæc vaſa ex cranio in duram, ex hac in piam, inde in cerebrum, ſinus, ventriculos decurrentia variis locis varia periculo & ſanatione damna producunt.

274. Concuſſus validus capitis, integro ſæpe cranio, eadem (273.) facit rumpendo, comprimendo.

275. Cognoſcuntur mala hæc (273. 274.) ex nota cauſa; eius impetu; loco excipiente; vomitu bilioſo; viſu, auditu, olfactu, guſtu, tactu minutis, deprauatis, ſublatis; vertigine, caligine, lapſu; ſopore, ſtertore; reſolutione; conuulſione; delirio; lethargo; apoplexia; horripilatione; febre geminata; cruore per os, nares, aures effluente; rubore faciei & oculorum.

276. Quis vero locus intra cranium ſit læſus ſcitur. 1. ex ſenſibilibus externis (249. 254. 255. 256. 262. 267. 269.), ſi adſunt. 2. inuento loco cranii læſo (255.) per artem. 3. ex tumore & rubore cutis capillis orbæ ad applicationem emplaſtri. 4. ex motu ſpontaneo manus ad certam capitis partem. 5. ex ſymptomatibus lateris vnius paralytici, alterius conuulſi.

277. Tum 1. cruor effuſus ilico tollendus. 2. loca infecta depuranda. 3. oſſicula forte infixa cerebro euellenda.

278. Extrauaſatus ſanguis aufertur. 1. reſorbendo. 2. diſſipando. 3. perforando cranium.

279. Re-

279. Reſorbetur, ſi in venas, largo miſſu ſanguinis, & ſuccenturiata purgatione alui, euacuatus, vi vitæ repellitur.

280. Hinc ſtatim ad maximam copiam, ægro tolerabilem, vtraque hæc euacuatio inſtituenda (279.), &, ſi iuuat, pro re nata repetenda, iterumque, ſi poſt has adminiſtratas minuuntur ſymptomata. (273. 274.).

281. Diſſipatio attenuati perficitur. 1. reſorbendo (279. 280.) partem diſſipandi. 2. attenuando per diluentia aquoſa, & reſoluentia calide pota. 3. parti affectæ raſæ imponendo emplaſtra, cataplaſmata, fomenta, ex diſcutientibus neruinis, cephalicisque. 4. auribus, naribusque eadem applicando.

282. Quæ (279. 280. 281.) ſi ſtatim non tollunt, minuuntue valde ſymptomata (273. 274.), ſed hæc vel perſiſtunt, vel augentur, illico perforandum cranium, vt exitus detur humoribus (273. 277. 1°.) & facultas depurationi (277. 2°.), & euulſioni fragmentorum (277. 3°.).

283. Locus, vbi terebra applicanda, cognoſcitur. 1. ex loco læſionis noto (276.) vbi optime fit, ſi nihil vetat.

284. Vetat 1. ſutura. 2. muſculi plurimi. 3. cauitates oſſis frontis. 4. arteria maior oſſi inſerta. 5. inferior ſitus loci. 6. vacillatio fracti, contuſi, carioſi oſſis. 7. inæqualitas eminentis & excauati iterum cranii.

285. Tum, qui læſo cognito (276.) proximus, applicandæ terebræ locus optimus eſt.

286. Quin, vrgentibus ſymptomatibus (273. 275.), licet nullus locus certo inueniri queat (276.), tamen trepanum applicandum & ab vna, & ab altera, parte cranii in finem deſcriptum (277.).

287. Inuento loco (276. 283. 284. 285. 286.), abraſo capillitio, inciduntur integumenta (259.), ſeparantur a cranio, eleuantur labia, ſiccatur os, tegitur carptis linteis, ſiſtitur cruor (218.), lenitur dolor (227. 228. 229.), prohibetur inflammatio (235.), &, ſi non vrget valde malum, rite facta deligatione in diem ſequentem relinquitur apparatus.

288. Tum capite firmato, auribus obturatis, aëre calefacto, deterſo oſſi terebra cum ſtylo applicatur, æquabili, æqualiter & modice acta, fronti ſuppoſita, terebratione

tione agitur, donec veſtigium rite ſit impreſſum.

289. Exemto tunc ſtylo pergitur, terebra lente adacta, ſcobe aſſiduo eraſa, donec cruor erumpens, oſſis mollities, mutatio ſoni diploen attactam doceat; quæ ſæpe non præſens fruſtra exſpectatur.

290. Eloto tum cruore, & per alcohol calidum compreſſo, exemta accurate ſcobe, ſumma cum cautela, lente, patienter, vno alteroue gyro tantum agendus modiolus, aſſiduo euerrenda ſcobs, perpetuo inſpiciendum, an color in circulo exarato mutetur, aſſiduo exploranda fundi æquabilitas, tum variata preſſione terebræ, pro vario colore apparente, os ſoluitur eo vſque, vt parum adhæreſcat & æquabiliter.

291. Vbi color cæruleſcens; eius per totum ambitum æqualitas, ſegmenti vacillatio docent, fere perforatum eſſe cranium, ſegmentum vecte, cochlea, vel cochleari eximendum.

292. Dein aſperitas lateralis oſſis radenda lenticulari cultello, ſcobs demenda, via paranda cruori & ſordibus exituris per ſternutationem animæ retentionem,

& depresſorium prudentisſime & raro, foramen implendum tegendumque tenui, molli linteo imbuto medela membranis amica, & apta lamella plumbi anſata.

293. Curatur dein vt vulnus membranæ (185. ad 239.).

294. Ita enim intra 40 & 50. dies ſeparati ſunt margines osſei foraminis; quotidie enaſcitur caro cauum replens, quæ ſenſim durior, tandem calli osſei, cauati, vel eminentis formam adipiſcitur: vbi debilitas & dolor aliquis remanent.

295. Inflammatio, ſuppuratio, gangræna, fungus excreſcens raro membranarum, & ipſius etiam corticis inprimis cerebri, tolluntur remediis, quæ his malis propria, tum applicatione antiphlogiſticorum, detergentium, antiſepticorum, filo, & lamella plumbea (292.). Cæterum malignitas vulnerum capitis cenſetur 1. loco. in occipite, vertice, pariete, ſuturis, pesſima. 2. ſymptomatibus. febris poſt ſeptimam cum frigore, tremore, vulnere pallido, arido, liuido, osſe aſpero, flauo, hemiplegia, conuulſione. 3. ætate. 4. temperie. 5. tempeſtate anni. 6. malignitate impuri, putrisque aëris.

296. Si

296. Si cruor, pus, ſordes ſub membrana latentes deprehenduntur poſt perforatum cranium, audacter incidenda, pertundendaue erit membrana coercens.

* *

IN CAPITIS VVLNERIBVS.

SECT. 247.

Ad contuſa digerenda.

Valent, quæ attenuant, diluunt, a putredine ſeruant.

1. *Imponatur vnguent. hoc plumaceolis exceptum.*

Rec. *Terebinth.* vnc. ij.
Vitelli ouor. N. 1.
Exacte miſtis admiſce
Vnguent. baſilici vnc. ij.
Aloes puræ drach. iv.

2. *Huic ſuperponatur* emplaſtrum *hoc*

Rec *Gumm. galban. depurati, & dein cum oui vitello ſubacti,* vnc. iv.
Ceræ citrin. vnc. ij.
Ol. hyperici drach. iij. M.

3. *Tandem huic apparatui ſuperadde hoc* fomentum *pannis laneis calidis exceptum, expreſſum, quantum ferri poteſt calidiſſime adplicatum.*

Rec. *Fol. recent. rutæ,*
ſcordii, ana m. ij.
Flor. centaur. min.
ſambuci,
roſarum, ana vnc. iij.
Cum aq. decoct. & expreſſ. *vnc.* xxx. admiſce
Sp. vin. vnc. v.
Sapon. venet. drach. ij.

SECT.

SECT. 252. N. 2.

Rec. *Spir. vini ſemel rectificat.* vnc. j.
Aq. ſtillat. roſar. vnc. ſs.
Maſtiches pulueriſat. drach. iij.
In phiala alta coctum ſerua vſui.

SECT. 279.

Purgatio hic conducens,

Aquam purgans, nec acriter tamen irritans.

Rec. *Scammon. Syriac. pur. gr.* xiv.
Sp. reginæ Hungariæ drach. ij.
In mortario vitreo S. A. tritis, & a fæce ſeparatis, admiſce
Syrup. roſar. ſolut. cum ſenna drach. vj. F. Hauſtus.

Rec. *Radic. jalapp. pulv.* drach. j.
Sacchari puri drach. ij.
In mortario vitreo diu tritis admiſce ſenſim, & diuiſim,
Aq. pluuiæ vnc. iij.
F. emulſio S. A. cui dein affunde
Syrup. Rhei vnc. ſs.
F. Hauſtus.

SECT. 281. N. 2.

Attenuans, diluens, aquoſum, hic bonum.

Rec. *Lign. Santal. alb.* vnc. ſs.
citrini vnc. j.
ſaſſafras vnc. ſs.
Folia rutæ m. ſs.
agrimon. m. j.
Flor. ſtœchad. Arab.
Lauendul. ana drach. ij.
Rad. fœniculi,
petroſelini,
ruſci, ana vnc. j.

Cum

Cum aq. decoct. vase clauso spatio $\frac{1}{4}$ horæ lib. iv. exhibe. *Sumat* vnc. ij. *omni semihorio, sorbendo.*

SECT. 281. N. 3.

Vid. 247. N. 2. 3.

SECT. 295.

De his remediis singulatim in historia horum morborum.

VVLNERA THORACIS.

297. Vulnera Thoraci inflicta, nec in caua penetrantia, cognoscuntur adspectu, stylo, aëre nulla arte exiliente, iniectæ tepidæ repulsu, corporis situ, vt in accepto vulnere, eodem, signis certis adnati pulmonis ad illum locum pleura, quem transit ictus.

298. Si obliqua descendunt illa (297.) supra, vel intra costas, sæpe dein pleura erosa in caua Thoracis pus deponunt, maxime, si puri ad externa egressuro via quacunque arte impeditur. Tumque Empyema fit, & inde multa mala.

299. Quare in curatione abstinendum ab omni turunda, emplasticis, comprimentibus; contra depurantibus, balsamicis,

micis, plumaceolis, leui ligatura vtendum & situ corporis apto.

300. In caua Pectoris adire scimus 1. considerata causa cum amplitudine vulneris. 2. Specillo corpori, in situm vulnerandi reposito, applicato. 3. Aëris in pulmonem inspiratu forti, dum clausum vulnus, mox naribus & ore clausis nixu expirantis edito, tumque detecto subito vulnere, exspiratione, & sæpe sono eius agitati in cauo pectoris. 4. Iniectione. 5. Emphysemate, quando aër thoracis cauo contentus; pertusi pulmonis actione assidue auctus; calefactus; rarescens; pressus inspiratu; exire impeditus libere ex vulnere; in labiis vulneris actus per membranam cellulosam; auctus; facit vt sæpe totus homo, hinc inde ad 11. pollices, tumore pellucido, leui tumeat; solis plantis pedum; manuumque volis exceceptis. Ac. reg. Sc. 1713. hist. p. 15. 18. Item 4. 14. & 119. 120. vbi emphysema lethale a costis fractis illæsa cute. 6. cruoris spumosi exitu.

301. Effectus talis vulneris sæpe. 1. aëris ingressi pressio in pulmonem, respirationi hinc, & circulationi ineptum. 2. Effusus

fuſus cruor in Thoracem, & accumulatus. 3. eius extrauaſati, calefacti, moti, clauſi vndique, putrefactio. 4. hinc pleuræ, pulmonum, mediaſtini, diaphragmatis, pericardii maceratio, eroſio, corruptio, fœtor. 5. infiniti ex his oriundi morbi. 6. cruoris excreatio.

302. Effuſi hic cruoris ſigna. 1. orthopnœa. 2. decubitus in dorſum commodior, in latus læſum difficilis, in ſanum impoſſibilis. 3. ſequelæ deſcriptæ (301.) 4. pondus in ſepto. 5. fluctuatio materiæ. 6. natura, & ſitus, vulneris inflicti. 7. debilitas ingens, cum pallore, ſudore frigido. 8. omnium fere ſymptomatum incrementum perpetuum.

303. Eſtque tum illico educendus. 1. ſitu, motu, nixuque corporis. 2. ſuctu per tubum flexilem, ad latera perforatum, obtuſum ad finem. 3. iniectu liquoris diluentis, reſoluentis, depurantis. 4. dilatatione vulneris. 5. alia apertura inter ſecundam & tertiam coſtam veram inferiorem, ad diſtantiam quatuor digitorum a vertebris, & ab angulo inferiori omoplatæ, facta inſtrumento ſecante, ſectione coſtis parallela, inter has media, deorſum directa acie.

304. Si nullis diſtenduntur turundis, raro deteguntur, aër arcetur, ſuctu artificioſo, & nixu reſpirationis debito expellitur aër admiſſus, frigus caute vitatur, breui & optime ſanantur, ſi curabilia ſunt.

305. Tumque præcauentur omnia illa & ſæua ſymptomata (301.).

* *

CONTRA VVLNERA THORACIS.

SECT. 303. N. 3.

Vid. 236.

VVLNERA ABDOMINIS.

306. Abdominis vulnera non penetrantia in cauitatem noſcuntur. 1. ſtylo, & ſitu. 2. iniectu. 3. cauſa vulnerante cognita, & natura vulneris.

307. Si profunde fere vſque ad peritonæum penetrauerint, debilitatis ibi tegumentis, herniæ occaſionem præbent in corpore robuſto. Peius nihil, quam, ſi oblique decurrentia inter integumenta abdominis fiſtuloſa vulnera effecerint.

308. Quare ſutura, ligaturaque his proſpiciendum: in cæteris curatio communis vulnerum ſufficit.

309. At

309. At eadem in cauitatem abdominis ire liquet. 1. ſtylo, & ſitu, 2. iniectu, 3. cauſa vulnerante cognita, & natura vulneris. 4. egreſſu contentorum.

310. Si tum omnia ſymptomata leuia, dolor, febris, inflammatio abſunt, poſito in vulnus ægro cruor non exit, iniectus liquor immutatus redit, interiora illæſa ſcimus.

311. Ilico arcendus aer, ingreſſus ſuctu & exſpirationis nixu excludendus; gaſtroraphia conſuenda integumenta, turundæ auferendæ: balſami illitu, decubitu in vulnus, quiete corporis, victu leni, humido, parco, rara deligatione percurabitur.

312. Si acutus dolor, febris, inflammationis ſigna, cruor, ichor, potus, cibus, chylus; bilis, pus, vrina, ſtercus, fœtor, ex vulnere exeuntia, cauſa vulnerans, ſitus & natura vulneris, pallor, ſudor frigidus, inquietudo, animi deliquia, pulſus defectus, præſentia conſiderantur, docebunt, læſa vaſa vel viſcera abdominalia, & quæ.

313. Tum infinita mala ſequuntur, partim 1. a natura viſcerum, tenui vaſculoſa, non muſculoſa, difficillimæ circulationis,

nec niſi clauſo abdomine abſoluendæ. 2. a functione læſa viſceris. 3. ab effuſi cruoris copia, corruptione. 4. ab aëris ingreſſi, rarefacti, prementis, actione.

314. Vnde lethalia ſæpe ſunt. At inteſtina læſa, & pertractationi oblata, conſuenda, ſi magnis; ſibi linquenda, ſi paruis vulneribus læſa ſunt, & reliqua peragenda, vt (311.) dictum eſt.

315. Si per latum vulnus illæſum inteſtinum exit, fouetur animalibus viuis diſſectis applicatis, vel fomento idoneo; reponatur; fiant reliqua, vt (311.)

316. Si per paruum exuens foramen, tumens flatu, inflammatu, fœce, reduci non poſſit; fotu, punctu, dilatatu vulneris, reponitur.

317. Si vulnere, ſuppuratione, gangræna, fiſtulæ inteſtinalis pars ablata eſt, pars ſuperior ſe offerens, vel prudenter adducta, aſſuenda foramini vulneris.

318. Si omentum exierit, & humidum calidum, rutilo ſanguine rubeſcens adhuc eſt, reponendum, vt (316.)

319. Si ſiccum, frigidum, liuidum, ligatura, ſectione, fotu, curatum reponendum eſt.

320. Mis-

320. Miſſio ſanguinis largior, clyſmata in initio iniecta ſi craſſa illæſa, diæta, blanda reſpiratio, quies, ſitus, palmaria hic remedia.

* *

CONTRA VVLNERA ABDOMINIS.

SECT. 315.

Fomentum idoneum hic.

Rec. *Inteſtin. pur. animalis iunioris q. ſ.*
Coq. in aq. q. ſ. ſpatio $\frac{1}{16}$ horæ; dein adde
Flor. chamæmel.
lauend.
centaur. ana. m. ſs.
Fol. menth. m. j.
Stent deinde in infuſione, per $\frac{1}{16}$ horæ.
Tum decoctum inſeruiat pro fomento, cum pannis applicando.

Extemporaneum.

Sit lac recens tepidum.

SECT. 319.

Fotus.

Vid. 315.

SECT. 320.

Clyſma.

Rec. *Mell. commun.* vnc. iij.
Sal. maris drach. j.
Aq. decoct. hord. vnc. vij.
M. F. clyſter.

Mane & vesperi, primis tribus a vulneris inflictu diebus, iniiciendus.
Diæta ſit ex ſolo iure carnium, cum pauxillo ſalis.

CONTVSA.

321. Si durum, obtuſum, corpus motu, reſiſtentia, morſu vel preſſu, multa vaſcula ſimul confregit, læſio hæc contuſio vocatur.

322. Cuius idea, accumulatio vulnuſculorum cum attritu ſolidorum, & vaſculorum.

323. Effectus ergo, ſolutio continui lacerans, deſtructio plurium conterens, effuſio liquoris in inania vicina, vel facta, & infinita mala, quæ ex his ſequi poſſunt. Contuſis, fractiſque coſtis emphyſema lethale! mem. ac. r. ſc. 1713. 119.

324. Peſſimum vero ex his (323.), ſi, integumentis cohærentibus, interiora ſic affecta (321. 322. 323.), vt liquida ſtagnent, coeant, putreſcant, vnde ecchymoſis, aneuriſma ſpurium, ſugillatio, vlcus, gangræna, caries, in glandulis ſcirrhus, cancer.

325. Lædit ſæpe oſſa, tumque ſequuntur deſcripta (249. 250. 251. 256. 257.); & medullæ

dullæ læſio, vnde vlcera, fiſtulæ, caries, putredines; habet ſe enim medulla in oſſibus, vt cerebrum in cranio (273. 274.)

326. Tum aliquando muſculos, vnde validæ ſuppurationes, gangrænæ, paralyſes, contracturæ. Si autem magnos neruos, qui multos emittunt ramos, corrumpit contuſio; tum paralyſis, atrophia, inſenſilitas, atque certa fiet, nec curabilis vlla arte, gangræna inferiorum, quæ inprimis vera de ſpina dorſi, eiusque contenta medulla.

327. Imo ſæpe ipſa viſcera corrumpit; tumque horum inflammatio, ſuppuratio, gangræna, ſcirrhus, functio læſa.

328. Ex quibus (322. 323. 324. 325. 326. 327.) facilis eſt explicatio tot mirabilium & miſerabilium malorum, quæ ex contuſione (321.) ſequi ſolent, prædici poſſunt, tam acuta, quam chronica, certe infinita.

329. Cognoſcitur præſens, ſimulque detegitur affecta pars 1. conſpectu, tactuque. 2. Effectu doloris, ſtuporis, grauitatis, coloris mutati in rubrum, fuſcum, plumbeum, nigrum, flauum, viridem, hæmorrhagiæ, gangrænæ, (323. 324. 325. 326. 327.)

327.) 3. Comparatione causæ motæ, figuratæ, cum parte læsa.

330. Et bene scitur 1. internam, magnam nobilium viscerum contusionem curatu impossibilem, morborum causam & mortis esse. 2. ossium valde periculosam, curatu difficilem, inprimis circa iuncturas, & medullam. 3. Cranii pessimam, vt historia præmissa docuit, ob viciniam cerebri. 4. Glandularum maiorum, ad aures, axillas, mammas, pancreas, inguina, vterum, minitari scirrhos, cancros; & mala inde sequentia.

331. In curatione contusi semper tentanda resolutio, cauenda suppuratio, magis vero gangræna.

332. Resolutio fit, dum extrauasatum aufertur sine vlteriori vasorum læsione.

333. Id autem contingit 1. id reddendo fluidum. 2. laxando vasa vicina. 3. agendo fluidum in vasa, ea euacuando, vel fricando.

334. Hinc larga missio sanguinis; mox data purgatio fortis, nec inflammans; fomentum penetrans, laxans, resoluens parti impositum; frictio calida ad partem; interna resoluentia, sudorifera, diuretica, prosunt.

335.

335. Quorum ordo, repetendi necesſitas, magnitudo requiſita noſcuntur ex (334.), & ſummo periculo.

336. Simul victus tenuiſſimus, minimeque putreſcens, requiritur.

337. Si vero ob magnitudinem reſolui non poteſt, & manibus acceſſus datur, ſcarificatio, apertura, ſuppuratio ſuccedunt, ſimul actis, quæ dicta (334.) Si magnitudine mali pars iam mortua integre, aut & talis, vt inde certo præuideantur dolores intolerabiles, inflammationes, ſuppurationes, atrophiæ, febres, mors, extirpanda, ſi fieri poteſt (464. ad 475.)

338. Plura tamen methodus dicta (331. 332. 333. 334. 335.) præſtat, quam credi fere poſſit, quum natura egregie ſeparet ſponte, attenuet, reſoluat, diſſipet, & expellat.

* *

AD CONTVSA.

SECT. 334.

Purgatio fortis nec inflammans.

Rec. *Agarici* drach. ijſs.
Sal. polychreſt. ſcrup. j. M. F. P.

Rec. *Ebuli, vel ſambuci, corticis medii, recent.* vnc. j.
Conterendo cum aq. pluu. deinde parum coquendo, tandem exprimendo, F. hauſtus vnc. iv.

Rec. *Ialapp. pp. vt sect.* 279.
Rec. *Ialappæ radic. pulu.* drach. iss.
Rec. *Mechoacann. rad. pulu.* drach. ij.
Rec. *Soldanellæ recentis fol.* vnc. j.
Rec. *Agarici* drach. ij.
Fol. sennæ, drach. iij.
Rad. Mechoacan. drach. j.
Tamarind. vnc. ij.

Conscissa & contusa macera in aq. pluuia spatio ½ horæ, dein ebulliant, leniter, spatio ⅛ horæ, tum decocti percolati *vnc.* ix. admisce

Sal. prunel. drach. ß.
Syrup. rос. solut. cum senna, drach. ix.

Capiat. vnc. j. *omni semihora*, *donec purgetur satis fortiter.*

Minori forma idem efficere.

Rec. *Scammon. Syriac.* gr. xiij.
Stib. diaphoret. gr. xx.
Syrup. rosar. solut. cum senna drach. vj.
Exacte contritis admisce
Aq. stillat. cichorei vnc. ß. F. haustus.

Fomentum ad Contusa.

Rec. *Rad. Bryon. alb.* vnc. ij.
Aristoloch. rotund. vnc. j.
Fol. Rutæ recent.
Sabinæ ana m. j.
Flor. Tanacet.
Chamæmel.
Matricar. ana vnc. j.
Cepar. recent. vnc. vj.

Cum aqua, vase clauso, in gradu caloris fere ebullientis digere, per horæ dimidium, dein vno momento ebulliant; tum succi per pannum fortiter expressi *vnc.* xxv. admisce

Farin.

Farin. lini. vnc. ſs.

Ebulliant denuo parum: tum toti decocto frigefacto admiſce

Sp. vini theriacal. vnc. ij.
Sal. ammon. vnc. j.

Applicetur pannis laneis.

Cataplaſma ad Contuſa.

Rec. *Ingredientia eadem.*
Præpara in cataplaſma; ſub finem admiſce
Farin. lini q. ſ.
Galban. in vitello oui ſoluti, vnc. j.
Ol. chamæmel. vnc. iſs.

Emplaſtrum ad eadem.

Rec. *Rad. Bryon. in farinam redact.* vnc. ij.
Flor. ſulphur. vnc. j.
Mercur. nigr. drach. iij.
Galbani puri & ſ. a. ſoluti, vnc. iv.
Emplaſtr. de melilot. vnc. ix.
Ol. chamæmel. q. ſ. Vt F. Emplaſtrum.

Bona hic

Emplaſtra de galbano, ſeu ceratum matricale. vid. Antidotar. correctius Gandauenſe.
- - - - Baccis lauri Meſue.
- - - - Betonica.
- - - - Cumino.
- - - Cephalicum.
- - - Diachyl. cum gumm.
- - - - Diaphoreticum.
- - - - Iſchiadicum.
- - - - de Meliloto.
- - - - - Mucilaginibus.
- - - - Oxycroceum.
- - - - de Ranis.
- - - - - - cum Mercurio.

Reſoluentia interna.

Vid. in §. 54. N. 4.

Sudorifera ſunt.

1. Diluentia calida epota; §. 54. N. 4.
2. Reſoluentia interna; §. 54. N. 4.
3. Stimulantia; §. 75. N. 5.
4. Laxantia; §. 35. N. 3.
5. Calor externus humidus ad cutim determinatus.

Diuretica ſunt.

1. Diluentia frigida & tepida epota; §. 54. N. 4.
2. Reſoluentia interna; §. 54. N. 4.
3. Stimulantia in primis ſalina, ſaponacea; §. 75. N. 5.
4. Laxantia; §. 35. N. 3. in primis fotu, clyſmate, renibus applicata.
5. Calor renibus, hypogaſtrio, perinæo, applicatus, frigore vero reliquo corpori ſimul dato, paulo magis ſolito.

SECT. 336.

Vid. 88. N. 1. & 35. N. 1.

OSSA FRACTA.

339. Si vnius Oſſis partes vi a cohæſione ſoluuntur in magna fragmenta, fractura dicitur.

340. Quæ ſi ſola, & vna, ſimplex; vbi multiplex, compoſita; ſi ſtipata vulnere, contuſione, inflammatione, vlcere, pluribus fracturis, complicata vocatur.

341. Quin etiam pro vario ſitu fractu-

ræ

ræ transuerſa, obliqua, longitudinalis audit; & ratione fragmentorum ſibi innitentium, aut iuxta latera ſibi mutuo applicatorum, vel eminente ſpina emergentium, varia nomina, naturam, medelam accipit.

342. Effectus eius varii, pro varia indole oſſis fracti, pro modo fracturæ vario, pro varietate fragmentorum quoad ſitum, figuram, numerum, magnitudinem, pro varietate denique loci, in quo, vicinorum, circa quæ, fit.

343. Primarii ergo ſunt deſtructio muneris fulciendi, ſuſtinendi muſculos & dirigendi eoſdem; muſculorum contractio, membri accurtatio, muſculorum ex debito loco deturbatio, membri intorſio, eiuſdem deformatio; perioſtei externi, vaſculorum cellulas occupantium, perioſtei interni, membranæ medulloſæ, medullæ ipſius laceratio, contuſio, corruptio; luxuries vaſculorum oſſeorum, vnde calli inæqualitas, tumor, membrique deformatio; membranarum, tendinum, neruorum diſtractio, laceratio, irritatio, compreſſio, conuulſio; Vaſorum vicinorum mutatio, deſtructio, obſtructio,

ctio, inflammatio, dolor, ecchymosis, marcor, suppuratio, gangræna, mors partis & sæpe totius; contusio fere semper.

344. Quæ expensa (342. 343.) præsens malum, eiusque statum docent, si tactus fragmenta; auris crepitationem; oculus læsam figuram, immobilitatem; intellectus causam, eius impetum, modum impulsus, senii decrepiti, temperiei morbosæ, hybernique frigoris efficaciam simul considerauerit, clarior est diagnosis.

345. Verum oblongæ fracturæ difficilior detectio, nisi sero: dolor, tumor, crassities partis, inæqualitas, pus fœdum, causa fortis cognita, aliquid luminis dabunt.

346. Facilem, difficilem, tardam, celerem, integram, vel deficientem fore curationem prædicit figura, simplicitas, compositio, duratio fracturæ, numerus, figura, magnitudo fragmentorum; locus ossis læsi; vicina læsa; tempus anni; ætas ægri & temperies.

347. Sanatio requirit:

1. Restitutionem in situm naturalem, extendendo, reponendo.
2. Retentionem in eo situ per fascias & machinas.

3. Vni-

3. Vnitorum, retentorumque conſolidationem, enato callo.

348. Si fracta ſitum proprium retinent prima indicatio ceſſat.

Si parum diuergunt in latera, requiritur extenſio parua.

Si omnino iuxta mutua latera pertracta ſunt, requiritur ingens extenſio, vt intercepta remoueantur, & vt debita longitudo & adaptatio fiant.

349. Extenſio fit 1. apprehenſo oſſe prope fracturam manu, vel laqueis. 2. firmato ægro. 3. diſpoſita parte in ſitu naturali. 4. diſtractione lenta, recta, partium fractarum ea vi, eouſque, prout vis contractorum muſculorum requirit. 5. vi & applicatu inſtrumentorum mechanicorum, ſi robur manus deficit.

350. Quæ (348. 349.) quum ſine vi & dolore ſæpe vix fieri queant, vbi partes iam inflammatæ, ſæpe omitti debent, donec ſedata inflammatio. Aliter conuulſi moriuntur, vel gangræna correpti.

351. Si fragmenta libera, eximenda, ſi facile fieri queat. Si acumina eminentia extenſionem plane prohibent, & patent, exſcindenda; ſi latent, inciſione detegenda

genda prius. Si fractura composita valde & complicata, inprimis cum ingenti simul contusione, ossium contritu, vasorum magnorum destructione, requiritur ilico, si nihil vetat, exstirpatio.

352. Restitutio fit partem rite extensam (349.), & paratam (351.), caute, lente, leniter ita intorquendo, donec os ossi debito in loco occurrat, musculi vero reuulsi suo in situ sint repositi, nihilque intercipiatur.

353. Id notescit ex anatomicis, comparatione partis sanæ, dolore sublato, longitudine & figura naturali reddita.

354. Retentio in situ fit fasciis, spleniis, ferulis, canalibus quietem conciliando, tum impediendo & dirigendo actionem musculorum.

355. Fasciæ adstrictæ tumorem, suffocationem, gangrænam producunt; vnde infinita mala: ergo leuiter attrahendæ, vt firmare, & vascula leniter compescere, queant.

356. Si vulnera adsunt, curanda ex arte, (185. ad 239.) sed rara deligatione. idem de inflammatione, dolore, tumore, & reliquis symptomatibus intelligendum.

357. Tum

357. Tum fit concretio, callusque, citior, tardior pro ætate, ossis crassitie, pondere incubituro, vario tempore, intra 20 & 70 dies.

LVXATA.

358. Luxatio est recessus extremi ossis mobilis ex cauo, in quo naturaliter mouetur, cum motus impedimento.

359. Qui integer, vel pro parte: vnde luxatio, & distorsio.

360. Pessima, quæ epiphysi ab corpore ossis soluta accidit.

361. Causa vis externa extendens, intorquens, expellens.

362. Aut interna, cauo innata, extrudens.

363. Hæ causæ (361. 362.) iuuantur extensis, laxatis, ruptis ligamentis, siue id ab externa, siue ab interna causa.

364. Hinc figuræ in parte mutatio, tumor, cauitas, elongatio, accurtatio membri, immobilitas, distractio musculorum, torpor subiacentium, paralysis, vasorum vicinorum compressio, dolor, peruigilium, inflammatio, œdema, ancylosis, conuulsio, marcor, mors partis, vel & totius.

365. Ex quibus notis ſigna euidentia habentur luxationis.

366. Et expenſis magnitudine, figura, ſitu, parte preſſa & intercepta, tempore durationis, concretione luxatorum, dolore, inflammatione, conuulſione, & reliquis ſymptomatibus, partibus ambientibus tenuioribus, craſſioribus, ligamentis deſtructis, vel modo elongatis, muſculis, annexis, & ſimilibus, prognoſis habetur, quæ doceat, an integra, an deficiens, celer, tarda, facilis, vel difficilis futura ſit ſanatio.

367. Ad quam requiritur 1. luxatorum redaptatio. 2. repoſitorum in ſuo loco ad ſanationis finem retentio.

368. Repoſitio fit 1. firmando corpus ægri. 2. mouendo partem, vt directe reſpondeat ſuæ cauitati. 3. introducendo per intorſionem, truſionem, pulſationem.

369. Repoſita in quiete retinentur quiete, faſciis, ſitu partis naturali.

INFLAMMATIO.

370. Inflammatio, ignis, phlegmone, ob cauſæ, & effectum ſimilitudinem, ab igne nomen habet.

371. Eſt-

371. Eſtque ſanguinis rubri arterioſi in minimis canalibus ſtagnantis preſſio & attritus a motu reliqui ſanguinis moti, & per febrim fortius acti.

372. Quod ergo fieri poteſt vel in finibus arterioſis, vel in vaſis ſeroſis lymphaticis aliisue minoribus, arterioſis, dilatatis oſculis admiſſos globos rubros, aut alia fluidi elementa craſſa, per fines transmittere non potentibus. Si ſanguis transfunditur in eas venas, quæ ſpiritibus accommodatæ, inflammationem excitat. Celſ. 5.

373. Ergo eius ſedes omnis pars corporis, in qua reticulares arteriarum diſtributiones, vel lymphaticorum arterioſorum ortus.

374. Hinc arteriæ ipſæ, venæ, nerui, membranæ, muſculi, glandulæ, oſſa, cartilagines, tendines, viſcera omnia, adeoque totum fere corpus, ſed nuſquam frequentius & tenacius, quam in adipe.

375. Hanc ſtagnationem (371.) efficit in arteriis minimis 1. quidquid premendo, diſtrahendo, intorquendo, rumpendo, contundendo, vrendo, erodendo, criſpando, vaſorum fines ita arctat in coni-

cis, cylindricisue, vt diameter aperturæ fiat diametro ſphæræ ſanguinis minor. Calor, motus vehemens, infixa, ligaturæ, pondera incumbentia, acria ingeſta vel applicata, frigus acre, frictio nimia, omnes cauſæ vulnerum, contuſionum, eroſionum, fracturarum, luxationum, obſtructionum, huc pertinent.

376. Eandem producit 2. quidquid meatus obturat, acriaque applicat ſimul, ſiue intus, ſiue extus; vt oleoſa ſalina, acria.

377. 3. Omnia, quæ ſanguinem cogunt, vt coeat; motus nimius, deriuatio tenuioris partis ex ſanguine per ſudores, vrinas, ſaliuas, diarrhoeas; coagulantia.

378. Efficiunt eam in vaſis lymphaticis arterioſis 1. omnes cauſæ, quæ initia horum latiora ampliant, ita vt in ea intrent partes ſanguinis craſſiores, quæ propulſæ vlterius occurrunt anguſtiis conniuentibus, vbi tum patiuntur eadem, quæ expoſita (377.); talis eſt laxitas vaſculi in ſuo principio, motus violentus liquidi arterioſi. 2. omnes cauſæ alteri inflammationi communes (375. 376.)

379. Vnde & ſimilis morbus in omni vaſe

vaſe conico, vbi fluit ex lato in anguſta liquor, obtinere poteſt; vt enim in ſanguine rubra, ſic in lympha alia eſt forte pars craſſior reliquis.

380. Ex quibus vera diuerſitas phlegmones, eryſipelatis, œdematis, ſcirrhi, cum inflammatione liquet.

381. Quoties autem cauſæ hæ (375. 376. 377. 378. 379.) produxere ſtagnationem hanc (371. 372. 379.) in vaſis (372. 373. 374. 378. 379.), tum vis acti ſanguinis a vita ſuperſtite producit effectus quoſdam, qui ſimul ſigna inflammationis.

382. 1. Arteriæ minutæ vixque viſibiles obſtructæ iam a ſanguine diſtendente augentur: inde tumor ruber. 2. vaſa lymphatica arterioſa, ante pellucida, & inuiſibilia, eadem patiuntur; inde augmentum rubedinis præcipue, dum vaſa tenerrima, & veſiculæ, in panniculo adipoſo, plena ſanguine intruſo, craſſo, liquidiore parte orbato. 3. diſtenta vaſcula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. compinguntur valde liquida & ſolida; hinc durities, renixusque partis. 5. a rubro accumulato, & valido impulſu, rubedo ſplendens. 6. a renixu,

nixu, pulſu, compactu, vaſorumque adhuc meabilium anguſtatione a tumore obſtructorum, attritus fit ingens partium liquidi inter ſe, in ſolidum, ſolidi in illas; inde calor, & æſtus. 7. & quia pulſi a corde ſanguinis impetus exceptus finibus vaſis obſtructi latera dilatat, fit pulſatio, 8. a fibris irritatis, & ſanguine celerius per aperta acto, quia venis reuehitur, ſed arteriis in multis prohibetur, acceleratur pulſus; fit febris, ſitis, calor, vigiliæ, debilitas, moleſtia.

383. Hæc ſpecies (382.) eſt morbi nondum adulti.

384. Tum cruor emiſſus pleno ſaltu ex vena late aperta pelui exceptus, frigeſcens format albam, duram, craſſam, rigidam pellem, inſtar corii fere porcini.

385. Increſcente malo, eadem adhuc (382. 383. 384.), ſed aucta; ſeparatur expreſſa lympha, denſatur ſanguis ruber.

386. Si humor fluens blandus, motus eius ſedatus, cauſa obſtruens non nimis ſolidata, obſtructio parua, eaque inprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto

ducto fluore concreti, motu ſtagnantis, ſoluitur inflammatio *reſoluendo.*

387. Si humor fluens blandus, motus citatus, obſtructio magna, nec reſolui (386.) potens, actus ſymptomatibus (382. 384. 385.), vaſcula diſtenta rupta cum dolore, calore, pulſu, tumore, liquores ſuos effundunt, ſoluunt, putrefaciunt leuiter, ſolida tenera atterunt, ſoluunt, fluidis miſcent in vnum ſimilem album, ſpiſſum, glutinoſum, pinguem humorem, pus dictum; hæc *ſuppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

388. Si humor acer, valde motus, obſtructio magna, vaſa rigida, omnia ſymptomata (382. 386. 387.) magna, tum vaſcula ſubito rumpuntur, liquida putreſcunt; ichor effuſus ſub epidermide in bullas colligitur inſtar loturæ carnis, vel ſaniei flauæ, cineritius, pallidus, fuſcus, ater fit color; rubor, dolor, calor, pulſatio, tumor in loco affecto deſinit, in vicinis obtinet; fit mors partis affectæ; vocatur *gangræna;* tertius modus, quo exit inflammatio.

389. Vbi ſic affecto (388.) loco compreſſio externa accidit, vel calor ingens

 humi-

humida diſſipat, pars mortua inſtar areſacti corii dureſcit, inferiora ſuffocat, & corrumpit.

390. Frigida actu vel potentia, adſtringentia, coagulantia, repellentia, pinguia acria, emplaſtica, narcotica, ligaturæ fortes, compreſſio externa, hanc mutationem inflammationis in gangrænam (388.) cito promouent.

391. Tumque in ſphacelum augent.

392. Si pars inflammata glanduloſa, calor internus externusue magnus, materies impacta inertior, craſſior, emunctoria obſtructa glandularum, folliculi vero harum & latera diſtenta, fit tumor durus, indolens, glandulæ: vocatur *ſcirrhus*; quartus finis abeuntis inflammationis.

393. Cauſa, pars affecta, magnitudo, profunditas, velocitas, natura ægri, ſymptomata inflammationis, collata cum ſignis, effectibusque, prognoſin abſoluunt.

394. Perſpicuum quoque pro vario ſtatu mali varias eſſe curaturo indicationes.

395. Si enim aliqua cauſarum (375. 376. 377. 378. 379.) in parte quacunque (372. 373. 374. 379.) inflammationem (371.) pro-

produxit, vt adſint ſymptomata (383. 384.) & conditiones primæ (386.), oriuntur hæ indicationes:

1. Impedire vlteriorem vaſculorum læſionem.
2. Eam, quæ iam facta, tollere.
3. Materiæ obſtruenti fluiditatem, lenitatemque conciliare, conſeruare.
4. Vel, ſi id obtineri non poteſt, retropulſum in vaſa maiora agere.

396. Læſio vlterior impeditur:

1. Cauſas (375. 376. 377. 378. 379.) notas tollendo, corrigendo.
2. Impetum arterioſi ſanguinis minuendo, per eductionem ſanguinis, purgationem alui.
3. Copiam liquorum minuendo per eadem.
4. Reuellendo impetum ſanguinis in partes alias, ſuctu, frictu, epiſpaſticis, veſicantibus, fomentis, balneis, fonticulis, ſetaceis, forti alui ſubductione.
5. Aëre ſubfrigido, ſicco; affectibus animi nullis, vel ſedatis; quiete naturali, vel artificiali, victu tenui, liquido, antiphlogiſtico, potu ſimili, medicamentis diluentibus & refrigerantibus, ſimul.

6. Sedando impetum in ipſo loco, applicatis refrigerantibus, repellentibus, adſtringentibus externe, admiſtis anodynis, tum aperientibus, varia, pro re nata, miſtura.

397. Læſio facta tollitur vſu eorundem (396.): nam diſtractione nimia laxata, propria fibræ vis priſcam formam reſtituet, & nutritio vires reddet.

398. Materiæ obſtruenti conciliatur fluiditas, ſi illa attenuatur, ſi diluitur:

1. Vaſis oſcillationes elaſticas reſtituendo per imminutionem diſtendentis liquidi, miſſo ſanguine, purgatione multa; per ſtimulum additum fibris ope liquidi tenuis, aromatici, calide epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, ſcarificationibus.
2. Noua liquida tenuia, aquoſa, calida potando, impacta diluendo.
3. Vtendo attenuantibus, reſoluentibus, & oppoſitis genio obſtruentis, interne, externe, forma decocti, balnei, fotus, vaporis, cataplaſmatis, emplaſtri, vnguenti ſpecie.

399. Lenitas procuratur potu aquoſo, victu blando, medicina blanda diluente, &

& obtundente, vel singulari dote acri specifico opposita.

400. Retropulsius fit:

1. Euacuatione magna liquidi arteriosi, venosique, missione sanguinis.
2. Laxatione fibrarum.
3. Frictione fibrarum.

401. Hinc intelligitur, quænam sit in omni morbo inflammatorio, interno, externo, illa, semper quærenda, resolutio; quæ sanatio perfecta; quæ sine crisi. (386.)

IN INFLAMMATIONE.

SECT. 396. N. 2.

Purgatio Antiphlogistica.

Cremor tartari. *drach.* vj.
Crystall. tart. *drach.* vj.
Ipse tartarus. *drach.* vj.
Sal. polychrest *scrup.* v.
Pulp. tamarind. *vnc.* iij.
Tamarindi. *vnc.* iv.
Rob. sambuc. *vnc.* iv.
Rhabarbari *drach.* iss.

Rec. *Rhei electi* drach. j.
Sal. polychrest. scrup. iss.
Syrup. cichor. cum rheo, vnc. j.
S. A. accurate contrita simul dilue in
Aq. stillatit. flor. Sambuc. vnc. ij.
Cinnamom. drach. ij. F. Haustus.

Rec. *Tamarind. elect. pulp.* vnc. ij.
Cryſtall. tart. minutim pulueriſ. drach. iij. M.

Capiat omni $\frac{1}{8}$ *horæ* drach. j. *donec commode purgetur.*

Rec. *Fol. Senn. ſine ſtipit. elect.* drach. ij.
Agarici optim. drach. j.
Tamarind. elect. vnc. ij.

Cum *aq. ſtill. fl. ſamb.* vaſe clauſo decoque ſpatio $\frac{1}{4}$ horæ, tum decocti per pannum expreſſi *vnc.* v. admiſce
Nitri puri drach. j.
Syrup. roſar. ſolut. cum ſenna drach. vj. F. Hauſtus.

Rec. *Fol. ſennæ* drach. iij.
Tamarind. vnc. ij.
Agarici drach. iij.

Cum aq. decoct. ſpatio $\frac{1}{4}$ horæ, pint. 1. admiſce
Syrup. cichor. cum rheo vnc. j.

Capiat vnc. j. *omni ſemihora, donec purgetur.*

Reliqua vid. §. 334.

SECT. 396. N. 4.

Epiſpaſtica.

Conſtant attrahentibus ad locum: §. 135. N. 4.
Deriuantibus eo: §. 135. N. 4.
Propellentibus ab illo: §. 135. N. 4. & §. 75. N. 5.

Veſicantia.

Vid. §. 75. N. 6.

SECT. 396. N. 5.

Medicamentum diluens & refrigerans ſimul, in hoc caſu.

Rec. *Rad. Acetoſæ* vnc. ij.
Gramin.
Scorzoner. ana vnc. iij.

Fol.

Fol. Beccabung.
Acetosellæ,
Agrimon. ana m. j.

Cum aq. decoct. ſpatio $\frac{1}{8}$ horæ, adde

Flor. Borragin.
Bugloſſ.
Roſar.
Violar. ana pug. j.

Stent in digeſtione, vaſe clauſo, ſpatio $\frac{1}{8}$ horæ, tum depurati pint. iij. admiſce

Nitri puri drach. ij.
Rob ſamb. vnc. iij.

Capiat vnc. iij. *omni hora diei.*

Rec. *Aq. ſtill. flor. ſambuci* vnc. xv.
Rob ſambuci vnc. ij.
Nitri puri drach. j. M.

Capiat vnc. j. *omni hora.*

Rec. *Semin. contuſ. Bardan.* drach. iv.
Petroſelini drach. vj.
Cichorei vnc. j.

Cum *Aq. ſtillat. petroſelini*
F. Emulſio, cujus *vnc.* xij. admiſce

Nitri puri drach. j.
Syrup. 5. radic. aperient. vnc. j.

Capiat. vnc. j. *omni hora.*

Rec. *Stibii diaphoret. non ablut.* drach. j.
Lapid. prunell. drach. ſs.
Rad. zedoar. ſcrup. j.

M. F. P. diuidendus in vj. doſ.

Capiat vnam *omni triherio ex priſana.*

SECT.

SECT. 398. N. 1.

Liquidum tenue aromaticum, calide potandum.

Rec. *Ligni Santali albi,*
citrini,
rubr.
Rad. Carolinæ ana vnc. j.
Petroselini,
Fœniculi, ana vnc. iij.
Ononidis vnc. ij.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, adde
Ligni Saſſafras raſi vnc. ij.
Fol. Betonic.
Rutæ,
Scabioſæ,
Tuſſilaginis, ana m. j.
Stent in digeſtione feruida, ſpatio ½ horæ, clauſo vaſe, tum puri liquoris lib. v. exhibe.
Sorbeat omni hora vnc. ij. feruidas.

SECT. 398. N. 1. 2. 3.

Vid. §. 107. ad 144.

ABSCESSVS.

402. Si, his (395. 396. 397. 398. 399. 400.) fruſtra, non, aut ſero, paratis, inflammatio in ſuppurationem (387.) vergit, idque per ſigna, ibi (387.) poſita, noteſcit, indicationes erunt:

1. Crudum ocyus maturare in vnum humorem.

2. Idem,

2. Idem, vt & vicina, emollire.
3. Ad exteriora ducere.
4. Puri cocto exitum conciliare.
5. Mundare locum.
6. Reliquum instar vulneris percurare.

403. Maturatio fit applicatione horum, quæ

1. Motum in parte augent, fouendo, stimulando, calefaciendo per ea, quæ re ipsa, vel & virtute calefaciunt; in toto similia præstant, excitata febricula.
2. Excitatum motum, & calorem ad eum locum coercent, impediendo nimiam exhalationem & dissipationem per obturantia glutinosa, lenimen acrimoniæ nimiæ.
3. Moderando motum totius fluidi vitalis, eiusque temperiem ita, vt nec torpeat, nec excitetur, nimis.
4. Relinquendo locum clausum, donec omne inflammatum irresolubile suppuratum sit. His enim causis bonum fiet pus in parte.

404. Nisi materies inflammata sic mutata, cum periculo, & sine profectu, aperitur abscessus.

405. Mollities partis, fluctuatio pressi tumo-

tumoris, albitudo, remiſſio doloris, caloris, ruboris, tenſionis, pulſus, febris, vertex mucronatus tumoris, grauitas dolori ſuccedens, docent pus iam factum, atque exitui aptum eſſe.

406. Si tum relinquitur diu in loco clauſo, attenuatur, acre fit, putreſcit, augetur, vicina conſumit, erodit, mole, pondere, & motu ſinus, fiſtulasque creat, variis locis varias, peſſimas in inteſtino recto. Aut diſſipata parte tenuiori, reliquum dureſcens tumores duros, maxime circa glandulas, creat. Vel denique venis lymphaticis, aut ſanguiferis per eroſa oſcula impreſſum abſorbetur, ſanguini miſcetur, hunc inquinat, & collectum in viſceribus peſſimis collectionibus ea corrumpit, horum functiones turbat, atque ita infinitos, eosque grauiſſimos, morbos efficit.

407. Iisdem auxiliis (403.) integumenta loci ſuppurati inferne & ſuperne emolliuntur, attenuantur, laxantur, vt & vicina.

408. Quin & hac ope (407.) minuta reſiſtentia horum, per auxilia maturantia (403.) pus factum extra pellitur, vel attrahitur foras.

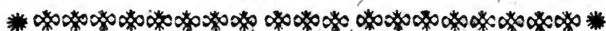
409.

409. Tum modice acria, emollientia, ſubpinguia miſta ſimul applicentur, vt & mortua tegumenta facilius, & ſine dolore aperiri queant.

410. Dein, preſſo rite pure in aſſurgentem tumorem, parti albiſſimæ, molliſſimæ, eminentiori, inferiori, intrudatur ſcalpellum, donec exiens pus ſatis penetratum doceat, dein eleuetur æquabili ſectione ſurſum lata plaga, aut per oppoſitam plagam cuſpide acta, media integumenta diſſecentur, vitatis fibris, vaſisque: leniter mox exprimatur, & ſucceſſiue, pus abundans; nec aëre, nec turundis, vexetur.

411. Denique curetur mundantibus, ſuppurantibus, digeſtiuis, balſamicis, deterſiuis, exſiccantibus pro re nata, variatis, iuxta doctrinam vulnerum (192. ad 220.)

412. Si inanis metus ferrum repudiat, applicetur cauſticum parti (410.); eſchara butyro ſeparetur mollita; curatio fiat vt prius (410. 411.)

AD ABSCESSVS.

SECT. 403. N. 1. 2.

Maturantia in Pus.

1. Gumm. aromatica ſimplicia.
Ammoniacum.

Bdel-

Bdellium.
Elemi.
Galbanum.
Opopanax.
Sagapenum,

2. Emollientia, laxantia, humectantia, §. 54. N. 4.

Formulae.

Rec. *Farin. secalis.* vnc. iv.
Aceti drach. ij.
Gumm. galban. in vitello oui solut. vnc. j.
Cum aq. decoct. in cataplasma, adde sub finem
Ol. lil. alb. vnc. j. F. Cataplasma.

Rec. *Fol. Acetos. recent.* m. iv.
Butyri insulsi vnc. j.
Ad ignem leniter decoctis parum, adde
Fermenti panis vnc. ij.
Gumm. sagapen. in vitello oui solut. drach. iv.
F. S. A. cataplasma.

Rec. *Mellis, ad spissitudinem paulo maiorem cocti,* vnc. iv.
Ceparum sub cineribus assatar. vnc. iij.
Ficuum pinguium vnc. iv.
Cum pauxillo aq. S. A. decoct. in cataplasma, adde
Farin. lini vnc. iss. F. cataplasma.

Rec. *Auenae excorticat.* vnc. j.
Farin. lini recentis vnc. ij.
Bulbor. lil. albor. vnc. iij.
Flor. althaeae vnc. j.
Cum lacte recenti decoctis S. A. adde
Butyri insulsi vnc. ij. F. cataplasma.

SECT. 403. N. 3.

Vsus decocti §. 398. N. 1. huic proposito *Motum excitat sufficientem.*

SECT.

SECT. 409.

Rec. *Fermenti panis acris* vnc. ij.
Sapon. Venet. rasi drach. ij.
Mellis vnc. ſs.
Ol. chamæmel. infuſ. drach. ij.
M. F. S. A. cataplaſma.

Proſunt & præſcripta §. 403. N. 1. 2.

SECT. 412.

Rec. *Cinerum clauellat.* vnc. iv.
Calcis viuæ Leodienſis vnc. vj.

Contuſa miſce: dein in loco humido liqueſcant; filtra, inſpiſſa; fuſa, ad ignem validum in crucibulo, effunde in lapillos, caute in vaſe ſicco bene obturato aſſeruandos.

Horum pauxillum abraſum, plumaceolo exceptum, adplicetur ſpatio duarum horarum, dein applica, deterſo priori, butyrum.

Butyri Antimonii *pauxillum imponatur apici protuberantis apoſtematis.*

Aut teneatur lapis infernalis *eidem apici aliquamdiu applicatus.*

FISTVLAE.

413. Hinc ſinuum, fiſtularumque origo, cauſa, natura, locus, effectus, intelliguntur (406.)

414. Aperti (413.) facile cognoſcuntur; clauſi cauitatis mollis attactu deteguntur.

415. Curantur diſſecta parte inferiori,

 im-

impletione caui per liquefacta digestiua pro re nata, iniectu detersiuorum, ligatura sensim premente a fonte ad aperturam: sed citissime integumentis artificiose supra cannulam fossatam, filum argenteum, vel per syringotomon, dissectis.

416. Bubo, parotis, furunculus, anthrax, carbunculus, phyma, erysipelas, morbilli, variolæ, maculæ rubræ, hinc quoad cognitionem, prædictionem, curationem, sciuntur.

417. Nec difficulter hinc scitur euentus suppurationis internæ, ad quam artificis manui accessus non datur, magna quippe & multa mala (406. 413.), & collectiones puris in caua corporis.

418. Si tum necessitas partis affectæ ad vitam, sanitatemue scitur, facile præuidentur futura, & curationis difficultas.

* *

IN FISTVLIS CVRANDIS.

SECT. 415.

Digestiua liquefacta.

Rec. *Terebinth. natiu.* vnc. ij.
Vitell. ouorum vnc. j.
S. A. subactis, admisce
Mellis commun. vnc. ij.

Sp.

Sp. Vini commun. drach. iv.
Aq. commun. vnc. iv.
Calefactum & probe mistum iniice.

Vel.

Rec. *Balsami Arcæi.*
Vitell. ouorum ana vnc. j.
Mista dilue in
Sp. vin. commun. vnc. viij.
Vsus, vt prioris.

Detersiua.

Rec. *Mellis rosar.* vnc. ij.
Elixir. propr. cum sale tartari pp. vnc. ß.
Lixiuii barbitonsor. vnc. viij. M.

Vel.

Rec. *Rad. aristoloch. maior.* vnc. ij.
Fol. sicc. scordii vnc. j.
Baccar. iunip. contus. vnc. j.
Cum sp. vini debili decoct. in phiala alta, spatio 1. horæ. *vnc.* xx. admisce
Sapon. Venet. vnc. j. *Vsus, vt prioris.*
Vbi pura fistula, hanc consolidat sequens

Iniectum.

Rec. *Ol. infusi hyperici* vnc. iv.
Aloes,
Myrrhæ,
Olibani, ana drach. ij.
Coquendo leniter, mista subige cum
Vitelli ouorum vnc. ij.
Dein, calefacta parum, in fistulam puram iniice.

GANGRÆNA.

419. Si inflammationi (371. 372.) gangræna (388.) succedit, alia curatio requiritur: vocatur autem gangræna ea partis mollis affectio, quæ, abolito influxu vitalis humoris in arterias, effluxu per venas, in mortem tendit; sed sphacelus ea, quæ iam in tota parte omnem vitalem actionem perfecta morte destruit, superstite vita in reliquis.

420. Gangræna ergo vt plurimum panniculum adiposum, sphacelus cuncta ad ossa vsque inficit; illa præcedit, hic vt plurimum sequitur; nisi ab ossis corruptione, medullæ, vel periostei originem duxerit: vnde & apparet, singularis gangrænæ species, quæ sine febre, inflammatione, aut iactura caloris natiui, fit in partibus sub contusa medulla dorsi positis. (326.)

421. Ergo gangrænæ & sphaceli causa eadem, sed vi, duratione, loco diuersa.

422. Ideo 1°. omnia quæ inflammationem faciunt (375. 376. 377. 378. 379.), si liquida stagnent, & nisus in ea viui sanguinis magnus: eo pertinent α. ligatura venarum,

narum, ϐ. compreſſio earum ab cauſa quacunque, vt tumore, &c. γ. frigus ingens, δ. prohibita perſpiratio in phlegmone per adſtringentia, emplaſtica, frigida, repercutientia, ſtupefacientia, maxime ſi interna acria, vel acria ſimul externis applicatis permiſta, ε. inflammatio interna, externa ζ. vulnerata, contuſa, luxata, fracta, maxime ſi arcte conſtricta, η. oleoſa acria ſanis applicata, vel ægris, ϑ. decubitus, ι. herniæ ſuffocatæ, & clauſæ.

423. 2°. Quæ liquida acuunt, vt vaſcula exedant, deſtruantque, vt α. ſtagnatio clauſi & calidi humoris diuturna, vnde acrimonia (80.), corroſio, hinc cruor in aneuriſmate, pus in abſceſſu, aqua in cranio, thorace, abdomine, ſcroto &c. contuſa & effuſa in læſis. ϐ. mala, morboſa, acris temperies in toto peccans, & locum alluens; vt lympha diu fluens circa loca tendinoſa, ichor cancri, fluor dyſentericus, fluor hydropicus, materiæ febrilis, peſtilentis, varioloſæ, ſcorbuticæ fluxus ad carnem, inprimis ad gingiuas.

424. 3°. Quæ mortem extremorum creant defectu vitalis influentiæ, vt quies ſenilis, debilitas ſumma, contuſiones in-

 gentes

gentes magnorum neruorum, ſpinæ dorſi, medullæ ſpinalis, magnorum gangliorum. (326. 421.)

425. 4°. Venena mirabilia.

426. Gangrænæ futuræ ſigna ſunt cauſæ eius (422. 423. 424. 425.) præcognitæ.

427. At vero præſentis hæc: 1. phænomena inflammationis ſubito ablata ſine correctione cauſæ, (confer. 382. 383. 385. cum 422. 423. 424. 425.) 2. ſenſus hebes. 3. color pallidior, cinereus, fuſcus, liuidus, niger. 4. mollities, flacciditas, ad tactus veſtigia non reſurgens. 5. puſtulæ ichore lymphatico ſubflauo, vel rubello plenæ in loco inflammato. 6. vbi a frigore, pruritus & punctura ingens, vna cum rubore intenſo, quem breui nigritudo mortifera ſequitur.

428. Sphacelus futurus ſcitur ex ſignis gangrænæ præſentis (427.) aſſiduo auctis.

429. Præſentis autem ſigna ſunt. 1. gangræna exquiſita prægreſſa. 2. ſenſus, motuſque integre ſublati, vt pars ſciſſa, puncta, vſta, vſque ad ipſa oſſa, nihil ſentiat, ſed grauis modo ſit. 3. color liuidus, fuſcus, niger. 4. mollities, flacciditas, frigus, cutis ſeparabilis, tandem ſiccitas, durities.

rities. 5. fœtor cadauerofus. 6. corruptio mortifera, profunda, omnia vicina depafcens in offa vfque.

430. Ingens in hoc morbo & velox difcrimen præfagia vera exigit.

431. Quam veritatem dabit. 1. iufta confideratio ætatis, temperiei, morbi, virium, 2. velocitas mali, 3. caufa interna vel externa cognita, 4. anni tempeftas, 5. locus affectus, vt vitæ magis, minufue neceffarius, vel prout humida, finuofa, aut ficca temperie donatur.

432. Hinc regulæ:

A gangræna fphacelus.

A fphacelo mors partis, & vicinorum cita infectio.

Gangrænæ ilico fuccurrendum.

Sphacelus ilico extirpandus.

Gangræna cerebri, vifcerum, veficæ, lethalis, & in acutis cita mortis, partibus maioribus vix apparentibus læfis, caufa.

Gangræna oris interni, labiorum, narium, genitalium, curatu difficilis.

Sphacelus extremorum, tendinoforum, lethalis in fenio.

Gangræna hydropicis, phthificis, fcorbuticis peffima, mortis nuncia.

Sphacelus ſuperiora petens, vigilias, deliria, ſyncopen, ructus, ſingultus, ſpaſmos, dolores, ſudorem frigidum, ſoporem creans, prænunciat mortem.

Liuiditas, nigritudo, ariditas circa vlcera, gangrænam, ſphacelum, mortem, adeſſe nunciant.

433. Indicatio in gangrænæ curatione: 1. vires firmare. 2. putridi ingreſſum in venas impedire, 3. putredinem conceptam arcere, coercere.

434. Firmantur vires dando: 1. quæ cauſæ internæ (422. 423. 424. 425.) debellandæ proſint, ſpiritus excitent, liquidis motum circularem conſeruent, habita ſimul ratione ætatis, ſexus, temperiei, tempeſtatis. Illa ergo ex claſſe refrigerantium, vel calefacientium petuntur pro re nata, 3. cibos potuſque analepticos, 4. epithemata ex pane toſto cum præſcriptis (N°. 1. huius) applicata venis, vel circa nares.

435. Impeditur putrefacti in venas introitus, 1. firmando vires (434.), adeoque augendo motum ad exteriora, 2. curando exitum ad exteriora; fomenta, cataplaſmata ex diaphoreticis, emollientibus,

bus, laxantibus, facta, ſcarificationes, cucurbitæ, hirudines id agunt, cum calore externo.

436. Putredo incipiens corrigitur: 1. tollendo eius cauſas ſenſibiles (422. 423. 424. 425.)

437. 2. Corrigendo eius cauſam proximam, ſtagnationem & calorem, α. condiendo ſtagnantia contra putredinem, β. muniendo ſolida contra eandem, γ. ſtagnantibus correctis per vaſa munita conciliando motum.

438. Condiuntur liquida applicatione ſalis, aceti, vini, ſpirituum vini, aromatum.

439. Iiſdem (438.) ſeruantur ſolida intacta.

440. Stagnantia deducuntur in motum: α. diluendo, aquoſis affatim hauſtis & applicatis; β. ſtimulando arterias per ea, quæ malo oppoſita, γ. mouendo liquida calore, frictione, cardiacis, δ. ſublata copia nimis diſtendente per miſſionem ſanguinis.

441. His (434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.) cito applicatis, ſæpe renouatis, multoties incipiens gangræna felici cor-

rectione & diaphoresi benigne tollitur.

442. Si autem liquida iam putrefacta, horumque mobilissimæ partes exhalauerint, tum & canales destructi fuerint, malum non cedet his remediis, neque reddetur corruptæ parti sanitas, sed vicina multum destruentur motis, neque tamen exhalare potentibus, viuis.

443. Ideo totus scopus hoc casu (442.) separare mortuum a viuo.

444. Separatio hæc fit semper vi vitalis liquidi ruentis ad fines gangrænosæ escharæ, ibidem suffocati, sicque in suppurationem (387.), acti, vnde soluuntur fibræ nectentes gangrænam parti sanæ.

445. Adeoque patet, in eo hærere artem, vt 1°. fiant ea, quæ dicta (433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.)
2°. Vt acceleretur suppuratio.
3°. Vt emolliatur eschara.

446. Vt suppuratio acceleretur, conducit scarificatio putrefacti vsque ad viuorum initia: sic enim, suffocatione nimia imminuta, loco serpentis gangrænæ fit abscessus, quo cutis & adeps gangrænosa plerumque a subiectis adhuc viuis separantur.

447.

447. Quo autem ſanguis plus in hoſce fines ruat, hirudines, cucurbitæ, & ſimilia attrahentia ſæpe applicata proſunt.

448. Inciſa (446.) pars calidis liquoribus, corruptioni reſiſtentibus (438.), & duritiem eſcharæ (389.) emollientibus (403.), fouenda.

449. Partes pendulæ, emortuæ, ſolutæ, emollitæ eſcharæ tollendæ tenaculis, forfice.

450. Toti parti affectæ aſſiduo applicanda cataplaſmata calida, & cum calore continuo ſuſtentato agentia; quæ ex emollientibus, diaphoreticis, anodynis, conſtent.

451. Huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quam vulgo fieri ſolet.

452. Vbi, his (446. 447. 448. 449. 450. 451.) factis, eſchara contrahi, ſcarificata humeſcere, margo ſana tumere, rubere, ſuppurari, mortuum vacillare incipit, ſignum eſt, ſeparationem fieri, ſubſiſtere ſerpens malum, breui purum futurum locum.

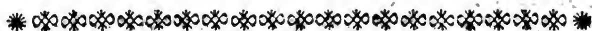
453. Tum lenia, anodyna, balſamica, digeſtiua applicanda ſunt, raro detegendum vlcus eſt; omnia, quæ fibris rigiditatem

tatem dant, vitanda: quies parti danda; & porro instar vlceris malum pertractandum erit (411.)

454. Si ab impacto acri gelu gangræna (427. N°. 6.), pars, niue imposita, vel impositis linteis aqua gelida humectatis, operienda erit, donec, spiculis frigoris in niuem vel aquam receptis, iterum solui incipiat, redeunte vita.

455. Aliter enim caloris applicatu pars putrescit, actis, nec eductis spiculis.

456. Eo autem peracto (454.), calidis refocillandus cardiacis, & in sudorem vsque calefaciundus æger est.

IN GANGRÆNA.

SECT. 434. N. 1.

Spiritus excitans in gangræna a causa calida, temperie alcalina.

Rec. *Succ. rec. expressi citrei* vnc. ij.
aurantior. vnc. j.
Syrup. recent. moror. vnc. ij.
Aq. stillat. citrei totius vnc. iv.
melissæ vnc. ij.
cinnamomi vnc. j.
Vini Rhenani vnc. vj.
Addito, si opus, *sacchato.* M.
Bibat vnc. j. *omni hora vel & semi hora.*

Vel.

Vel.

Rec. *Rob. ribesiorum,*
berberis, ana vnc. ij.
Sp. salis drach. ſs.
Aq. stillat. melissæ vnc. vj.
Vini Rhenani vnc. x. M.
Capiat vnc. j. *omni hora.*

Si frigida laborat gangræna, temperies phlegmatica vel acida.

Rec. *Sal. vol. oleosi* drach. iij.
Elixir. propr. cum sale tartari pp. drach. ij.
Aq. stillat. vitæ Matthioli vnc. iij.
corticis citrei vnc. vj.
Syrup. 5. rad. aperient.
artemisiæ Fernelii ana vnc. j.
Confect. alkermes completæ drach. ij.
M. *in vsum eundem.*

SECT. 434. N. 2.

In temperie acida, §. 66. N. 1. 2.
- - - - alcalina, §. 88. N. 5. 6.

SECT. 434. N. 3.

In caſu alcaleſcente calido.

Rec. *Vini Rhenani* lib. j.
Cinnamom.
Caryophyllorum,
Fol. maceris,
Nucis myristicæ, ana drach. ij.
Coq. in phiala alta vitrea, in arena.
Hoc decocto imbue panem tostum.

In caſu acido, frigido.

Rec. *Sal. vol. oleos.* vnc. ſs.
Sp. cortic. citrei vnc. ij.

Sp. La-

Sp. Lauendulæ,
Menthæ, ana vnc. j.
Theriacal. vnc. ij.
M. *Atque hoc tostum panem imbue.*

SECT. 435. N. 2.

Fomentum ad gangrænam.

Rec. *Fol. recent. rutæ* m. iv.
Maluæ m. ij.
Alliariæ m. j.
Farin. lini vnc. j.
Cum aq. decoct. vase clauso, lib. iv. admisce
Sapon. Venet. drach. ij.
F. Fomentum. *Laneis pannis applicandum.*
Rec. *Aceti sambuci* vnc. ij.
Aq. flor. sambuci vnc. x.
Salis Ammoniac. drach. ij.
Vini albi Gallici vnc. vj.
M. pro Fomento.

Cataplasma.

Rec. *Flor. Sambuci,*
Meliloti,
Althææ,
Chamæmel.
Calend. ana vnc. iij.
Cum aq. decoct. in cataplasma, adde sub finem,
Farinæ lini vnc. j.
Ol. lini vnc. iss.

SECT. 438.

Condimentis talibus materiam præbent

Sal. Ammoniacus.
Borax.

Gem-

Gemmæ.
Nitri.
Maris.
Regeneratus residuus a destillatione Sp. sal. Ammon.

Acetum destillatum.
Calendulæ.
Dracunculi hortensis.
Lauendulæ.
Rosaceum.
Rutaceum.
Sambucinum.
Scilliticum.
Theriacale.

Sp. Nitri. Salis. Sulphuris per Campanam. Vitrioli.	simplex, vel, cum triplo alcoholis, dulcis.

Vina Rhenana inprimis.

Aromata hic fere propria.

Abrotanum.
Absinthium.
Alliaria.
Angelica.
Balsamita.
Carduus benedictus.
Centaurium minus.
Chamædrys.
Dictamnus Creticus.
Geranium Robertianum.
Lauendula.
Maiorana.
Marrubium album.
Myrtus.
Origanum.
Polium.
Pulegium.
Rosmarinus.
Ruta.
Sabina.
Saluia.
Scordium.
Tanacetum.
Thuya.

Rec.

Rec. *Fol. Rutæ,*
Scordii,
Absinthii, ana vnc. iv.
Menthæ vnc. j.
Cum *Aq.* & *aceti.* ana q. ſ. decoct. vaſe clauſo, lib. iv. admiſce
Sal. Gemmæ drach. iv.
Sp. vini theriac. vnc. ij. F. Fomentum.
Rec. *Eadem.*
Coq. in Cataplaſma: ſub finem addendo
Sal. Ammon. drach. iv.
Farin. lini vnc. ij.
Ol. infuſi rutæ vnc. iſs.
F. cataplaſma, tempore vſus irrorandum
Sp. vini theriac. vel ſp. vini campb. tantillo.

SECT. 448.

Liquor talis.

Rec. *Aceti dracunculi hortenſ.* vnc. vj.
roſac. vnc. ij.
Sp. vini theriacal. vnc. iv.
Sal. marini vnc. j.
Aq. decoct. ſcordii vnc. xij.

Eſcharæ gangrænoſæ emolliendæ optima hæc.

Rec. *Fol. Scord.* m. ij.
Maluæ m. j.
Fl. Lauend.
Althææ ana vnc. j.
Cum *aceto* decoct. in cataplaſma, admiſce
Farin. lini vnc. iij.
Ol. lini vnc. j.
Sal. Ammon. drach. j.
Vnguentum Aureum. Baſilicon.

SECT.

SECT. 450.

Cataplasma tale.

Rec. *Fol. rec. Abrotan. mar.*
Absinth. Pontici,
Rutæ hortens.
Scordii,
Alliariæ,
Eupator. cannab.
Marrub. alb.
Nicotianæ, ana m. ß.
Hyoscyami m. j.
Flor. Calthæ terrestr.
Centaur. min.
Meliloti,
Matricariæ,
Tanacet. ana vnc. ij.
Althææ,
Papau. errat. ana vnc. j.

Cum aq. decoct. vase clauso, spatio $\frac{1}{4}$ horæ, admisce
Farin. lini vnc. iv.
Ol. infus. rutæ. vnc. ij.
Aceti theriac.
Sp. vini theriac. ana vnc. j.
Sal. Ammon. drach. j.

SECT. 456.

Rec. *Aq. stillat. theriac.* vnc. j.
Prophylact. Syluii drach. vj.
Vitæ Matthiol. vnc. j.
Rutæ vnc. ix.
Syrup. Artemisi Fernelii,
Radic. 5. aperient. ana vnc. iß.
Elixir. propr. cum sale tartari pp. drach. ij. M.

Capiat cochleare j. *omni* $\frac{1}{2}$ *horæ: superbibendo* vnc. vnam *vel* alteram *sequentis.*

M Rec.

Rec. *Aq. decoct. hordei* pint. ij.
Vini Gallici pint. j.
Zingiber. puluerif. drach. ij.
Syrup. botryos vnc. iij. M.

SPHACELVS.

457. Si gangræna iam in ſphacelum conuerſa, infectum auferendum.

458. Quæ ablatio diuerſa, prout pars vel tota, vel pro parte affecta, vel prout tota tolli non poteſt ob ſitum; vt nates &c.

459. Si ergo pars non vſque in fundum corrupta, aut extirpari nequit, conamur: 1. progreſſum impedire, 2. corruptum auferre.

460. Progreſſus tollitur, ſi communicatio mortui cum viuo aufertur.

461. Id fit, ſi in vicinia ſani & mali limes ponitur ſecando, vrendo, rodendo; iſque vndequaque ſatis profundus.

462. Infectum ſeparatur, ſi, impedito progreſſu (461.) prius, vel ſimul dum id fit, tota pars vſque in fundum ſanum vritur, ſecatur, dein acri lixiuio calide applicato eroditur, donec in eſcharas, aſſiduo emolliendas (403.), & tollendas, vſque ad viua

viua consumatur, eximatur. Vitatis summa cum cura viuis.

463. Vbi dein sanitatis & vitæ indicia redeunt, curandum vt vlcus, vulnusue.

464. Si vero pars extrema in os vsque sphacelata tolli potest, salua vita, vna cum osse ipso extirpanda erit; quia nudum vasis nutriri nequit, neque viuere potest.

465. Illa extirpatio in digitis, metacarpo, vel metatarso, cuneo peragitur, & malleo.

466. In maioribus vero, vt femore, crure, humero, brachio, eget operosiore molimine, quod intelligitur ex sequentibus.

467. Definitur locus, vbi extirpatio instituenda ex hisce:

1. Sanum maxime conseruandum.
2. Corruptum accuratissime simul & semel tollendum.
3. Vsus commodissimus parti superstiti procurandus.

468. Ergo in cæteris sectio fiat in sano prope ægrum (ob 467. N°. 1. 2.); in crure autem sub genu semper (ob 467. N°. 3.)

469. Ad amputationis administratio-

nem, & felicem ſucceſſum intelligendum, attenditur:

1. Ad præparationem.
2. Actionem ipſam.
3. Curationem ſymptomatum.
4. Conſolidationem.
5. Supplementum amiſſorum.

Præparatio fit:

1. Compreſſu vaſorum magnorum ſanguiferorum arterioſorum per ſplenia applicata pyramidalia, & ligaturam tornando adigendam ſuper his in parte ſana prope ægram.
2. Tractu valido & æquabili partium incidendarum ope ligaturæ ex corio fibulatæ cum loris.
3. Firmatione cauta ægri, & partis amputandæ.
4. Moderato inflexu partis, ne nimis extenſa ſecetur.
5. Narcotico cardiaco ipſi ægro exhibito.

470. Actio fit in parte præparata (469.)

1. Cultro acuto, forti, curuo, in dorſo obtuſo, bene temperato, fortiter per omnia ad os vſque adacto, æquabiliter & fortiſſimo applicatu ad os in orbem

cir-

circumacto, vt vna celeri ſectione totum perioſteum accurate diſciſſum ſit.

2. Si duplex in amputanda parte os, interſtitia ſimiliter minori, vtrimque acuto, cultello quam exactiſſime diſſecando.

3. Diſſecta (1. 2. huius) per miniſtros fortiter diſtrahendo, vt hiatus ſit inter margines ſectionis.

4. Serra acuta, ſubtili, forti, tenſa, os ſecando, quæ agenda perpendiculari, forti, æquabili motu; incipiendo ab tenuioris diſſectione, deſinendo in craſſiſſimum, ſi os duplex; ne vi ſerræ in feſtucas fiſſum diſſiliat debilius.

5. Oſſa inter ſecandum per miniſtros artificioſe flectendo, vt liber ſit ſerræ meatus.

471. Symptomatum, extirpationem ſequentium, primarium hæmorrhagia ſemper ilico ſiſtenda:

1. Vaſis, iactu ſanguinis deprehenſis, apprehenſis per tenacula elatere compreſſa, eductis, filo traiecto & circumducto arcte conſtrictis, ſi maiora ſunt. Aut vas conſtringendo per filum acu-

 bus

bus binis incuruis vtrimque ad latera vaſis infixum.

2. Cauteriis ignitis applicatis.

3. Plumaceolis vitriolo imbutis ad vaſa, abſorbentibus alia ad loca applicatis.

4. Partes viuas, retrotractas (469. N°. 2.) laxatas reducendo.

5. Veſicam circumponendo trunco, puluere adſtringente refertam.

6. Ligatura firmante.

7. Somno, quiete, victu ſollicite procuratis.

472. Conſolidatio fit in oſſe, ſi cito curetur exfoliatio, & caueatur caries, quod fit, ſi ilico ei applicetur ſpleniolum ſp. vini maſtichino madidum.

473. In carne vero, vt in hiſtoria vulnerum dictum fuit (ab 189. 192. ad 210.)

474. Si ægro, ſic truncato magnam partem (466. ad 471.), viſcera chylopœa & hæmatopœa valida ſunt, plethoræ effectus ſæpe ſequuntur (106.), quibus vt auferatur cauſa, miſſio ſanguinis aliquoties, pro re nata, inſtituenda, & victus moderatus.

475. Amiſſi damnum ſarcit imitatio artificialis perditi, per fabricatas machinulas.

nulas. Vid. Aquapendentem, Hildanum, Solingen, Paræum.

AD SPHACELVM.

SECT. 462.

Acre lixiuium.

Rec. *Calc. viu. ex ſaxis exuſtis, p. 1.*
Hanc tege
Cinerum clauellat. p. iij.
In loco ſubterraneo liquefacta, filtrataque, ſerua.
Aut & ipſa calx viua, tenuiter in pollinem acta, inſpergi poterit.

Sed & pulcherrimæ ſeparationes fiunt, ſi eſcharæ mortuæ applicatu putrefacientis remedii mollitæ, in tabum ſolutæ, diffluentes a ſana parte recedunt; dum interea viuæ partes fotu viuifico animantur. *Vid.* 435. N. 2.

SECT. 469. N. 5.

Rec. *Ol. ſtillat. Cinnamom.* gutt. ij.
Caryophyll. gutt. j.
Cort. Citrei gutt. ij.
Sacchari puri drach. ij.
F. S. A. Elæoſaccharum, cui admiſce
Corall. rubr. drach. j.
Laud. puri gr. ij.
M. F. Pulu. diuid. in ij. doſ.

Capiat vnam hora vna ante actionem, &, ſi nihil ſopiuit, alteram ¼ horæ ante eamdem.

SECT. 471. N. 5.

Rec. *Sang. draconis* drach. j.
Sarcocoll. drach. ij.

Lapid. hæmatit. drach. ſs.
Bol. Armen. drach. viij.
M. F. Pulu. tenuiſſimus.

Rec. *Farin. volatil. in molendinis, vel piſtrinis, collectæ* vnc. iv.
Colcothar. vitrioli fortiter exuſti & edulcorati drach. ſs.
M. exacte.

Rec. *Fungi Lycoperdi dicti bene maturi, atque ſicciſſimi, collectum pulverem, eum vulneri inſperge, mox aperti interiorem ſuperficiem applica.*

DE COMBVSTIONE.

476. Si ignis ardens, vel in feruido corpore latens, corpori noſtro applicatur, oritur deſtructio vaſculorum, extrauaſatio humorum, pro varietate cauſæ, durationis, partis affectæ, varia.

477. Huius (476.) varietatis gradus varii ſimiles ſunt his, qui decurrunt a prima & leuiſſima inflammatione, (370. ad 464.) vſque in ſæuiſſimum ſphacelum.

478. Hinc phænomena, diagnoſis, prognoſis eadem.

479. Quin curatio nihil differt: potus antiphlogiſticus ſemper neceſſarius.

480. Vſtio intra limites reſoluendæ inflammationis ſubſiſtens, (386.) curanda his, quæ liquida condiant, moueant, vaſa expediant, conſeruent: id fit igne mode-

rato, fotu, cataplaſmate, (395. ad 402.) butyro loto, ſpiritu vini cum pauco vitriolo.

481. Vſtio itura in gangrænam, criſpata iam & eroſa cute, eleuatis bullis, curanda vt inflammatio talis, fotu, cataplaſmate, emollientibus, digeſtiuis (402. ad 454.)

482. Vſtio iam in cruſtas gangrænoſas, vel ſphacelatas acta, curanda vt illi morbi (419. ad 476.)

483. Nuſquam plus proſpiciendum pulchritudini cicatricis, quam hic: vid. (217.)

* *

IN COMBVSTIONE.

SECT. 480.

Fotus.

Rec. *Aceti Lithargyrii* vnc. ij.
Vini Gallici vnc. xij.
Aq. ſtillatit. flor. ſambuc. vnc. xiv. M.

Rec. *Flor. Sambuci,*
Meliloti,
Althææ, ana vnc. j.

Cum aq. decoct. & expreſſis, lib. iſs. admiſce
Sp. vini theriac. vnc. ij.
Aceti ſambuc. vnc. j.
Sal. maris drach. j.

Linteis calidis applicetur.

Cataplasma.

Rec. *Fol. Malu.*
Bismalu. ana m. ij.
Flor. Melilot. vnc. ij.
Cum aq. decoct. sub finem admisce
Farin. lini q. s.
Sp. vini theriac. vnc. j.
Ol. lini vnc. ss. F. Cataplasma.

SCIRRHVS.

484. Scirrhus (392.) pro causa habet quidquid succum in glandulis coagulare, inspissare, siccare potest. Eius ergo sedes omnis glandula; sed inprimis quæ liquorem facilius inspissandum habet, vel ratione loci stagnare plus cogit. Vnde in oculis, naribus, ore, mammis, axillis, inguinibus, pancreate, mesenterio, vtero, sæpius obtinet.

485. Hinc inflammatio (392.); lac stagnans, caseosum, durescens, coagulatum; contusio (322.); attritus validus; anthrax; bubo; vlcus præmature clausum; materies atrabiliaria sanguinis, bilisue, maxime cessante consueto menstruo, vel hæmorrhoidali fluxu; lapidescens, crassa, austera, gypsea materies; vita

ta triſtis; victus durus; hæreditaria labes, ſcirrhum creare poſſunt.

486. Effectus ſcirrhi nati, occupare aucta mole vicina, ea premere, comprimere; lædere functionem ſcirrhoſi, & vicini; hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, paralyſes, atrophias, ſphacelos, ſterilitatem, partum difficilem, voluulum, & multa ſimilia mala producere, quæ ex natura & officio læſi, & comprimentis, facile deduci queunt.

487. Præſentia ſcitur, cauſa (484. 485.), effectu (486.), phænomenis (392.), loco affecto (484.), temperie ægri, cognitis.

488. Ex iiſdem (487.) euentus præſagitur, conſiderando durationem mali, & effectus (486). Sunt per ſe innocui, euadunt motu incitato maligni.

489. Qui ſæpe vitari impos æternum metum parit.

490. Vnde curaturus notet:

1. Scirrhum, ſi recens, benignus, loco idoneo ſitus, nondum perfecte durus, in homine euchymo, tentandum emolliente, reſoluente medela; quo fumi acidi, & vis mercurii inprimis ſpectant.

2. Si

2. Si non cedit his, ſi locus, ſitus, vicina, mobilitas, conditio mali, robur & valetudo ægri permittunt, ocyus ferro integre eximendus eſt.

3. Si vetus, colore, duritie, ſcabritie, pruritu, inchoato dolore malignus, loco vel vicinia timendus, adhæreſcens, in corpore cacochymo, extirpatu impoſſibilis; tum omnia vitanda, quæ motum augent, ne carcinoma fiat. Ideo emollientia, ſuppurantia, rodentia, cauſtica, diſſipantia, mala ſunt.

4. Sed ſola tum (490. 3.) anodyna, ſedantia motum, ſaturnina, mercurialia blanda conueniunt.

491. Si ſimul temperies peccat, hæc corrigenda præ cæteris.

AD SCIRRHVM.

SECT. 490. N. 1.

Fotus ad ſcirrhum.

Rec. *Flor. Althææ.*
Chamæmel.
Melilot.
Sambuc. ana m. j.
Centaur. min. m. ſs.
Fol. Abſinth.
Marrub. alb.

Rutæ,

Rutæ,
Sabinæ, ana m. j.
Rad. Bryon. alb. vnc. iv.
Angelic. ſatiu. vnc. ij.

Cum aq. decoct. vaſe clauſo, & per pannum expreſſ. lib. iv. admiſce

Sp. vini theriac. vnc. iv.

Applicetur pannis laneis ad cutim nudam, ſuperapponendo extrinſecus ſupra pannos veſicam ſuillam expanſam, atque pauxillo olei prius inunctam.

Cataplaſma.

Ex iisdem coque cum ſ. q. aq. cataplaſma, ſub finem addendo

Gumm. Galbani, in vitello oui ſubacti, vnc. iij.
Farin. lini vnc. ij.
Ol. lini vnc. iij.

Emplaſtrum ad Scirrhum.

Rec. *Gumm. Ammon.*
Galban.
Sagapen.
Opopanac. ana vnc. ij.

Leni igne in teſta ſoluta depura, tum admiſce accurate

Vitell. ouorum, bene concuſſor. N. iv.
Ceræ citrinæ vnc. ij.
Farin. rad. bryon. alb. vnc. iij.
Ol. infuſ. rutæ q. ſ. vt f. ſ. a. emplaſtrum.

SECT. 490. N. 4.

Victus eſto ex lacte recenti, lacte ebutyrato, & ſero lactis.

Ex iure carnium quarumcumque recentium de quadrupedibus & volatilibus.

Ex frumentaceis, auena, hordeo, milio, phalaride, ſecali, tritico, zea.

Ex oleribus, §. 35. N. 1.
Ex fructibus mitibus, maturis, horæis, acido dulcibus, inprimis coctis.
Ex hordeatis, panatellis &c.
Potus esto decoctum ex rad. chinæ, sarsaparillæ, lignorum santalorum trium, &c.

Anodyna.

Rec. *Semin. papauer. alb. contus.* vnc. ij.
Rad. fœnicul. vnc. iv.
Flor. papau. errat. drach. vj.
Fol. maluæ m. j.

Cum aq. decoct. vase clauso, spatio ¼ horæ, pint. ij. admisce
Syrup. papau. alb. vnc. ijß.
Bibat subinde vnc. iij. vel iv.

Rec. *Spermat. ceti,*
Corall. rubr.
Stibii diaphoret. non abluti ana drach. j.
Laudani puri gr. ij.

M. F. pulu. tenuissim. diuidendus in iv. dos. æquales: *Quarum vnam capiat mane & vesperi, vrgente dolore.*
Hæc pro internis.

Externe fomentum.

Rec. *Flor. Hyoscyami,*
Meliloti,
Papauer. rhœad.
Sambuci, ana pug. j.

Cum aq. decoct. vase clauso, pint. ijs. admisce
Aceti Sambuci,
Rosac. ana vnc. ij.
Sp. Vin. rectific. drach. vj.

Vnguen-

Vnguentum ad litum.

Rec. *Aceti lithargyrii* vnc. j.
Ol. expreſſ. ſemin. hyoſcyami,
papau. alb.
roſar. infuſ. ana drach. ij.
F.S.A. nutritum, cui ſub finem admiſce
Opii puri gr. vj.

Emplaſtrum.

Emplaſtrum de minio.
Vnguentum diapompholygos.

Rec. *Succi recent. expreſſi & puri,*
Fol. Hyoſcyami,
Papauer. hortenſ.
Phellandrii, ana vnc. iv.
Leni igne coque, inſpiſſa, ſub finem admiſce
Ceræ albæ vnc. viij.
Ol. infuſ. roſar. vnc. j.
F.S.A. emplaſtrum.

Vel.

Rec. *Sacchar. Saturni,*
Ceruſſæ,
Amalgam. Mercur. & Saturn. ana drach. ij.
Ceræ albæ vnc. iv.
Ol. infuſ. Roſar. drach. iij.
M.F. Emplaſtrum.

CANCER.

492. Scirrhus (392.), ætate, augmento, motu vicinorum, ſi mouetur ita, vt vaſa vicina ad margines ſcirrhi inflammari

mari incipiant, euadit malignus, & vocatur iam cancer a ſimilitudine, vel carcinoma.

493. In quo (492.) gradus inflammationis vicinæ; acrimoniæ putridæ exceſſus in loco affecto; dignitas partis; glandularum nexarum numerus & conditio; temperies totius, diuerſos malignitatis primæ ſtatus docet.

494. Si ſuis continetur pellibus, occultus, his vlcere ruptis, manifeſtus vel vlceroſus dicetur; poſterior primi ſoboles.

495. Cauſa eſt quidquid ſcirrhum facit (484. 485.), acre ſcirrho miſtum; mutatio in circulantibus, a menſtruis, hæmorrhoidibus, hæmorrhagia qualibet, retentis; ſterilitas, cœlibatus, effœta ætas a 45 ad 50 annos; victus auſterus, acer, calidus; affectus animi triſtes & bilioſi, irritatio externa quælibet, motu, calore, acrimonia, emolliente, ſuppurante, cauſtica, veſicante medela externa, vel interna ſimilia peragente.

496. Locus vt ſcirrhi (484.)

497. Cognoſcitur occultus ex ſignis ſcirrhi (487.) prægreſſi, accedente titillatione,

tione, pruritu, calore, rubore, dolore lancinante, vrente, pungente, colore rubello, rubro, purpureo, cæruleo, liuido, atro; duritie ſumma, prærupta, ſcabra, cum eminente apice; tumoris augmento; vaſis ſanguiferis vicinis tumentibus, nodoſis, varicoſis, craſſis, atris.

498. Vlceratus noſcitur ex prægreſſo occulto prius cognito (497.), ſi aperitur: pellis tum quaſi excoriando denudatur, & tenuis, acer, ichor, quaſi tranſſudando exprimitur.

499. Eius hic progreſſus: vaſa ſana circa margines cancri duri vi fluentis vitalis liquidi attrita, & aſſurgente tumore diſtracta rumpuntur, hinc putredo, tum ſanies ſubtilis, acris, fœtida, cadaueroſa, ambientia rodens, vicina exedens, progreſſus in ambitum, & in profundum ad partes vicinas emittendo vndique radices malignas, quibus tenet fortiter, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, vrens, pungens, rodens, color cineritius, liuidus, niger, cancri occulti ad glandulas communicantes, hæmorrhagiæ, conuulſiones, febris lenta, extenuatio totius, ἀνοσμὸς, indolentes in aure calli,

lipothymiæ, inde perefis & confumtis mors.

500. In euchymis occulti cancri quiefcentis facilis toleratio, moti rabies (499.) prædicitur.

501. Cancer paruus, incipiens, liber, loco apto fitus, vafis magnis non adcretus, a caufa externa ortus, in iuuenili, fanoque corpore, folus in toto corpore, ilico ferro extirpandus, vel abfcindendus eft.

502. Emollientia, emplaftica, fuppurantia, acria, excoriantia, veficatoria, cauftica, ei applicata conuertunt in cancrum vlceratum; ergo vitanda.

503. Cancer magnus, vetus, adhærens, locis extirpationi ineptis fitus, vafis magnis adcretus vel incumbens, a caufa interna ortus, in corpore fenili, cacochymico, ad cancrum compofito, aliis iam cancris in eodem corpore fociatus, nec ferro (501.), nec medicamentis (502.) tangendus eft.

504. Ni enim cum radice & femine integre extirpari queat, afperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.

505. Caufa cancri tollenda cum cancro, vel antequam tollatur ille.

Nifi

Nisi integre auferri queat, relinquendus est.

Vteri, faucium, palati, axillarum, inguinum insanabilis; labiorum curatu difficilis.

506. Ergo in statu (503.) adspiramus ad duo: 1. quietem mali. 2. lenimen symptomatum.

507. Quies impetratur: 1. locum defendendo ab omni externo per plumbata, & narcotica. 2. causam (495.) cognitam minuendo, corrigendo, auertendo: quo lenia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibusque faciunt, parua & sæpe geminata dosi data, 3. diluentibus, aperientibus blandis, subalcalicis, 4. vitando, quæ sumta, vel applicata vicem causæ gerunt.

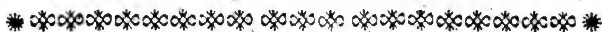
508. Symptomata iisdem (507.) leniuntur; dolor opiata exigit.

509. Exulceratus (498. 499.), ni tolli queat, lenitur sæpe mundando, plumbata lenissima applicando, tum dicta (507.508.) adhibendo.

510. Extirpatio fit: 1. Corpus victu, medicamentisque refocillantibus, & causæ aduersis præparando, 2. totum simul &

ſemel cum omni radice filo traiecto, vel furcilla ſuffixa eleuatum exſcindendo, vel detectum inciſis integumentis, filo trajecto attollendo, & deinde prudenter ſeparando, 3. vulnus rara, blandaque obligatione curando, vicino cruore prudenter prius euacuato.

511. His actis (510.), diu pergendum in victu & medela cancro adhuc præſenti propria, quin & patet, quæ mala a cancro in loco extirpationem renuente prodire queant.

IN CANCRO.

SECT. 507. N. 1.

Vid. *emplaſtrum*. §. 490. N. 4.

SECT. 507. N. 2.

Rec. *Reſin. ialapp.* gr. vj.
Diagrydii gr. vij.
Stibii diaphoret. non ablut. gr. xxiv.
M. F. Pulv.
Rec. *Mercur. dulc.* gr. xv.
Diagryd. gr. xij. M. F. Pulu.
Capiat ſemel in ſeptimana.

SECT. 507. N. 2.

Decocta ex bardana.
china
fœniculo.

petro-

petroſelino.
ſarſaparilla.
ſcorzonera.

Vel.

Rec. *Antimon. diaphoret. non ablut.* gr. viij.
Sperm. ceti drach. j.
M. F. pulu. diuid. in ij. doſ.
Sumat vnam mane & veſperi.

SECT. 509.

Fomenta & litus.

Rec. *Aq. ſtillat. Papauer. rhoead.*
Roſar.
Sambuci, ana vnc. ij.
Sacchar. Saturni drach. j.
Tinct. opii drach. j.
Sp. vini theriacal. drach. ij. M.

Rec. *Aceti lithargyrii* drach. vj.
Ol. Roſacei drach. iv. F. Nutritum.

DE MORBIS OSSIVM.

512. Ipſa oſſa morbos patiuntur ſimiles iis, quos hactenus in mollioribus partibus deſcripſimus.

513. Nam interſtitia horum veſtiuntur membranula eodem vaſorum genere inſtructa, iiſdem liquoribus perpetuo allatis humectata, ac illæ.

514. Et prout hæc ſpatiola (513.) maio-

ra, eo os ibi propius accedit ſtructuræ partis mollis.

515. Ideoque aptius ibi (514.) pati eos morbos, qui aliter molles partes occupare dicuntur.

516. Talis eſt latior circa iuncturas pars, quum denſior, minuſque vaſculoſa ſit in oſſe medio.

517. Hinc (514. 515. 516.) prima morborum in oſſibus diſtinctio.

518. Oſſa, præter vaſa mollibus communia (513.) partibus, in ſuis cellulis latioribus (516.) habent veſiculas oleo ſubtili medulloſo, ibi ſecreto, & in ſuos vſus aſſeruato, plenas; hæ veſiculæ, maiores circa iuncturas, circa denſitatem oſſis ſenſim abolentur, & in canales pingue vehentes tenuiſſimos verſæ, euaneſcunt fere.

519. Hinc (518.) altera morborum in oſſibus claſſis.

520. Habent oſſa perioſteum externum conuexa ambiens, tegens, vaſa arterioſa in cellulas, inque medullam ferens, venoſa excipiens, magna, parua, numero infinita.

521. Hinc (520.) iterum morborum tertia ſeries in oſſibus.

522. Habent oſſa perioſteum internum caua medullæ receptacula ambiens, tegens, vaſa arterioſa in veſiculas medulloſas diſtribuens, venoſa excipiens, magna, parua, numero infinita.

523. Hinc (522.) quarta morborum in oſſibus diuiſio.

524. Habent oſſa in ſuis cauis infinitas veſiculas oleo ſubtili medulloſo plenas, id aſſeruantes, diſtribuentes & inter ſe mutuo, & inter lamellarum interſtitia, & in caua iuncturarum, & per poros rectos. Hæ veſiculæ arterias, lymphæductus, adipoſos ductus, neruulos, membranulas, habent.

525. Hinc (524.) quinta & vltima, ex hac diuiſione, morborum in oſſibus differentia.

526. Si medulloſum (518. 524.) oleum in ſuis veſiculis, emiſſariis, vel in oſſium interſtitiis ſtagnat, calore & motu vitali acre, putridum ſanioſum fit; ſecretionem nouam impediet; vaſa adferentia, ſecernentia obturabit; veſiculam ſuam inflammabit; dein ſuppurabit; vel gangrænoſa putredine corrumpet liquida & vaſcula; hinc oſſea ipſa ſubſtantia vaſis orba, liqui-

do vitali priuata, acribus erosa, in cineritiam quasi calcem vertitur, vbi tenuissima, id est in cellulis apophysium; sic dolor, calor, pulsatio, tumor, abscessus, caries contingit pessima. Stagnatio hæc ab omni obstructione oriri potest (vid. cap. de obstr.) Si autem ex interno malo, tum fere spina ventosa audit.

527. Liquet signa huius mali, & status (526.), esse signa inflammationis profundæ, nec ad tactum externum sæuientis.

528. Prognosis ex difficili separatione, abstersione, emundatione, mala multa, & difficillimam curationem præuidet.

529. Curatio optima tentatur: 1. omnia vasa largissime implendo decoctis ex his, quæ valide penetrant, multum abstergunt, putredini resistunt, 2. dein valide mouendo cuncta per methodum sudorem exprimendi vapore calido artificiose ad corpus applicato 3. simul tum, dum sudor fluit, motum determinando ad locum affectum per topica fomenta, & applicatione determinata vaporis calidi ad partem illam.

530. Hoc modo (529.) si diu continuetur, sæpe multum boni fit maxime si diæta

diæta ſimul tenuis, & putredini oleoſæ aduerſa, inſtituitur.

531. Si textura arterioſa, vel venoſa, vt & lymphatica, (513. 516. 520. 522.) obſtructa fuerit, defectu noui, vel ſtagnatione allati liquidi, iterum in iis partibus oriuntur ſimiles omnino morbi ordine tantum mutato (526.)

532. Quorum (531.) ergo diagnoſis, prognoſis, curatio, eædem (529. 530.)

533. Patetque, maximum periculi diſcrimen hærere in diuerſitate loci (518. 524. 520. 522.), vbi prima mali cauſa ortum ſedemque habet. Quibus primo præmiſſis clarior doctrina.

534. 1. Inflammatio oſſis benignior a perioſteo externo inflammato oritur, cuius infinitæ cauſæ, (vid. totam hiſtor. Inflammat.) notique effectus.

2. Cognoſcitur per ſigna inflammationis profundæ ad tactum aucta.

3. Prævidentur plurima mala (531. 526.), ni ocyus ſanetur.

4. Curatur vt inflammatio, maxime id agendo, vt totum auertatur ab oſſe extrorſum; quod fomentis, & aliquando facta inciſione fit.

535. Talem inflammationem vergere in abſceſſum docent: 1. ſigna valida inflammationis prægreſſæ, (534. 2.) 2. pulſatio, febris, horripilatio vaga. 3. abſentia ſignorum reſolutionis (386.)

536. Re autem ipſa adeſſe docent ſigna ſuppurati profunda (387. 405.)

537. Tum pus, exeſo perioſteo, os nudabit, vaſis priuabit, corrumpet (531.) breui, confer (406.)

538. Quare ilico abſceſſus aperiendus, pus eliciendum, vlcus mundandum, (403. 404. 409. 410. 411.); dein ſimul os tractandum iiſdem cautelis, ac in vulneribus capitis cum cranio detecto dictum. (252. 253. 259. 260. 262. 266.)

539. Vergere autem illam inflammationem (534.) in gangrænam partis, docent: 1. ſigna ſummæ inflammationis (388. 422.) 2. indolentia partis ſine bona cauſa. 3. Tumor denſus, lentus, nec multum dolens incumbentium.

540. Adeſſe iam, ſcimus ex iiſdem (539.), tum ex colore incumbentium pallido, cineritio, liuido.

541. Tum os nudum, vaſis, ſuccoque vitali orbum, acri putrefacta materie gangræno-

grænoſa exeditur in cariem (526.); ſerpit cito contagio creſcente.

542. Ergo ſtatim locus affectus ad os vſque incidendus, mundandus, os vero curandum vt ſupra dictum (248. 249. 252. 258. 259. 260. 261. 262. 266.)

543. Si perioſteum internum (522.) inflammatur, cauſas agnoſcit eaſdem (534.); effectusque habet, quoad os internum, eoſdem; exitum in abſceſſum, aut gangrænam eundem (535. 539.); ſed ob denegatam exhalationem, peiorem; vnde medulla tota, totum inde os, fœtidiſſima putredine, & carie pereunt.

544. Vnde etiam liquet, ſiue membrana hæc (522.) primo ipſa inflammetur, ſiue a corrupta prius medulla contagio ſuſcepto læſa ſit, eundem breui oriri morbum oſſis carioſi a medulla putrefacta, vix vnquam curabilem.

545. Cognoſcitur id malum, quando in inflammatione ſubſiſtit hactenus: 1. a ſignis inflammationis generalibus (382.), 2. a loco profundo. 3. a dolore obtuſo, fixo, diuturno, nulli remedio externo cedente, nec ad attactum aucto, 4. ſed poſt motus muſculares increſcente.

546. Sanatur tum: 1. curatione ad inflammationem generali (a 395. ad 401.), deinde, ſimulac apparuerint reſolutionis incipientis ſigna (386.), 2. methodo propoſita (529.), ſtricte ſatis obſeruata.

547. Si vero ſuppuratio hic, vel gangræna acciderit, & per prægreſſæ inflammationis internæ ſigna (545.) valida, tum ex dolore fixo, profundo, obtuſo noſcitur, vel methodus (529.), vel nihil, ſanat.

548. Tum enim putrefacta tota mole oſſis interna, tumefacto, inflammato, carioſo interno oſſe, perioſteum externum inflammatur, diſtrahitur a tumore, eroditur ab acri, incumbentia, lento contagio corrupta, ſpongioſa fiunt, tument, dolent, totum membrum perit: ſola extirpatio ſanat.

549. Qualitas venerea, ſcorbutica, rachitica, eſt cauſa frequens: inde intelligitur, quid ſit gummi, tophus, nodus, exoſtoſis, abſceſſus, caries, ſpina ventoſa in oſſe?

550. Hinc nouimus, cur os carioſum colorem ſuum tam varie mutet ex ſubcæruleo candido in album pinguem, flauum, cineritium, liuidum, nigrum? & quem

quem corruptelæ gradum ſinguli denotent?

551. Ex iisdem liquet, cur os carioſum inæquale, aſperum, ſpongioſum, friabile, molle, fragile euadat? arteriæ externæ, & internæ, lamellas oſſis non plus comprimunt.

552. Item, cur fœtorem ſingularem rancidi lardi exhalet?

553. Nec non cur in loco vlceroſo a ſubiecta carie caro ſuperincumbens mollis, flaccida, fungoſa, inflata, tumens; labia vlceris inuerſa; ſanies clara, ſubtilis, vix glutinoſa, fœtida, paruis ſquamulis nigris referta; recrudeſcentia ſine cauſa: pertinax rebellio contra medicamenta optima, ad alia omnia vlcera?

554. Vt &, cur caries a cauſa externa facile; ab interna difficulter; a lue Gallica difficilius; a ſpina ventoſa difficillime ſanetur?

555. Denique, cur in parte ſolidiore oſſis mala; in ſpongioſa peior; in iuncturis peſſima, prima lenta, altera velox, vltima velociſſima ſit; cur in pueris velox, & curatu difficilis; cur ſpina ventoſa plerumque pluribus locis ſimul, vel ſucceſſiue?

556.

556. Qui his (ab 512. ad 556.) dicta de contusione (249. 250. 251. 254. 256. 257. 325.), luxatione (ab 358. ad 370.), fracturisque (ab 339. ad 358.) ossium adiunxerit, tum ea, quæ de vulneribus capitis ossa lædentibus (ab 249. ad 297.), habebit historiam, & curationem morborum præcipuorum in ossibus. Inprimis si ἀγκύλωσις additur. Qui immobilitas articulationis cum tumore duriori. Callo fracti ad articulum ossis, inspissato linimento Hauersiano, ligamentis rigescentibus, exostosi ad iuncturas, inprimis originem debet. Difficillima curatio petenda ex diuersitate causæ.

557. Qui vero omnes morbos, hucusque descriptos, oculisque subiectos intellexit ita, vt horum enarratas causas, naturam, effectus, curationem cum cura expenderit; dein autem internis tectisque corporis partibus eadem omnia applicuerit; cum actione integrarum comparauerit; atque deinde cum ipsis internorum morborum phænomenis composuerit; videbit interna externis reapse congruere; externos chirurgicos primo pertractandos; nec aliter ordinati quid, vel

vel veri, in praxi medica fieri poſſe, aut doceri.

* *

IN MORBIS OSSIVM.

SECT. 529. N. 1.

Rec. *Ligni guaiaci virid. ponderoſ. raſi.* vnc. x.
Sal. tartari drach. ſs.

Cum aq. comm. lib. vj. ſpatio xxiv. horar. digeſtum in diplomate, decoque ſpatio 2. horar. ſub finem adniſcendo

Sp. vini rectific. vnc. iv.

Ebulliant iterum parumper, tum exhibe.

Super reſiduo decocti nouæ aq. lib. iij. affuſæ ebulliant, per iv. horas.

Prioris decocti vnc. iv. *ſumat, quater de die, vacuo ſtomacho: mane hora ſeptima, dein hora vndecima, iterum quarta pomeridiana & vltimo hora ſeptima veſpertina.*

Altero decocto vtatur pro potu quotidiano.

Sic ex ligno iuniperino, ſaſſafras, buxi, quercino, &c. decoctum fieri poteſt.

Lintea his decoctis madida fomenta ſunto.

DE MORBIS INTERNIS ET DE FEBRIBVS IN GENERE.

558. Febris, frequentiſſimus morbus, inflammationi indiuiduus comes, plurium morborum, mortis, & ſæpe ſana-

ſanationis, optima cauſa, nunc explicanda.

559. Cuius quia abdita habetur natura, ſumma ope cauendum ab omni errore, in illa indaganda.

560. Errori tamen facilem hic occaſionem præbet ingens numerus ſymptomatum, quo plerumque ſtipatur, & ſine quibus tamen febris eſſe poteſt.

561. Vt ille vitetur, opus erit ex infinitis (560.) illa phænomena ſola eligere, quæ omni febri ſemper adſunt; quorumque cognita præſentia omnes medicos docet, febrim adeſſe, quorum abſentia iudicant hominem a febre immunem eſſe.

562. Dein ex his detectis (561.), riteque expenſis, natura febris indiuidua inuenienda erit.

563. In omni febre a cauſis internis orta horripilatio, pulſus velox, calor, vario febris tempore vario gradu, adſunt.

564. In qua febre hæc tria (563.) velociter, & cum periculo decurrunt, *acuta* dicitur.

565. Vbi tarde, idque cum periculo, vel ſine eo, *lenta* vocatur.

566.

566. Vtraque (564. 565.) *communis* ſiue *epidemica*, vel huic illiue homini *ſingularis*.

567. Acuti febriles morbi vocantur, quos dicta febris (564.) comitatur, chronici febriles autem, in quibus adeſt febris (565.)

568. Hinc illorum omnium (567.) explanatio pendet a cognita prius febris natura.

569. Quæ petenda ex conſideratione trium communium ſymptomatum (563.)

570. Quæ (563.) quidem in omni febre adſunt, ſed ſola velocitas pulſus adeſt ex his omni febris tempore, ab initio ad finem, eaque ſola medicus præſentem febrim iudicat.

571. Adeoque quidquid de febre ſic nouit medicus, id vero omne velocitate pulſuum ſola cognoſcitur, a morte ceſſat omnis febris.

572. Cauſa ergo velocitatis huius (571.) proxima eſt pariter cauſa febris, ſic cognitæ, proxima.

573. Ergo velocior cordis contractio. Igitur affectio vitæ conantis mortem auertere, tam in frigore, quam in calore.

574. Ergo velocior reciprocus influxus liquidi neruosi, & cerebellosi in musculos, & sanguinis in vasa, & caua cordis.

575. Omnis fere febris, hactenus obseruata, quæ a causa interna oritur, incipit primo cum sensu frigoris, concussionis, horripilationis, maiori, minori, breui, diuturno, interno, externo, pro varietate subiecti, causæ, febris ipsius.

576. Quo tempore (575.) velox, paruus, sæpe intermittens pulsus, pallor sæpe extremorum, frigus, rigor, tremor, insensilitas.

577. Vnde liquet, stagnare tum humores sanguineos in extremis vasculis, & simul tamen causam cor irritantem (574.) adesse.

578. Ex quibus (577.) causa omnium phænomenon (575. 576.), tum apparentium, intelligitur.

579. In omni febre, his (575. 576. 577.) prægressis, oritur calor, maior, minor, breuis, diuturnus, internus, externus, vniuersalis, vel loci, pro varietate febris.

580. Qui (579.) quum sequatur febrim iam natam, patet magis eius effectum, quam causam, vel naturam esse.

581.

581. Adeoque velocior cordis contractio, cum aucta reſiſtentia ad capillaria, febris omnis acutæ ideam abſoluit.

582. Horum vero (581.) vtrumque in animali viuo produci poteſt ab cauſis numero & varietate infinitis; tumque vel ſimul, vel ſeorſum fieri; vnoque nato, facile alterum ſequetur.

583. Quare febris cauſa proxima (581.) infinitas cauſas pro ſuis proximis agnoſcit.

584. Quæ tamen diuiduntur, quod vel ſingulares ſint cuique; vel vniuerſales, pluribusque communes, quæ plerumque aëri, victui, vitæ eidem debentur.

585. Ergo febris cauſæ ſingulares ſunt, vel epidemicæ.

586. Propiores ſingulares cauſæ (583.) referri poſſunt ad quædam capita: α. Ingeſta acria, cibi, potus, condimenti, medicamenti, vel veneni titulo, eadem donata hac proprietate, vt digeri, moueri, excerni nequeant; aut ea copia aſſumta, vt irritent, ſuffocent, obſtruant, putreſcant. β. Retenta intra corpus, quæ excerni ſolebant, ob frigus, vnctiones, animi affectus triſtes, cibos, potus, medicamen-

ta, venena, aërem nebulosum pinguem, quietem, exercitia solita remissa, obstructiones, compressiones a contentis, vel ambientibus. γ. Gesta, vt motus nimius animi, vel corporis, calor, æstus. δ. Applicata externa, acria, pungentia, rodentia, lacerantia, vrentia, inflammantia. ε. Quæ humores, horumque motus valde immutant, vt multa externa, vel interna, fames, euacuatio, pus, aqua, ichor, hydropicorum, empyicorum, serum acre alicubi collectum, bilis accensa, inflammatio, suppuratio, gangræna, cancer, vigiliæ nimiæ, acriora cuiuscunque rei studia, venus nimium culta. &c.

587. Febris effectus, celerior liquorum expulsio, propulsio, stagnantium agitatio, omnium permistio, resistentis subactio, coctio, secretio cocti, crisis eius, quod stimulo & coagulo febrim produxerat; sanorum mutatio in morbosam indolem; sanorum mutatio in indolem aptam ferre ea, quibus minus adsuetus erat æger; liquidissimi expressio; reliqui incrassatio; sitis, caloris, doloris, anxietatis, debilitatis, lassitudinis, grauitatis, ἀνορεξίας productio.

588. Quo lentor citius ſoluendus (577.), & irritatio breuius ſopienda (574.), eo febris leuior, breuior, magis ſalutifera, & contra. Quin etiam pro vario vtriuſque gradu, & concurſu, varia erit.

589. Atque hinc febris ſæpe medicamenti virtutem exercet ratione aliorum morborum.

590. Hinc initia, incrementa, ſtatus, decrementum, criſis, mutatio, ſanatio febris, varia ſunt in ipſis acutis & ſingularibus.

591. Febris deſinit in mortem, alium morbum, inque ſanitatem.

592. In mortem, vitio deſtructi per nimiam vim ſolidi; aut peccato liquidi ita deprauati, vt vaſa obſtruat vitalia, aut ea, per quæ noua liquida in locum perditorum ingeri debent. Hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænæ febriles in viſceribus vitalibus, corde, pulmonibus, cerebello; vel vlcera aphthoſa in primis viis cauſa frequens mortis ex febre.

593. In alium morbum deſinit, dum vel agitatione nimia vaſa lædit, & liquidiora diſſipans reliqua inſpiſſat; vel nimis debili actione impar eſt reſoluendo ſua vi coa-

gulato; vel deponendo materiem criticam in vaſa quædam obſtructa, dilatata, vel rupta; hinc maculæ rubræ, puſtulæ, eryſipelas, morbilli, variolæ, phlegmonæ, bubones, parotides, abſceſſus, gangrænæ, ſphaceli, ſcirrhi &c.

594. Terminatur in ſanitatem, 1°. quoties materialem febris cauſam ſua vi ſubigit, ſoluit, mobilem reddit, inſenſibilis perſpirati ſpecie expellit, ſimulque impetum ſuum, æquabili circulatione reddita, ſopit. Hæc eſt reſolutionis via, ſimilis fere in toto, vt prius dictum de parte (386.) Aut etiam 2°., ſi materies mali eiuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, tamen aliquam retinet dotem, qua æquabili circulationi repugnat, vaſa ſtimulat, hinc excitata ſenſibili quadam euacuatione expellitur; hinc ſudor, ſaliua, vomitus, diarrhœa, vrina, poſt coctionem, & ſtatum, fere intra quatuordecim dies facta criſi.

595. Tandem ſi materies mali eiusdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, ſanis iterum aſſimilata humoribus, fluit ſine vlla criſi, alioue morbo.

596. Genius, diſcrimen, duratio febris

acutæ,

acutæ, ſi obſeruantur ab initio, per adſcenſum, vſque ad ſtatum, docent eius exitum, mutationem, finem.

597. Ideoque ex omnibus his (ab 558. ad 597.) enarratis generalia diagnoſios & prognoſios dogmata in febribus facile elici queunt.

598. Curatio optima febrium generalis obtinetur, ſi 1. Vitæ, eiusque viribus conſulitur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur (574.) 3. Lentor diſſoluitur, expellitur (577.) 4. Symptomata mitigantur (587.)

599. Vitæ & viribus conſulitur, cibis & potibus fluidis, facile digerendis, putredini aduerſis, ſiti contrariis, appetitui citando idoneis, cauſæ morbi cognitæ oppoſitis.

600. Cibus dandus eo tempore, quo abeſt febris, aut quo eius impetus ſaltem erit lenior.

601. Et quidem copia parca, ſæpe repetita: ne nimis laborare cogantur viſcera, mutenturue.

602. Copia determinatur, & vis cibi 1. ex præuiſa duratione febris (588. 589. 590. 596. 597.) ad dies, 1, 4, 7, 9, 11, 14, 21, 30,

40, 60; debet enim tantum dari, quo vires ſuſtineri queant, vt ſufficiant coctioni, & criſi. Quo breuior morbus, eo minus & debilius offerendum, & contra. 2. Ex ætate ægri cognita; quo enim origini propiora, vel ſenectuti ſummæ, eo difficilius inediam ferunt animalia. 3. Status & vehementia morbi ſi cognoſcuntur, varium copia & virtute cibum poſtulant: in ἀκμῇ tenuiſſima, & pauca; in adſcenſu & deſcenſu eo plus, & meracius dandum, quo magis ab ea diſtat morbus, 4. a loco quem æger incolit, qui enim æquatori vicini tenuem victum facile, polis autem propiores difficulter eum ferunt, 5. ab anni tempeſtate, quum æſtas tenuiſſima, hyems validiora petat, 6. a conſuetudine ægri, & temperie eiuſdem naturali; qui enim ſanus lautiſſimis vſus ea facile difflat, æger pluribus eget, ob vaſa & viſcera his aſſueta, 7. a ſenſu leui, vel graui, aſſumta ſequente.

603. Acre irritans externe hærens, (vt vitri, metalli, ligni, lapidis, oſſis, fragmenta acuta; aut ſtimulantium, rubefacientium, rodentium, veſicantium, cauſticorum, ſepticorum, venenatorum applicata), cogni-

cognitum, quantocyus auferendum; dein ille locus, cui inhæſerunt, & læſus inde eſt, fouendus erit lentis, mucòſis, oleoſis blandis, anodynis, leniter aperientibus.

604. Acre irritans interne hærens, (vt inflammationis, ſuppurationis, gangrænæ, ſphaceli, cancri, cariei oſſis, ichoris, puris, lymphæ acris & ſtagnantis acrimonia) tolli, vel corrigi debet iuxta leges ante datas in hiſtoria horum morborum præmiſſa, ſi acre epidemicum, vel venenatum, corpore receptum, vitam irritat, id ex lege epidemicis præſcripta tractari debet, (1407 ad 1412.)

605. Acre irritans in ipſa liquida inductum vſu ſex rerum non naturalium tolli, vel corrigi poteſt, & debet, pro ſua indole varia cognita, variis auxiliis.

1. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.
2. A nimio calore aëris; temperando illum exhalatione frigidæ, maxime plantis nonnullis, huic propriis negotio; potu aquæ ſubacidæ leuiter nitroſæ, cum vini ſubaciduli pauxillo; cibo ſubacido,

acido, leuiter demulcente, parum ſalito; medicamentis vero ſimilibus.

3. A nimis humido aëre; largo foco ex aromaticis reſinoſisque lignis; exhalatione aromatum.

4. Ab aëre acri putrefaciente; hunc emendando accenſo nitro, puluere pyrio, vapore aceti, ſale prunis inſperſo.

5. Ab animi affectibus; hos ſedando ratione, contrariis affectibus, varietate obiectorum, anodynis, opiatis.

6. A cibis acribus acidis; id acre diluendo, demulcendo, abſorbendo, immutando in ſalem compoſitum; aquoſa, gelatinoſa animalium, oleoſa, cretacea, oſtracodermata, lapides animalium, terræ pingues, ſales alcalini fixi, volatiles, ſimplices, compoſiti, id efficiunt. Vid. (60. ad 69.)

7. A cibis acribus ſalinis, eam acrimoniam diluendo per aquoſa, tumque euacuando ſimul; demulcendo per lixiuioſa ex calce viua.

8. A cibis acribus aromaticis calefacientibus; diluendo per aquoſa; corrigendo per acida; reſoluendo & detergendo per ſaponacea acida; demulcendo per

per blanda gelatinosa. Quum alcalescentia acria huc spectent, & illa hinc intelliguntur.

9. A cibis animalium ex partibus alcalescentibus; per ea, quæ descripta (76. ad 91.)

10. A cibis copia peccantibus, stomachum constringentibus; dilutione, inedia, vomitu, solutione alui.

11. A potu acri fermentato, vel fermentante, acido, oleoso, aromatico, destillato vel simplici inducta acrimonia tollitur iisdem remediis (N°. 5. 6. 8. huius.)

12. A nimia vigilia; curatur iisdem, ac (N°. 1. 2. 5. huius.)

13. Si a retentis intra corpus excrementis acrimonia alcalina, acida, oleosa, saponacea putrida; hæc reddenda fluxilia; viæ lubricandæ, emissaria aperienda; vires expellentes stimulandæ, augendæ; hæc facienda per externa, interna.

606. Emissaria aperiuntur soluendo impactum; laxando obstructum; id balneo, fotu, frictu, abrasione pilorum, mundatione cutis fit. Vid. (107. ad 144.)

607.

607. Id quod ad extrema vaſorum conicorum ſtagnat ex nimia ſanguinis copia, qua vaſa comprimuntur, reducitur in fluorem imminuta ſanguinis copia per ſectionem venæ; id docent ſigna plethoræ. (106. ad 107.)

608. Quod ibi hæret, ad extrema capillaria, ob fibras horum ſpaſmo contractas, & hinc arctatas, ſoluitur laxatis fibris (53. ad 55.); & acri contractionis cauſa ablata (35. 36. 54. 66. 67. 88. 102. 103. 104. 105. 127. 128.), vnde peti debet, quod hic requiritur.

609. Quod hæret ob viſciditatem & lentorem proprium ſoluetur variis remediis, quorum primarium vis ipſius febris ita moderata, vt valeat coagulum hoc ſoluere (587. 589. 593. 594.); adeoque huc requiritur, vt ſic temperetur impetus, α. ne inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, ſphaceloſue queat producere (592.): cuius periculum imminere docet vehementia ſymptomatum, maxime caloris, comparata cum virtute vaſculorum. β. neue nimio motu diſſipentur liquida: id vero denunciat ſiccitas narium, oculorum, gutturis, linguæ, raucedo, arida cutis,

tis, vrina parcior, pulſus paruus, celer, inæqualis. γ. neque vt ante coctionem torpeat nimis, ita vt materiem morbi non valeat ſubigere, mouere, ſecernere, excernere: id cognoſcitur, ſi languent actiones vitales omnino, necdum apparente ſigno pepaſmi.

610. Si itaque exorbitare deprehenditur (101.), moderamen fit abſtinentia, victu tenui, potu aquæ, aëre frigidiuſculo, animi affectu leni, venæ ſectione, clyſmate refrigerante, medicamentis blandis, aquoſis, glutinoſis, refrigerantibus, anodynis, opiatis: confer (92. ad 106.)

611. Si ſegnior apparet, excitabitur ope cardiacorum deſumtorum ex cibo, potuque meracioribus, aëre paululum calidiore, animi affectu magis excitato, medicamentis acrioribus, volatilibus, aromaticis, fermentatis, frictione, calore, motu muſculari, balneis, fomentis.

612. Alterum poſt primum (609.) remedium, quo viſciditas tollitur, eſt elateris in vaſis reſtitutio, minuto liquido per miſſionem largam, citam, ex magno vulnere, ſanguinis, aucto dein, vel ſimul, motu per ſtimulantia.

613. Tertio idem viſcidum fluidum redditur diluendo potu, balneo, fotu, clysmate, aquoſis, tum ſimul fricando.

614. Agunt ea optime, ſi calida, aquoſa ſalita, aromatica amara lactеſcentia frigida ſumuntur.

615. Quæ (613. 614.) vt bene, cito, tuto, valide agant, miſſio ſanguinis præmiſſa prodeſt, nam parat ingreſſum, miſcelam, actionem.

616. Simulac viſcidum his (609. 610. 611. 612. 613. 614. 615.) ſolutum, iisdem continuatis, vel auctis, pellitur, & expellitur: ſed & ſæpe iam emendatum expulſu non egebit (594. N°. 1.)

617. Symptomata ex febre acuta ſingulari orta inprimis hæc ſunt: frigus, tremor, anxietas, ſitis, nauſea, ructus, vomitus, debilitas, calor, æſtus, ſiccitas, delirium, coma, peruigilium, conuulſio, ſudor, diarrhœa, puſtulæ inflammatoriæ.

618. Quæ omnia (617.) orta ex febre (581. 587.), vt ſua cauſa, hac ablata (594. 595. 598. ad 617.) ceſſabunt; adeoque, ſi ferri queunt tam diu ſine periculo vitæ, ſingularem curationem vix requirunt.

619. Quin ſæpe oriuntur ex conatu

vitæ

vitæ ſe diſponentis ad criſin, vel ad materiæ criticæ excretionem, tum hanc præcedunt, comitantur, ſequuntur, nec turbari debent.

620. Si vero intempeſtiua, nimis ſæua, quam vt ferri a vita poſſint, aut ab ægri patientia, vel aliud grauius malum productura ſunt, tum ſingula ſunt lenienda ſuis remediis propriis, habita ſemper ratione cauſæ (586.), & ſtatus (590.) morbi ipſius.

* *

IN CVRATIONE FEBRIVM IN GENERE.

SECT. 599.

Vid. 28. N. 1. 4.

SECT. 603.

Fomentum tale.

Rec. *Semin. pomor. cotoneor.* N. vj.
Cum *aq. ſtillat. flor. roſar.*
ſambuc. ana vnc. iij.
F. S. A. Emulſio, cuius puro liquori admiſce
Sp. vin. rectif. vnc. ſs.
Tinct. opii drach. j.
Vnguentum Aureum.
Baſilicum.
Diapompholyg.
Nutritum.
Populeum.
Roſatum.

SECT.

SECT. 605. N. 1.

Ptisanæ.
Decoctum laxans.

SECT. 605. N. 2.

Rec. *Aq. decoct. hord.* vnc. xxv.
Nitri puri drach. j.
Vini Rhenani vnc. vj.
Rob. Ribesior.
Sambuci, ana vnc. ij. M.
Capiat omni $\frac{1}{4}$ *horæ.* vnc. j. *vel* ij.
Rec. *Aq. stillat. Cichorei.*
Fumar.
Melissæ, ana vnc. iij.
Sp. salis comm. drach. j.
Syrup. Moror. vnc. ij.
Nitri puri drach. ſs. M.
Capiat. cochlear. j. *omni semihorio.*
Rec. *Crystall. tartari* drach. ij.
Nitri puri drach. ſs. M. F. Pulu.
Capiat Scrup. ſs. *omni trihorio ex ptisana.*
Reliqua vide in Cap. *de Putredine alcalina* & *de excessu circulationis.*

SECT. 605. N. 3.

Rec. *Herb. rec. Maioran.*
Menth. crisp.
Origani,
Rorismar. ana m. ij.
Flor. Chamæmel. Roman.
Rosar. rubr.
Tanacet.
Lauend. ana m. j.
Mari Syriaci m. ſs.

Rad.

Rad. Irid. Florent.
Angelic. ſatiu.
Imperat. ana vnc. iij.
Raſur. lign. ſaſſafr. vnc. ij.
Semin. contuſ. celeri vnc. iij.
Conſciſſorum F. Pulu.
Spargendus in loco, vbi æger eſt.

SECT. 605. N. 10.

Vomitoria lenia.

Rec. *Aq. decoct. hord. leuis* vnc. xxxvj.
Oxymell. ſquillit. vnc. iij.
Tart. vitriolat. non acidi drach. ij. M.
Capiat vnc. ij. *omni ſemihorio.*

Vel.

Rec. *Rob. Samb.* vnc. iij.
Aceti ſquillit. vnc. j.
Aq. ſtillat. Meliſſ. vnc. vj. M.
Capiat vnc. ſs. *omni ſemihorio.*

Rec. *Tartar. emetici* gr. v.
Pro vna doſi.

Rec. *Vini emetici* vnc. iſs. *Pro vna doſi.*

Rec. *Rad. Ypecacuanh. alb.* ſcrup. j.
F. Puluis. *Pro vna doſi.*

Rec. *Rad. Ypecacuanh. pulueriſ.* ſcrup. iv.
Cum *Vini albi* vnc. iij. coque in phiala alta per hor. quatuor. *Colaturam exhibe pro vna doſi.*

Vel.

Rec. *Fol. recent. aſari conſciſſ.* N. v.
Cum aq. feruida infuſis ſpatio ½ horæ absque ebullitione,
Succum expreſſum exhibe pro vna doſi.

P SECT.

SECT. 610.

Clysma refrigerans.

Rec. *Nitri puri* drach. ij.
Mell. rosar. vnc. i.
Seri lactis recent. vnc. xij. M.

Vel.

Rec. *Aceti comm.* vnc. j.
Nitri natiui drach. iij.
Syrup. rosar. solutiu. cum senna vnc. ij.
Aq. decoct. hord. vnc. ix. M.

Vel.

Rec. *Lact. ebutyrati* vnc. x.
Syrup. ros. pallid. vnc. ij. M.

Vel.

Rec. *Decocti comm. emollient.* vnc. xj.
Nitri puri drach. iij.
Mell. mercurial. vnc. iſs. M.

SECT. 611.

Medicamenta in languore febrili.

Rec. *Oxymell. squillit.* vnc. iij.
Sp. vitæ Matthiol. drach. iij.
Aq. stillat. menthæ vnc. iv.
cinnam. vnc. j. M.
Capiat vnc. j. *omni hora.*

Rec. *Diascord. Syluii* ſcrup. iſs.
Theriac. Androm. drach. iſs.
Syrup. 5. radic. aperient. vnc. ij.
Aq. stillat. cardui bened. vnc. vj. M.
In eumdem vsum.

Rec. *Confect. Alkerm.* drach. j.

Zingib.

Zingib. condit. drach. vj.
Rad. Contraieru.
Serpentar. Virgin. ana drach. j.
Syrup. ʒ. radic. aperient. q. ſ.
Vt F. conditum.
Capiat drach. ſs. *omni quadriborio.*
Rec. *Pulu. Comitiſſæ Kent.* ſcrup. iſs.
Detur omni quadriborio.
Rec. *Zing. alb.*
Cortic. Winteran.
Rad. Zedoar.
Contraieru.
Serpent. Virgin. ana drach. j.
Trochiſci de viperis. drach. ij.
M. F. Pulu. tenuis diuid. in doſes *ſcrup.* ſs.
Capiat vnam omni quadriborio.
Rec. *Sal. Card. bened.* drach. ſs.
C. C. *alb.* drach. j.
Corall. rubr. ſcrup. ij.
Ol. ſtillat. cinnam.
cortic. citrei ana gutt. iij.
M. F. Pulu. diuid. in x. doſ. *In eosdem vſus.*

SECT. 614.

Amara lacteſcentia frigida.

Chondrillæ.
Cichorea.
Hieracia.
Intubi.
Lactucæ.
Scorzonera.
Sonchi.
Taraxaca.
Tragopogona.

FRIGVS FEBRILE.

621. Frigus in febrium acutarum initiis ponit attritum liquorum in ſe mutuo, & in vaſa, minorem; motum circulatorium imminutum; liquidum ad extrema ſtagnans, cor minus contractum; minus euacuatum: ſpiritus cerebelli minus influentes.

622. Efficit, ſi diu manet validum, polypoſas in vaſis maioribus, circa cor, concretiones; in minoribus vero, expreſſo ſuo liquido, euacuationes; hinc multa, & grauia mala in vtriſque.

623. Hinc patet, quid deſignet, quid præſagiat? & cur, quo maius initio frigus, eo periculoſior febris? in peſte incipiente frigus ſummum, progreſſa calor maximus?

624. Id frigus omni eo, quod valide ſtimulat, quocunque demum titulo, tentatum dedit ſæpe inſanabilem poſtea inflammationem. Hinc ſalina acria, aromatica, oleoſa, veſicantia, & ſimilia, damnoſa ſunt.

625. Optime autem curatur potu aquæ calidæ nitroſæ cum pauxillo mellis

lis & vini; balneo, vapore, ſotu, lotione per ſimilem liquorem; frictione blanda.

626. Quibus (625.) ſtatim applicatis ſæpe maxima mala ilico curantur (622.)

IN FRIGORE FEBRILI.

SECT. 625.

Potus in frigore febris ſumendus.

Rec. *Aq. decoct. hord.* vnc. xxx.
Nitri puri drach ij.
Oxymell. ſimpl. vnc. iij.
Aq. ſtillat. caryophyll. arom. vnc. ij. M.

Capiat vnc. ij. *omni* $\frac{1}{4}$ *horæ, calide valde ſorbendas.*

Rec. *Quatuor Sem. frigid. mai.*
min. ana drach. ij.
Cum aq. F. emulſio, cuius lib. iij. admiſce
Aq. ſtillatit. fœniculi vnc. iv.
Sal. prunell. ſcrup. ij.
Syrup. 5. Rad. aper. vnc. ij.
Violarum vnc. ſs.

Vſus idem.

Rec. *Aq. ſtillatit. borragin.* lib. j.
flor. roſar. vnc. j.
ſambuc. vnc. viij.
cinnam. vnc. jſs.
Sp. vitæ Matth. vnc. ſs.
Syrup. artemiſ. Fernel. vnc. ij.

 M. *Vſus*

M. *Vsus vt supra.*
Decoctum Coffe.
- - - Ligni Sassafras.
- - - - - Santali.
& similia hic valent, inprimis si pauxillum aromatis circa finem addis.

Rec. *Ligni Santali albi.*
citrin.
rubr. ana vnc. j.
F. cum aq. decoct. spatio $\frac{1}{4}$ horæ, tum adde
Radic. Fœnic. vnc. iv.
Rasur. Sassafr. vnc. ij.
Glycyrrhizæ vnc. ß.
Ebulliant iterum vno momento; dein decocti lib. iv. exhibe
In eundem vsum.

TREMOR FEBRILIS.

627. Tremor ponit musculorum vacillationem, causas tendentes & laxantes breui, & inuoluntarie, sibi mutuo succedentes; influxus arteriosos & neruosos nunc contingentes, nunc absentes; adeoque initio morbi quietem vtriusque liquidi; in fine sæpe nimiam horum absentiam, post dispendia nimis magna.

628. Efficit diu perseuerans impedimenta circulationi humorum, & vitia inde pendentia.

629.

629. Inde diagnoſis, & prognoſis eius habetur: & liquet cur tremor cum frigore (621.)? cur ingens tremor adeo malus? cur in animi affectibus maioribus tremor? cur circa mortem? cur ab euacuatione omni nimis magna? cur a nimio potu quocunque?

630. Curatur reſtituto æquabili fluore & preſſione liquidi arterioſi in arterias, cerebroſi & cerebelloſi in fibras motrices: id obtinet in morbi initio vſu eorum, quæ lentorem ſoluunt, vires reddunt (606. ad 617.); in fine autem per ea, quæ liquida perdita ſubito reſtituunt, fibras roborant, & viſcera (46. 47. 48. 49.)

ANXIETAS FEBRILIS.

631. Anxietas pro cauſa habet ſanguinis ex corde egreſſum impeditum; adeoque per fines pulmonales, aut aortæ impoſſibilem tranſitum; hinc ſpaſmum vaſculorum contractorum, aut materiem inflammatam tranſire ineptam; ſimilia orta vidimus ex impedito traiectu cruoris per venam portarum ex iisdem cauſis; vnde, quum omnis ſanguis venoſus,

ſus, a cœliacis & meſentericis arteriis allatus, redire non poſſit, ſtagnet, vaſa extendat, arterioſo fluxui reſiſtat, & omnia hinc nata & naſcitura mala producat, liquet ambas has anxietatis cauſas in omni acuto morbo quam ſeueriſſime obſeruandas, & curandas eſſe.

632. Si anxietas ergo talis (631.) diu perſtat, circa vitalia producet polypoſas concretiones, inflammationes, gangrænas ſubitaneas, cum intolerabili anguſtia, & morte cito ſubſequente; ſi autem hæſit in hypochondriis, tum maximum ſenſum ægritudinis circa ſtomachum pariet, reliquis viſceribus minus acute ſentientibus; dein putrefactiones ſubitaneas ſanguinis in vaſis his amplis, minusque validis; vnde gangrænæ, hepatis putredo, dyſenteria a putrefacto lethalis.

633. Inde optime nouit medicus, quid anxietas talis (631. 632.) pro ſua cauſa, & natura ponit, quidque inde præſagiendum ſit, ſimulque diſtinguet inter anxietatem ab vno affecto genere neruoſo, abſente febre antegreſſa, & inter eam, quæ ab inflammatione acuta, quæ tum per ſua ſigna prius ſe prodidit; inde comparans

hæc

hæc cum vehementia, duratione, loco huius mali, cuncta prudenter detegere poterit: Cur in omni fere morbo circa mortis articulum anxietas vltimo tragœdiam claudit? Cur ſpaſmodica anxietas parum, inflammatoria maxime, periculoſa? Cur inquies, iactatio, ſuſpiria, anhelatio, peruigilium in morbis inflammatoriis, ſuppuratoriisque, mortis prænuncia.

634. Inde etiam patet, quam varia requiratur medela ad ſæuitiem huius mali leniendam; quæ tamen omnis cognoſcitur, & applicatur, cognita prius indole ipſius ſymptomatis. Vbi ergo aduertitur affectio ſpaſmodica cauſa eſſe, hæc tollitur leniendo acre irritans (603. 604. 605.); id expellendo per vomitoria, purgantia, ſudorifera, diuretica, abſterſiua; diluendo aquoſis calidis; ſedando animi affectum; laxando fibras, vaſa, viſcera (35. 36. 54. 55.); compeſcendo vim liquidi neruoſi per anodyna, & narcotica. Si ab inflammatorio viſcido, id ſoluendo, diluendo, eiusque vaſa laxando, impetum denique liquidi vitalis refrænando; huc maxime faciunt potus largus,

 cali-

calidus, aquæ mulſæ farinoſæ nitroſæ ſubacidæ leuiſſime aromaticæ; fotus, cataplaſma, epithema, emplaſtra applicata locis affectis, quæ fiant ex diluentibus, laxantibus, emollientibus, anodynis; clyſmatibus ſæpe, parua copia ſimul iniectis, diu, ſi fieri queat, retentis, quæ facta ſint ex iisdem; vapore aquæ calidæ, emollientibus miſtæ, per nares, osque, in pulmones aſſidue ducto.

635. Si vero vſquam, hic profecto mali atrocitas citam, tutamque medelam efflagitat.

IN ANXIETATE FEBRILI.

SECT. 634.

Vomitoria in febre commoda.

Rec. *Oxymell. ſcillit.* vnc. ij.
Aq. ſtillat. cichorei vnc. v. M. pro hauſtu.

Rec. *Fol. Aſari recent.* N. viij.
Cum *aq. ſtillat. card. bened.*
F. infuſio, ſpatio quatuor horarum; dein,
Expreſſæ tincturæ vnc. v. Exhibe pro hauſtu.

Rec. *Vitrioli alb.* gr. xxv. F. pulu.
Ex pauxillo cereuiſiæ hauriendus.

Purgantia in febribus.

Rec. *Cryſtall. tart.* drach. v.

Ex

Ex sero lactis tepefacto.

Rec. *Cryſtall. tart.* drach. ij.
Sal. prunell. gr. xij.
polychreſt. gr. xvj. M. F. Pulu.

Rec. *Scammon.* gr. vij.
Cum *Aq. ſtillat. cichor.* vnc. ſs.
F. S. A. emulſio, cui adde
Syr. roſ. ſol. cum ſenna drach. xij. F. hauſtus.

Rec. *Tamarind.* vnc. iij.
Agaric. trochiſc. drach. iij.
Fol. Sennæ drach. j.
Scrophular. mai. aquat. vnc. ſs.
Cum aq. decoct. & expreſſ. *vnc.* viij. adde
Sal. prunell. drach. ſs.
Syrup. roſ. ſolutiu. cum ſenna, vnc. jſs.
Capiat vnc. ij. *omni* ½ *hora, donec purgari incipiat.*

Rec. *Prunor. acido-dulc.* vnc. iv.
Tamarind. vnc. j.
Fol. ſenn. drach. ij.
Scrophular. aquat. drach. vj.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, deinde per pannum expreſſ. *vnc.* xij. admiſce.
Syrup. Cichor. cum Rheo vnc. ij.
Capiat vnc. iij. *omni* ½ *hora, donec purgari incipiat.*

Rec. *Electuar. diaprun. Syluii* drach. jſs.
Fol. Senn. pulu. ſcrup. j. M. F. bolus.
Electuarium diaprun. ſeu cholagogum Syluii. *vnc.* ſs.
Confectio Hamech. *drach.* iv.
Hiera picra Galeni. *drach.* jſs.
Electuarium lenitiuum. *vnc.* j.
- - - - ſucci roſarum. *vnc.* ſs.

Sudorifera in Febribus.

Sunt ſemper diluentia & aperientia.

Rec.

Rec. *Rad. Apii* vnc. ſs.
Bardan.
Chinæ, ana vnc. j.
Cichor.
Gramin.
Napor.
Petroſelin.
Rapar.
Ruſci, ana vnc. ſs.
Sarſaparill. vnc. j.
Scorzon. vnc. ſs.
Fol. Acetoſ.
Cichor.
Endiu.
Taraxaci, ana m. j.
Flor. Sambuc. vnc. ij.
Sem. contuſ. Apii,
Petroſelini, ana vnc. j.
Cum aq. decoct. pint. iij. exhibe.
Hauriat vnc. iij. *calidas omni quadrante horæ, donec leuiter ſudet.*

Ex hac Formula infinitæ aliæ concinnari poſſunt.

Diuretica.

Hydrogala ex *lactis recent.* p. j. *aquæ* p. iij.
Serum lactis.
Lac ebutyratum.
Lachryma betulæ.
Succi maturi rec. horæi, aqua diluti.
Sal nitrum.
Nitrum antimoniatum.
Sal polychreſtum.
Decocta præcedentia ſudorifera *cum regimine ad diureſin.*

Abſterſiua.

Sunt eadem.

SITIS

SITIS FEBRILIS.

636. Sitis ſiccitatem, liquorum immeabilitatem, acrimoniam ſalſam, alcalinam, bilioſam oleoſam, putrida excrementa viæ primæ, pro cauſa ſua habet.

637. Hinc ſemper fere præſentiam alicuius horum (636.) indicat.

638. Adeoque ſignat, illa denunciari mala futura, quæ produci poſſunt ex iis cauſis, quas præſentes eſſe ſignificat (636. 637.)

639. Quare ei ſemper, maxime in acutis, ſuccurrendum ilico eſt.

640. Quod fit: 1. bibendo aquoſa, ſubacida, nitroſa, demulcentia, calida, ſæpe, parua copia ſimul. 2. nares, os, fauces, ſimili potu fouendo, colluendo, gargariſando. 3. fotus, epithemata, & cataplaſmata ex ſimilibus, hypochondriis circumuoluendo. 4. Clyſmatibus ſimilibus iniectis, & retentis.

641. Si vero valida ſitis vna comitetur ſummam debilitatem, tum vinoſa, imo & ſæpe ſpiritibus ditiora, prioribus

bus (640.) miſcenda, propinanda, tuto erunt.

IN SITI FEBRILI.

SECT. 640.

Potus commodiſſimi in febribus.

Rec. *Aq. hord. comm. ſimpl.* vnc. xl.
Rob. Ribeſior. vnc. iv.
Sp. Salis tot guttas, *quot ſufficiunt ad gratum acorem.*
Aq. ſtillat. Cinnam. vnc. j. M.
Pro Potu aſſiduo.

Rec. Gelatinæ, Rob. Syrupi, { Ribeſiorum. Pomorum cydonior. Cerasorum nigr. Berberis. Mororum. Baccarum rubi Idæi. Pomorum granator. limonior. citreorum. aurantior. chinenſium. } *Horum cuiuslibet*, vnc. iv.

Præpara vt prius; *v. g.*
Rec. *Gelatinæ cydonior.* vnc. j.
Diamori Nicolai vnc. ij.
Syrup. Acetoſ. Citrei vnc. j.
Aq. ſtillatit. Borrag.
Meliſſæ, ana vnc. iv.
ſimplicis vnc. xxiv.
Vini Rhenani vnc. iij. M.

Hydro-

Hydrogala.
Serum lactis.
Lac ebutyratum.
Cereuisia tenuissima.
Potus Coffe.
Vini p. 1. Aq. puræ p. xij. succi Citrei parum.

SECT. 641.

Rec. *Pomorum elect. rec. citrei, expurgatis seminibus*, N. ij.
Cum cortice conscissa, abiecta alba, fungosaque carne, contusaque immitte
Aq. decocti hordei simpl. vnc. xxxij.
Adde *Syrup. mororum* vnc. jss.
Vini Rhenani vnc. viij.
Panis tosti vnc. ij.
In vase fictili clauso seruentur, *pro potu adsiduo*.

Vel.

Rec. *Syrup. de limon.* vnc. iij.
Sp. vini puri vnc. jss.
Vini Rhenani vnc. iv.
Aq. comm. puræ vnc. xiv. M.

NAVSEA FEBRILIS.

642. Nausea irritum conatum vomendi significat cum idea horroris; caussam ergo habet proximam fibrarum muscularium faucium, œsophagi, ventriculi, intestinorum, musculorum abdominalium leuiorem conuulsionem; hæc fit 1°. ab acri, putri, bilioso, in vacuum

cuum ſtomachum pulſo, in fauces adſcendente, vtraque vellicante, & irritante, vnde reliqua eosdem ſequuntur motus; cognoſcitur ex inedia, halitu putri, ore, lingua, faucibus ſordidis; vel 2°. oritur a lenta, viſcida, fluctuante materie, quæ in iisdem locis natando vellicat; cognoſcitur ex ſignis glutinoſi prægreſſi (69. ad 75.); aut 3°. a ventriculo, œſophago, inteſtinis, & viſceribus vicinis leuiter inflammatis; quod ſcitur ex ſignis horum propriis 4°. tandem etiam a memoria rei, quæ olim aſſumta ſimiles nauſeas creauerat; 5°. denique & ab inordinato liquidi neruoſi motu, vndecunque excitato; cognoſcitur delirio, ſpaſmo, vertigine, tremore.

643. Si diu manet, producit inediam, abſtinentiam a potu, & a medicamentis, dein vomitus, & quæ hinc produci poſſunt mala quam plurima, quorum præcipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, ſiccitas.

644. Siſtitur ex prima cauſa orta (642. N°. 1.) vſu acidi, ſalſi, aquoſi potus, cibi, medicamenti; tum ſimili leni purgante exhibito; & acido-auſteris roborantibus fibras;

fibras; aut, si his non cesserit, vomitorio dato. Quæ vero ex secunda causa (642. N. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vomitum excitando. At, si ex tertia ortum duxerit (642. N. 3.), tum non cedit, nisi illis morbis curatis, iuxta descriptionem postea in his secuturam. Quarta species obliuione; & vitatione similium aboletur. Quinta autem per austera, quietem, narcotica, aquam frigidam.

645. Hinc intelligitur, cur in acutis, vbi nausea, purgatio initio data, vt & emeticum, adeo prosit, & in quo acutorum genere? Cur ægri acutis cum febribus conflictati adeo horreant pinguia, carnosa, oua, pisces, & contra appetant aquam, acida, fructus horæos, frigida? Cur, nisi nausea superetur, nihil ægro prosint medicamina? Cur sæpe hoc symptoma incurabile sit? Cur tales morbi tandem fere cum subito, insolito, mirabili appetitu, secedant?

AD NAVSEAM FEBRILEM.

SECT. 644.

Potus ad primum.

Vid. §. 640. 641.

Potus ad secundum, & medicamina.

Vid. §. 634.

Ad quintam speciem.

Rec. *Miuæ cydonior.* vnc. iv.
Syrup. limon. vnc. ij.
Aq. still. vitæ Matthioli. vnc. j.
cinnam. drach. vj.
cort. citrei vnc. vj.
Tinct. opii. gutt. LX. M. accurate.
Capiat vnc. j. *donec nausea sedetur.*

Rec. *Aq. stillatit. menthæ fortis. q. s.*
Bibat vnc. j. *omni* $\frac{1}{4}$ *horæ frigidam.*

Rec. *Miuæ cydonior. q. s.*
Assumat drach. j. *omni semihora.*

Rec. *Succi recentis citrei* vnc. ſs.
Vini Rhenani vnc. j.
Bene mistis adde
Salis absinthii drach. j.
In ipso actu efferuescentiæ potentur.

Rec. *Taleolas tenues citrei, saccharo respersas, impositas linguæ ore detineat.*

In omnibus interim iuuant fere epithemata, fomenta, cerata, stomachica, inprimis vbi inflammatio abest.

Rec. *Pulu. aromatic. rosat.*
diagalang.
diarrhod. Abb. ana vnc. j.
M. *Insuta sindoni applica epigastrio.*

Rec. *Cerati stomachici Galeni. q. s.*
Vt extensum ad alutam F. emplastr. stomach.
Valet quamdiu adhærescit.

Rec. *Aq. vitæ Matthiol.* vnc. j.

Sp.

Sp. Rad. angelic.
Carmin. Sylu.
Menthæ, ana vnc. ij.

Taleola panis triticei tosti, bene irrorata his, applicetur calide epigastrio, superapplicetur vesica suilla, oleo humectata, & dein supra hanc ligatura, renouetur post xij. *horas.*

RVCTVS ET FLATVS.

646. Ructus pro causa habet elasticam, calore, efferuescentia, fermentatione, dilatabilem materiem, quæ vno momento coercetur, altero, laxato claustro coercente, exploditur cum sono, & impetu.

647. Hinc aër, sales oppositi, fructus horæi, humores putrescentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem; cuius impetus, fœtorque pro varietate eius indolis varius est.

648. Nec tamen omnia hæc (647.), si libere exhalare queant, vllum dabunt impetum; vnde liquet, spasmos sphincteris œsophagei, œsophagi, oris superioris & inferioris ventriculi, atque intestinorum semper concurrere simul, iterumque laxari; inde ructus, flatus, crepitus, borborygmi clausi.

649. Si concurrunt hæ duæ cauſæ ſimul (647. 648.), valide agunt, & diu perſtant; tum elaſtica materies calore, motu, propria vi, excitata in dilatationem, conſtricta in cauo, cuius fibræ conuulſione conſtrictæ, membranas claudentes dilatat, tendit, dolere facit, vicina comprimit, vnde dolores, anxietatesque oriuntur intolerabiles, mox ad emiſſos flatus ceſſantes. Vid. (220. ad 227. & 631. 634.) Ad hæc autem vis febris accedens inexplicabilia certe tormenta facit.

650. Curatio huius mali fit 1. auferendo materiem (647.) per diluentia; calida aquoſa leuiter aromatica diſſipantia; ſalium æquilibrium tollentia in requiſitum præpondium; putredinem corrigentia; fermentationem ſedantia. 2. Conuulſiones ſedantia; lenientia acrium, compeſcentia ſpiritus, huc reuocanda. Quorum princeps opium, & lenia antihyſterica. 3. Clyſmatibus, fomentis, epithematibus, calidis laxantibus, anodynis, leniter aromaticis, vt & cucurbitis, ſine ſcarificatu abdomini impoſitis.

651. Ex his ipſis (646. ad 651.) reſpondetur ad hæc, aliter obſcura, quæſita: qui

qui cibi, potus, venena, medicamenta flatulenta ſint? Cur vacuis viſceribus primis accidunt? Cur vulneratis? Cur arcte conſtricto abdomine? Cur hypochondriacis, hyſtericis, conuulſis, colicisque accidunt?

VOMITVS FEBRILIS.

652. Vomitus, expulſio violenta contentorum ventriculo primo, dein etiam inteſtinis, tandem viſceribus eo ſe euacuantibus, agnoſcit conuulſionem fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ſtomachi, inteſtinorum, diaphragmatis, muſculorum abdominalium, pro cauſa proxima; pro remota omne id, quod irritando fibras deſcriptas, vel facile conuellenda viſcera, ſtimulat.

653. Ergo vitio ſtomachi conuulſi, inflammati, ſuppurantis, ſcirrhoſi, cartilaginoſi, accedente febre acuta, aliquando accidit, pertinax eſt, ex idea eius mali cognoſcitur, eoque ſublato demum tollitur: de quibus poſtea.

654. Vitio viſcerum, & partium circumiacentium, ſimiliter affectorum, diſtento per ingeſta ſtomacho irritatorum

idem toties incognita causa pertinacissimus accidit, accedente febre.

655. Vitio omnis causæ maioris nauseæ (642.); vnde cognoscitur, dirigitur, curatur.

656. Si permanet, producit atrophiam, ileum, conuulsiones, & effecta nauseæ maioris, & pertinacis (643.)

657. Si vitio causæ (653. 655.) acciderit, curatio ex historia illorum morborum petenda.

658. Si a causa (642. 655.) oritur, remedia eadem (644.) huc in vsum reuocanda diligenter, maxime opiata, & epithemata corroborantia, attrahentia, dissipantia.

659. Hinc liquet ratio difficultatis sistendi vomitus in multis febribus acutis: tum falsitas & periculum regulæ, *vomitus vomitu curatur:* Cur sæpe sudorifera vomitum tollant, vt in peste; cur sæpe sistatur ille facta crisi, vt in variolis? Cur sæpe missu sanguinis, vt in acutis inflammatoriis? Cur, quibus initio febris acutæ vomitus perpetuus sine causa inflammatoria, diarrhœa pro crisi, quæ caueatur dato in principio morbi emetico? Cur vomi-

vomitus omnis ingeſti, ſtatim ac receptum eſt, peſſimus in acutis fit? ex iisdem ſingultus naſci, & ſanari poteſt.

DEBILITAS FEBRILIS.

660. Debilitas ingens ſequitur impeditum influxum & preſſionem liquidi neruoſi in muſculos.

661. Quod impedimentum ab inanitate vaſorum, exhauſto liquido, ab immeabilitate liquidi, obſtructione canalis, compreſſione huius, maxime circa originem ſuam in cerebro & cerebello, debilitate cordis.

662. Priorem cauſam demonſtrant ſymptomata magnarum euacuationum prægreſſa, & præſentia, vt eſt diuturnitas morbi; hæmorrhagiæ morboſæ, artificialeſue; ſudor; diabetes, ſaliuatio, diarrhœa; defectus cibi aſſumti, retenti, digeſti, intropulſi; pallor; macies; pulſus paruus; vaſa collapſa; muſculi flaccidi.

663. Immeabilitas liquidi glutinoſi, vel inflammati, cognoſcitur ex ſignis datis (69. 70. 71. 72. 73. 74.)

664. Canalis autem obſtructio ex (107. ad 144.)

665. Cerebri & cerebelli compreſſio cauſa debilitatis perſpicitur ex obſeruatis iis functionibus ſimul læſis, quas ab iis integris pendere certo nouimus; vt ſi deliria, ſopor, tremor, vertigo, tinnitus ſimul adſint.

666. Sed a debilitate cordis ſcimus ex ſignis deficientis circulationis (106.)

667. Cibi liquidi, ſanguini ſimiles, arte digeſti, gelatinoſi, blandi, ex animalibus, vegetabilibusque, vinoſis, & aromaticis, ſecundum artem miſti, ſæpe, parua doſi dati, cum leni frictione externorum, repletionem efficiunt commodam; inprimis ſi ſumuntur ex idonea, contra morbi ingenium, materie.

668. Si ex immeabilitate liquidi (663.) remedia adhibenda (75.) & (132. ad 137.), aliter enim nil contra hanc ſpeciem prodeſt.

669. Vt & (664.) curatio petenda ex (124. ad 144.)

670. Illa autem, quæ ex (665.) oritur, vt plurimum tollitur his, quæ illi loco applicata, deobſtruere poſſint impactum

(124.

(124. ad 144.), & impetum auertere in alia loca. Id fit humectando nares, caput, faciem, os, collum, fomentis blandis; applicando pedibus epispastica.

671. Debile cor raro, nisi lente, iuuatur; generalia vero dicta (667. ad 671.) prodesse possunt.

672. Inde (660. ad 672.) nobis constat, quam rarus sit cardiacorum in acutis intellectus; quam sit debilitas in febribus malum sæpe insuperabile.

* *

IN DEBILITATE FEBRILI.

SECT. 667.

Jus ex carne bubula,
vitulina,
ouilla.
gallinacea, ana.
Decocta in aq. resperge *pauco sale* & *succo citrei.*
Lac recens.
Decocta §. 28. N. 1.

CALOR FEBRILIS.

673. Calor febrilis thermoscopio externus, sensu ægri, & rubore vrinæ internus cognoscitur.

674. Semper requirit majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit.

675. Quæ ortum debet violentiori partium fluidarum in ſe mutuo, in vaſa, horum in illas attritui.

676. Illa violentia a magno motu partium ex corde, & magna reſiſtentia vaſorum contra cor, oritur.

677. Magnus motus ex corde pulſi ſanguinis æſtimatur a denſitate liquidi pulſi, & velocitate eius per vaſa.

678. Denſitas ſcitur ipſo conſpectu extrauaſati, diſſipatione prægreſſa rarioris, duritie pulſus.

679. Velocitas ſupputatur ex ictuum cordis numero, collato cum magnitudine pulſuum.

680. Magna reſiſtentia cognoſcitur ex mole mouendorum inertium, & paucitate, vel anguſtia, vel immobilitate canalium transmiſſurorum.

681. Moles mouendorum ingens percipitur ex ſignis plethoræ (106.), cacochymiæ, vel ſolutorum iam cito liquidorum, quæ antea ſtagnabant; vt in obeſis: maxime inflatus venarum cum arteria veloce & magna ſimul eius præſentiam docet.

682. Vaſorum paucitas ex hiſtoria ob-

ſtructio-

ſtructionis (107. ad 124.), vel vulnerum (145. ad 331.), colligitur.

683. Anguſtia vaſorum intelligitur conſpectu, tactu, cognita temperie ſicca, ad parua motus augmenta magno augmento caloris.

684. Immobilitas canalium, qua ſuæ dilatationi valde reſiſtunt, cognoſcitur omni ſigno rigidarum fibrarum, vaſorum, viſcerum (32. 33. 34. 50. 51. 52. 53.)

685. A tot cauſis proximis (674. ad 685.) pendet origo caloris febrilis; quarum iterum infinitæ numero & varietate aliæ remotiores eſſe poſſunt.

686. Poteſt vero increſcere ex incremento vnius harum cauſarum ſolitario, tumque ſe habet augmentum caloris, vt augmentum cauſæ.

687. Si rurſum duæ cauſæ increſcunt ſimul, habebit ſe auctus calor, vt productum incrementorum cauſarum, ſi multiplicentur per ſe mutuo.

688. Qui idem calculus in cæteris obtineri poteſt.

689. Calor auctus liquidiſſima diſſipat ex noſtro cruore, id eſt aquam, ſpiritus, ſales, olea ſubtiliſſima; reliquam maſſam ſiccat,

ſiccat, denſat, concreſcere cogit in immeabilem, irreſolubilem materiem; ſales, oleaque expedit, attenuat, acriora reddit, exhalat, mouet: hinc minima vaſa atterit, rumpit; fibras ſiccat, rigidas, contractasque reddit; hinc ſubito multos, celeres, periculoſos, lethales morbos producit; qui a priori facile deduci poſſunt.

690. Ex his demum intelligi bene poteſt, quid requiratur ad mitigandum calorem, & quam varia eo remedia ſpectent.

691. Si ſola velocitas aucta calorem facit, remedio erit quidquid eam minuit. Quies muſcularis, & animi, miſſio ſanguinis; leuis breuisque compreſſio venarum in artubus, frigidorum lenta & blanda applicatio interna atque externa, diacodiata prudenter aſſumta, primaria.

692. Si a denſitate (678.), curatur iis, quæ velocitatem minuunt 691.); tum aquæ potu; & oxymelle; iisque, quæ vaſa laxant.

693. Moles mouendorum in plethora facile ſuperatur (106.ζ.); in cacochymia lente, & per vices euacuando, corrigendo; in ſolutis pinguibus, prius ſtagnantibus, maxima difficultas: tum aquoſa, acida,

acida, mellita, vitelli ouorum, ſaccharina ſummi vſus ſunt, vna cum euacuantibus aſſiduo vſurpatis.

694. Obſtructio calorem pariens (682.) ex curatione obſtructionis (125. ad 144.), & ablatis vaſis in vulnere ſuperuenientium malorum ſanatione, intelligitur.

695. Ab anguſtia vaſorum ſi pendet (683.), requiritur horum dilatatio per laxantia (54.)

696. Quibus iisdem (54.) tollitur calor ex nimia vaſorum rigiditate ortus.

697. Quoties autem exceſſus caloris ex combinatis oritur cauſis, toties remedia, hucuſque deſcripta, (690. ad 697.) combinata inter ſe valebunt.

698. Ex tota hac doctrina caloris (673. ad 698.) intelligi poteſt, cur febris calidiſſima ſit acuta, celeris, putrida; & in calore ſummo peſtifera? Cur lecti, aëris clauſi, victus, medicamentorum calor adeo his noceant? Cur æſtus circa cor, & hypochondria, tam malus? Calor putrefacit, putredo facta ex ſe non calefacit.

699. Quin ex eadem perſpicitur origo, natura, efficacia ſiccitatis; & curatio inde dirigitur, quæ potu, fotu, balneo, clyſma-

clyſmate, gargariſmate, ex aquoſis, ſubacidis, mellitis, laxantibus fit.

DELIRIVM FEBRILE.

700. Delirium eſt idearum ortus non reſpondens externis cauſis, ſed internæ cerebri diſpoſitioni, vna cum iudicio ex his ſequente, & animi affectu, motuque corporis inde ſequente: atque his quidem per gradus auctis, ſolitariis, vel combinatis, varia deliriorum genera fiunt.

701. Ponit ergo ſemper cerebri medullosi affectionem morboſam; quæ ab obſtructione quacunque; impedito influxu, transfluxu, effluxu per cerebrum; violentiori velocitate; ſtagnatione; & plurimis ſane cauſis oriri poteſt; ad quas inueſtigandas ſerio incumbendum, vt fiat curatio.

702. Nam pro varietate illarum (701.) diuerſa remedia, & medendi methodus debent eligi: pediluuia, epiſpaſtica pedum & poplitum; frictiones harum partium; clyſmata diluentia ſæpe applicata, victus tenuis; potus ſedans, deobſtruens, dilu-

diluens; medicamenta ad caput emollientia; emetica quandoque; purgantia; leuia anodyna; cruoris ex pede emiſſio; hæmorrhoidum ſolutio; menſtruorum laxatio, primaria habentur.

COMA FEBRILE.

703. Coma eſt in febre aſſidua ſomnolentia cum effectu, vel ſine eo; ponit vbique eum in cerebro ſtatum, vnde impeditur ſenſuum, motuumque animalium exercitatio; qui oriri poteſt a defectu appellendi liquidi arterioſi ad cerebrum; aut ab impedito eius circulo per cerebrum, aut ab impedita ſecretione ſpirituum a ſanguine in neruos; aut ab denegato horum per neruos fluxu, & refluxu.

704. Hinc plurimæ, diuerſæ, & ſæpe contrariæ cauſæ hunc affectum in febre producunt, quales ſunt omnes vehementes euacuationes, aut repletiones; omnes cauſæ cerebrum ipſum comprimentes, qualeſcunque fuerint; quæ eædem in neruos, ſi agunt, eadem fere efficiunt.

705. Vnde iterum patet a medico per ſigna prius indagandam cauſam illam ſingula-

gularem eſſe, antequam definire queat, quid applicandum ſit, & quomodo: nam ſæpe contraria exiguntur; & ſæpe coma diu pertinax, irrito tentatis omnibus, ſponte tandem ceſſat, pepaſmo febris abſoluto.

706. Illa autem, quæ delirio, hic apta (702.), inprimis fomenta capiti, colloque applicata.

707. Si autem magnæ inflammationis ſigna adſint, curandum vt morbus princeps, de quo poſtea.

PERVIGILIVM FEBRILE.

708. Contrarium illi malo (703.) eſt peruigilium; vnde intelligitur: & pro cauſa habet plerumque leuiſſimæ inflammationis cerebri prima initia, quibus auctis in coma mutatur ſæpe.

709. Curatur quiete muſculari corporis; pace mentis; abſentia obiectorum ſenſuum; frigore modico: aëre humido; victu blando emolliente; potu farinoſo, leni, emolliente; ſuſurro leni, aſſiduo, grato, blande tinnulo; medicamentis farinoſis, ſuboleoſis, humectantibus,

demul-

demulcentibus; odore vegetabilium ſoporiferorum; vſu anodynorum, paregoricorum, ſoporiferorum, narcoticorum; præmiſſis ſemper, quæ inflammationi curandæ, & compeſcendo eius incremento, valent.

CONVVLSIO FEBRILIS.

710. Conuulſio prius deſcripta (230. ad 239.) hic ſemper a vitio cerebri, quod vel ab inferioribus per neruos. (627. 631. 632. 633. 642. 648. 649. 652. 653. 654.) cerebrum vellicantibus afficitur; vel ex inordinato appulſu, transfluxu, egreſſu liquidi cerebroſi, quod oriri poteſt ex omni illa cauſa, quæ deliria, comata, peruigilia creare poteſt (701. 702. 703. 704. 708.), quare iterum magna hic varietas in ætiologia, & curatione.

711. Si diu perſeuerat, commercio neruorum facile totum genus neruoſum afficit, vnde triſtia mala.

712. Si inflammationis cerebri ſigna prægreſſa ſubſequitur conuulſio, fere lethalis. Si poſt vrinam craſſam prius emiſſam mox aquoſa, pellucida, exit, dein conuulſio fit, peſſima eſt: ſi in febre poſt

magnas euacuationes oritur conuulſio, & hæc fere lethalis: vt & quæ cum delirio perpetuo.

713. In curationem prius perueſtiganda eſt cauſa ſingularis (710.), & locus primario affectus, vnde conuulſio ortum habet (710.), dein ocyus medicamenta applicanda illa, quibus acre leniri, impactum reſolui, contractum laxari poſſit. Vnde diluere, laxare, reuellere, lenire, fere ſanare ſolent conuulſiones haſce; nec vnquam ſpecioſo antiſpaſticorum titulo fides adhiberi debet.

714. Si autem caput primario affectum deprehenditur, debet curatio fieri dicta (706.).

SVDOR FEBRILIS.

715. Sudor in initio acutæ febris, cuius cauſa paulo pertinacior, pro cauſa habet vaſorum extremorum laxam debilitatem, cruoris circulationem vehementem, facilem aquæ ex reliquis ſanguinis principiis expeditionem.

716. Si perennat, orbat ſanguinem liquido diluente, reliquum inſpiſſat, obſtructiones facit lethales, ſanguine poſtea vix

vix diluentibus vel reſoluentibus auſcultante; vnde omne fere morborum acutorum genus produci poteſt.

717. Ergo initio ſemper cohibendus, niſi conſtet, materiem morbi adeo tenuem eſſe, vt cum primo ſudore difflari poſſit.

718. Prohibetur ſurgendo ex lecto; ſedendo; corpus a nimiis integumentis liberando; calidis, calefacientibusque abſtinendo; potu plurimo leni, blando, frigidiuſculo ſæpe vtendo, vt amiſſi damnum reſarciatur cito, circulationem nimis velocem refrænando (102. ad 106.).

DIARRHOEA FEBRILIS.

719. Diarrhœa pro materie habet mucum, lympham, gluten, pus, ſaniem, ſanguinem, narium, oris, faucium, œſophagi, ventriculi, hepatis, veſiculæ fellis, pancreatis, inteſtinorum, meſenterii; pro cauſa vires in inteſtina expellentes validas, dum in ipſis inteſtinis contrahentes vires debiles, vel in vaſis inteſtinorum abſorbentibus impedimenta, ne admittant.

720. Quare liquet, fluorem alui in fe-

bribus multiplicem eſſe quoad materiem; cauſam; effectus; euentum; adeoque ſæpe omnino incurabilem eſſe; & raro colliquatiuum, eumque vix vnquam medicabilem.

721. Si continuatur diu, viſcera abdominalia magis magisque in eundem morbum diſponit; eadem labefactat; excoriat; inflammat; reliqua autem vaſa & viſcera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas, dyſenteria, inſpiſſatio fluidorum per totum habitum corporis; ſolidorum laxitas; fluidorum iactura; leucophlegmatia; hydrops; tabes.

722. Sanatio abſoluitur acris irritantis lenimine; expulſu per emetica, purgantia, clyſmata; corroboratione laxi; pacatione impetus per narcotica; determinatione aliorſum per ſudores, vrinasue; ſubductione materiæ morboſæ, correcto eius fonte primo.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

723. Puſtulæ inflammatoriæ habent vt plurimum pro materie aliquid, quod minima vaſcula cutanea tranſire non poteſt, ſed ibidem hæret; pro cauſa autem

autem vim vitæ circulatoriam, ſecretoriam, excretoriam; vnde pro variis hiſce cauſis valde multiplices ſunt, vnde febres nomen dein accipiunt, eryſipelatoſæ, ſcarlatinæ, petechiales rubræ, petechiales purpureæ, morbilloſæ, varioloſæ.

724. De tribus poſterioribus ſeorſum tractari ſolet: de tribus primis autem facile diagnoſis & prognoſis formari queunt.

725. Curatio difficilis non eſt, quum raro quidquam requirant, niſi vt ſatis larga leuis liquidi copia mobilis ſeruetur materies, atque vis vitæ in iuſto moderamine perſeueret aſſiduo; tum enim breui cum deſquamatione epidermidis abeunt.

726. Reliqua febris ſymptomata his ſimilia & agnata, velut morbi ipſi curari poſtulant.

727. Hinc patet, quid ſentiendum de febrium acutarum varietate; nam quæ motum febrilem ſemel excitatum vno impetu ad finem perducunt, *continuas* vocamus; quæ per vices impetum remittunt, & denuo excitant, vt ſemper duret febris, *continuas remittentes*; quæ per vices impetum remittunt, vt plena ἀπυρεξία, inter

duos quosque paroxyſmus intercedat, vocantur *intermittentes.*

FEBRIS CONTINVA.

728. Continuarum ſimpliciſſima ephemera, ſeu diaria, ſpatio 24. horarum initia, incrementa, ſtatum, declinationem abſoluens. Cauſas agnoſcit ſolum motum vehementiorem, peccato ſex rerum non naturalium ortum; vix vllam materiam. Cognoſcitur; a cauſa leui; corpore puro; ſymptomatibus leuibus; criſi cita; pulſu mox a febris exitu plane reſtituto. Curatio facilis, abſtinentia, quiete, dilutione.

729. Si protrahitur dicta febris (728.) per plures dies, vocatur continua non putris; cauſæ, ſigna, medela eadem; maxime venæ ſectione larga, & refrigerantibus, eget.

FEBRIS CONTINVA PVTRIDA.

730. Synochus putris dicta fuit, quæ debetur cauſis inflammatione ſimplici maioribus, viſcerum obſtructioni, cutis oppilationi, & capillarium fere omnium, acrimoniæ vero acutiori, ſæpe prorſus ſingulari.

731.

731. Cognoſcitur calore digitum tangentem quaſi pungente, pulſu febrili, ſed & inæquali, & non ordinato, vrina craſſa, rubra, turbida, eruda ſine ſedimento, temperie, ætate, habitu, calidis, ſanguinolentisque.

732. Hæc *homotonos*, *epacmaſtica*, ſeu *anabatica*, vel *paracmaſtica*.

733. Ex quibus prior ſalutaris: peſſima ſecunda: melior tertia.

734. Pulſus quo debilior, frequentior, inæqualior robore, inordinatior tempore, intermittentior ictu; reſpiratio quo difficilior, frequentior, anheloſior, cum narium pinnis magis motis, quo magis dolens circa vitalia, quo inordinatior; laſſitudo quo vehementior, debilitas maior, iactatio corporis frequentior, decubitus in dorſum, extenſis membris, frequentior; rationis, affectuum, quo vſus perturbatior; appetitus magis proſtratus, digeſtio moleſtior, vrina rubicundior, craſſior, turbidior, cum ſedimento minori, vel & tenuior, magisque aquoſa, parcior, minus retinenda; motus quo magis tremuli, tactum refugientes, ludentes, carpentes; oculi, quo luctuoſiores, inuoluntariis

tariis lachrymis humidiores, eo morbus hic (730.) peior, lethalior.

735. Sed vbi ſomnus difficilis & male cedens, puſtulæ purpureæ, vel liuidæ corpus deturpant, hypochondria tenſa & inflata, fere moritur.

736. Curatio ante tradita pro indicantium varietate, ſymptomatum vehementia, ægri conditione, ſtatuque morbi variata nihil ſingularis requirit.

737. Has dixit συνόχȣς vetuſtas, continentes ſchola, quia nulla in his feruoris remiſſio: συνεχεῖς vero, ſiue continuas (727.), quæ continuæ remittentes.

FEBRIS ARDENS.

738. Quas inter cauſos, ſiue ardens dicta febris meretur ſingulatim diſcuti ob frequentiam, diſcrimen, ſanandi laborem.

739. Huius ſymptomata primaria, calor ad tactum fere vrens, inæqualis diuerſis locis, ad vitalia ardentiſſimus, (in extremis ſæpe remiſſior, imo aliquando frigus), ipſum aërem exſpiratum incendens; ſiccitas in cute tota, naribus, ore, lingua; reſpiratio denſa, anheloſa, cita; lingua ſicca,

ſicca, flaua, nigra, exuſta, aſpera; ſitis inexplebilis, ſæpe ſubito ſublata; faſtidia cibi, nauſea, vomitus; anxietas, inquietudo, laſſitudo ſumma; tuſſicula, vox clangoſa; delirium, phrenitis, peruigilium, coma, conuulſio, diebus imparibus exacerbationes.

740. Cauſa labor nimius, iter longum, æſtus ſolis, ſitis diu tolerata, vſus calefacientium, fermentatorum, aromaticorum acrium, veneris nimiæ, delaſſatio immodica, maxime æſtate &c.

741. Decurſus talis, tertio & quarto die ſæpe lethalis, ſeptimum raro tranſit ſi perfecta; ſoluitur ſæpe hæmorrhagia, quæ ſi tertio vel quarto die parca, lethalis; hæc prænunciatur ceruicis dolore, temporum grauitate, tenebricoſa caligine, præcordiorum contentione ſine doloris ſenſu, inuitis lachrymis ſine lethali ſigno alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; ſoluitur & die decretorio, vomitu, aluo, ſudore, vrina, ſputo craſſo; acceſſio die pari peſſima, ſi id ante diem ſextum; vrina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale ſanguis ſputum; lethalis ſanguinis mictus; degluti-

tio læſa mala; extremorum refrigeratio peſſima; facies rubra & ſudans mala; parotis non ſuppurans exitialis; aluus nimis fluxa lethalis; cum tremore abit in delirium, inde in mortem, tranſit in peripneumoniam ſæpe cum delirio; poſt ingentia alui tormina quæ oritur peſſima; ſoluitur critice cum rigore.

742. Quibus explanatis haud difficulter morbus præſens cognoſcitur: neque de eius cauſa propiori, & proxima ambigetur; eſt enim a cruore orbato parte blandiore, liquidiore, inflammatione per vniuerſum corpus, viribus validioribus. Quin præſagia haud infirma hinc deducentur.

743. Curatio exigit aërem purum, frigidum, renouatum ſæpius; integumenta minime ſuffocantia, vel aggrauantia corpus; ſitum corporis erectum ſæpe; potus copioſos, blandos, demulcentes, ſubacidos, aqueos, calidos; cibos leues, farinaceos, hordeatos, auenaceos, ex fructibus ſubacidis confectos; venæ ſectionem, ſi morbi initium, plethoræ indicia, inflammationis ſingularis ſigna, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulſio neceſ- ſaria,

ſaria, ſymptomata vrgentia, neque alio remedio facile ſuperanda, hanc exigunt; clyſmatum blandorum, diluentium, laxantium, antiphlogiſticorum, refrigerantium applicationem repetendam, prout vis ardoris, ſiccitas alui, reuulſio, requiſita imperat: humectationem totius corporis, hauriendo aërem fumo calidæ blandum per nares, colluendo os, & guttur, lauando pedes, manusque tepida, fouendo ſpongiis calidis loca, vbi plurima vaſa contactui magis expoſita; medicamenta aquoſa, blanda, nitroſa, grato acore ſapida, aluum leniſſime laxantia, vrinæ materiem ſuppeditantia, ſupplentia, ſudori vehiculum copia præbentia, non acrimonia, omnem contractionem fibrarum, craſſitiem liquorum, acrimoniam eorundem ſoluentia, diluentia, temperantia.

744. Quibus qui adiunxerit dicta in regulis vniuerſalibus de cura acutarum, harumque ſymptomatum, & ſecutura de acutis in perniciem viſcerum ſingularium tendentibus, liquido perſpecta habebit ardentis febris cuiuslibet remedia.

745. Quin & reliquæ febres acutæ ſingulares ex dictis intelliguntur, vel ad ſympto-

ptomata ſingularia pertinent, vel ſunt alius morbi acuti effectus.

FEBRIS INTERMITTENS.

746. Febris intermittentis definitio iam data (727. 737.) huius diagnoſis ſponte patet, diſtinctio in varias claſſes facilis, vtpote ſoli temporis differentiæ innixa. Septenaria exquiſita quandoque accidit, vt vidi.

747. Tamen ſcire eſt, hanc in genere eſſe *vernalem*, quæ a Februario in Auguſtum, & *autumnalem*, quæ ab Auguſto in Februarium dominatur. Diſtinctione neceſſaria ob varios mores, ſymptomata, exitus, durationem, curationemque febris; quin vna aliam fugat.

748. Quin & ſæpe initio autumni æmulantur exacte indolem continuarum, ob longiores & duplicatos paroxyſmos, dum tamen indoles & curatio plane diuerſæ ſunt.

749. Incipiunt cum oſcitatione, pandiculatione, laſſitudine, debilitate, frigore, horrore, rigore, tremore, pallore extremorum, reſpiratione difficillima, anxietate, nauſea, vomitu, pulſu citato, debili,

bili, paruo, ſiti maxima. Hæc prout maiora, pluraque ſimul, eo febris peior, atque in ſubſequente tempore calor, & cætera ſymptomata peiora: & hic gradus febris primus, incremento reſpondens continuarum, & reliquorum maxime periculoſus; vrina tum vt plurimum eſt cruda, & tenuis. Incidens cadauera mortuorum in primo hoc ſtadio febris intermittentis, poſt anhelitus, ſuſpiria, ignauiam, inueni ſanguinem craſſum, impactum pulmonibus, ſemper tum fuerant pulſus parui, frequentes, inordinati. Haru. exercit. anat. Cap. 16.

750. Hunc ſtatum (749.) excipit alter, incipiens cum calore, rubore, reſpiratione forti, magna, liberiore, anxietate minori, pulſu maiori, robuſtiorique, ſiti magna, dolore artuum & capitis magno, vrina plerumque rubra reſpondet ἀκμῇ febrium continuarum.

751. Tum vltimo ingens plerumque ſudor, remiſſio omnium ſymptomatum, vrina craſſa, ſedimentum lateri contuſo ſimile, ſomnus, ἀπυρεξία, laſſitudo, debilitas.

752. Sæpe abeunt in acutas, periculo-

ſas;

ſas; quod calori nimio, & motui excitato nimis, vt plurimum debetur.

753. Febris intermittens ſua tria tempora (749. 750. 751.) percurrens, fibris minimis vaſculorum & viſcerum magnam infert vim, ſtagnando, obſtruendo, coagulando, pellendo, reſoluendo, attenuando; hinc debilitantur vaſa, morboſa fiunt liquida, eo inprimis genere mali, quo partes minus aſſimilatas, nec æqualiter miſtas habent; ex quibus ſimul acrimonia exoritur; vnde ab omnibus ſimul facillima in ſudorem procliuitas multum debilitans, ipſo viſcido ſanguinis tranſſudante; tum vrina mire craſſa, turbida, iumentoſa, pinguis; ſimilis ſaliua; inde debilis, ſolutus, vix cohærens cruor optima parte ſpoliatus, reſidua acer & craſſus ſimul; adeoque ex laxis vaſis, & craſſis acribusque liquidis hæ febres diuturnæ dein terminantur aliquando in chronicos, ſcorbutum, hydropem, icterum, leucophlegmatiam, tumores ſcirrhoſos abdominis, & quæ hinc ſequuntur mala.

754. Cæterum, niſi malignæ (753.), corpus ad longæuitatem diſponunt, & depurant ab inueteratis malis.

755. Vnde post accuratum examen totius historiæ intermittentium (746. ad 755.), caussa proxima constituitur, viscositas liquidi arteriosi, forte & neruosi tam cerebri quam cerebelli, cordi destinati inertia, superueniente dein caussa quacunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque resolutionis eius quod stagnauerat.

756. Adeoque, quum ordo hic (749. 750. 751.) semper in febre intermittente obtineat, videtur is, qui primum tempus (749.), & primam caussam (755.), superare possit, etiam totum illum paroxysmum posse tollere.

757. Dein, quum infinitæ caussæ, eæque satis exiguæ, possint primum statum (749.) febris perfecte intermittentis (727. 737.), eiusque caussam (755.), producere; atque tales plurimæ in ipso corpore nasci, crescere, & dato tempore adolescere queant, vt in omnibus, in corpore natis, atque secretis, liquoribus fit; difficilius est ex infinitis possibilibus natam iam distinguere, quam vnam possibilem excogitare, qua posita ratio periodorum dari ex legi-

legibus œconomiæ noſtræ poſſit; id autem examinanti pateſcit.

758. Curatio ergo exigit, vt aperientibus ſalinis, alcalicis, aromaticis, mineralibus, diluentibus, oleoſis blandis, calore, motu, fotu, frictione vtamur tempore ἀπυρεξίας, vel & in ſtatu deſcripto(749.).

759. Quin abundanti colluuiei in primis viis, purgans, vomitoriumue ſæpe prodeſt tollendæ; dando ante paroxysmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtat. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibusque prægreſſis, nauſea, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati, ἀνορεξία, amarore oris, vertigine tenebricoſa; & abſoluta operatione dato opiato ſedatus ante febrim tumultus ſit.

760. Vt & prodeſt idem (759.), dum ſtimuli inſtar mouet vtrumque (759.).

761. Aliter nocet (759.), dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones, hic inprimis neceſſarias, turbat; ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit. Frigus, & febris ſudorifero hic tollitur ſæpe, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxyſmi horis liquido aperiente, dilu-

diluente, leuiter narcotico, repletur corpus ægri, dein vna hora ante malum excitatur ſudor, & continuatur, donec binæ vltra tempus initii paroxyſmi elapſæ ſint horæ.

762. Hinc & venæ ſectio nocet per ſe ſemper, prodeſt alias caſu, vt & tenuis exactaque diæta.

763. Dum febris in ſtatu, (750.) indicantur aquoſa, calida actu, ſubacidis aperientibus nitroſisque permiſtis, vel & cichoraceis, ſimilibusque blandis aperientigus, quiete. Calore moderato tunc æger eget.

764. Vbi criſi paroxyſmus ſoluitur (751.) prodeſt, ptiſana vinoſa, iuſculis carnium, decoctis temperatis, ſudori, vrinæque reddere materiem; ſicque hæc non vi caloris, medelæ, ſtragulorum, exprimere, ſed copia aucta promouere quam blandiſſime, & diu.

765. Porro ſymptomati vrgenti occurratur iuxta regulas in acutis datas (617. ad 726.).

766. Sublata febri, victu analeptico, medicamentis corroborantibus æger re-

ficiundus, dein aucto robore purgandus per aluum aliquoties.

767. Si autem febris autumnalis vehemens; corpus ex ægritudine debile; morbus iam aliquo tempore durauit; neque ſigna adſint internæ inflammationis; neque collecti alicubi puris, neque obſtructi admodum huius illiusue viſceris, cortice Peruuiano abigetur, pulueris, infuſi, extracti, decocti, ſyrupi forma, cum propriis additis requiſitis, tempore ἀπυρεξίας debito ordine, doſi, regimine, adhibito.

768. Quin & epithemata ſæpe iuuant; & inunctiones ſpinæ dorſi; & adſtringentia epota.

769. Vt ſingularis fiat curatio ſingularum, notetur 1. intermittentes veras quo minori ſpatio quieſcunt, eo finiri citius, & contra. 2. eo itidem plus accedere ad acutarum genium, & in has mutari. 3. cauſam eo mobiliorem forte, & copioſiorem habere. 4. hinc vernales, ſuperueniente calore, ſponte ſolui. 5. autumnales, accedente frigore, increſcere. 6. inde liquere, quibus febribus medicina faciunda, & qualis.

IN

IN FEBRI INTERMITTENTE.

SECT. 758.

Medicamenta huc referenda.

Sales herbarum Tacheniani omnes, quorum præcipui ex
Absinthio,
- - Carduo bened.
- - Stipitibus fabarum,
} parantur.

Nitrum.
- - - Stibiatum, &
Stibium diaphoreticum non ablutum.
Sal Ammoniacus.
Prunellæ.
Polychreſtus.
Tartarus regeneratus.
- - - tartariſatus.
Sal tartari cum ol. terebinth. in ſaponaceam maſſam redactus.
Herbæ omnes aromaticæ in omnibus ſuis partibus. *Vid. totum* §. 75. N. 5. §. 54. N. 4. maxime ad titulum *reſoluentium*.

SECT. 759.

Vomitorium.

Rec. *Tart. emetic.* gr. v.
F. Pulu. *Vna doſi ſumendus,*

Rec. *Tart. Emetic.* gr. v.
Micæ Panis q. ſ.
Vt F. Pil. N. v. *Pro vna doſi.*

Rec. *Vini emetici.* vnc. ij.
Oxymell. ſcillit. drach. vj. M. F. Hauſtus.

Rec. *Tart. emetici* gr. v.
Gelatinæ ribeſior. vnc. ſs.
Ol. cinnam. gutt. j. M. F. Bolus.

Purgans.

Rec. *Pulu. Cornachin.* ſcrup. ij. *Pro vna doſi.*

Potus.

Rec. *Pil. Coch. mai.* ſcrup. ij.
Syrup. Roſar. ſolut. vnc. ſs.
Aq. ſtill. flor. ſambuci vnc. ij. F. hauſtus.

Pilulæ.

Rec. *Aloes lotæ* gr. xij.
Myrrhæ gr. x.
Opopanac. gr. v.
Sal. gemmæ gr. v. M. F. Pil. N. ix.

SECT. 761.

Sudoriferum antipyreticon raro fallens.

Rec. *Sal polychreſt.* drach. ij.
Syrup. 5. *rad. aperient.* vnc. ij.
Opii puri gr. ij.
Aq. ſtillat. ferment. Card. bened.
Abſinthii,
Rutæ,
Maioranæ,
Menthæ, ana vnc. j.
Extract. abſinthii vnc. ij. M.

Capiat cochleare j. *omni quadrante horæ : ſuperbibendo* vnc. iv. *ſequ. decocti poſt ſingula quæque.*

Rec. *Rad. Imperat.* drach. vj.
Ligni Saſſafr.
Santal. rubr. ana vnc. ij.
Fol. Virgæ aureæ m. ij.
Flor. Centaur. min. vnc. ſs.
Semin. contuſ. Dauci Cretici drach. vj.

Infuſa vaſe arcte clauſo per horas ij. absque ebullitione, ſed

ſed fere feruida, dein parum ebulliant, tum *decocti* pint. ij. exhibe.

SECT. 763.

Vid. 634. 640.

SECT. 767.

Rec. *Cortic. Peruuiani boni* vnc. j.
F. Pulu. diuidend. in xij. doſes; exhibe.
Capiat omni bihorio vnam ex vino.

Rec. *Cortic. Peruuiani* vnc. iij.
Aq. comm. vnc. xii.
Infuſa, ſpatio duarum horarum, dein per horam ebulliant: tum adde
Vini Gallici. vnc. iv.
Ebulliant rurſum parum in vaſe alto; dein *decoctum* purum exhibe.
Capiat. vnc. iſs. *omni bihorio.*

Rec. *Cortic. Peruuiani* vnc. iij.
Vaſe clauſo ſpatio 2. horar. in aq. comm. decoctæ, *vnc.* xvj. exhibe.
Capiat vt præcedens.

Rec. *Decoctum præced.*
Exhala ad mellis ſpiſſitudinem,
Sumat diuiſum in iv. *doſes.*

Rec. *Extractum præced.*
Dilue in *Syrupi* 5. *rad. aperient.* vnc. j.
Erit Syrupus; *Vſus vt extracti.*

Rec. *Extractum præced.*
Admiſce *pulu. glycyrrh.* q. ſ.
Vt F. Pil. gr. iv. *Conſumat omnes ſpatio ἀπυρεξίας.*

SECT. 768.

Rec. *Ol. Scorpionum,*

 Caſto-

Castorei,
Baccar. iuniperi,
Camphoræ de radicibus cinnamomi,
Laurinum,
Therebinth.
Balsam. sulphur. terebinth. ana vnc. ß.
M. Pro linimento descripto.

Rec. *Plantagin. totius latifol.* vnc. x.
Rad. Tormentill. rec. vnc. ij.
Decoct. in aq. pint. ij. exhibe.
Bibat vnc. iij. *omni biborio.*

Rec. *Alumin. rup.* drach. j.
Nucis myristic. drach. ij.
Pulu. boli Armen. gr. xij. M. F. Pulu.
Hora vna ante paroxysmum hauriendus.

Epithemata.

Rec. *Vuar. Corinthiac.*
Summit. lupuli.
Sal. marin. ana vnc. ij.
Contusa in pultem,
Pulsuum locis applica ad arterias.

Rec. *Summit. rutæ virid.* vnc. ij.
Semin. sinapi. drach. ij.
Contusa exhibe *ad epicarpia.*

MORBI ACVTI FEBRILES.

770. Nunc morbi acuti considerandi, qui febre stipati acuta, tamen singularem inflammationem inducunt huic illiue organo, vnde ab eius functione læsa toti morbo imponitur nomen. Tales

Tales ſunt phrenitis, coma, carus, angina, peripneumonia, hæmoptoe, pleuritis, inflammatio mammarum, diaphragmatis, ventriculi, hepatis, lienis, meſenterii, inteſtinorum, (dyſenteria, ileus, voluulus, teneſmus, hæmorrhoides, colica biblioſa,) renum, veſicæ, vreterum, vteri, iuncturarum, exteriorum in morbillis, varioliſque.

PHRENITIS.

771. Si ferox & perpetuum delirium a cerebro primario affecto cum febre acuta continua oritur, vocatur *phrenitis vera*.

Si a malo aliunde in cerebrum delato in febre, inflammatione, &c. *phrenitis ſymptomatica*, παραφροσύνη, deſipientia, dicitur.

772. Antecedunt *veram*, calor, dolorque internus capitis ingens, & inflammatorius; ſanguinis copia nimia; diſpoſitio inflammatoria; rubor oculorum, faciei; ſomni turbulenti; deſipientia leuis; adoleſcentia; calidorum vſus; inſolatio; vigiliæ; ira; mœror; proteruia ſeu ferocitas; obliuio ſubitanea; ſicci-

tas totius, maxime cerebri; collectio floccorum.

Alteram vero omnis fere morbus acutus cum febri; dolor lateris non pleuriticus cum leui perturbatione animi; inflammatio pleuræ, pulmonis, diaphragmatis, quæ pessima; hanc præsagit lingua nigra, aluus suppressa, vrina retenta, fœces albæ (hæ lethales vbique), vrina pallida, decolor, tenuis, ἀδιψία, ferocitas, rubor, vrina cum suspenso nigro, vigiliæ, signa instantis inflammationis in capite.

773. Vtraque (772.) vbi præsens est, hæc habet symptomata. 1. Idearum sensilium deprauationem, vt & sensuum internorum, & rationis, & affectuum. 2. ferocitatem auctam & efferam, inquietem, vel sæpe somnos turbulentos. 3. pulsum durum, respirationem raram, & magnam. 4. faciem plerumque rubram valde, vultuosam, adspectu horrendam, oculos protuberantes, trucesque, stillicidium narium.

774. Prognosis hisce fere describitur.

Phrenitis vera 3°, 4°, 7°que die necat, raro hunc transgreditur.

Tum-

Tumque, ſi ſæua fuerit, ſæpe in maniam abit.

Pauliſper adſcendens immanis fit.

Sæpe deſinit in lethargum, coma, catochen.

Vomitus æruginoſus ratione inflammati cerebri; ſputatio frequens & indecora in adſtantes; tremor; fœx alui & vrina interceptæ, vel albæ; vrina cruda; conuulſio; venatus floccorum volitantium; oculi puluerulenti; dentium ſtridor; ἀδιψία plerumque conuulſionis prænuncia; permutatio ſymptomatum perpetua, vlceris tumentis ſubſidentia, frequentia ſunt præſagia periculi ſummi, & mortis.

A peripneumonia lethalis. A variolis mala admodum; ab ileo lethalis.

Inflammatio pauliſper fixa, & aſperitas faucium ad ſuperiora vergens creat phrenitidem mortiferam, hi palpant, & laborioſi ſunt.

Quæ verſatur circa neceſſaria, peſſima.

775. Cadauera defunctorum a phrenitide exhibuere meninges inflammatas, gangrænam, abſceſſum, ſphacelum cerebri, aut acres rodentes ichores.

776. Ex quibus cunctis elicitur causa proxima phrenitidis veræ, inflammatio vera piæ matris, duræque primario orta. Symptomaticæ vero, inflammatio similis orta a raptu materiæ phlogisticæ in cerebri meninges.

777. Quidquid has producere potest, fungi poterit causæ propioris munere (772.).

778. Quin hinc vera diagnosis vtriusque mali.

779. Curatio requirit attentionem ad sequentia.

Phreniticis varices, vel hæmorrhoides fluentes prosunt. Alui fluor bonus.

Dolor ad pectus, pedesque, vel & vehemens tussis superueniens, sæpe soluit malum. Vt & hæmorrhagia.

780. Phrenitis vera requirit citissime validissima remedia, quibus tolli possit inflammatio ad cerebri arterias orta.

781. Quæ petenda maxime ex curatione inflammationis in genere, obseruatis hisce. Venæ sectio instituenda larga, per amplum vulnus, aut plures venas simul, in pede, iugulo, fronte. Diluentia ex decoctis antiphlogisticis, nitrosis, affatim

tim exhibenda. Dein purgantia antiphlogiſtica, cum multo potu diluente nitroſo danda. Clyſmata ſimilia, additis laxantibus. Anus fouendus, hæmorrhoides fricandæ foliis ficus &c. vel euacuandæ hirudinibus. Collutoria, gargariſmata lenia reuocanda in crebrum vſum. Nares, oculi, aures, fouenda. Caput radendum. His præmiſſis, neque cedente malo, opiatis vtendum, pediluuia, epiſpaſtica leuia, cucurbitæ, ad inferiora applicanda. Corpus moderato frigore reficiundum, & erectum tenendum.

782. Si vero phrenitis ab alio morbo inflammatorio iam facto oritur, ante omnia attendendum, an genius eius mali patiatur adhiberi modo dicta (781.), ſi non, tum curanda ex methodo illi morbo debita, ſemper additis deriuantibus, & topicis remediis.

ANGINA.

783. Impedita valde, dolens admodum, vel & impedita & dolens ſimul deglutitio, atque reſpiratio, contingit a cauſa morboſa agente in partes binis his functionibus inſeruientes, ſupra pulmones, &

& ſupra ſtomachum poſitas, angina vocatur.

784. Cuius duplex obſeruatur ſpecies; prima ſine vllo ſigno tumoris externi, interniue apparet; altera vero cum aliquo tumore in aliqua parte organorum deſcriptorum (783.) deprehenditur ſemper.

785. Illa prior in fine morborum diuturnorum, maxime poſt ingentes & ſæpe repetitas euacuationes, contingit; pallorem faucium, ſiccitatem harum, tenuitatem ſimul, comites habet; quare neruos & muſculos reſolutos plerumque habet; fere ſemper eſt ſignum imminentis mortis; raro curatur, & tum tantum remediis replentibus vaſa vacua bono ſucco vitali, calefacientibus, corroborantibus.

786. Eadem prior ſpecies aliquando oritur ſubito ſine ſignis manifeſtis prægreſſis vllius morbi; vix capit medelam; & fere ſemper, poſt mortem, ſuppuratum pulmonem demonſtrat.

787. Quæ cum tumore accidit varia nomina accipit, vel a natura tumoris, vel a loco per tumorem occupato. Hinc eſt œdematoſa, catarrhoſa, cancroſa, conuulſiua, angina.

788.

788. Occupant hi tumores (787.) linguam, eius musculos; palatum, tonsillas; vuulam, huius musculos; caua ossium frontis, maxillæ superioris, ossis sphenoidis, enato & ibi radicato polypo increscente, nares obturante, palatum deprimente pendulum, fauces angustante, pharyngem, laryngemque occludente; musculos ossis hyoidis omnes, vel aliquos; musculos laryngis externos, internos, communes, proprios; aspere arteriæ membranam interiorem muscularem; pharyngis musculos superiores, & œsophageum; ipsum œsophagi musculum; glandulas asperæ arteriæ & œsophago ita vicinas, vt hæ fistulæ ab iis tumentibus comprimi queant, vt sunt saliuales omnes, tum vagæ circa hæc loca, ac tandem ipsæ thyreoideæ.

789. Ex qua historia (785. ad 789.) perspecta apparet ratio tam multiplicis, improuisi, & funesti sæpe euentus, huius mali (783.).

790. Quum vero tam varius ille morbus sit, tam varium effectum producat; variaque adeo remedia & artem medendi postulet, quantum breuitas hic necessa-

cessaria permittit, eum recenseri necesse est.

ANGINA AQVOSA.

791. Angina aquosa, œdematosa, catarrhosa tenuis, est impedita, vel dolens respirandi, vel deglutiendi exercitatio, cum tumore lymphatico partium, quibus illa fit, vel vicinarum.

792. Habet ergo, vt cæteræ aquosæ colluuies, sedem in parte glandularum, vbi reconditur atque excernitur secreta arteriis lympha.

793. Ergo pro causa agnoscit quidquid exitum liberum lymphæ impedit: eorum vero est numerus ingens, & diuersitas. Compressio venarum quæcunque, in quas forte earum glandularum emissaria se euacuant: obstructio nata in ipso folliculo glandulæ a gypso, pituita, lapide, fungo, & similibus ibidem enatis; obstructio facta in ipsis emissariis a causis eisdem; compressio eorundem locorum; frigus finibus excretoriorum meatuum applicatum; debilior humorum circumactio.

794. Effectus talis mali sunt, tumor aquo-

aquoſus, albus, frigidus; vicinorum compreſſio; impedimentum functionum, quæ a non compreſſis pendebant.

795. Hinc ſigna diagnoſtica (791. 792. 793.), & prognoſtica (794.) facillime pateſcunt.

796. Curatio autem hic peragetur iis, quæ 1. cauſas obſtruentes reſoluunt, mouent, aut rodendo, vel ſecando tollunt. Huc ſpectant emollientia, aperientia, laxantia, forma fotus, cataplaſmatis, gargariſmatis, iniectionis, collutorii, vaporis, applicata; tum frictiones; cauſtica; ſcalpellum. 2. quæ copiam lymphæ, per oppoſita loca euacuando, minuunt: quod fit apophlegmatiſmis, veſicatoriis, ſudoriferis ſiccis externis, internis, diureticis ſimilibus, hydragogis per aluum. 3. abſtinentia ab liquidis, victu calefaciente, exſiccante. 4. augendo vim circulationis per remedia nota (98. 99.).

* *

IN ANGINA AQVOSA.

SECT. 796.

Vid. ad [N. 1. §. 54. N. 4.
N. 2. §. 201.

AN-

ANGINA SCIRRHOSA.

797. Si vero glandulas descriptas (788.) scirrhosus, & multum increscens tumor occupauit, signis scirrhi (392.) cognoscitur; atque ex noto eius situ futura angina præuidetur, nata vero perspicitur; tum si extirpatio possit fieri, ea sola remedio erit tuto; aut in internis circa fauces corrosio multa cum prudentia tentanda.

IN ANGINA SCIRRHOSA.

SECT. 797.

Rec. *Ol tartari per deliquium.*

Penicillo ex linteo carpto, ad calamum aptato, per cannulam applicato, eo humectato, locus sensim erodatur.

Id fortius paratur cum *calce viua*, sed plus discriminis habet applicatio.

ANGINA INFLAMMATORIA.

798. Verum quando ab inflammatione, glandulæ (788.), vel musculi (788.), occupantur, tum oritur morbus huc proprie referendus ob summam, qua funestus est, acutiem, & velocissimam, & insuperabilem sæpe violentiam.

799.

799. Huius (798.) mali cauſa 1°. in genere eſt omnis ea, quæ inflammationem quamcunque poteſt producere (375. 376. 377. 378.) 2°. illa omnis, quæ inflammationis cauſas determinat inprimis ad loca deſcripta (388.), maxime ad laryngem, pharyngem, os hyoides, horumque muſculos, tum ad fiſtulæ pulmonalis ſuperiora: talia autem ſunt, diſpoſitio propria iuuenibus, ſanguine diuitibus, rufis; exercitium frequens, validumque harum partium, oratoria exercitatio, cantus, clamor, fortis equitatio aduerſo vento & frigido, tubarum & fiſtularum inflatus, labores validi in aëre frigido, calor æſtuans magnum frigus excipiens tempore verno; aridæ fauces ob aëris recepti & expulſi feruorem in æſtu ſolis, vel in febre inflammatoria.

800. Vbi ex his cauſis (799.) nata eſt, varia, & inter ea horrenda, ſymptomata creat, pro diuerſitate partis ejus, quam occupat.

801. Si ſola laborat pulmonalis fiſtula, illæſis aliis, in interna ſua membrana muſculoſa, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta calida, cæterum externa ſigna

 nulla;

nulla; vox acuta, clangoſa, ſibilans; inſpiratio acute dolens; reſpiratio parua, frequens, erecta, cum ſummo molimine; hinc circulatio ſanguinis per pulmones difficilis; pulſus mire & cito vacillans; anguſtiæ ſummæ; cita mors. Eſtque hæc vna ex iis, quæ funeſtiſſimæ, nec externa dant ſigna: quo vero propius glottidi & epiglottidi malum, eo ſane magis lethale.

802. Si larynx inprimis acute inflammatur; & ſedem habuerit malum in muſculo albo glottidis, & ſimul in carnoſis ei claudendæ inſeruientibus, oritur diriſſima, ſubito ſtrangulans, angina. Signa vt priora (801.); dolor in eleuatione laryngis ad deglutitionem ingens, auctus inter loquendum atque vociferandum; vox acutiſſima, ſtridula; citiſſima, cum ſummis anguſtiis, mors. Eſtque hæc, ſine ſignis externis, omnium peſſima.

803. Si ſoli muſculi eleuando oſſi hyoidi, & laryngi ſeruientes inflammantur valide, ſigna euidentia ſunt hæc; reſpiratio ſatis libera; deglutitio in prima actione ſuæ exercitationis acutiſſime dolens; tum ſigna inflammationis in genere; & eadem in

in iis musculis, qui apparere examinanti possunt.

804. Quando autem sola pharynx eodem infestatur malo, signa specifica sunt, inspectis faucibus apparentia; respiratio satis commoda; deglutitio dolens, impossibilis; materies deglutienda per nares redeuns; eadem in asperam arteriam pulsa & tussim violentam excitans; hinc defectus cibi, potusque ingerendi; exsiccatio & exasperatio omnium humorum in corpore; febris non adeo intensa; maior morbi duratio ante illatam mortem.

805. Si vero tonsillæ, vuula, velum membranosum pendulum; musculi eius quatuor pterygostaphylini, inflammantur valide, tum fiunt fere eadem ac in prior (804.); respiratio incommoda, difficilis, per nares nulla, vel parua, per fauces angusta; materies deglutienda ob angustias & summos dolores per os redeuns; excreatio perpetua; pituitæ ad caua tonsillarum stillicidium perpetuum, copiosum; dolor acutus in aure interna, & via eo tendente a faucibus; crepitatio in aure dum deglutitio fit; surditas sæpe perfe-

ꝣta. Hoc mali genus hodie a lue gallica frequens, & valde metuendum.

806. Quod ſi omnes hæ inflammatoriæ ſpecies (801. 802. 803. 804. 805.), vario concurſu, ſimul ægrum infeſtent, concluditur facile, eo ſæuiorem fore morbum, quo plures in vnum conſpirauerint: tumque ſimul eo plura, & ſæuiora ſymptomata euentura eſſe.

807. Nam impedito tum cruoris in iugulares externas, vel per has ipſas compreſſas, reditu, fit tumor faucium, labiorum, linguæ, vultus; linguæ exſertio, intorſio, inflammatio; oculorum rubedo, protuberans tumor horrendus; cerebri, ob eadem ſuffocatio; hinc viſus, auditus, taꝣtus, hebetes; delirium; hiatus oris; ſtertor; decubitus impoſſibilis præ ſuffocatione; rubor, tumor, dolor, pulſatio, ſæpe in collo, peꝣtore, ceruice, conſpicui; vnde venæ iugulares, frontales, raninæ varicoſæ tument.

808. Decurrit autem omnis angina conſuetum inflammationis generalis iter, eaſdemque facit, ac patitur mutationes in reſolutionem, pus, gangrænam, ſcirrhum.

809. Ergo ſi ſigna docuerint, anginam eſſe

esse (801. 802.), confestim examinandum, an pura hactenus inflammatio adsit (382. 383. 384.); tumque citissime per efficacissima remedia (395. ad 402.) tentanda resolutio est (386.). Itaque 1°. cita, magna, repetita missio sanguinis, eousque vt debilitas, pallor, refrigeratio, vasorum collapsus, doceant, vim superstitis non posse augere tumorem & rigiditatem vasculorum, exercenda erit. 2°. valida alui subductio per purgantia ore hausta, vel clysmatum instar iniecta, repetita. 3°. victu, potuque tenuissimo, & lenissimo opus, 4°. nitrosis, subacidisque medicamentis 5°. vapore humido, molli, tepido assidue hausto: fomentis externis; deriuantibus epispasticis, cucurbitis, sinapismis, collo, & pectori, appositis.

810. At species (803.), raro tam periculosa ac (801. 802.), eadem remedia (809.), sed leuiora, petit. Hic autem imprimis cataplasmata anodyna, laxantia, emollientia externa necessaria.

811. Dum denique angina (804. 805. 806.) adhuc inflammatoria, infestat; tum eadem remedia (809. 810.) requiruntur vnita, sed addendæ perpetuæ humectatio-

 nes

nes oris & faucium, per leniſſima attenuantia nitroſa, diluentia aquoſa calida, laxantia pinguia, quæ ore quieto contineri, leniter gargariſando applicari, fiſtula iniici poſſunt: requiritur continua opera, ne areſcant partes.

812. Si omnibus his non, ſero, vel fruſtra tentatis (809. 810. 811.), morbus ſit maxime recens & ſtrangulans a cauſa ſuperiori, quam erit locus ſectionis, cum ſymptomatibus peſſimis (807.), nec tamen adhuc gangrænoſis, ſtatim poſt acerbam prognoſin inſtituenda erit βρογχοτομή.

813. Quæ fiet, præparato corpore ægri, in aſpera arteria infra laryngis inferiora ad pollicis diſtantiam, diſciſſa cute, & integumentis; amotis muſculis; ſecto interſtitio inter annulos arteriæ aſperæ; impoſito canaliculo argenteo; dein ablata cauſa, quæ exegerat hanc operam, vulnus percurando; interim clyſmata nutrientia applicando, ſi deglutitio impoſſibilis.

IN ANGINA INFLAMMATORIA.

SECT. 809. N. 2.

Rec. *Diagryd.* gr. xviij.

F. cum

F. cum Aq. emulſio, cuius *vnc.* ſs. admiſce
Syrup. Sennæ vnc. iſs. F. Hauſtus.

Rec. *Fol. ſennæ* vnc. j.
Decoct. cum aq. *vnc.* viij. admiſce
Nitri vnc. j.
Syrup. ſennæ vnc. j. F. Clyſma.

SECT. 809. N. 5.

Rec. *Aceti Samb.*
Roſar.
Calendul. ana vnc. j.
Aq. ſtill. ſamb. vnc. vj. M.
Vapor calidus hauriatur infundibuli ope in fauces.

SECT. 810.

Rec. *Lentis paluſtr.* vnc. vj.
Fol. Nymphææ rec. vnc. v.
Papauer. hortenſ. vnc. viij.
Biſmaluæ vnc. vj.
Flor. Sambuc.
Melilot. ana vnc. iv.
Cum aq. decoct. ſub finem adde
Nid. hirundin. N. ij.
Semin. lini q. ſ.
Ol. Lilior. alb. vnc. iij. F. cataplaſma.
Decoctum eſto pro *fomento.*

SECT. 811.

Rec. *Decoct. a cataplaſm. præced.* vnc. xij.
Aceti ſamb. vnc. ij.
Syrup. althææ vnc. ij.
Nitri puri drach. ij. M.
Rec. *Ficuum pinguium* N. xxij.
Fol. Althææ vnc. ij.
Decoctis diu, *vnc.* xxx. expreſſis *vtatur.*

SECT. 813.

Clysmata nutrientia.

Rec. *Jus Carnium* ad vnc. x.
Sal. Nitri gr. x.
Sp. Salis gutt. vj. M.

Iniiciatur octaua quaque hora, postquam primo clysmate purgante elota aluus fuit.

ANGINA SVPPVRATORIA.

814. Verum si malum iam eo processerit, vt suppuratio loci affecti iam incipiens cognoscatur, per signa (387.), erit tentanda via abscessus per artem, & remedia generalia (402. ad 412.); maxime autem molli, assiduo gargarismate, largo cataplasmate laxante; pertusione loci, sensibus deprehensi, bronchotome (812. 813.).

815. Illa autem anginæ species, quæ prior descripta (801. 802.), raro eousque adolescere potest, sed vel prius resoluitur (809.), vel necat.

ANGINA GANGRÆNOSA.

816. Si tandem causæ anginæ (799.) augentur, & in parte nobili magis (801. 802.) hærent, vel & in externis (804. 805.),

805.), ſæpe in gangrænam abit lethalem; id vero nouimus 1°. ex ſignis huius generalibus (426. 427. 428. 429.) applicatis ad partes obſeſſas, quarumque functio læſa; 2°. ex ſignis propriis; ſi tumor, ruborque prius conſpicui ſubito, ſine bona cauſa, diſparuerint: ſi dolor ſimiliter ſic abiuerit; fauces ſubito æquales, læuesque fiunt; ſiccæ, glabræ, liuidæ fauces: tum nullam capit magnitudo nimis prouecti mali medelam.

817. In ſcirrhum circa tonſillas, vuulam, palatum, abit angina eorum locorum, ex cauſis deſcriptis (392.), vnde cognoſcitur facile, curatur difficulter: maxime vbi in cancrum iam abiit. Vid. (797.).

ANGINA CONVVLSIVA.

818. Si nerui motores organorum deglutitionis, vel reſpirationis, impediuntur ſuas exercere functiones in illa organa, oritur paralytica angina; talis a luxatione dentis vertebræ dicitur contingere, aut alterius vertebræ ceruicis ad interiora. Si conuulſionum cauſa quæcunque muſculos pharyngis, laryngisue occupauerit, oritur ſubita, ſuffocatiua angi-

na; talis in epilepticis, ſpaſmodicis, hyſtericis, hypochondriacis ſæpenumero fit, abit, redit: curatur inprimis his, quæ iis morbis curandis propria ſunt.

819. Ex hac hiſtoria data (783. ad 819.) intelligitur ratio obſeruationum Hippocraticarum.

Angina ſine vllo ſigno conſpicuo, ſolo ſtrangulatu orthopnoico ſe prodens, cum febre acuta, dolore magno capitis, vel crurum, ſine ſignis bonis, cito lethalis, primo ſcilicet, ſecundo, vel tertio die.

Angina ἐπιγενέσει orta ex aliis inflammatoriis morbis, aut ſi ſpecies (801. 802.) nata ex (803. 804. 805.), lethalis.

Angina ſpumam oris excitans; ſerum tenue exprimens; fœces alui ſine ſenſu dimittens; in febre valde acuta ſine vllo ſigno conſpicuo occupans; cum receſſu tumoris, ruboris, pulſationis in faucibus vel lingua tamen ſtrangulans; vbique lethalis, & præceps.

PERIPNEVMONIA VERA.

820. Si in vaſis pulmonalibus, inflammationi ſuſcipiendæ aptis, inflam-

flammatio vera concipiatur, morbus vocatur peripneumonia.

821. Illa vaſa autem ſunt arteriæ bronchiales, pulmonicæ, & harum laterales lymphaticæ.

822. Vnde etiam duplex concipi peripneumonia poteſt; quarum vna ad fines arteriæ pulmonalis, altera in bronchialibus hæret.

823. Et ſtatim liquet, priorem periculoſiſſimam; poſteriorem minus diſcriminis habere, ſed illam ex hac naſci poſſe; & cauſas multas communes habere.

824. Quæ cauſæ plurimæ reuocari queunt 1. ad generales omnium inflammationum per totum corpus (375. ad 380.). 2. ad eas, quæ inprimis pulmones afficiunt: vt ſunt, aër humiditate, ſiccitate, calore, frigore, grauitate, leuitate, exhalationibus cauſticis, vel adſtringentibus, aut coagulantibus conſtans, ſicque peccans; chylus ex craſſis, ſiccis, viſcoſis, cum acribus permiſtis, vel ſine iis; exercitia pulmonum violenta, curſu, lucta, nixu, cantu, clamore, equitatione forti in vento aduerſo; venena coagulantia, cauſtica, conſtringentia, venis ad cor tendentibus im-

immiſſa; vehementes animi perturbationes; angina cum oppreſſione pectoris, & orthopnœa, pleuritis valida, paraphrenitis ingens.

825. Si hæ cauſæ (824.) morbum produxerint, pro diuerſitate ſedis affectæ (822.) producet affectus varios; bronchialis enim omnia effecta inflammationis producens (382. ad 393.) ipſos fines arteriæ pulmonalis contiguos comprimendo, contagio efficiundo, inflammat.

826. Vbi autem fines ipſi arteriæ pulmonalis inflammati, ſtagnat cruor; extenditur vas; exprimitur tranſſudatione quaſi pars liquidiſſima; coaceruatur craſſior, inter cor dextrum, & fines pulmonalium arteriarum, omnis fere colligitur, circulum adhuc obire potens, ſanguis; hinc pulmo grauis, explicari impos, liueſcens; cor ſiniſtrum ſanguine orbatur; debilitas ſumma; pulſus exilis, mollis, omni modo inæqualis; reſpiratio parua, frequens, difficilis, erecta, tuſſiculoſa, calida; ſanguinis venoſi ante auriculam & cor dextrum ſtagnatio; rubor faciei, oculorum, oris, faucium, linguæ, labiorum inſo-

insolitus; tandem suffocans, inexplicabili cum anxietate & delirio, mors.

827. Si tale malum (826.) vtrumque pulmonem simul, & valide infecerit, erit cita, & insuperabilis mors; quum nullo remedio antiphlogistico iuuari natura queat: confer (386. & 395. ad 402.).

828. At si paruum in vno pulmone locum infestat, nec causas validas habet, aliqua, nec tamen certa, spes est curari bene posse.

829. Inde (824. ad 829.) signa diagnostica, & prognostica, vtcumque hauriri possunt; maxime si consideremus, exitus esse vt inflammationis (386. ad 393.); vnde etiam status accipit vario durationis tempore varios, ita vt abeat in sanitatem, alium morbum, mortem.

830. Sanatur 1°. resolutione benigna; si temperies laxa, humor blandus, viscositas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis, non magna. 2°. sputo cito, libero, copioso, flauo cum pauco sanguine misto, satis crasso, dolorem sedante, respirationem emendante, pulsum ampliorem & pleniorem reddente, in album blandum cito mutato; id fit, si sedes mali in-

inprimis eſt bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. 3°. alui fluxu bilioſo, leuante, & ſimilia fere, ac ſputa deſcripta, eiiciente. 4°. vrina copioſa, craſſa, hypoſtatica, leuante cum ſedimento primo rubro, ſenſim albeſcente, ante ſeptimum diem emiſſa. Atque tum reſpiratio adeſt facilis, febris mitis & boni moris, αἰδνψία, calor, humiditas, laxitas, mollities, æquales toto corpore.

831. Abit in alium morbum, pendentem ex natura inflammationis, vel ipſius pulmonis, prout ſua hinc propria actione deſtituitur.

832. Hinc primo in ſuppurationem, quæ fit, vbi materies inflammatoria (376. 377. 824.), ab ipſa natura reſolui non potens (830.), nec arte emendata, tamen blandior (387.), ſtagnans, calens, pulſa, vaſcula tenuia rumpit, in pus reſoluit, latera coercentia extendendo, vel rodendo abſceſſum vomicamue format intra quatuordecim dies.

833. Id futurum (832.) demonſtratur his obſeruationibus. 1°. ſi ſigna certa peripneumoniæ ſatis acris (825. 828.), nec tamen acerrimæ (826.), primo extiterint.

rint. 2°. ſi reſolutio, eiusque ſigna (830.), non ſatis cito, nempe ante quartum diem, apparuerint 3°. ſi ſymptomata (825. 826.) nec ſputo cocto, & criticis diebus, 4°, 5°, 7°, 9°, 11°, 14°, euacuato per ordinem, qui ſanationem doceat mutatione ſucceſſiua excreti; nec eductione cruoris; nec medicamentis, nec victu debito; ſuperata ſint. 4°. verum contra ſymptomata non peſſima pertinacia, cum continuo delirio, pulſu vndoſo, mollique permaneant.

834. Fieri autem iam re ipſa cognoſcimus per hæc: 1. ſi ſigna ſint (833.). 2. vbi leues, vagæ, ſæpe repetentes, ſine manifeſta cauſa horripilationes contingunt; dolor remiſit; dyſpnœa manet; genæ & labia rubent; ſitis adeſt; febricula vexat, inprimis veſpertina; pulſus debilis, molliſque.

835. At iam factum declarant: 1. ſigna prægreſſa (833. 834.). 2. tuſſis pertinax, ſicca, ad paſtum, motumue aucta; reſpiratio difficilis, parua, anheloſa, ſtrepens, poſt paſtum, & motum aucta; decubitus in vnum modo, id eſt in affectum, latus tolerabilis; febricula continua, periodica, a cibo, potu, motu, exacerbata cum rubore

bore genarum & labiorum; appetitus proſtratus; ſitis magna; ſudor nocturnus, maxime circa iugulum & frontem; vrina ſpumoſa; pallor; macies; debilitas ſumma.

836. Id apoſtema iam factum (835.) exitus habet varios: 1. ſuffocat tumore occupante totum pulmonem, vel comprimendo impediente ea, quæ adhuc in eo libera. 2. ſuffocat ſubita eruptione puris, vomica in aſperam arteriam ſe exonerante vno cum impetu. 3. ſoluitur ſputo purulento, liberante, conſumente. 4. ſoluitur lapſu puris in caua thoracis, inue mediaſtini dilatata vacua. 5. inde tabes, phthiſisque varia, empyema fere lethale.

837. Alter morbus a peripneumonia fit, ſi purulenta iam facta inflammatoria materies (832. 833. 834.) intra pulmonales venulas reſorbetur, cruori miſcetur, in loca quædam deponitur, vnde liberatur pulmo, oneratur pars alia; quæ ſi minus requiſita ad vitam, eſt μετάστασις bona; ſi vero in hepar, lienem, cerebrum, & ſimilia loca fluxerit, peſſima plerumque erit. Hinc fiunt abſceſſus peripneumonici ad aures, crura, hypochondria.

838. Tales abſceſſus futuros eſſe declarat: 1. obſeruatio ſignorum peripneumoniæ non peſſimæ (833. 834. 835.), cum febre non vehementi, nec maligna, tamen continua; cum dolore thoracis, anxietate, grauitate, dyſpnœa, non peſſimis; ſine ſignis reſolutionis (830.). 2. ſi cum his pulſus multum vacillans, omni modo, aſſidue. 3. dolores, rubores, calores, tenſiones, circa loca dicta (837.).

839. Illos vero futuros circa crura ſcimus, ſi 1°. ſigna futurorum abſceſſuum (138.) adſint. 2°. ſi ſimul cum iis ſigna ſint leuioris inflammationis ad hypochondria.

840. Sed futuros circa aures ſcimus, ſi 1. ſigna adſint (838.) 2. mollia ſimul hypochondria.

841. Ad hepar verti nouimus, ſi 1. ſigna ſint (838.) 2. dolor manens in hepate, cum vrina ſubictericea, colore ſubflauo cutis. Hinc ſæpe, vomica hepatis nata, peſſima mala.

842. Abſceſſus illi (839. 840.) ſi leuant pulmonem, ſi tollunt febrim, ſi purulenti, manantes, fiſtuloſi manent, ſi ſatis cito, ante nonum diem, contingunt, tum ſem-

 per

per ſalutares: verum, ſi ſputo iam purulento, nec magis flauo, ſine leuamine dicto, naſcuntur, mali: at; ſi iam nati euaneſcunt, crudo morbo, peripneumonia redeunte, omnia lethales ſunt.

843. Deſinit iterum morbus hic in tumorem calloſum, ſcirrhoſumue pulmonis; ſi materies, & conditiones (392.) concurrunt: inde tota vita difficilis, erecta, tuſſiculoſa reſpiratio, poſt paſtum motumque aucta, ſine ſignis latentis vomicæ deſcriptis (835.); inde adhæſio pulmonis ad pleuram.

844. Tandem, ſi bronchialis arteria, vel & pulmonalis vehementiſſima inflammatione (388.) corripitur a cauſa interna, vel externa (824.), breui naſcitur gangræna, & inde cito ſphacelus ob copiam, motumque cruoris, & ob motum aſſiduum viſceris tenuiſſimi. Id futurum docent: 1. ſigna violentiſſimæ peripneumoniæ (826.), nullo caſu, nec arte ſedata. 2. debilitas ſumma, cita, pulſu ſe inprimis manifeſtans. 3. frigus extremorum. At iam natam ſcimus, ſi hæc prægreſſa, ſputa ichoroſa, tenuia, cinericea, liuida, atra, fœtida. Inde autem cita mors.

845.

845. Has peripneumoniæ mutationes (830. 832. 836. 837. 843. 844.) docet obſeruatio hiſtoriæ morbi, cadauerumque inde defunctorum inciſio.

846. Vnde euidens eſt, illum morbum, quem vetuſtas hoc nomine deſcripſit, eſſe veram inflammationem pulmonum.

847. Eritque prognoſis clara, qua aſſeritur, morbum hunc ſemper valde periculoſum ob neceſſitatem ſummam functionis pulmonalis ad vitam, & ad ſanandam materiem inflammatoriam, ob ſanguinis perpetuo allati copiam, impetum, ob motum perpetuum viſceris, ob ſitum, qui applicationem remediorum renuit, teneritudinem ſummam vaſculorum facile deſtruendam, impoſſibilitatem reuulſionis adeo requiſitam in cura inflammationis.

848. Ex quibus (847.) liquet, quando, cur, & cum quibus ſymptomatibus in mortem abeat: ſc. ſi totus pulmo, vna cum corde inflammatur, cor in latus procidit, æger paraplegia reſoluitur, frigidus, & ſenſus expers eſt, tum ſecundo, vel tertio die moritur. Si vrina initio morbi

bona & cocta, post quartum tenuis. Si in vigore morbi erectus sedere cogitur. Si puris est per inferiora secessus: si sicca cum feruore strepente pleni pulmonis in gutture: si vehemens in corpore valde sicco, duro, calloso, exercitato: si mala est cum prærubro valde stillicidio sanguinis: si sicca est cum maculis rubris pectori adspersis: si coryza aut sternutatio multa præcedit, sequiturue: si ex ardente febre ortum duxit: si sputum biliosum cum pure post sextum diem statim inceperit: si sputum ab initio valde cruentum, flauum sincerum, album rotundum, spumosum valde, dolorem non sedans, si fuscum; cœnosum, amurcosum, nigrum, liuescens, inæquale, æruginosum: si neque febris, neque respirationis difficultas remisit, moritur die septimo, vel nono. Mors vero iis contingit dum pulsus deficit, omnia frigent, solum pectus, caput, collum æstuant, genæ rubent, liuentque.

849. Curatio huius mali varianda est pro diuerso statu morbi & symptomatum, adeo vt quod vno tempore prosit, in eodem tamen morbo alio tempore datum obsit.

850. Si ergo in peripneumonia omnia ſigna adſint deſcripta (830. N°. 1.) vtendum quiete corporis & animi; aëre tepido humido; balneo vaporis aquæ dulcis ad pulmones, nares, os, pedes, crura; victu tenui, potu leui; medicamentis aquoſis, nitroſis, farinoſis, mellitis.

851. Si vero ſtatus adeſt (830. N°. 2.), vtendum iiſdem (850.), & medicamentis emollientibus, depurantibus, excreationem promouentibus, leniter reficientibus, vaporibus: vitanda tum venæ ſectio, purgatio, ſudoris expulſio, aliaue omnia, dictam excretionem perturbantia.

852. Si (830. N°. 3.) adeſt, lenia clysmata emollientia, fomenta lenia abdomini imponenda, decocta emollientia, & leuiſſimo gradu laxantia, proſunt, ſimul reliquis peractis (850. 851.)

853. In ſtatu altero (830. N°. 4.) fiant eadem, ac (850. 851. 852.), ſed addantur balnea pedum, fomenta renum per clysmata emollientia interna, & externa linimenta, bibantur decocta leuiſſime abſtergendo diuretica.

854. Si inflammatio recens, magna, ſicca, in corpore robuſto, paulo ante ſano,

exercitato, deprehenditur per ſigna (825. 826.), ſtatim recurrendum, 1°. ad citam, largam, pro gradu mali moderandam aut repetendam miſſionem ſanguinis, vt moles craſſi minuatur, diluentibus ſpatium concedatur. 2°. ad balnea vaporis emollientis pulmonibus aſſiduo, reliquo corpori ſæpe applicanda. 3°. ad decocta diluentia, reſoluentia, emollientia, laxantia, antiphlogiſtica, nitroſa, anodyna, parua copia, continenter repetenda, calidiſſima ſorbenda. 4°. ad clyſmata blandiſſima antiphlogiſtica. 5°. ad victum tenuiſſimum ex ſuccis antiphlogiſticis.

855. Si inflammatio magna, cum febre, & reliquis ſymptomatibus validioribus durauit vltra triduum, & ſigna adſint inflammationis iam in ſuppurationem tendentis (833. 834. 835.), ſemper multum diſcriminis adeſt, quamuis diutius iam excurret morbus, & ſpatium dabit curationi: tum 1°. venæ ſectione nulla, vel, ſi aliquid vrget, parca vtendum. 2°. victu leni, ſed paululum incraſſante, & ex maturantibus confecto, vtendum. 3°. balneis pulmonicis, emollientibus, maturantibusque vtendum ad quintum ab inchoato

choato malo diem. 4°. die quinto, & sexto iisdem vtendum, additis sorbitionibus tussim mouentibus leniter, simulque replentibus, vt septimo forte die locus leuari queat pure cocto, vasis attenuatis, vita sustentata.

856. Si signa docent, factum esse in pulmone abscessum (835.) acceleranda eius disruptio in asperam arteriam, eaque facta, depuratio subita & tuta vlcerosi loci.

857. Disruptio tentatur si, post multa alimenta mollia, subpinguia, cum vino molli, pulmo, suppuratus (836.) & præparatus (855.) vapore calido, clamore, tussi, excreatoriis, concussione in naui, vel rheda, agitatur.

858. Simul ac dein signa edocuerint, apostema ruptum esse, vtendum victu lacteo, vegetabili lenissimo, nec facile putrescente, tum de die aperientibus, detersiuis, vesperi leuibus opiatis; vaporibus emollientibus; equitatione, vel vectione in rheda, aut naui.

859. Si autem signa (838.) docent, statum (837.) iam obtinere, nulla tamen hactenus certa prognosi quonam materies verget, tum leui, fluido, blande aromati-

co, paululum vinoſo vtendum victu; quietum ſit corpus; medicamenta vero ſint emollientia, & ex genere leuiſſimo aperientium, pulmoni proſpiciatur vſu emollientium: ſic vel determinabitur, vel vlterius diſſoluta excernetur mali materies.

860. Sed ſi cum ſignis (838.) ſimul illa adſunt (839. 840.), quibus determinatio ſignificatur, fiant modo dicta (859.), ſimulque locus præuiſus (839. 840.) ſuctu, laxatione, ſtimulo, aperientibus ita tractandus, vt minus reſiſtat, plus trahat.

861. Si (841.) obtinet, fiant eadem (859. 860.), ſed ſimul aperientia paulo fortiora, ſaponacea, hepatica addantur, tum clyſmata, & fomenta his conſtantia.

862. Malum vero, quod deſcriptum (843.) raro medelam capit, niſi forte emollientibus externis, internis, atque motu equitationis, vel vectionis in rheda cedat parum.

863. Quando in ipſam iam gangrænam abiit (844.), incurabilis eſt.

864. Si autem peripneumonia per ſputum iam expurgari cœpta, incipit ſuppreſſum id habere, ſtatim ſumma ope nitendum, vt iterum id prodeat. Tales

cauſæ

causæ impedientes sunt sæpe, magnum frigus subito admissum; ingens exsiccatio vndecunque nata; febris calida superueniens; medicamenta calefacientia; aluus liquida, nec critica; sudor ingens; animi affectus vehementior.

865. Tum statim ad vicinitatem partium a suppressa, & aggestu increscente materie, inflammatio noua exoritur; vnde ilico eadem symptomata, quæ a peripneumonia primaria (825. 826.); illa autem tum debilitato iam corpori accidentia, vt plurimum cito lethalia euadunt.

866. Illi autem vitio (864.) eiusque sequelis (865.) occurritur vapore assiduo calidi, humidi, emollientis naribus, ore attracti, pulmonibus recepti; toto aëre simili huic vapori per artem reddito; vsus etiam largus potuum similium, cum melle inprimis & aceto, multum prodest; medicamenta leniter resoluendo antipyretica, vt est stibium diaphoreticum cum nitro fixante; leniter opiata; sudoris euitatio; maxime tandem placida animi quiete.

IN PERIPNEVMONIA VERA.

SECT. 850.

Rec. *Aq. decoct. hordei* vnc. XL.
Nitri drach. ij.
Oxymell. vnc. iv. M.
Bibat. vnc. ij. *calidas, omni quadrante horæ.*

SECT. 851.

Rec. *Fol. Parietar.*
Agrimon.
Taraxac. ana m. j.
Semin. contuſ. papau. alb.
fœniculi. ana vnc. j.
Glycyrrhizæ vnc. iſs.

Cum aq. decoct. *vnc.* L. exhibe.

Vſus ac præcedentis.

SECT. 853.

Rec. *Rad. Gramin.*
Rusci.
Petroſelini,
Fœniculi, ana vnc. ij.
Imperator. drach. ij.
Semin. contuſ. Bardanæ,
Petroſelini, ana vnc. j.
Cum aq. decoct. *vnc.* XL. exhibe. *In eundem vſum.*

SECT. 855. N. 2.
Victus.

Olera.
Farinoſa.
Piſa.
Fructus horæi maturi.
} *Vid.* §. 35. N. 1.

SECT. 855. N. 3.

Sunt vapores §. 809. N. 5.

SECT.

SECT. 855. N. 4.

Rec. *Aceti ſcill.* drach. vj.
Oxymell. ſcillit. vnc. iij
Sal. polychreſt. drach. j.
Aq. decoct. hordei vnc. viij.
ſtillat. hyſſopi vnc. iv. M.
Bibat vnc. j. *omni hora dimidiata.*

Rec. *Potus Coffe* lib. ij.
Mellis vnc. ij.
Aceti Sambuc. vnc. ſs. M.
Sorbeat feruida, quantum iuuat.

SECT. 858.

Aperientia deterſiua ad vlcus apertum pulmonis.

FOLIA Adianthi vulgaris.
- - - albi ſ. Rutæ murariæ.
- - - nigri.

FOLIA Adianthi aurei.
Agrimoniæ.
Alchimillæ.
Beccabungæ.
Betonicæ.
Bellidis pratenſis.
Borraginis.
Botryos.
Bugulæ.
Ceterach.
Chamædryos.
Chamæpityos.
Cichorei.
Dentis Leonis.
Endiuiæ.
Eryſimi.

FOLIA Fœniculi.
Fumariæ.
Hederæ terreſtris.
Hepaticæ nobilis.
- - - terreſtris.
Hippoſelini.
Hyperici.
Hyſſopi.
Iſatidis.
Lactucæ.
Linguæ Ceruinæ.
Marrubii albi.
Morſus diaboli.
Nummulariæ.
Ononidis.
Primulæ veris.

FOLIA

FOLIA Prunellæ.
Pulmonariæ maculatæ.
Saponariæ.
Scabiosæ.
Scordii.
Sigilli Salomonis.
Sophiæ Chirurg.
Tussilaginis.
Valerianæ hortensis.
- - . syluestris.
Verbenæ.

FOLIA Veronicæ.
Vincæ peruincæ.
Virgæ aureæ.
GVMMI Ammoniacum.
Galbanum.
Opopanax.
Sarcocolla.
Mastiche.
Myrrha.
Olibanum.
Terebinthina.

Rec. *Fol. recent. Agrimon.*
Virgæ aureæ,
Betonicæ,
Valerian. hortens. ana m. j.
Marrubii alb. m. $\frac{1}{4}$
Rad. 5. *aperient.* ana vnc. j.
Flor. Centaur. min.
Agrimon.
Hyperici, ana m. j.
Cum aq. decoct. pint. iv. exhibe.
Bibat. vnc. ij. *omni bihorio diei.*

Aliud.

Rec. *Rad. Bardan.*
Chinæ,
Sarsaparill. ana vnc. iij.
Cum aq. decoct. spatio semihoræ, adde
Ligni Sassafr. vnc. iij.
Vbi iterum parum ebullierint, admisceto Decoct. lib. iij.
Syrup. 5. *rad. aperient.* vnc. ij. *Vsus vt prius.*

Rec. *Myrrh. lucid. elect.* drach. ij.
Cum *vitelli ou rec.* scrup. j.
In mortario vitreo diu contritis simul, admisce.

Thuris

Thuris elect. scrup. ij.
F. Pil. sing. *gr.* iij.
Capiat vnam vel alteram ante vsum decocti.

Rec. *Myrrh. elect.* drach. ij.
Spermat. ceti drach. j.
M. F. pulu. diuidend. in xij. dos. æquales.
Capiat vnam mane & vesperi cum decocto.

Rec. *Myrrhæ,*
Olibani, ana drach. j.
Mellis albi, vnc. ij.
M. S. A. *Sumat* drach. j. *omni hora.*

Lenia Opiata vespertina.

Rec. *Pilul. de Cynogloss.* scrup. j. F. Pil. N. vj.
Capiat vnam vel alteram vesperi ante somnum.

Rec. *Pilul. de Styrace.* simili dosi: *In eundem vsum.*

Rec. *Opii lamellatim tenuiter scissi, & lente exsiccati,* gr. j.
Corall rubr. gr. xij.
Olibani gr. vj. M. F. Pulu. tenuis:
Vesperi, vt prius, assumendus.

Rec. *Opii* gr. j. F. Pilul. 2. *Capiat vnam vesperi.*

Rec. *Opii* gr. j.
Syrup. Capill. Veneris drach. iv.
Aq. stillat. flor. papau. rhoead. vnc. j.
M. F. Haustus.

Vapores Emollientes.

Rec. *Fol. Maluæ,*
Bismaluæ,
Mercurial.
Parietar. ana m. ij.
Farin. semin lini vnc. ij. Cum aq. decoct.
Vaporem excipe cum aëre adducendo.

SECT.

SECT. 859.

Vid. *Decoctum secundum* §. 858.

Rec. *Chærophyll. recentis expressi succi,*
Lactis dulc. ana vnc. iv.
Syrup. Hyssop. vnc. j. M.

Bibat vnc. j. *omni biborio.*

SECT. 861.

Rec. *Lychnid. saponar. maj.* m. ij.
Endiu. recent. m. iv.
Fol. Cichor. syluestr. m. iij.

Cum aq. decoct. & expreff. pint. iij. exhibe.

Bibat omni biborio vnc. ij.

SECT. 866.

Vapor.

Vid. 858.

Rec. *Oxymell. simpl.* vnc. iij.
Syrup. 5. radic. aperient. vnc ij.
Decoct. hederæ terrestr. vnc. x.
Nitri puri drach. j. M.

Bibat vnc. j. *omni hora.*

Rec. *Laudani puri* gr. ij.
Flor. sulph.
Spermat. ceti,
Stibii diaphoretici non abluti, ana drach. j. M. F. Pulu. tenuis, diuid. in xij. partes æquales.

Capiat vnam omni triborio cum vncia vna, vel altera, misturæ præcedentis.

Rec. *Flor. sulph.* drach. ij.
Olibani scrup. j.
Spermat. ceti drach. ſs.
Stib. diaphor. non abluti, drach. j.

M.

M. F. P. diuid. in xjj. doſes.
Sumat vnam omni hora cum vnc. j. *Miſturæ prioris.*

Rec. *Olei amygdalar. dulc. recens preſſ.* vnc. jſs.
Syrup. violar.
Mell. virgin.
Vitell. oui recentis ana vnc ſs. M. accurate.
Lingat vnc. ſs. *omni hora, donec ſputa redeunt.*

PERIPNEVMONIA NOTHA.

867. Quæ peripneumonia hyeme a frigore, verno tempore a calore ſuperueniente multoties accidit, oriri ſolet ex pituita lenta in toto ſanguine nata, ex cauſis recenſitis olim (69. 72.), & ſenſim pulmones infarciente, donec in peſſimum hunc, & improuiſo ſæpe lethalem, morbum eat.

868. Vbi paululum adoleuit id malum, produxit iam in toto corpore effectus plurimos (72. 73. 74.), tumque præterea eos, qui peripneumoniæ lentæ proprii (825. 826.), vnde malum curatu difficillimum.

869. Nam miſſio ſanguinis, eouſque celebrata, vt in hoc morbo requiritur, (854.) nocet admodum ob debiliora viſcera, nimisque aliena humida lenta; hinc primo iuuare viſa, mox mala auget.

870.

870. Attenuantia autem adeo hic famigerata, dum impetum in vasa pulmonalia augent, densitatem, impactumque obstruentis sæpe augent, simulque morbum cito reddunt lethalem.

871. Morbus ille senibus, pituitosis, frigidis, catarrhosis, grauedine laborantibus frequens, sequi solet omnes causas, quæ stagnantia cito mouendo in pulmones agunt, vt cursus, declamatio, cantus, ebrietas inprimis a valide calefacientibus, comessatio, calor foci, balnei, solis, maxime si æstum hinc natum subito frigus ingens exceperit.

872. Primo fallaci lenitate opprimit nec opinantes: quippe leui fatigatione, debilitate, prostrato omni fere animi motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeo leues motus excitat, vt vix caloris, febrisue indicia moneant periculi: mox vagæ horripilationes, leuiusculi febris insultus adsunt; vnde subito crescente anhelitu & debilitate mors; cuius in vrina & pulsu vix vllum adfuit præsagium.

873. Curatur hac methodo cautissima: 1. mittatur sanguis ex largo vulnere. 2. mox

2. mox eluatur aluus clyſmate, quod repetatur quotidie, donec ſigna docuerint leuari pulmonem. 3. vtatur victu tenuiſſimo iuris carnium, inprimis cum leui acido, potu tenui ex aqua & melle. 4. vapores, ſuffitusque deſcripti (866.), decocta diluentia, abſtergentia, leniſſime aperientia aſſiduo potanda, adhibeantur; ſimulque balnea crurum, pedumque, & larga veſicantia.

874. Ex his omnibus (820. ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, fœminisque rarior? vt & iis, qui laxæ ſunt ſtructuræ quoad ſolidorum fabricam cur vix accidat? Cur in his facile, & fere ſponte, ſanetur? contra in robuſtis exercitatisque corporibus? ex iiſdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio prægreſſo, antequam ex eo moriatur æger: adeoque proximam mortis cauſam, & vltimum ferme omnium lethalium morborum effectum, eſſe peripneumoniam.

* *

PERIPNEVMONIA NOTHA.

SECT. 873. N. 2.

Clyſma hic eſto hocce.

Rec. *Mell.* vnc. iij.
Nitri drach. j.
Vitell. ouor. N. 1.
Aq. decoct. hordei vnc. viij. F. S. A. clyſma.

SECT. 873. N. 4.

Rec. *Rad. Fœnicul.* vnc. ij.
Gramin. vnc. iv.
Fol. Parietar.
Agrimon. ana m. iſs.
Sem. contuſ. papauer. alb. vnc. j.
Glycyrrhizæ vnc. iſs.
Cum aqua decoct. ſpatio ¼ horæ, pint. ijſs. exhibe.
Capiat vnc. ij. *omni biborio.*

PLEVRITIS.

875. Pleuritis dicitur adeſſe, quando æger laborat acuta, continua febre (564. 567.), cum pulſu duro; dolore acuto, punctorio, inflammatorio (382. N°. 3.), in inſpiratu valide aucto, in exſpiratu vel animæ retentione leniori, mitiori pariter, vbi reſpiratio, immoto thorace, maxime ope abdominis fit: tuſſi fere perpetua, dolorem magnum inferente, hinc ſuffocata.

876. Quoties vna cum his ſymptomatibus ſputa ex pulmone ſymptomatica prodeunt; dicitur *humida*; quando hæc abſunt, *ſicca* vocatur.

877.

877. Nulla eſt pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur: tota ergo pleura, totumque mediaſtinum, hinc anterior, poſterior, dextra, ſiniſtra, ſuperior, inferior, exterior, profundior pars æque obſidetur hoc malo: ſed inprimis latera.

878. Vbi autem ipſa membrana coſtas interne ſuccingens doloris ſedes, aut pars illa muſculorum intercoſtalium internorum, *vera;* ſi autem altius intercoſtales muſculi, externi inprimis, vel & his ſuperiora laborant, *ſpuria* appellatur.

879. Adultos, ſanguineos, lautius potos, paſtoſue, exercitatos valde, acidum raro eructantes, in morbos inflammatorios vergentes; verno tempore, maxime ſubito æſtuante poſt acre gelu cœlo; aut hyberno in acerrime frigido vento; infeſtat primario: tumque vocatur *idiopathica.*

880. At ex materie prægreſſi inflammatorii morbi mota, & in loca deſcripta (877. 878.) delata, exorta *ſymptomatica* dicetur.

881. Pro cauſa antecedente habet: 1. omne id, quod inflammationi generan-

dæ cuicunque aptum (375. ad 380.). 2. id, quod hanc cauſam generalem determinat in pleuram præcipue; quo pertinent maxime, natura ægri, intercoſtales arteriolas anguſtiores, magisque duras, habentis; morbus præcedens, qui reliquit diſpoſitionem eadem proferentem, vt eſt ſcirrhus pleuræ, callus, pulmo adnatus &c.; natura epidemici morbi prædominantis; aër frigidus, per anguſtas rimas violente actus in nudatum corpus, ex labore vel igne prius valde æſtuans; potus gelidus ſubito, magno hauſtu ingeſtus in corpore ſimili; aër hyemali tempore borealis gelidiſſimus. 3. μετάπτωσις materiæ inflammatoriæ, ichoroſæ, ſuppuratoriæ, prius in toto, vel in aliqua parte, prædominantis, & dein quacunque cauſa huc depoſitæ, vt in morbillis, variolis, tumoribus vlceroſis, vlceribus magnis, latis, ſubito euaneſcentibus, abſorpta venis materie.

882. Hiſtoria hæc (875. ad 882.), decurſus mox exponendus (883. ad 907.), diſſectio cadauerum pleuriticorum clare docent, eam eſſe inflammationem ſanguineam (371.) in arteriolis locorum deſcriptorum (877. 878.), ortam plerumque ex febre acuta præcedente.

883.

883. Inde (881. 882.) perſpicue deducitur mali hiſtoria: incipit cum appetitu ciborum ſæpe magno; frigore; horrore; debilitate; laſſitudine; febre; procedit cum calore, ſenſim in æſtum excreſcente; ſiti; proſtrato appetitu omni; dolore ab miti in acerbiſſimum tendente; reſpiratione valde læſa: viget cum febre violenta, ſed minus manifeſta ob reſpirationem coactam, & præ ſenſu doloris ſummi ſuffocatam; vnde ſæpe turpiter fallitur medicus: inde deſinit in varios euentus, pendentes ex pluribus cauſis, ſed inprimis a diuerſitate mutationum inflammationis (386. ad 393. 492. ad 500.), natura loci vbi malum eſt (877. 878.), & conſideratione harum circumſtantiarum: prout partes plures (877. 878.) affectæ ſimul; prout impetus circulantis liquidi violentior (92. ad 102.); aut maior malignitas ipſius morbi principis (564. 567.), eo ſymptomata cuncta peiora; inprimis reſpirationis & pulſus vitia magis a naturalibus recedentia, vt & excretorum.

884. Exit in ſanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In ſanationem ope naturæ, vel

 artis

artis in initio, dum ſimplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturæ, vel reſolutione benigna, vel coctione & excretione mali.

887. Reſolutione, ſi contingunt ſimul cauſæ (386. 401.); tumque benignitas ſymptomatum nihil agendum docet, niſi vt leui victu, blandiſſimis aperientibus, molliſſimo fotu, malum leuetur.

888. Coctione & excretione cauſæ ſanatur, inprimis obſeruatis hiſce. 1°. quoties hæmorrhoides debita copia liquidum aptum oportuno tempore fundunt; 2°. quoties vrina copioſa, craſſa, hypoſtatica, ſtranguirioſa, ſubrubra cum albo ſedimento fluxit cum leuamine malorum ante quartum diem, qualis & ſiccam ſanauit; 3°. ſi aluus materiem flauam bilioſam ante quartum diem copioſam cum leuamine eiecerit: 4°. ſi abſceſſus ichoroſi, purulenti, fiſtuloſi, diu manantes, ante ſextum diem incepti, poſt aures, vel ad crura, prodierunt (iuxta 837. ad 843.); 5°. dolor lateris ſi tranſit ad humerum, manum, dorſum, cum ſtupore, dolore, grauitate illarum partium, 6°. ſi ſputum ex

ex parte liberale, leuans, ſine coryza, copioſum, mox puriforme, album ſtatim, vel ante diem quartum, continuatum, vel a ſuppreſſione ſtatim redeuns, inde enim nono vel vndecimo die ſalus.

889. Vbi ſigna accurate obſeruata docent, ſtatum pleuritidis (875.) adeſſe modo deſcriptum (888.), tum medico nihil mutandum, ſed omnia continuanda incumbunt. Ergo neque venæ ſectio, neque euacuatio, vel mutatio alia inſtituenda. 1°. victu molli, tenui; animi, corporisque quiete; aëre temperato calido, & humido; ſomno ſpontaneo, vel lenibus conciliato; medicamentis mollibus, tenuibus, leuiſſime aperientibus; vtendum. 2°. deinde euacuationi cuilibet ſingulari proficienti prouidendum: ergo in ſtatu (888. N°. 1.) anus fouendus molli, laxante, aperiente fotu; aut, ſi minus ſic proceſſerit, hirudinum applicatarum ſuctu. Si (888. N. 2°.) obſeruatur; ſtatim fomenta ſimilia renibus, perinæo, hypogaſtrio apponenda; lenia diuretica aperientia danda; aër paulo minus calidus curandus; ſudor, & aliæ euacuationes, vitandæ; blanda clyſmata diuretica proſunt.

In caſu vero (888. N°. 3.), ſimilia fomenta emollientia toti obuoluenda abdomini; clyſmata laxantia iniicienda aluo; victus laxans inſtituendus: vbi denuo quartus ſtatus (888. N°. 4.) adeſt præuiſus (838.), & ſimul locus (839. 840. 841.) innotuit, tum vtendum memoratis (859. 860. 861.), & apertura facta ſuppuratoriis locum aliquamdiu apertum tenentibus: deinde in caſu (888. N°. 5.), præter communia, partes, in quas dolor migrat, fouendæ mollibus, calidisque, fricandæ leuiter, ſtimulandæ emplaſtris parumper attrahentibus. Denique in vltimo dato (888. N°. 6.) tota res eadem ac in peripneumonia bona, adeoque omnia huc repetenda ex (850. 851.), & agenda.

890. Arte autem, ſine alio morbo, ſanatur pleuritis hac inprimis methodo: ſi pleuritis (875.) recens ante tertium diem finitum, magna ex ſymptomatibus validis (875. 883.), ſicca (876.), in robuſto, exercitato, ſicco corpore, ſine ſpe, vel præſentia (887. 888.); tum 1°. cita, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vaſe, per magnum vulnus, miſſio ſanguinis inſtituenda, corpore quieſcente, ſupino,

&

& respiratione, dum fluit, tussi, suspiriisque accelerata, loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfricto; debet continuari in remissionem satis notabilem doloris, vel ad prima signa deliquii animi; debet repeti ex consideratione redeuntium denuo symptomatum, ad quæ tollenda prima instituta fuit; crusta (384.) absens finem definit. 2°. statim adhibenda fomenta, balnea, tepefactoria, linimenta, emplastra, quæ laxando, resoluendo, mitificando, auertendo, prodesse queant. vid. (395. N°. 6. 398. N°. 3.) 3°. tum ea medicamenta danda, quæ diluant, resoluant, laxent, mitigent, refrigerent, dolorem leniant, aut sopiant: quæ calida, humida, magna copia, sorpta, & ad locum affectum determinata, iuuant, & pro mutatis phænomenis varia assumenda sunt, semper curando, vt eligantur illa, quæ putredini aduersissima. 4°. victu tenui, molli, refrigerante, antiphlogistico est opus. 5°. denique omne exsiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; vt calor aëris, solis, foci, lecti, victus, medelæ.

891. Quæ ipsa (890.) quamdiu continuanda,

nuanda, vel repetenda ſint, docet morbi pertinacia, remiſſio, atque in ſanationem (888.) mutatio.

892. Abit in alios morbos dum 1. ſuppuratur locus inflammatus, quod futurum ſcimus α. ex ſignis generalibus (387. 402.) ϐ. ex pertinacia doloris, tuſſis, febris, vltra quartum diem. γ. abſentia ſignorum reſolutionis (887.), & ſanationis (888.) δ. neglectu medelæ requiſitæ (890.).

893. Ipſum vero apoſtema iam fieri, ſcitur ex ſignis communibus (405.), maxime hic ex horrore ſæpe recurrente ſine cauſa, & ſignis datis (834. 835.) in peripneumonia, & tempore morbi: inde & factum cognoſcitur, & quandoque ſputo per pulmonem euacuatur.

894. Abſceſſus vero ille pure proprio rumpitur, vnde pus ſtillat in caua pectoris, vlcus nouo pure facto & accumulato totum cauum replet, totum corpus conſumit; id factum noſcitur ex prægreſſis ſignis (892. 893.) duratione mali vſque in decimum quartum diem; ſymptomatum ſubita remiſſione, & repentino reditu: inde Phthiſis.

895.

895. Vbi ergo per ſigna (892. 893.) nouimus inflammatum abſcedere, locus ante dolens notus per cauſtica erodendus, vſque circiter ad pleuram incidendus, ſuppuratoriis apertus ſeruandus, vt materies extrorſum verſa vi pulmonum a pleura caueat, ne fiat empyema: dein emolliendus, donec mundatio facta ſit.

896. At vero ſi conſtat per ſigna (302. 894.) iam rupto apoſtemate pus formaſſe empyema, ilico thorax aperiendus (303. N°. 5.), pus educendum (303.), vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, ſcirrhoſo, calloſoue facto loco affecto, tum etiam pulmone pleuræ iam adnato; quæ vbi facta, oritur aſthma, dyſpnœa, tuſſicula ſicca, inprimis a paſtu vel motu corporis; ex quibus cognoſcitur, ſi præſentia ſunt ſine ſignis abſceſſus (893.), vel empyematis (896.) & inprimis ſi diu, ſine magno mali incremento durant.

898. Cognitum hoc malum (897.) vel nullo remedio medicabile; vel tolletur vita duriore, labore, aëre libero, ruſticatione, equitatione forti, multumque repetita.

899. In gangrænam quoque talis inflammatio tranſit primo lateris, mox, vicinia loci, pulmonis (844.).

900. Quod malum (899.) vel ex vehementia pleuritidis, vel ex acri, aut putri materia concomitante ſimul oritur.

901. Id vero futurum eſſe, & iam inchoari præſagitur ex variis: ſi ſputa purulenta ſubbilioſa, rotunda, purulenta ſubſanguinea, nigra fuliginoſa, cœnoſa, fœtida, ſtrepitus in pectore multus cum vultu moeſto, oculis rubro flauis, puluerulentis, caliginoſis, ſi ſputa initio varia; tum ſæpe tertio vel quinto die moriuntur. Si ſtertor, ſputum nullum, vel difficile, pulſus languidus, vrina flammea: ſi alui fluor liquidus, fœtidus, putridus, ſymptomaticus: ſi ſuperuenit magna peripneumonia: ſi nouus inſultus priori ſuccedit: ſi ſanguis floridiſſimus effluit ex vena ſecta ſine cruſta inflammatoria (384.), licet ex largo vulnere, pleno ſaltu, puro vaſe exceptus ſit: ſi ſputum ſupprimitur dyſpnœa manente, vel aucta cum dolore, grauitate pectoris, pulſu duro, paruo, celeri, calore magno; hæc enim quinto die exacerbata ſeptimo mortem inferunt: ſi

vrina

vrina prærubra, obſcura, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta, intra quatuordecim dies occidit: ſi hypoſtaſis nigra vel furfuracea, citior mors: ſi initio mitis, quinto vel ſexto die exacerbata, ſeptimo & duodecimo periclitantur, raroque ſanantur, niſi poſt quatuordecim dies: ſi dorſum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore ſummo, alui fluxu viridi, & fœtidiſſimo.

(901.) Si ſicca ob defectum virium, ob dolorem ſummum, ob ineptitudinem materiæ ad expulſionem, ob vaſa nimis contracta & criſpata, ob nimium vſum calidorum, dolore ſimul vergente ad ſuperiora: ſi lingua ſtatim ſicca, ſordibus obſita, liuida, nigra, cum bulla nigra: ſi horum ſignorum ſingula, vel plura ſimul, eueniunt, plerumque morbus ex ſe lethalis, non facile ſanandus, ſed vt plurimum gangræna loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem hæc ſigna (901.) iam imminere id malum (899.) deſignant, ſtatim vno impetu ſumma remedia tentanda ſunt, nec vitæ auxilio, nec leuiori fidendum medelæ, modo aliquæ vires ſuperſint.

903. Ergo hoc casu (902.) statim crustæ ferro ignito in loco affecto profunde inurantur, dein fortibus emundantibus obducantur, & penetrantissimis fomentis calescant assidue; tum fortia diluentia, aperientia, antiseptica, sudorifera, larga copia hauriantur. His enim, si vllis, lenietur mali sæuities.

904. Sed si causa inflammatoria vehementissima summa crearit symptomata pleuritica, nec auxilio naturæ (887.888.), nec remedio vlli antipleuritico (890. 903.) cedentia, & hæc dein subito, sine causa tolluntur, quatenus ab inflammatione pendebant, manente pulsu paruo, celeri, intermittente, respiratione celeri, paruaque, sudore frigido, constat gangrænam iam occupasse loca inflammata. Hinc delirium breui, statimque mors, maxime si simul liuidus thoracis color: quod idem fit, si ille, qui sputum subbiliosum excreat, dolore leuatur sine ratione, tunc enim pariter lethalis insania, mortis ex gangræna nuncia, adest.

905. In mortem exit ipsa pleuritis tunc, quando tam vehementes causæ eius, vt dolor productus omnem motum thoracis

racis ſupprimens breui creet, impedito ſanguinis traiectu, peripneumoniam lethalem (848.) quam breuiſſime.

906. Hinc liquet, cur omni ſæuiori pleuritidi peripneumonia ſuperaccidat? cur ſenibus, puerperis, grauidis, plerumque lethalis? cur thoracis per faſciam adſtrictio adeo dolorem leuet, vt morbum tolerabilem reddat?

IN PLEVRITIDE

SECT. 887.

Vid. *Decoct.* §. 873. N. 4. §. 861. 859.

SECT. 890. N. 2.

Fomentum.

Rec. *Fol. Maluæ,*
Biſmaluæ.
Parietar. ana m. ij.
Papauer. hortenſ.
Hyoſcyami, ana m. j.
Flor. Sambuci,
Chamæmel.
Melilot. ana vnc. iij.
Cum *lacte dulci* decoct. eſt Fomentum.
Hinc balnea & tepefactoria intelliguntur.

Linimenta adinungenda latera.

Rec. *Sacchari Saturni* drach. iv.

Aceti

Aceti drach. vj.
Ol. Rosac. infus. vnc. j. M. F. Nutritum.

Rec. *Vnguenti popul.* vnc. ij.

Rec. *Emplastr. diapomphol.* q. s. Extende ad alutam.

SECT. 890. N. 3.

Rec. *Fol. Tussilagin.*
Maluae, ana m. ij.
Flor. Papauer. errat.
Althaeae, ana m. ss.
Rad. Petroselin.
Sarsaparill. ana vnc. iij.
Sem. Lini contus. drach. iv.
Lactucae,
Card. Mariae, ana vnc. j.
Cum aq. decoct pintas iij. exhibe.
Bibat vnc. ij. *omni hora.*

Rec. *Sem. 4. frigid. mai.*
min. ana drach. iij.
Papauer. alb. vnc. ij.
Cum *Aq. decoct. hordei* F. S. A. emulsio, cuius *vnc.* xiv. admisce
Nitri puri drach. jss.
Syrup. capill. Veneris vnc. j.
Bibat vnc. j. *omni hora, vel & omni* $\frac{1}{4}$ *horae.*

Rec. *Aq. stillatit. flor. Rhoeados,*
Sambuc. ana vnc. viij.
Borraginis vnc. v.
Lapid. Cancror. drach. ij.
Prunellae drach. j.
Syrup. flor. Rhoead.
Papau. alb. ana vnc. j. M.
Bibat vncias ij. *omni semihora.*

SECT.

SECT. 903.

Rec. *Fol. Scordii,*
Alliariæ,
Marrub. alb. ana vnc. ij.
Cum aq. decoct. pint. ij. admiſce
Oxymell. ſcillit. vnc. viij.
Nitri drach. iij.
Aceti theriacal. vnc. j.
Bibat vnc. ij. *omni* $\frac{1}{8}$ *horæ calidiſſimas.*

PARAPHRENITIS.

907. Si morbus pleuritidi ſimilis occupat eam membranæ pleuræ partem, quæ diaphragma ambit, vel & ipſum ſeptum medium, oritur morbus dirus, quem paraphrenitidem appellant.

908. Qui longe frequentior, quam vulgo quidem cenſetur, licet præſens ſæpe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoſcitur ex febre acutiſſima, continua; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas neruoſas; qui dolor immaniter augetur in inſpiratione, tuſſi, ſternutatione, repletione ſtomachi, nauſea, vomitu, compreſſu abdominis in aluo, vel vrina reddendis; reſpiratione hinc ſublimi, parua, celeri, ſuffocatiua,

quiescente abdomine, solo thorace peracta; delirio perpetuo; hypochondriorum introsursum reuulsione; risu sardonio; conuulsione; furore; gangræna.

910. Exitus idem, vt in pleuritide (884. 892. 896. 897. 899.), sed ob motum partis magnum & assiduum, ob necessitatem ad vitam, ob neruosas membranas tensas, omnia velociora, funestiora; & ascites hinc purulentus.

911. Curatio hinc easdem distinctiones & cautelas requirit, tum eadem ferme remedia, exceptis iis, quæ loci situs respuit. Clysmata mollia ob viciniam loci sæpe iuuant.

912. Vbi vero suppurato diaphragmate prius inflammato, abscessus in caua abdominis ruptus suum pus euomit, fit collectio eius in abdomine, aggestio, putrefactio, tumor, viscerum exesio, tabes miserrima, mors.

913. Estque totum hoc malum insuperabile, licet cognitum.

HEPATITIS, ET ICTERVS MVLTIPLEX.

914. Vt viscera & partes, de quibus hactenus, ita hepar quoque inflam-

flammationis capax; licet raro de eo cogitetur, & forte etiam non ita frequens ſit ob arteriæ hepaticæ paruitatem, & minorem impetum ſanguinis venæ portarum.

915. Locum ergo habet in finibus vltimis vtriuſque huius vaſis (914.), hepati adferentis cruorem effectu arterioſo; hinc, vt pulmonis, duplex eſt ſede, origine: ita tamen, vt vnam natam altera facile ſequatur.

916. Antecedunt vtramque (915.) cauſæ ſimiles, nempe generales inflammationis cuiuscunque (375. ad 380.) determinatæ inprimis ad hæc loca; tum nonnullæ huic maxime loco propriæ, quæ multæ quidem huc referendæ: obeſitas omenti ingens; atrabilaria cruoris, biliſue temperies; acrimonia ſtagnantis alicubi materiæ purulentæ, ichoroſæ, ſcorbuticæ; ſi his accedit calor, febris, motus, victus, medicamentum, venenum, quod eliquat, mouet, in hepar promouet; bilis pinguis, acris, exuſta, per ſuas cauſas agitata; lapis, gypſus, ſcirrhus, callus, ſteatoma, apoſtema, cancer, vermis, aliquem locum iecoris, veſiculæ fellis, meatus bilarii occupans, premens, comprimens, ſi

 ac-

accesserit tum similis causa excitans, vt mox enumerata; subita fortis frigoris per aërem, potum, natationem, calefacto fortiter prius iecori applicatio; sitis diuturna in magno motu, æstu, sudore; febris ardens cum inedia & defectu potus; summæ animi perturbationes; maximi motus per vomitoria excitati; mala hypochondriaca inueterata.

917. Ex his tam multiplicibus caussis (916.) orta inflammatio varios habet effectus pro varietate dispositionis præcedentis in iecore, pro varietate materiæ motæ & inflammantis; tandemque pro varietate causæ pellentis.

918. Dum vero indolem communem inflammationis sequitur, vascula obstruit; fluida sistit; tumorem eleuat; vicina comprimit; eadem ac in suo loco producit; hinc sensim increscit, totum fere occupat, ventriculum impedit, & ab eo repleto dolet, sic & diaphragma; omnem cruorem arteriæ cœliacæ, & binarum mesentericarum impedit, ad hepar sistit; adeoque omnem venosum, arteriosum, lymphaticum fluorem in visceribus primis abdominalibus integre impedit; bilis

lis generationem, ſecretionem, excretionem, circulationem, actionem inuertit; icterum producit, eiusque effectus, putrefactionem omnium liquorum & viſcerum abdominalium producit; vnde infinita mala.

919. Habetque pariter exitum in ſanitatem, alios morbos, mortem.

920. In ſanitatem tranſit beneficio naturæ, vel artis.

921. Per naturam autem benigna reſolutione, aut coctione & excretione materiæ morboſæ.

922. Reſolutione, ſi materies recens, lenis, & reliquæ conditiones adſunt (386.): tum ars diluendo, ſoluendo, leniter mouendo, per epithemata, potus, clyſmata, negotium promouet.

923. Coctione, & excretione, dum in morbo hoc per ſua ſigna (916. 917. 918.) cognito 1. aluus fluit biliosis cum pauco cruore ante diem quartum; 2. vrinaue excernitur multa, acris, craſſa, rubra cum ſedimento ſubalbo, diu continuata, ante diem quartum; 3. ſuperueniente dolore mitiori lienis ante ſigna ſuppurationis; 4. hæmorrhagia larga ex nare dextra; 5. ſudoribus,

ribus, materie, loco, tempore, continuatione, effectisque, bonis.

924. Vbi primum apparet (923. N°. 1.), statim epithematibus, clysmatibus, fomentis, potibus, victu, medicamentis, ea sunt subministranda, quæ valent diluere, resoluere, mouere, abstergere, leniter expellere, putredini biliosæ inprimis obesse.

925. Si alter casus adest (923. N°. 2.) vtendum dictis (889. ad curam 888. N°. 2.), inque iis addenda parum detersiua.

926. In tertio casu (923. N°. 3.) eadem (924. 925.) peragenda; sed lieni simul, & toti viæ ab eo in hepar, fomenta similia danda.

927. In quarto (923. N°. 4.) nares interne & externe emollientibus, tepidis fouendæ, donec ad leuamen symptomatum fluxerit sanguis; tum vero, si nimius fluor, compescendus lente per stiptica & diætam; ne nimis cito.

928. In quinto denique (923. N°. 5.) requiritur vsus decoctorum diluentium, abstergentiumque largus.

929. Inprimis in his (924. ad 929.) cautio sit, ne aliquid materiæ morbi in loco

loco restet, difficulter postea superandæ: & inde prima, atque benigna icteri species curatur.

930. Si recens, vehemens, sine signis & spe (922. 923.), erit tractanda eisdem cautelis, remediis, methodo, ac pleuritis (890.), paraphrenitis (911.), & similes morbi: nisi quod ea, quæ leniter vi antiphlogistica aluum emolliendo subducunt pota, & per clysma iniecta, inprimis hic prosint.

931. Signa autem perfectæ sanationis, color non amplius ictericeus in oculis, facie, vrina, fœce alui, cum absentia symptomatum (918.).

932. Vnde noscitur origo, natura, effectus, curatio secundæ speciei icteri grauioris.

933. Si autem in hepate inflammato (914. 915.), remedia (922. ad 931.) non, sero, frustra applicata; causa maior; tum orietur suppuratio (387. 402.) iecoris, similis vt alibi, nisi quod ob copiam multi hic liquidi cruenti & biliosi stagnantis raro bonum pus, nisi in paruis & exterioribus, plerumque vero funesta putredo.

934. Cognoscitur id futurum 1. ex

ſignis prægreſſæ inflammationis in loco, dolore inflammatorio, ictero flauo in oculis, cute, vrina, fœce alui, apparente, febre acuta. 2. ex abſentia reſolutionis (922.), cocti excretionis (932.), aut ſanationis (924. ad 933.) 3. ex mutatione ſymptomatum, remiſſa acutie doloris, ſequente pulſatione, manente ictero, horroribus vagis. 4. ex duratione inflammationis non peſſimæ vltra triduum.

935. Factum nouimus: 1°. ex ſignis (934.) prægreſſis. 2°. tumore loci. 3°. mutatione ſymptomatum, loco doloris iam præſente grauitate partis manente ictero. 4°. ex debilitate magna, febricula hectica, ſiti ingente.

936. Tale apoſtema vel 1°. totum depaſcitur iecur; 2°. vel rumpitur in caua abdominis effuſo pure ſanioſo; vel 3°. per vaſa biliosa in inteſtina; vel 4°. per venam cauam in cruorem; vel 5°. elato tumore accreſcit peritonæo, atque ibi abſceſſum externum hepatis format, ibi apparentem.

937. Vbi hepar conſumitur, tum tabe lenta icterica, cum febricula aſſidua, ſiti intolerabili, debilitate ſumma, anxietate in-

inexplicabili, vrina fere nigra, tympanitide, fluore alui ſanioſo, fœtidiſſimo, diu luctatus moritur.

938. Qui caſus (937.), eouſque prouectus, nullam medelam, vix palliationem capit; hæc noua icteri idea.

939. Si vlcera facta hepatis, & iam rupta effuderint ſuam materiem in caua abdominis, collecto ibi puri aſſiduo nouum addunt; omne corporis humidum & pabulum in nouum pus conuertunt, cuncta viſcera putrefaciunt, hinc aſciten, mentiendo tympanitidem, creant, vnde poſt lentam, terribilemque tabem, & eius ſymptomata, mors: ſimilis fere priori (938.) hæc icteri ſpecies, nulla arte ſanabilis.

940. Quoties vero ſuppurata materies & ichor, exeſis finibus meatuum bilioſorum, in horum amplitudinem, indeque in inteſtina fluxerint, pro varietate affectatæ viæ, vomitus fœtidos, putrefactos, purulentos, ichoroſos, albi, cinericei, fuſci, flaui, nigri coloris, vel ſimiles alui euacuationes producunt, cum ſumma virium iactura, titulo fluxus colliquatiui, breui lethales. Nouus hic iterum icteri exitus, maxime metuendus.

941. Si vero in venæ cauæ exesos fines, hinc in ipsam, denique in massam sanguinis eadem liquida (940.) se effuderint, miscuerintque, teterrima oriuntur, & breui exitialia, symptomata; animi deliquia enormia, frequentia; debilitates summæ; pulsus omni modo malus; perturbatio omnium functionum simul; mors improuisa. Nouus iterum icterus.

942. Quo quidem casu (941.) nulla valida medela habetur, largus autem vsus eorum, quæ vires focillant, putredini resistunt, humida restituunt, aliquid proficit.

943. At si vltima obtinet mali species (936. N°. 5.), tum deprehensus tumor, lino, ferro ignito, causticis, lanceola aperitur; vulnus leniter erodentibus & suppurantibus tam profunde exeditur, donec ad vomicam peruentum.

944. Si tum album, æquale, læue, inodorum, specillum non colorans, pus extrorsum exit, spes est: oportet enim vt vlcus tractare (402. ad 413.); simul interna depurantia medicamenta adhibere.

945. Si autem flauus, fuscus, liuidus, niger, fœtidus, specillum colore iridis infici-

ficiens, ſanioſus, amurcoſus ichor prodit, ſenſim exedetur iecur; conſumetur æger; fientque fere eadem ſymptomata (941.).

946. Atque rurſum ſi poſt inflammationem iecinoris adſunt conditiones (392.) ſcirrhus ibi naſcetur; qui tumore, duritie, incremento, & ſuam ſedem, & vicina lædit, hinc iterum eadem fere mala, ſed lenta producit (881. 882. 883.); mollibus non auſcultat; acribus in cancrum (492.) horrendum vertitur, cuius dein terribilia effecta intelliguntur ex (499.) comparato cum hac ſede affecta: præcipuum ſcirrhi talis effectum, icterus perpetuus.

947. Vnde patet, id malum per ſua ſigna cognitum (946.) mitiſſime tractandum, ſanari vix vnquam.

948. Si autem in parua modo parte iecoris exigua talis inflammatio hæſit, calculo, ſcirrho exiguo, puſtulæ, exiguo abſceſſui, originem dabit: quæ per ſe parum, ſed orta febre multa mala pariunt (881.).

949. Tandem etiam inflammatio hepatis deſinit ſubito in mortem, ſi cauſæ inflammationis tam validæ, vt nihil per totum iecur tranſiré queat, febre ſimul intenſa

tensa vrgente: tum strictum ad fines, dilatatum ad vasa hepar, nullam functionem obit; fit icterus subitus & ingens; rumpuntur vasa; effunditur sanguis & bilis; moritur ilico æger. Id futurum prædicit. 1. vis morbi in hepate cognita. 2. summa & subita resolutio virium: at vero iam fieri docet vomitus, aut secessus sanguinis, bilis, fœcis amurcosæ, viridis, nigræ, fœtidissimæ, cadauerosæ; singultus magnus, perpetuus; febris intensissima; sitis inextinguibilis; subitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expositis (914. ad 950.) intelligi possunt infinita symptomata in morbis acutis occurrentia; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit: nam ab hepate omnia viscera abdominis, adeoque omnes illorum actiones, digestionis, assimilationis, nutritionis, refectionis sanguinis, excretionis aluinæ, pendent. In hepate triplex, facile in calore putrescens humor, sanguis multus & solutus, bilis vesicaria, & hepatica: Hepatis cum diaphragmate & corde magna vicinitas: finibus biliosis obstructis facile liquor portarum biliosus

ſus in cauam tranſit. Tum ex iis ſolis perſpicitur, quam varia, quam multiplex icteri idea? cur aliquando facile ſanetur, & quando? cur ſæpe ſit pertinaciſſimus? cur ſæpe cito, ſæpe tarde admodum occidat? Cur per vices accedat, maneat, abeat, redeat? cur cum tantis anxietatibus, vomitu, dolore, conuulſione, præcedentibus, appareat, quieſcat, redeat? & quid tum denotet? Cur in acutis tam calamitoſus ante ſeptimum diem? Cur tam inexpugnabilis in iisdem poſt ſeptimum diem? Cur dyſenteria larga, cito deſinente, tam bene ſanetur? Cur miſſio ſanguinis tam parum hos morbos iuuet? Cur in omni morbo acuto adeo attendendum ſit ad hypochondriorum dolores, tumores, retroſurſum eleuationes? Cur color oculorum, vrinæque tam cito icterum præſentem & abeuntem deſignent? Cur vitia inflammatoria, ſuppuratoria, gangrænoſa, ſcirrhoſa, cancroſa, lienis, ventriculi, omenti, meſenterii, inteſtinorum, ſemper ipſum hepar adeo violenter infeſtent? Cur tam enormiter vitia inflammatoria hepatis viciſſim & ſcirrhoſa illa afficiant? Cur iecur tam immen-

menſum augeri, tumere, iterumque exſic-cari poſſit? cur hydrops a malo hepatis, & tympanitis eo crudelior? Cur ab hydrope extenuatio, & exſiccatio hepatis, cum prætumido liene; quæ dyſenteria hepatica? &c. ſunt enim infinita, quæ huc ſpectant.

IN HEPATITIDE ET ICTERO MVLTIPLICI.

SECT. 922.

Vide de reſolutione §. { 54. N. 4.
75. N. 5.
88. N. 5. 6.
135.

SECT. 924.

Vide §. { 54. N. 4.
88. N. 5. 6.

SECT. 927.

Stipticum hic neceſſarium.

1. *Lenius.*

Rec. *Alumin. rup.* drach. j.
Aq. ſtillat. plantag. vnc. j. M. ſolue.
Turundis ingeſtis applicetur cauo narium.

2. *Fortius.*

Rec. *Sacchar. Saturn.* drach. j.

Aq.

Aq. ſtillatit. roſar. vnc. j. M.
In eoſdem vſus.

3. *Fortiſſimum.*

Rec. *Vitriol. commun.* drach. j.
Aq. ſtillat. Roſar. drach. vj. M.
Similes in vſus.

SECT. 928.

Vid. 54. N. 4.

SECT. 930.

Remedia hic fere propria.

Acetoſa hortenſis.
- - - - pratenſis.
- - - - rotundifolia.
Acetoſella.
Atriplex ſylueſtris.
Bonus Henricus.
Chondrilla.
Cichoreum agreſte.
Cichoreum ſatiuum.
Dens Leonis.
Endiuia.
Fumaria.
Hieracium.
Lactuca.
Oxylapathum.
Portulaca.

Syrupus Borraginis. *vnc.* ij.
- - - - Cichorei cum Rhab. *vnc.* iij.
- - - - Fumariæ *vnc.* ij.
- - - - 5. rad. aperient. vnc. ij.

Rec. *Tamarind.* vnc. j.
Prunor. acido-dulc. vnc. iij.
Vuar. paſſular. ſine gigartis.
Corinthiac. ana vnc. ij.
Flor. Taraxac.
Cichorei ſylueſtris, ana vnc. j.
Rad. Scorzoner. vnc. iv.
Cum aq. decoct. ſpatio $\frac{1}{6}$ horæ lib. ij. admiſce.
Sal. polychreſt. drach. j.
Syrup. cichor. cum rheo vnc. iſs.
Bibat vnc. j. omni ſemihorio, donec leniatur aluus, cum regimine.

Rec.

Rec. *Syrup. cichor. cum rheo* vnc. iss.
Sal. prunell. drach. j.
Aq. ſtillat. cichorei.
Fumar. ana vnc. ij. M.
Capiat cochleare j. *omni ſemihorio, in eosdem vſus.*

SECT. 942.

Æſtiuo tempore.

Rec. *Baccar. matur. Mori.*
Ribeſior.
Sambuci,
Ceraſor.
Berberis, ana vnc. iv.
Contuſis expreſſum ſuccum decoque; tum vnc. j. *hujus ſucci* admiſce
Vitell. ouorum N. j.
Succi citrei drach. j.
Vini rhenani vnc. j.
Panis toſti, tenuiſſime contriti, q. ſ.
Sacchari q. ſ. F. Hauſtus.

Hyemali tempore.

Rec. *Rob. ex iisdem* vnc. j.
Elæoſacch. de nuce myriſt. gr. v.
Aq. ſtillat. cortic. citrei. vnc. ij.
Vini Rhen. vnc. j.
Vitell. ouorum N. j.
Sacchari q. ſ.
Hæc cum pauxillo *Panis toſti* infuſa, expreſſa exhibe.

Ad idem.

Rec. *Fol. elect. rec. & caulium Lactucæ,*
Endiuiæ,
Taraxaci
Portul. ana vnc. vj.
Acetoſæ vnc. iij.

Munda-

Mundata, lota, iterum excussa aqua, cum *iure carnium & pauxillo butyri, salis & nuc. myristicæ*, leniter, vase clauso, cocta *comedat*.

VENTRICVLI INFLAMMATIO.

951. Vt reliquæ partes, ita quoque stomachus vera inflammatione corripi potest. Cuius signa, & effectus hæc fere habentur: dolor ardens, fixus, pungens in ipso stomachi loco; eius exacerbatio in ipso puncto, quo aliquid ei ingeritur, vomitus dolentissimus statim ab omni ingesto, cum singultu dolorifico; anxietas summa & perpetua circa præcordia; febris acuta continua. Eius causæ generales inflammationes, vel vicinia aliorum, vel acria ingesta.

952. Breui plerumque lethalis fit, nisi subito curetur, ob læsam necessariam functionem, & infinitos neruos connexos.

953. In sanitatem; morbos suppuratorios, scirrhosos, cancrosos, gangrænosos; vel in subitam mortem conuulsionibus acceleratam, transire, vt reliqui inflammati, solet.

954. Simulac præsens per sua signa scitur (951.), statim valida sanguinis missio-

 ne,

ne, ſi opus repetita; potu leniſſimo nutriente, emolliente, antiphlogiſtico, cauſæ contrario; clyſmatibus, fomentisque ſimilibus, diligentiſſime vtendum. Cauendum ſummopere ab omni acri, maxime autem a vomitu.

955. Si in ſuppuratum abit multa mala, maxime nauſea, vomitus, dolor, ſuccedunt, quæ ſæpe mirabilia apparent; ignorata cauſa, raro curantur; cognita (951.) per curam abſceſſus tractari requirunt (402. ad 413.).

956. Vbi ſcirrhum, cancrumue procreat, tum enormes illos vomitus, dolores intolerabiles, ad minima ingeſta acerbatos, fixos, diuturnos, ad omnia medicamenta aſpera inſurgentes, excitat.

957. Solis lenibus, ad hos morbos requiſitis, medelis pacatur (490. 491. 506. 507. 508. 509. 511.); raro curatur: aquæ medicatæ fontium maxime hic efficaces.

958. Lienis, pancreatis, omenti, inflammati, ſuppurati, gangrænoſi, ſcirrhoſi, cancroſi, origo, natura, effectus, cognitio, præuiſio, curatio, palliatio, ex iiſdem dictis (914. ad 958.) hauriri poſſunt.

AD

AD VENTRICVLI INFLAMMATIONEM.

SECT. 954.

Potus leniens &c.

Rec. *Fol. rec. trifol. Acetos.* vnc. iij.
Maluæ m. iſs.
Auenæ integræ vnc. j.
Cum *ſero lactis rec.* decoct. vnc. xij. adde
Vitell. ouorum N. ij.
Rob. Ribeſior. vnc. j.

Clyſma.

Rec. *Fol. recent. Endiv.*
Cichor.
Fumar.
Maluæ, ana m. j.
Cum *ſero lactis* decoct. & expreſſ. vnc. x.
Adhibe pro clyſmate bis, vel ter, de die.

INTESTINORVM INFLAMMATIO.

959. Inteſtina, maxime tenuia, & frequentiſſime, in ſuis membranis acuta inflammatione, vt ventriculus, ſæpe infeſtantur, a cauſis communibus inflammationis huc delatis; vel a materie acri potus, cibi, condimenti, medicamenti, veneni, aſſumta, huc delata, in plicis valuulosis retenta, hærente; tum etiam ab acri, putrida, fœtida materie purulen-

ta, ichorosa, gangrænosa, biliosa, atrabilaria, ex œsophago, stomacho, hepate, liene, pancreate, omento, huc appellente, hærente, rodente; denique ab conuulsione ingente prægressa, flatus creante, motum sistente, sicque inflammationem creante.

960. Nata his locis, contrahit intestina; cauitatem claudit; transitum appulsi impedit; fistulam loco obstructo altiorem, ipsumque ventriculum immaniter inflat, extendit, dilacerat, inflammat; hinc dolorem acutissimum, ardentem, fixum, creat, perque omnem inflammatum locum extendit; conuulsiones violentas, vbi appulsis irritatur, producit in diaphragmate & abdominalibus musculis; aluum claudit; vomitum excitat ingestorum, & appulsorum, citius, tardiusue post assumtionem, prout superius, vel profundius hæsit; flatus dolentes; tormina cum borborygmis acutissima; ileum; voluulum; abscessum; gangrænam; scirrhum; cancrum; febrim acutissimam; debilitatem ex dolore acerbissimo summam; mortem citissimam, producit.

961. Quamdiu in gradu inflammatorio

rio ſubſiſtit, doloris iliaci nomine imponit incautis, frigori, flatui, vento, periculoſo ſucceſſu adſcribitur, calidis tractatur, & carminantibus, euentu funeſtiſſimo.

962. Cognoſcitur autem facile pro vera inflammatione ex febre acuta continua comite; ſiti ingente, calore magno, pulſu duro, dolore igneo, vrina flammea, debilitate ſubitanea.

963. Si flexum coli occupat (959.), facit colicum dictum dolorem; ſi recti inteſtini vltima infeſtat, tum pro hæmorrhoidibus cœcis haberi ſolet: ſoluitur dyſenteria blanda ſubcruenta biliosa.

964. Simulac noſcitur præſens per ſigna (959. 960.) in eo ſtatu ſtatim, maximo molimine tentanda ſanatio, quæ acquiritur 1. miſſione larga, & repetita ſanguinis, vt in pleuritide (890.) 2. aſſiduo iniectu clyſmatum laxantium, diluentium, antiphlogiſticorum, ſæpe repetitorum ad tertiam, quartam, & vltra, vicem vno die. 3. potu aſſiduo calido eorundem, additis prudenter opiatis, & iis, quæ cauſæ ſingulari compertæ (959.) aduerſa ſunt. 4. fomentis ex ſimilibus toti abdomini applicatis, maxime ex iunioribus, viuis, vali-

dis, ſanis, animalibus impoſitis. Atque 5. interim caute cauente ab omni acri, impetum augente, calefaciente, potu, cibo, medicamento, motu, animi affectu. 6. tamdiu perſiſtendo in vſu horum, donec omne malum ſedatum ſit, nec tribus diebus redierit.

965. Si malo hoc (959. 960.) prægreſſo; nec debitis remediis curato; & vltra triduum ſemper cum vehementia perſiſtente, loco doloris, ardoris, diſtractionis, ſucceſſerit horror vagus per totum corpus ſine cauſa, obtuſus cum grauitate dolor in loco, ſignum erit ibidem formari abſceſſum, vnde intra quatuordecim dies eo rupto effluet pus; quod ſi in caua abdominis effluit facit mala multa ſimilia (939.); ſi autem effluit in caua inteſtinorum, facit dyſenteriam purulentam magnam, paruam, longam, breuem, prout vlceris ibi facti natura dabit; inde ſæpe integræ inteſtinorum membranæ exeunt, & ſæpe tabes fieret.

966. Simulac id (695.) adeſſe noſcitur, ſtatim inhibendus omnis victus, vnde ſtercus multum, durum, craſſum, acre naſcitur; æger paſcendus ſolis iuſculis cum

leniter

leniter detersiuis radicibus incoctis; decocta balsamica, detergentia, multum bibenda, & instar clysmatum iniicienda; aut aquæ fontanæ medicatæ larga copia bibendæ, in his pergendum vsque ad perfectam sanationem.

967. Si vero morbus habuerit causas violentissimas (959.), & produxerit sæuissima symptomata (960.), poterit facile in illo loco (959. 963.) producere gangrænam (388.), miserrime dein lethalem.

968. Quam futuram ex iisdem obseruatis prægressis facile præuidemus (967.), si simul nulla benignæ resolutionis (963.), vel medelæ (964.), signa apparuerint.

969. Eam fieri docent signa prægressa (968.), tum subita, & sine causa, remissio acerrimi doloris, manente pulsu debili, intermittente, sudore frigido, dysenteria fœtida, cinericea, ichorosa, liuida, nigra, fœcum sine sensu demissione; vnde breui placida mors.

970. Malum id, eousque prouectum, raro medelam capit; curandum prius; cæterum sola methodus (966.) prodest.

971. At si causæ (392.) hic scirrhum

produxerint, longe alia mali idea nascitur, quæ clare certe pernoscenda.

972. Ergo, si in intestinis dictis (959. 963.) inflammatio cum conditionibus (392.), diu perdurans, nec in summam sæuitiem (960.) adscendens, nec resolutione (963.), nec medicamentis (964.), nec suppuratione (965.) soluta, deinde reliquerit in loco affecto stuporem, grauitatem, distractionem, constantem, cogitandum est, scirrhum ibi nasci.

973. Qui si naturam suam (392.) sequens, effectusque suos (486.) producens in hoc loco (959. 963.) multa, grauia, pertinacia mala producit; qualia inprimis: stupor, pondus, incrementum; assiduo aucta; hinc cauitatis intestinalis angustatio; fœcum ibi & chyli stagnatio; horum in locum resistentem actio, maxime putrida, ob moram, materie; hinc intestini occlusio; intorsio; ingestorum remora; ileus; voluulus; vel ab acri irritante dysenteria siccior; conuulsio; singultus; vomitus; dolor assiduus; febris; macies; atrophia; mors.

974. Medicamenta parum valent, quæ-

quæcunque demum ſint: victus ſit (966.). Sic fertur diu, ſine magno malo.

975. Si autem ſcirrhus ille hoc loco conceptus per cauſas (492. 495.), ſignis (497. 498.) cognoſcitur, tum vero miſerrimus rerum ſtatus, & immedicabilis cernitur: qui intelligi poteſt ex (498.) collatis cum natura, functione, neruoſa textura inteſtini: maxime autem dyſenteria acerrima, aſſidua, rebellis, cuncta, per quæ vadit, exurens, erodens, conſumens, cum conuulſionibus acerrimis, doloribus omni patientia majoribus, fixis, diuturnis, donec tandem mors vnico ſit miſeriæ ſolatio.

976. Si ſimulac ſcirrhi præſentia noſcitur (972.) tractatur methodo (974.), hoc malum (975.) multum cauetur. Sed ſi, ad id ſuperandum acria (490. N°. 3. 495. 502.) applicata imprudenter, maxime per valida purgantia, tum cancer illic oritur, ſæuitque: tum autem potus ex ſolo lactis recentis ſero; victus ex iuſculis farinoſis, carnoſisue ſolis cum vitellis oui; clyſmata blandiſſima ex ſolo decocto ſeminum lini, foliorum ſo-

lani officinarum, vel capitum papav. alb. iniicienda; medicamenta summopere demulcentia, anodyna, leniter opiata, non facile in acre transeuntia, danda.

977. Hinc demum liquet, cur practicis toties occurrant dolores œsophagi, oris ventriculi, hepatis, lienis, pancreatis, intestini ilei, intestini coli, adeo sæui, fixi, pertinaces, intolerabiles, insuperabiles? quod in omni ileo vero sit semper causa physica transitum contentorum per intestinum absolute impediens, quæcunque demum hæc fuerit, siue in ipsa scilicet intestini fabrica male affecta, siue in materie quadam cauum occupante, quæ multiplex quidem deprehensa fuit? item quam sit multiplex, miraque omni modo, dysenteria? quam male in huiusmodi malis sæpe accusetur acrimonia quædam hectica humorum singularis, & contra eam fictam dentur nocentia medicamenta? quanta sit prudentia opus medico daturo purgans in magno dolore illarum partium? quænam sæpe sit illa post hæc in nonnullis sequens, immedicabilis hypercatharsis? quam

quam varia remedia, & methodus medendi requirantur ad dyſenterias curandas? quam vanum, fallax, & damnoſum ſit, ad has commendare vnum, qualecunque demum ſit, medicamentum proprium? aut vnam vniuerſalem medendi methodum? Et infinita ſimilia.

✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

AD INTESTINORVM INFLAMMATIONEM.

SECT. 966.

Victus.

Rec. *Rad. Scorzoner.*
Tragopog.
Siſari,
Petroſelin.
Cichor. ana vnc. ij.
Cum *iure carnis* S. A. decoct. ad *vnc.* xxx. iuſculo admiſce
Vitell. ouorum N. ij.
Salis q. ſ.

Decoctum.

Rec. *Rad. valerian. hortenſ.* vnc. ij.
Fol. leuiſtici m. ij.
Flor. Hyperici m. j.
Agrimon. vnc. ij.
Cum aq. decoct. lib. ij. exhibe.
Bibat. vnc. ij. *omni hora.*
Ex eodem etiam fit *clyſma.*

APH-

APHTHAE.

978. Quum vero in multis morbis acutis cum viſceribus inflammatis aphthæ oriantur, de his nunc paucis agendum.

979. Sunt autem parua, rotunda, ſuperficiaria, vlcuſcula, os internum occupantia.

980. Quæ examinata accurate videntur eſſe vltimi emiſſarii, quo in os liquor ſecretus effunditur ſaliuoſus, mucoſusque, exulcerationes, factæ ex obturatione eius canalis extremi per humorem lentum, viſcidumque eo delatum.

981. Hinc occupant omnia loca, vbi talia emiſſaria hiant; adeoque labia, gingiuas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, vuulam, gulam ſtomachum, inteſtina tenuia, vbique fere eadem ſpecie.

982. Gentibus borealibus, paludoſa loca innabitantibus, tempeſtate calida, pluuioſa, infantibus, ſenibusque, frequentes.

983. Solent autem aphthas in ore apparituras præcedere febris continua putrida,

trida, aut intermittens, continua facta; incipiens cum diarrhœa, vel dyſenteria; magna & perpetua, nauſea, vomitus, proſtratus appetitus; anxietas ingens, ſæpe repetens circa præcordia; debilitas magna; magna euacuatio quæcunque humorum; ſtupor & hebetudo, ſomnolentia leuis, inæqualis, perpetua; perpetua querela de pondere & dolore circa ſtomachum.

984. Solet in initio aliquando hinc inde ſparſa apparere ſolitaria puſtula, iam primo in lingua, in labiorum angulis, in faucibus, & alibi, ſine vlla certa conſtantia loci primi: & illæ fere ſemper boni genii: aliquando primo apparent in imis faucibus adſcendente quaſi ex œſophago cruſta alba, denſa, ſplendente, inſtar recentis lardi, tenaciſſime adhærente, lente adſcendente: atque hæ fere peſſimæ, & vt plurimum certo lethales: aliquando duris, craſſis, denſis, tenacibus cruſtis totum cauum oris vbique, vſque ad extrema labiorum, obſident, omnia tegentes ſimul; & ab his raro reſurgunt ægri.

985. Varius harum color: albus pellucidus inſtar margaritarum; albus ſincerus ex denſitate magna; fuſcus; flauus; liui-

liuidus; niger: quorum malignitas pari ordine, ac hic recenſetur, procedit, vt prior optimus, peſſimus poſterior, ſit.

986. Vbi hæſerunt aliquamdiu, ſolent inferne ſolui, laxari, fruſtulatim decidere, ſicque ſenſim, & ſucceſſiue omnes partes prius affectæ liberantur. Tum nonnullæ cadunt cito, aliæ tarde. Quædam ilico renaſcuntur, quædam tarde, aliæ non: renaſcuntur quandoque æque denſæ ac priores, & etiam nonnunquam adhuc denſiores: patetque iterum tum diuerſitas periculi, & vbi.

987. Hic locus (981.), natura (979. 980.), cauſa (980. 983.), ſymptomata huius mali (984. ad 987.), vnde de genio ſtatuere licet; atque inde effectus eius facile deduci poſſunt.

988. Vbi enim talis cruſta aphthoſa totam ſuperficiem tegit partium deſcriptarum (981.), tum ſenſum neruis inprimendum tollit, vnde ſapor omnis ſublatus; exitum liquidorum per ſua emiſſaria impedit, vnde ſiccitas, vaſorum ſuppoſitorum dilatatio, liquorum ſub his ſtagnantium putrefactio, inflammatio partium ipſarum; cauitates vaſorum abſorben-

ſorbentium claudit, vnde ingreſſum noui chyli, potus, medicamentorum impedit, vitia a denegata refectione corporis nata producit, vnde tandem inde mors; cruſtis deciduis, maior per dilatata vaſa iam aperta humorum effluxus, vnde ſaliuatio; diarrhœa, quæ bonæ ſi non renaſcuntur aphthoſæ cruſtæ; malæ, ſi iterum procreantur; deciduis cruſtis, dolor inflammatarum, & iam denudatarum partium, ſæpe viuum cruorem ſtillantium, vnde ſaliua ſanguinolenta, talisque dyſenteria: hæc autem omnia, ſi ſtomacho, emiſſario hepatis, pancreatis, inteſtinorum applicantur, nos docent infinita mala, quæ ex hoc vno morbo oriri poſſunt: vt non opus ſit aliam prognoſin dicere.

989. Si vero vlceroſæ cruſtæ hæ admodum lentæ, craſſæ, latæ, compactæ, tum ſæpe ſuffocata caro, ſubiecta inflammata, ſuppurata, gangrænoſa, in dira vlcera mutatur, eroſo quandoque in os palati vſque eius inuolucro; qualia autem in ſtomacho & inteſtinis hinc mala, per ſe patet.

990. Vt curetur optime hoc malum, debet

debet 1. humorum vitalium impulſus in ternus in partes obſeſſas excitari, tempe rari, vt ſuppeditato liquido inferne reſo lutio, laxatio, lapſus concilietur cruſt vlceroſæ: id efficitur potu multo, calidc diluente, reſoluente, abſtergente. Et qui in mala ſpecie huius morbi vaſa lacte obſeſſa introitum facilem negant, hin fomenta, vapores, balnea mirifici hi vſus ex eiſdem; cibus autem optimu ex aqua, pane, coctis, dein vino & mell miſtis. 2. debet cruſta in facilem citum que lapſum diſponi: id fit fomento, gai gariſmo, clyſmate: quæ liquore calid laxante, emolliente, detergente, & ſati diu adhærendo humectante, putrefact oni reſiſtente, conſtare debent. 3. ſimu ac lapſus conciliatus eſt, tum anodync demulcente, & ſimul parum corroboran te medicamento ſimili vtendum. 4 ſimulac rurſum febris ſedata, vrina hy poſtatica, pulſus paulo liberior, tum pc tus corroborans prodeſt. 5. in fine m li purgans corroborans per aluum exh bendum.

991. Ex hac hiſtoria & curatione apl tharum multa obſcura problemata pr

ctic

ctica soluuntur. Cur enim in febre cum diarrhœa & dysenteria in fine morbi aphthæ? Cur id in pueris, senibusque inprimis? cur maxime, si medicamenta, victus, regimen, calefacientia, aut adstringentia, in initio morbi huius data? Cur si in talis morbi initio purgans datur aphthæ huiusmodi præcauentur? Cur in pessimis aphthis molestus & funestus singultus? Cur ora aphthosa, ventres turbati, appetitus prostrati iunguntur ab Hippocrate? Cur aphthosa tunica ventriculi lienteriam creat? Cur aphthæ nigræ pestiferæ habentur? Cur aphthosum os grauidæ abortus prænuncium? Cur in putridis pulmonibus, hepate &c. aphthæ adsunt? Cur tumor, calor, suffocatio, angina ab aphthis refrigeratis? Cur deliria, iactationes, peruigilia, sudor frigidus, adeo hic funesta?

992. Regula ergo est: aphthæ pellucidæ, albæ, tenues, sparsæ, molles, facile cadentes, parum renascentes, superficiariæ, bonæ; contra vero, candidissime opacæ, flauæ, fuscæ, nigræ, densæ, crassæ, coeuntes, duræ, tenaces, assiduo refectæ, erodentes, malæ.

AD APHTHAS.

SECT. 990. N. 1.

Potus.

Rec. *Amygd. dulc. excortic. contuſ.* vnc. ij.
Piſtachior. vnc. j.
Semin. 4. frigid. maj. / *min.*] *contuſ.* ana drach. ij.
Auenæ excortic. drach. iij.
Cum aq. vaſe clauſo decoque ſpatio 1. horæ, tum adde
Rad. excortic. Glycyrrhiz. vnc. j.
Ebulliant denuo parum, tum decocti accurate contriti lib. ij. exhibe.
Hoc bibat, fauces eo colluat & os.

Vel.

Rec. *Rad. Paſtinacæ tenuifol. rubr.*
Siſari.
Chinæ,
Sarſaparillæ,
Raparum, ana vnc. iv.
Hord. integri vnc. j.
Minutim contuſa cum aq. decoct. & fortiter expreſſ. *vnc.* xxx. admiſce
Syrup. Althææ. vnc. j.
In vſus eoſdem.
Rec. *Bulb. rapar. cum cortice q. ſ.*
Tyrocneſti, vel radula, ex bractea ferrata, radantur: tum exprimatur ſuccus, qui ebulliens leniter deſpumetur; huius *vnc.* xvj. admiſce
Vitell. ouorum N. ij.
Syrup. violar. drach. iv.
Bibat vnc. ſs. *omni ſemihora.*

Cibi optimi.

Vid. §. 35. N. 1. 3.

SECT.

SECT. 990. N. 2.

Rec. *Fol. Maluæ,*
Branc. vrsin.
Althææ,
Parietariæ,
Verbasci,
Mercurial.
Alchimill. ana vnc. ij.
Rad. Althææ. vnc. j.
Bulbor. Rapar. vnc. x.
Cum aq. decoct. & express. *vnc.* xxxvj. admisce
Vitell. ouorum N. iv.
Mell. rosar. vnc. ij.
F. Collutorium *semper in ore tenendum,* & gargarisma *assiduum.*
Fiat ex fæce residua *cataplasma, externe faucibus applicandum.*
Clysma, ex iisdem.

SECT. 990. N. 3.

Rec. *Syrup. papau. alb.* vnc. ij.
Cremor. lact. dulc. vnc. ij.
Vitell. ouorum N. ij.
Aq. stillat. rosar. vnc. ij. M.
Huius pauxillum ore assiduo contineat.

Vel.

Rec. *Gelatinæ* CC. aut
Carnis, bene spissæ, in frusta
conscissæ parum q. s.
Assiduo imponatur linguæ, vt soluta ibi obliniat: & sic lente deglutiatur.
Hæc leniunt excoriata.

Vel.

Rec. *Decoct. fol. rec. agrimon.* vnc. vij.
Mell. rosar. vnc. j. M.

In eosdem vsus. Hoc laxata roborat.

SECT. 990. N. 4.

Rec. *Rad. Oxylapath.* vnc. j.,
Cortic. Peruuian. drach. vj.
tamarisc. drach. vj.
Fol. agrimon. m. j.
Cum aq. decoct. lib. jss. admisce
Syrup. Kermes vnc. j.
Bibat vnc. ss. *omni hora.*
Hoc intestinorum laxata vascula roborat.

SECT. 990. N. 5.

Rec. *Rhei* drach. iss.
Myrobalan. citrin. sine nucleis, vnc. iss.
Cum aq. decoct. & express. *vnc.* iij. admisce
Syrup. cichor. cum rheo drach. xij. F. Haustus.

NEPHRITIS.

993. Ipsos renes vera inflammatione occupari scimus ex dolore ardente, pungente, magno, inflammatorio loci vbi renes siti sunt; ex febre acuta, continua concomitante; ex vrina pauca, sæpe parua copia, emissa, admodum rubra & flammea, vel in summo malo, aquosa; stupore cruris vicini; dolore inguinis, testisque vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu assiduo.

994. Hanc (993.) producunt omnes

causa

caufæ generales inflammationis renibus applicatæ; adeoque 1. quidquid fines arteriæ ad tranſmittendum impedit, vulnus, contuſio, abſceſſus, tumor, decubitus diuturnus, nixus corporis validus, lapillus. 2. quidquid vrinam in peluim, vreterem, veſicam tranſire impedit, vt ſimiles cauſæ, ac mox enarratæ, applicatæ his partibus. 3. quæ craſſiora ſanguinis vi adigunt in canales vrinoſos, vt curſus, equitatio diuturna & vehemens, æſtus, nixus, plethora, diuretica acria, venena. 4. ſpaſmodica omnium illorum vaſculorum diu permanentes contractio.

995. Si ſumma inflammatio hæc vaſcula occupat, ita ſæpe ſtringuntur, vt nihil reddatur lotii: aliquando vt valde parum, pellucidum, tenue, aquoſum, quod peſſimum. Irritatis ſæpe neruis cohærentibus, & vicinis, dolores & conuulſiones facit per ſtomachum, meſenterium, inteſtina, vreteres; vnde ructus, nauſea, vomitus, deiectiones alui, ileus, vrina intercepta, crurum ſtupor, horum immobilitas, lumborum ardor.

996. Sanatur bonitate naturæ, & morbi, 1°. per reſolutionem, 2°. vrina copio-

ſa, ruffa, craſſa, continuato fluore reddita ante diem morbi ſeptimum, aut ad ſummum quartumdecimum. 3°. hæmorrhoidibus initio morbi large fluentibus.

997. Sanatur, vbi in ſtatu inflammationis per ſua ſigna noſcitur (993. 995.), 1. per remedia generalia omni inflammationi ſanandæ propria, venæ ſectionem, auulſionem, dilutionem. 2. decocta lenia, emollientia, antiphlogiſtica magna copia ingeſta. 3. clyſmata, fomenta, balnea ex iiſdem conſtantia. 4. victu humido, leni, quiete, vitatione lecti calidi, inprimis autem decubitus in dorſo.

998. Si nimia ſymptomata doloris, vel conuulſionis vrgent, opiata proſunt.

999. Vomitum autem nimium, morbi ſymptoma, ſæpe ingeſtu tepidæ mellitæ iuuare prodeſt.

1000. Atque hac ſola methodo tuto curatur ipſa nephritis a calculo renibus, vreteribusue impacto orta.

1001. Si cauſæ nephritidis magnæ, nec malum reſoluitur (996.), nec ſanatur (997.), ſed excurrit vltra ſeptimum diem, abſceſſus metuendus; quem fieri, docet remiſſio doloris, eius in pulſationem mutatio,

tatio, horror ſæpe recurrens, grauitas, ſtuporque partis; iam factum eſſe docet prægreſſus priorum, tum pulſus, ardor, tenſio in loco, vrina purulenta, fœtida, inſtar vrinæ ſalſæ putrefactæ: ſimulac abſceſſus ille factus ſcitur, vtendum valde maturantibus primo & emollientibus, dein purulenta apparente vrina, diureticis puris ex aquis medicatis, ſero lactis, ſimilibusque, vſurpatis ſimul balſamicis.

1002. Si vero ſuppuratio illa (1001.) diu durat, totus ren exeſus ſaccum format nulli vſui ſeruientem: tumque frequenter tabes renalis adeſt.

1003. Si ſcirrhum hic format, paralyſis, vel claudicatio cruris ſuppoſiti oritur, immedicabile malum: vnde ſæpe lenta tabes, hydrops: &c.

1004. Si autem parua copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo vrinæ minimo hæſerit, baſin format, cui appoſita ſabuli in vrina materies cruſtatim accreſcens calculum renalem creet, ſicque eundem augeat: de quo poſtea.

1005. Quin etiam aliquando in gangrænam tranſit, quod docet vehementia cauſæ (994.), ſymptomatum (995.), ab-

ſentia leuaminis per remedia (997.), & ſubita remiſſio doloris ſine cauſa, cum ſudore frigido, pulſu debili, intermittente, ſingultu, vrina vel nulla, vel liuida, nigra, capilloſa, fœtente, carunculis fuſcis, nigrisue fœda, defectu virium ſubito, ſummo: vbi nihil iuuat, vel medicina (902.).

1006. Hinc patet, infinitas eſſe nephritidis ſpecies, cauſasque: & inter eas vnam a calculo; tamen eſſe omnium ferme eandem curationem? Cur in febribus toties nephritis (993.), eiusque criſis (996.)? Imo & inde iſchuria vitio renum, vel vreterum, orta intelligitur, ſanatur.

IN NEPHRITIDE.

SECT. 997. N. 2.

Rec. *Fol. recent. Chærophyll.*
Beccabungæ,
Parietar. ana m. ij.
Rad. *Acetoſell.*
Cichor.
Bardan. ana vnc. ij.
Cicer. rubr. vnc. jſs.
Semin. contuſ. papau. alb.
card. Mariæ, ana drach. vj.

Cum

Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, lib. iij. exhibe.
Capiat vnc. ij *omni* ¼ *horæ.*

Rec. *Rad. gramin.* vnc. vj.
Semin. contuſ. melonum. vnc jß.
Glycyrrhiz. vnc. j.

Cum aq. decoct. lib. iij. exhibe *in vſus eoſdem.*

SECT. 1000.

Remedia hic propria.

Agrimonia.
Alcea.
Alchimilla.
Althæa.
Beccabunga.
Bellis minor.
Bugula.
Chærophyllum.
Daucus Sylueſtris.
Dens leonis.
Fœniculum.
Glycyrrhiza.
Fraga.
Gramen.
Herniaria.
Lactuca.
Lingua ceruina.
Mercurialis.
Nummularia
Nymphæa.
Ononis.
Parietaria.
Perſicaria.
Scabioſa.
Virga aurea.
Vrtica.

Syrup. Althææ Fernelii.
Capillor. Veneris.
Cichorei cum rheo.
Papau. alb.
- - - erratici,
Violaceus.

Sal Ammoniacus, Gemmæ, marinus.

APOPLEXIA.

1007. Summa velocitas, nexus ſæpe cum inflammatione, fœcunditas mul-

torum inde pendentium malorum, requ
rit, vt ordine nunc de apoplexia agatur

1008. Quæ tunc dicitur adesse, qua
do repente actio quinque sensuum exte
norum, tum internorum, omnesque m
tus voluntarii abolentur, superstite pul
plerumque forti, & respiratione diffici
magna, stertente, vna cum imagine pr
fundi perpetuique somni.

1009. Accuratissima & multiplex va
de obseruatio docuit, hunc morbum a
cidisse, quoties illæ prægressæ essent ca
sæ, quæ potuerunt impedire integre, v
multum, effluxum liquidi cerebrosi spi
tuosi in organa sensuum, motuumque v
luntariorum, & vicissim huius refluxu
ab his organis in ipsum sensorium con
mune; superstite interim cerebellosi l
quoris in cor, & naturalia respirationis o
gana, itu, & forsan reditu, aliquo, qui a
has functiones sustinendas quodamm
do sufficiat.

1010. Quæ causæ omnes recensitæ a
obseruatoribus in aliquas classes redig
possunt in commoda praxios.

1. Natiua corporis fabrica, caput ma
gnum; collum breue, & sæpe sex mo
d

do vertebris extructum; corpus valde crassum & pingue, temperies plethorica, cacochymia pituitosa multum excellens.

2. Quæcunque sanguinem, lympham, materiem spirituum ita mutant, vt per arterias cerebri libere ire non possint, sed impacta hæreant: talia sunt sæpe α. polyposæ in carotidibus, vertebralibusque arteriis concretiones, siue circa cor primo, siue intra ipsum cranium factæ; quæ cordis palpitatione, pulsu inæquali, vertigine, scotomia, frequentioribus, & ad auctum motum caloremue, increscentibus, se manifestant. β. spissitudo inflammatoria cruoris; quam docent febris acuta continua, phrenitis, dolor capitis ingens, inflammatorius, diu prægressa; tum omnia signa, quæ oriuntur a sanguine, qui impeditus ire per vasa cerebri, eo maiore copia, & impetu per ramos carotidis alios ruit, vnde rubor, tumor, inflammatio oculorum, cum lachrymis excussis, faciei, & colli. γ. crassa, glutinosa, pituitosa iners sanguinis totius natura; vnde senibus, catarrhosis, frigidis,

dis, humidis, pallidis, leucophlegm ticis, hic morbus admodum familiari: quin & præſagitur iis futurus iam an aduentum ſuum, per otia, hebetudine ſomnolentiam, pigritiam ad motu quoſcunque, vocem ſolito tardioren tremores, ſtertores, incubos, oculo pallidos, turgidos, humentes, caligi noſos, vomitum pituitæ frequentem vertigines, reſpirationem ad minimo motus anheloſam, cum narium pinnis compreſſis, omnes cauſæ, vnde glutinoſum iners fit, accumulatur (69. ad 75.).

3. Quæcunque arterias ipſas, vaſaue neruoſa cerebri ita comprimunt, vt cruor, ſpiritusque, transfluere non poſſint. α. plethora, cacochymia replens, calida valde temperies, hinc obnoxia huic malo, maxime ſi motus, calorue ingens velocitatem adauxerint; hinc his accidere ſolet a lauto valde cibo, potu, medicamentis acribus & valde mouentibus, vt ſunt cardiaca, volatilia, vomitoria, &c. æſtu, motuque exorbitantibus, intentione animi ſumma, diuturna, ſæpe repetita. ϐ. tumores quicunque

que intra cranium nati, inflammatorii, abſceſſus, ſeroſi, pituitoſi, ſteatomatoſi, ſcirrhoſi, oſſei, vel arterias, vel venarum coitum circa torcular, vel neruorum initia medulloſa, comprimentes, aut medullam cerebri ipſam. γ. nimia velocitas cruoris in caput determinata, dum per inferiora arterioſa vaſa impeditum iter per quaſcunque ex infinitis cauſas. δ. quæ extra cranium venas cerebri ſanguinem referentes comprimunt rurſum quacunque cauſa. ε. effuſi humores ſanguinei, purulenti, ichoroſi, lymphatici, ſupra duram piamue matrem externe comprimentes.

4. Omnia, quæ arterioſa, venoſa, lymphatica vaſa interioris cerebri, circa cauitates ita ſoluunt, vt exeuns liquor aggeſtus, compreſſu ſuo fornicatas cerebroſorum neruorum origines lædat. Talia ſunt, ſerum acre in hydropicis, leucophlegmaticisque; ſanguis in plethoricis; acrimonia atrabilaria in melancholicis, ſcorbuticis, podagricis; quæ vulgaris cauſa intra 40 & 60geſimum ætatis annum agens; quæ omnia latentia per cauſas mouentes excitata, ſæpe

ſæpe ſubito morbum hunc creant. H
ius ergo prænuncia ex natura materi
prius natæ, & cognitis cauſis excitan
bus, peti debent. Maxime his anir
affectus ſummi, & intenſiſſima ſtudi
nocent.

5. Huc venena quædam referuntur, qu
tamen vel ex vi trium vltimarum ca
ſarum (N°. 2. 3. 4.) agunt, vel potit
pulmoni primo, quam cerebro n
cent.

1011. Cauſas has (1010.) docuit anatom
ca inſpectio cadauerum apoplexia exti
ctorum, atque obſeruatio hiſtorica e
rum, quæ in ipſa horum ægrorum cur
tione obſeruari poſſunt: meditatio a
tem facile in dictis (1010.) claſſes ordina
curationi inueniendæ quam aptiſſimas.

1012. Ex iiſdem conſtat a diuerſis,
oppoſitis quidem cauſis, morbum hu
ſæpe produci; adeoque bene diuidi
ſanguineam & pituitoſam; ſed non pe
fecta diuiſione, quum & ſeroſa, & atrab
laria, & polypoſa ſit, & alia.

1013. Locus vero affectus in apopl
xia exquiſita eſt totum ſenſorium con
mune; in parapoplexia vero eius qu
da

dam pars præ cæteris, reliquis quodammodo, ſed tamen minus, preſſis. Cerebello, vt plurimum, in initio illæſo.

1014. Vnde patet, cur pulſus & reſpiratio exerceantur, ſenſibus interim, motibusque voluntariis, deſtructis? imo cur ſæpe pulſus & reſpiratio creſcant pro rato, quo ſenſus, motusque plus decreſcunt, vt & circa mortem?

1015. Magnitudo igitur apoplexiæ cenſetur ætate, temperie, fabrica ægri; tum vehementia ſymptomatum, & inprimis abſoluta deſtructione ſenſuum, motuumque; reſpiratione valida cum profundo ſtertore; ſpuma circa os copioſa, viſcidaque; ſudore tenui, guttatim hærente; frigidiuſculo; ortu ex debili primo parapoplexia prægreſſa; ortu ex epilepſia ingenti præmiſſa, vel ex cauſa nota vehementiori.

1016. Leuitas & ſanabilitas mali contra decernitur ex leuitate ſymptomatum, abſentia dictorum (1015.).

1017. Lenis apoplexia ſoluitur ſuperueniente ſudore multo, æquabili, rorido, calido, leuante; vrina multa, craſſa; hæmorrhoidibus largis, diu fluentibus; flu-

xu

xu menſtruo reſtituto; alui fluxu; feb magna.

1018. Paulo grauior, ſuperata cau ſolet mutari in paralyſin alicuius par muſculoſæ; totius lateris vnius, vnde h miplegia; vel omnium ceruici ſuppo tarum partium, vnde paraplegia dicitu quæ raro curatur, ſemperque memori iudicii, motuum læſiones relinquit; v de ſoporoſi, hebetes, tremuli, vertiginc puſillanimes remanere ſolent.

1019. Exquiſita apoplexia (1015.), trito cerebello, corruptis liquidis, ca in cerebellum propagata, in mortem to finitur, raro ſeptimum diem excurre

1020. Futura apoplexia præuidet 1. ex cognita naturali temperie (10 N°. 1.). 2. materie morboſa cognita cauſa proegumena (1010. N. 2. 3.). 3. procatarcticis. 4. ex primis effectibus cepti mali, vt ſunt tremor; vacillat vertigo; ſcotomia; ſtupor; ſopor; m moria vacillans; tinnitus aurium; in tus ſuperiorum; reſpiratio ſolito prof dior, cum naribus compreſſis; incut

1021. Præſens facile noſcitur, ſi m inter diuerſos eius gradus diſtinguit

1022. Curatio huius mali generalis nulla dari poteſt: oportet enim; vt pro varietate cauſæ (1010.), modi applicandi, & loci affecti, varia omnino ſit, & vt applicetur antequam malum adoleuerit.

1023. Si ergo ex lenta, inerti, frigidaque cauſa (1010. N. 2. lit. γ.) oritura præuidetur per ſigna ibi poſita, ſtatim conandum. 1. vt preſſio glutinoſi a capite auertatur. 2. lentor in cerebro & in toto corpore attenuetur.

1024. Preſſio in vaſa cerebri minuitur 1. deriuatione in alia, & oppoſita loca. 2. euacuationibus vniuerſalibus.

1025. Vapor, fotus, balneum, ſuctio, epiſpaſticum, rubefaciens, veſicans, cauſticum, fonticulus, ſetaceum, frictio, ligatura determinata, venis maioribus, pedibus, cruribus, femoribus, applicata primo ſcopo attingendo (1024. N°. 1.) valent. Collutiones, gargariſmi, maſticatoria, ſaliuam mouentia, apophlegmatiſmi, ori, faucibus, naribus applicata, eidem inſeruiunt.

1026. Vomitoria, purgantia valida, certo determinata; ſcarificatio; venarum pertuſio ſecundo ſcopo (1024. N°. 2.) ſatis-

tisfaciunt; licet aliquid ſemper incerti ſe cum ferant.

1027. Lentor vero, præmiſſis (1024 1025. 1026.) determinantibus, diſſoluitur remediis generalibus contra gluten deſcriptis (75.), cum prudentia adhibendis, capiti applicandis omni forma: inter omnia veſicæ per cantharidas proſunt, & inſecta ſimilia ſenſim vſurpata.

1028. Si ab iiſdem cauſis (1023.) apoplexia iam facta eſt, raro curatur: ſi vires ferunt, eadem tentanda (1023. ad 1028.) naribus, ori, capiti applicanda omnia, quæ ſenſus excitare queant; acerrimi vſurpandi ſtimuli quicunque; aluus acri clyſmate laxanda.

1029. In vſu tamen horum omnium (1028.) augetur ſæpe malum, materie magis mota, & impacta, per omnia ſtimulantia: viribus tamen mox proiiciundis per euacuantia. Hinc in concilianda diſſolutione ſemper euacuationi & auulſioni ſtudendum, quantum res pati queat: inde regula; venæ ſectio, ni iuuet, occidit.

1030. Si autem per ſua ſigna (1010. N°. 2. l. ε. N°. 3. l. α. l. γ.) apoplexia oritura

præ-

præuidetur, ilico confugiendum ad ea, quæ velocissime inanire, resoluere, auertere, queant. 1. ergo fiat larga, cita, missio sanguinis, & quidem ex iugularibus venis; quæ, pro re nata, repetatur: post hanc enim, si statu est morbus sanabili, statim leuamen oriri solet. 2. tum purgans antiphlogisticum detur magna copia, aliquoties repetatur, vt fere assidua diarrhœa excitetur; si autem purgantia non satis cito operantur, clysmate satis acri determinentur. 3. toto dein decursu morbi medicamenta refrigerantia, diluentia, attenuantia, ad vrinas ducentia, exhibeantur. 4. assiduo simul reuellentia fortia addantur, donec malum superatum sit. 5. victu, potuque vtatur tenuissimis. 6. caueatur summopere ab omni medicamento valido stimulante, mouente, calefaciente; a calore externo; a decubitu in lecto, maxime decliui & supino.

1031. At si illa ipsa (1030.) iam facta est, vix vlla spes supererit; eaque sola in exercitatione eorundem (1030.).

1032. Quæ vero ab extrauasatis liqui-
dis inter cranium & membrana
membranas ipsas, a vulnere, contu

cto, ſuppuratoue oritur, iam tractata e
in vulneribus capitis (267. 268. 273. ad 297.)
vnde petenda.

1033. Quæ ab effuſis iam liquidis i
interioribus cerebri cauitatibus orta ian
eſt (1010. N°. 4.), per ſua ſigna ibi data
cognita, vix requirit medelam, quum plerumque mors certa cito adſit: ſi quid tentandum, id omne ſperandum 1. a reſorptu effuſi in venas iterum (279. 280.). 2. a correctione acrimoniæ prædominantis, & glutinis ſimul, quæ nulla re felicius, quam per ſaponacea chemica abſoluitur.

1034. Quæ a prædominio lymphæ extrauaſatæ orta eſt, facilius tollitur, omiſſa, vtpote hic fere nocente, miſſione ſanguinis; datis hydragogis fortiſſimis ſtatim ad aluum determinatis; tum diſſipantibus applicatis; maxime veſicatoriis largiſſimis, diu apertis; victu exſiccante; fortibus epiſpaſticis, fonticulis, ſetaceisque.

1035. Si vero a venenis iam producta fuerit, nulla hactenus medela deſcripta habetur; vt nec illi, quæ a polypo.

IN

IN APOPLEXIA.

SECT. 1025.

Collutoria & gargarismata, in hoc casu.

Rec. *Rad. Imperator.*
Pyrethri,
Galangæ, ana vnc. j.
Fol. recent. Origani,
Rutæ,
Thymi, ana m. j.
Flor. Lauend.
Matricar. ana vnc. j.
Cort. Magellan. drach. vj.
Cum aq. decoct. vase clauso lib. iij. admisce
Sp. Sal. Ammon. drach. iij.

Masticatoria saliuam mouentia.

Rec. *Mastich.*
Ceræ alb.
Zingib. ana vnc. j.
F. S. A. parui pastilli.

Apophlegmatisantia fiunt ex iisdem.

SECT. 1026.

Vomitoria.

Rec. *Vini Emetici* vnc. ijs.
Oxymell. scillit. vnc. j. M. F. haustus.

Rec. *Cremor. tartari emet.* gr. vij.
F. vna dosis.

Rec. *Succi ex raphan. rustic. express.* vnc. j.
Oxymell. scillit. vnc. ij. M. F. haustus.

Rec. *Mercurii Vitæ* gr. ij.

Purgans.

Rec. *Diagrydii* gr. x.
Resin. Ialapp. gr. x.
Sp. Vini rectific. drach. ij.
Accurate tritis, & solutis, admisce
Syrup. Rosar. solutiu. cum senn. drach. vj.
F. Haustus.

SECT. 1028.

Vapor stimulans nares.

Rec. *Tinct. Castor.*
Sp. Sal. Ammon. ana drach. ij. M.
Subolfaciat sæpe.

Rec. *Aceti acerrimi,*
Tinct. Castor. ana drach. ij. M.
In eosdem vsus.

Rec. *Ol. stillat. Rorismar.*
Tanacet.
Lauend.
Rutæ,
Absinth. ana gutt. iv.
Infusi Castor. drach. j.
Vnguent. Neruini vnc. j.
Sal. vol. oleos. drach. j.
M. F. S. A. Balsamus.

Pro suffitu sub naribus, & circa tempora, affricandus.

Acre Clysma.

Rec. *Pulp. Colocynth.* drach. ſs.
Fol. Tabaci drach. jſs.
Aq. vnc. x. incoctis, admisce
Salis Gemm. drach. ij. F. Clysma.

SEC

SECT. 1030. N. 2.

In primis vero ex *ſenna* & *tamarindis*; Vid. §. 396. N. 2.

SECT. 1030. N. 3.

Vide §. 954. 966.

CATALEPSIS.

1036. Catoche, catochus, catalepſis, dicitur morbus, quo laborans repente, immotus, nec ſentiens, illum corporis ſtatum retinet, quem primo momento accedentis morbi habebat.

1037. Huius ergo proxima cauſa immobilitas ſenſorii communis, prout primo momento inſultus ſe habebat.

1038. Ergo ſanguinis cerebroſi, glandularum cerebri, emiſſariorum eius abſoluta quies, vt in initio.

1039. Omnes quidem in eo morbo functiones cerebri læduntur, & illæ, quæ inde pendent; ſoli muſculi ſic manent tenſi vt in initio erant; cæterum reſpiratio & pulſus ſuperſunt, at plerumque leues.

1040. Febris intermittens diu perdurans, maxime quartana; melancholica, ſicca, ſtrigoſa temperies; menſtrua, & hæ-

morrhoides retenta; terrores summi, sub tique; profunda, protracta diu in vnu obiectum meditatio; febres validæ i homine sanguinolento accensæ, morbu hunc plerumque antecedunt.

1041. Dissecta cadauera demonstr uerunt arterias venasque cerebri valc turgentes fortiter impacto denso cruore.

1042. Sanatur sæpe excitata larga n rium hæmorrhagia.

1043. In alios morbos raro transit; liquando tamen epilepsia, conuulsio, d mentia, ἀτροφία, eum exceperunt, in mo tem plerumque finitur.

1044. Curatio tentatur pro varieta causæ varia. Excitando per obiecta v lide in organa sensuum agentia, vt su lux, sonus, stimulus, sal volatilis acer, d lor, frictio, motus continuatus; hæmo rhagiæ ex naribus prolectu; hæmorrhc dalis, menstruiue fluxus prolectu; stern tatoriis, vomitiuis, vesicatoriis, fonticul setaceis; victu humectante.

CARVS.

1045. Carus est apoplexia leuis, somn vero grauissimus, cum febre, c

cau

causis maxime cerebrum illæsum comprimentibus (1010. N°. 3. l. α. β. γ. δ.), aut causis obstruentibus, sed facilius, quam in apoplexia, soluendis (1010. N°. 2. l. β. γ): est in hoc aliqua perceptio, sed subitanea; aliquis sensus, sed paruus.

1046. Hinc a caro soluto sanitas, nisi quod forte titubatio vacillans capitis aliquamdiu supersit.

1047. Curatio petenda ex curatione apoplexiæ tradita (1020. ad 1036.).

1048. Coma vigil, coma somnolentum, cataphora, videntur tantum esse cari leuiores species (703. ad 710.).

1049. Lethargus autem leuior est apoplexiæ species, ex causa frigida, lenta, aquosa: vnde ex historia apoplexiæ eius cognitio & curatio petenda (1008. ad 1036.).

DE MORBIS CHRONICIS.

1050. Hactenus de morbis principibus acutis internis, & externis: nunc de chronicis agendum. Illi vero, si in corpore nati, ortum duxerunt vel ex vitiis liquidorum sensim natis, vel ex vitiis relictis a morbis acutis non bene sanatis.

1051. Vitia liquidis sensim nata ori-

untur I. ex ingeſtis aëre, cibo, potu, cc
dimento, medicamento, veneno, tam
lienis, vt noſtris humoribus ſimilia n
ſint, tam validis, vt vi noſtrorum viſceru
& humorum noſtris aſſimilari non p
ſint. Eaque ſunt α. *acor* (60. ad 69.).
auſterum, ex acore & terreſtri plurimo v
tis, vt fructibus immaturis, vel adſtringe
tibus, ſuccis, vinis, & ſimilibus; quæ
quores coagulant, vaſcula conſtringu
hinc obſtructiones duras pariunt (31.
40. 50. 51. 113. N°. 1. 117.). Sanatur dilue
tibus, alcalicis fixis, ſaponaceis alcali
diu, prudenter vſurpatis. γ. *acre pingu*
romaticum, ex cibis, potibus, condim
tis, calidis odore, ſapore; hæc calore
attritum, læſionem minimorum vaſcu
rum, dolores calidos, attenuationem
quorum, horum putrefactiones, extra
ſationes, & ſimilia multa producunt:
rantur aquoſis, farinoſis, gelatinoſis, a
dis. δ. *pingue iners*, ab nimio vſu pingui
ex animalibus terreſtribus, piſcibus, ve
tabilibus oleoſis; hinc obſtructio (11
ranciditas bilioſa, inflammatio, corro
putrefactio peſſima (82. 526.). Cura
diluente, ſaponaceo, acido. ε. *ſalſedo n*

ri

riatica, ex ſale, ſalitisue; vaſcula deſtruit, liquida ſoluit, acria reddit illa, hinc ἀτροφίαν, ſolutiones vaſorum, extrauaſationes liquorum, non cito putreſcentium, ſed maculas producentium. Tollitur aqua, acidis, lixiuio calcis viuæ. ζ. *alcali* (76. ad 91.) η. *glutinoſum* (69. ad 76.) 2. a viribus noſtris nimiis in ingeſta (50. ad 58. 92. ad 106.), 3. a ſpontaneis noſtrorum humorum vitioſis permutationibus (58. ad 91.).

1052. Ex morbis acutis male ſanatis oriuntur vitia in humoribus quocunque corporis loco: α. purulenta (158. N°. 5. 6. 7. 402.), quæ producunt multa mala (936. N°. 4. 941.): ſanantur (942.). β. Ichoroſa (158. N°. 4. 206.), quorum effectus rodere, conſumere. Sanantur blandis, demulcentibus, inſpiſſantibus: γ. putrefacta, quæ recenſita (1051. N°. 1. l. γ. ζ. N°. 3.).

1053. Morbi acuti male ſanati in partibus ſolidis, compoſitisue, relinquunt abſceſſus (387. 402.), fiſtulas (413.), empyemata (894.), ſcirrhos (392. 484. 485. 486.), cancros (492. 494.) caries (526.).

1054. Ex his in morbis (1051. 1052. 1053.) ſimplicibus, aut omni modo compoſitis inter

inter ſe infiniti ſane alii, vt effectus, ſe
poſſunt; adeoque ex eorum dato in
lectu hactenus optime perſpici, & cur

1055. Quum vero inde pendeant,
patebit, omnes chronici; horum e
generalis doctrina, diuiſioque hinc h
rienda.

1056. Vnde etiam ſtatim apparet,
varietate quidem infinitos ratione ſy
ptomatum, tamen ex origine non a
compoſita pendere, neque tam varia
dicamenta, medendiue methodum req
rere; tum ſimul perſpicitur diuturnit
in pleriſque, incurabilitatis vero in m
tis ratio; id ipſum pertractando iam
tebit.

PARALYSIS.

1057. Paralyſis vocatur muſculi l
immobilitas, nullo nixu
luntatis, vel vitæ, ſuperanda; ſenſus
quando ſimul abſolute perit; aliqua
leuis cum ſtupore, ſenſuque quaſi pun
rio leui, ſupereſt.

1058. Cauſa huius proxima ſem
impeditus fluor liquidi neruoſi a cere
in muſculum paralyticum, vel liquidi
terioſi in eundem.

1059. Ergo oriri poteſt 1. ab omni cauſa apoplexiam generante (1010.) 2. ab omni ea, quæ neruum tranſmittendo ſpiritui ineptum reddit. 3. Quæ introitum arterioſi cruoris in muſculum impedit. Inde paraplegiæ, hemiplegiæ, paralyſios partis ſingularis, natura intelligitur.

1060. Itaque apoplexia; levior parapoplexia (1009. 1010. 1015.); epilepſia; conuulſio; dolor ingens & diuturnus; omnes ſolitæ euacuationes retentæ cum ſubſequente vertigine, vt hæmorrhoidum, menſtruorum, abſceſſuum, fiſtularum, alui, veſicæ, ſaliuæ; metaptoſes cuiuſcunque materiæ morboſæ in acutis, vel chronicis; quidquid obſtruendo, ſoluendo, comprimendo, ligando, diſtorquendo, diſtrahendo, conſtringendo, neruos lædit; adeoque craſſi humores, vulnera, eroſiones, abſceſſus, gangrænæ, tumores inflammatorii in integumentis neruoſæ medullæ, in gangliis, in neruis ipſis, feroſi, purulenti, ichoroſi, ſcirrhoſi, & ſimiles, fortes arctæque ligaturæ, fracturæ, luxationes, adſtringentia valde alimenta, medicamenta, venena; inde frigus ſummum, calor maximus, humiditas frigida, vſus

aquæ

aquæ calidæ nimius, assiduus, vapor arſ nici, antimonii, calcis recentis, mercuri & aliorum venenorum, paralyſin crear poſſunt.

1061. Cauſa proxima (1058.), & re mota (1059. 1060.), adeoque his nata pa ralyſis ipſa, varios admodum producit ef fectus, pro varietate ſedis, vbi illa cauſa hæret; pro varietate magnitudinis, qua ibi hæret; pro diuerſitate partis affectæ, prout vitæ neceſſaria magis minusue, magis mediate, vel immediate; inde enim lethalis, minus lethalis, ſanabilis, incurabilisue haberi poteſt.

1062. Paralyſis cordis, pulmonum, muſculorum reſpirationi inſeruientium; gulæque, breui lethalis: ſtomachi, inteſtinorum, & veſicæ, a cauſis internis, valde periculoſa: muſculorum faciei mala, & facile in apoplexiam mutabilis. Paraplegia valde periculoſa, apoplexiæ prænuncia, hac nata lethalis: hemiplegia mala, paraplegiæ affinis, hinc apoplexia necans; quæ cum frigore, inſenſilitate, atrophia partis, mala, raroque medicabilis: quæ cum ſæua conuulſione, & magno calore partis oppoſitæ, mala, ex horum

vero

vero oppositis scitur, quaenam sanabilis, minusque metuenda sit: quaenam vero toties causa repentinae, nec vllo praesagio praeuisae, mortis, sine vllo fere symptomate concomitante.

1063. Quae omnia (1057. ad 1063.) si quis singulis musculis, cuiuscunque demum functionis auctoribus, applicat, infinitorum certe, & maxime mirabilium morborum causas intelliget, diagnosin, prognosinque sciet.

1064. Sanauit natura hunc morbum attenuando & dissipando materiem morbosam, mala crisi ad cerebri exteriora, eius ventriculos, circa medullam oblongatam, spinalem, exitum neruorum a medulla, neruos, depositam; soluendo impacta per magnam febrim superuenientem; mouendo per tremorem conuulsiuum partis; educendo per diarrhoeam largam & diuturnam.

1065. Curatio requirit ablationem causae (1059.1060.), neruorum functionem & arteriarum impedientis, dein liberi fluxus restitutionem.

1066. Causa impediens aufertur variis modis, causae, prius perspectae, facile applicandis.

1067.

1067. Si illa causa intus hærens, crass stagnansque est, vtendum iis remedii quæ producere possint illa, quibus natu ra (1064.) hunc morbum sæpe sanauit.

1068. Ergo curatio tentatur 1. attenu antibus, dissipantibusque α. aromaticis cephalicis, neruinis, vterinis dictis vege tabilibus, specie succi expressi, infusi, de cocti, extracti, spiritus, conditi. β. Sali bus fixis vstione, volatilibus destillatione aut putrefactione hinc electis. γ. Oleis expressione, coctione, infusione, destilla-tione hinc productis. δ. Saponaceis ex horum combinatione per artem producti-tis. ε. Virosis animalium partibus, insectorum succis, spiritibus, oleis, salibus, tincturis. ζ. Salibus fossilibus, crystallis metallicis, & iis, quæ ex his maxime composita. η. His omnibus, vt se mutuo iuuent, cum prudentia, permistis: atque horum quidem vsu attenuatio, dissipatio, calor febrilis, obtinetur. 2. Validis stimulantibus, & impacta quæcunque fortiter, motu neruoso tremente & conuulsiuo excitato, excutientibus: eo inprimis sternutatoria, & vomitoria fortia pertinent; si aliquoties inprimis repetuntur.

3. Pur-

3. Purgantibus per aluum calidis, ſoluentibus, aromaticis, vegetabilibus, vel & foſſilibus acribus, metallicisque mercurialibus, antimoniatis, adeoque fortibus hydragogis, larga doſi, pluribus diebus ſucceſſiue repetita, datis; quorum ope copioſa, & aliquamdiu perdurans diarrhœa, excitetur. 4. implendo primo vaſa corporis largo potu attenuantium præmiſſorum, dein excitatione maioris motus, & ſudoris, ope vaporis ſpirituum accenſorum.

1069. Frictiones externæ ſiccæ, calidæ ad ruborem vſque, vel cum ſpiritibus penetranti & ſtimulante virtute præditis ex animalibus, vegetabilibusque, aut cum oleis, linimentis, balſamis, vnguentis, neruinis, proſunt. Balnea vaporum, immerſiua; emplaſtra acria, aromatica, attrahentia dicta; cucurbitæ; ſcarificationes; veſicatoria; fuſtigationes; dolorem & leuem inflammationem excitantia, vt vrticæ, & ſimilia, iuuant.

1070. Maxime autem curandum, vt ad ſedem cauſæ detectam omnia remedia (1068. 1069.), ſi poſſibile, applicentur: pars læſa, plures ſimul eodem vitio læſæ,

ſcientia muſculorum, neruorum, horum vnitio, origo, diſperſus, & cognitio functionum ab vnoquoque horum pendentium, ſi comparantur inter ſe, clare docent ſedem latentem mali.

IN PARALYSI.

SECT. 1068.

Vid. 75. N. 5. §. 54. N. 4.

SECT. 1069.

Rec. *Maſtiches,*
Olibani,
Succini, ana vnc. ſs. M. F. Pulu.

Huius drach. j. *ſuper prunam ſparſæ fumus excipiatur panno ſicco, calido, ex lana. Quo dein fortiter fricetur partes.*

Rec. *Sp. Lauendulæ* vnc. iij.
Sal. Ammon. drach. ij.
Tinctur. caſtorei drach. iv.
Aq. ſtillatit. lauendulæ vnc. vj. M.

Perfricentur hac cum miſtura partes.

Rec. *Emplaſtr. de Cumino,*
Meliloto,
Galbani purati, ana vnc. j.
Olei Caſtorei vnc. ſs.
M. F. Emplaſtrum ad alutam.

Parti affectæ, prius fricatæ, apponatur.

Rec. *Olei infuſ. Abſinth.*
Anethi.
Chamæmel.

Ne

Nepetæ,
Rutæ,
Trifol. odorat.
Castorei,
Crocini,
Irini,
Lumbricor. terrestr.
Nardini,
Terræ ana drach. j.
Vnguent. Agrippæ,
Arthanitæ,
Martiat.
Neruin. ana drach. vj.
M. F. linimentum.
Emplastra acria.
De Cumino, Galbano, Meliloto &c.

EPILEPSIA.

1071. Priori malo aduersus valde morbus Epilepsia est, quæ adesse dicitur, quoties homo subito prosternitur, amissis sensibus externis, internisque, cum concussu violento, inuoluntario musculorum omnium, vel aliquorum, reciproco, alterna cum requie, & nouo paroxysmo.

1072. Morbus hic mira facie variatus sæpe tam mirabilis apparet, vt diis, dæmonibus, iræ diuinæ, incantamentis, & similibus causis, naturalibus maioribus, adscriptus sæpe fuerit.

1073. Nulla quippe gesticulatio, ir flexio, posituraque noscitur, quam no aliquando exhibuerit; omnes quoqu nonnunquam æmulatur motus, cursu ambulationis, gyrationis, prostrationi decubitus, erecti, rigidique corporis spe cies.

1074. Omnes tamen hæ varietate tantum versantur in mutatis motibus al quarum partium mobilium, adeoque mu sculosarum; ergo tantum ponunt varia musculorum contractiones; hinc vario liquidi neruosi influxus; inde variam hu ius a sensorio communi expressionem in neruos; tandem itaque varias causas in cerebri medulla has expressiones produ centes: quæ optime noscuntur enarra tione harum historica.

1075. Illæ autem sunt 1. hæreditaria ex labe gentili patris, matris, parentum ue, aut maiorum, silente sæpe morbo ir genitore, dum ex auo deriuatur in nepo tem. 2. Congenitæ, ex imaginatione ma tris grauidæ excitata per conspectum epi lepticum. 3. Cerebrum in integumentis suis, superficie, substantia, ventriculis ma le affectum, per vulnera, contusiones, ab scessus,

ſceſſus, pus, ſaniem, ichorem, ſanguinem, lympham acrem, fœtidam, excreſcentias oſſeas cranii interni, intropreſſiones eius, cartilagineam ſinuum venoſorum naturam, fragmenta, ſpinasue oſſium, vel inſtrumentorum lædentium meningas, cerebrumue, argentum viuum ad cerebrum quacunque via delatum. Idem cerebrum affectum male per inflammationem, corruptionem, eroſionem meningum, a carie oſſis, bile atra, gummatibus venereis. Has autem cauſas iuuant omnia, quæ liquidorum in cranium affluxum augent, vt ſunt, plethora, motus, calor, ebrietas, epulæ, venus, ingenium perſpicax, altum, meditatio profunda, affectus animi ingentes, imaginatrix vis ingens, terror, metusque inprimis. 4. omnes violentæ affectiones generis neruoſi, vt ſunt magni & periodici dolores, paſſio hyſterica, roſiones & irritationes a lumbricis, dentitione, acri humore, lacte caſeoſo, acri, acido infantum, meconio, contagio variolarum, cardiogmo, vlceroſa materie alicubi hoſpitante, inedia, crapula, acribus potulentis, eſculentis, medicamentis, venenis. 5. ab interceptis nonnullis, quæ olim excerni

ſolebant, ſanie, pure, menſtruis, lochii hæmorrhoidibus, vrina. 6. fumis nonnu lis paroxyſmum integrantibus, fomite licubi hærente, vnde ſenſu eleuatæ aur adſcendens cerebrum petit.

1076. Quæ omnia (1075.) hiſtoria o ſeruatorum, & inciſio cadauerum, docui

1077. Effectus huius morbi redu poſſunt: 1. ad mala corrupti tot viole tis & repetitis conuulſionibus cerebri, v de vacillatio memoriæ, hebetudo, ſtul tia, paralyſis, apoplexia, mors. 2. ad ma neruorum & muſculorum, vnde horur & artuum, contractiones, diſtorſiones, d formitates. 3. a violento ſpaſmo inflar matio, gangræna, nigredo partium ſa guinolentarum, maxime quæ ſupra m ſculos ſitæ ſunt. 4. ad ſecretiones qua dam in impetu paroxyſmi vi factas; ci potus, lymphæ, bilis, ſpumæ, muci, ſa uæ, ſurſum reiecta; fœcum alui viridiu ſeminis, vrinæ per inferiora egeſtio; ſa guis vtraque via ſecretus huc ſpectant.

1078. Inde intelligitur, quæ heredit ria? cur ea nunquam ſanabilis? quæ idi

path

pathica? cur raro curabilis? quæ ſympathica? cur ſæpe curabilis?

1079. Atque etiam liquet, diuerſiſſima remedia, diuerſiſſimam curandi methodum, ad hunc morbum requiri, pro nota varietate cauſæ, materiæ peccantis, loci, ad quem applicatio remedii, per quem eductio mali, fieri debet.

1080. Cauſa enim prima & ſecunda, in mala conformatione ſolidorum conſiſtens (1075. N°. 1. 2.), vix vllam ſuſcipit radicalem medelam; paroxyſmorum autem renouantes cauſas, vtpote renatas aſſidue, tollere tuto poteſt: vnde hæ, quæ infinitæ, nec niſi obſeruando cognoſcendæ, indagari debent ſedulo, dein pro ſua natura curari.

1081. Tertia (1075. N°. 3.) cognoſcitur ex ſymptomatibus aliis læſum ſimul cerebrum deſignantibus, vt eſt dolor, grauitas, plenitudo, læſio capitis antecedens, vertigo, tremor vniuerſalis, ſcintillæ oculorum, eorundem immobilitas, circumgyratio totius capitis, vel & corporis. Huius cauſa ſolida vix tolli poteſt, quia vix cognoſcitur ſingularis: reuellentia, diſcutientia, viam parantia, depurantia,

iuuant: hinc venæ ſectio, purgatio, vo
mitus, inuſtio, fonticulus, fiſtula, epiſpa
ſticum, vulnus capitis, cranii perterebra
tio, antihyſterica, opiata, proſunt: ex qu
bus quid eligi debeat, docebit inuent
mali cauſa proxima (1079.).

1082. Quæ a cauſa quarta (1075. N°. 4.
fit, ea tractanda erit varia pro varietate ſu
cauſæ proximæ: hinc anodyna, paregc
rica, narcotica; antihyſterica; anthe
mintica; demulcentia & corrigentia a
crium; inciſio apta gingiuarum; ablatic
correctio, materiæ vlceroſæ, tunc fiun
antepileptica.

1083. A quinta cauſa (1075. N°. 5.
ortæ epilepſiæ medela fit ſoluendo mate
riem immobilem, laxando vias, expellen
do: hinc veſicatoria, cauſtica, fonticu
los, & fiſtulas producentia; ariſtolochi
ca; emmenagoga; hæmorrhoidas ape
rientia; diuretica toties contra hunc mor
bum proſunt.

1084. Quæ autem a cauſa ſexta (1075
N°. 6.) oritur, tolli poterit, ſanata debi
litate generis neruoſi nimis facile mouen
di, quod exercitio motus, luſus, equita
tionis, vectionis; aſſumtu aromatum; vſu
chaly

chalybis, & corroborantium optime fit: tum etiam loci fomitis exulceratione artificiosa, profunda, diuturna, inducta cæsim, causticis, vesicatoriis; dein autem apertis retentis diu per suppurantia corrosiuis mista: tandem ligaturis neruum comprimentibus affectum.

1085. Ex his vanitas apparet omnium specificorum, & methodorum, quæ inanis iactantia contra hoc malum laudat.

1086. Et patet quidem, causam proximam omnis epilepsiæ exquisitæ semper esse nimiam cerebri in neruos motorios, nullam in sentientes actionem.

1087. Atque causas, quæ reciprocos paroxysmos creant, numero & varietate plurimas esse.

1088. Tandem vero spasmi singularis, opisthotoni, emprosthotoni, tetani vniuersalis, origo, natura, effectus, sanatio, sponte patent; quum sint modo species epileptici insultus singularis.

MELANCHOLIA.

1089. Melancholia vocatur medicis ille morbus, in quo æger de-

 lirat

lirat diu, & pertinaciter, sine febre, eid‹
fere & vni cogitationi semper affixus.

1090. Hic morbus oritur ex illa s‹
guinis & humorum malignitate, quam ‹
lem atram dixere veteres; & rursum ide
morbus, a mente initium ducens, breui
corpore bene sano ipsam bilem atra
facit.

1091. Ideo opus hic erit paucis idea
pingere mirifici huius mali, & de quo ta
obscura doctrina habetur, vt iniusti c
minis rea agatur antiquitas.

1092. Si in toto sanguine mobilio
dissipata reliquerint immobiliora vnit
tum ille erit crassus, ater, pinguis, ter‹
stris. Ei vero nomen dabitur *humo‹*
atrabilarii, vel *succi melancholici.*

1093. Cuius (1092.) causa, omne
quod mobiliora expellit, reliqua figit: v
hemens mentis exercitatio, noctes atq
dies in vnum fere obiectum occupat
peruigilium; animi motus magni, si
hilaritatis, siue mœstitiæ; magni & op
rosi motus corporis multum repetiti, i
primis in aëre valde sicco & calido adm
dum; eo & immodica venus; cibi aus
ri, duri, sicci, terrestres, cum quiete & t‹

pc

pore corporis diu aſſumti; potus ſimiles; huc fumo, aëre, ſale induratæ animalium partes, maxime durorum & annoſorum, fructus immaturi, farinacea non fermentata, medicamenta adſtringentia, coagulantia, figentia, refrigerantia, venena lenta, ſimilia; febres calidæ diu hærentes, ſæpe repetentes, ſine bona criſi, & ſine diluentibus, abeuntes.

1094. Vbi iam in cruore id malum (1092.) per ſuas cauſas (1093.) natum adhuc omnem circumeuntem humorem æquabiliter inficit, producet aliquos morbos ſtatim conſpicuos, qui fere ſequentes: color externus, internusque, primo pallidior, flauior, magis fuſcus, liueſcens, niger, cum maculis ſimilibus; pulſus lentior; frigus maius; reſpiratio lenta; circulatio per ſanguinea vaſa bona, per lateralia parcior, minus bona; hinc humorum ſecretoriorum & excretoriorum omnium minor, tardior, craſſior, exitus; minor conſumtio; parcior appetitus; macies; mœſtitia; ſolitudinis amor; affectus animi quicunque pertinaces, magni; in reliquis ἀδιαφορία; torpor ad motus; ſumma tamen ſimul ſtudii cuiuſque & laborum conſtantia.

1095. Habet ergo pro materie terra
& oleum ſpiſſum ſanguinis, vnita, comp
ctaque ſimul: quæ prout liquidiore, bla
diore, diluente parte magis priuata, qu
que ipſa magis condenſata, tenacius miſ
& diutius nata, eo effectis peior, eo cu
tu difficilior eſt.

1096. Inde diagnoſis, & progno
(quæ clarior ex ſequentibus) patent, qu
& ſanationis ratio hinc conſtat.

1097. Statim enim ac initiis prim
(1093. 1094.), cauſa, effectuue, ſe prod
animo aſſidua obiectorum variatio co
cilianda, & quidem ipſo ignaro; eligen
autem, quæ affectui prædominanti opp
ſitum in ægro creare ſolent; diluentibu
demulcentibus, paregoricis, narcotici
quiete, conciliandus ſomnus eſt; aë
vtendum humido tepeſcente; cibi da
di leues, liquidi, ſanis humoribus ſimile
recentes, blandi, vi leni ſaponacea laxa
tes, atque in horum vſu diu perſiſtendum
medicamenta danda diluentia, oleoſu
terreſtre reſoluentia, vaſa laxantia, leni ſt
mulo expellentia, vt ſucci bene matur
rum fructuum horæorum, mellita, oler
iuſcula ex his confecta; aquæ minerale

potu

potus optimus ptiſana mellita leuiter; abſtinentia ſedula a cauſis mali (1093.).

1098. Si autem illa ipſa materies (1092.) per eaſdem cauſas (1093.) magis denſa, tenax, immobilis reddita eſt; neceſſario in vaſa hypochondriaca depelletur: id enim natura huius humoris, ſitus & conditio horum vaſorum, & leges hydraulicæ docent. Inde ſenſim hic hærebit, accumulabitur, ſtagnabit: tum vocatur *morbus hypochondriacus*, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, meſenterium, obſidens.

1099. Hinc ibi producit ſenſum aſſidui ponderis, anxietatis, repletionis, maxime ab aſſumtis, cibo, potuque; reſpirationem ob grauata viſcera abdominalia difficilem; bilis vtriuſque, pancreatici, ſtomachici, inteſtinorum, meſenterii ſucci in confectione, ſecretione, permiſtione, efficacia in cibis, impedimenta; inde digeſtionem primam omni modo læſam; eſculentorum corruptionem in crudum acidum, ſi ex vegetabilibus, in putridum alcali, rancidumue oleoſum, ſi ex animalibus; hinc ructus, flatus, ſpaſmos, adſtrictam aluum, fœces induratas; icterum

peio-

peiorem gradu, quam prior (1094.); mnia mala (1094.) iam peiora.

1100. Vbi iam eousque adole (1098.), & per effecta sua (1099.) se ma festauit, summa ope nitendum in curat nem, quia aliter tetra mox oritur mali doles; difficultas autem maxime vitan hæc est: si malum perseuerat, fit incu bile, & sæpe lethale, vt in sequentibus quebit: si euacuantibus pugnatur, sani, facile mobiles humores expelluntur, naces malique hærent, vnde peior m bus: si per stimulantia valida tentat sæpe subito soluta materies acris fit, & i petu magno ruens in tenera vasa hepati ea destruit, vnde multa, & immedicabi mala.

1101. Hinc 1°. lente mobilis redd da materies est, indagando naturam pr dominantis acrimoniæ; tum dando n dicamenta saponacea, in quibus præd minetur acrimonia opposita illi, quæ illo humore adest; in his pergendum, nec pulsus inæqualis, debilisque, naus tenesmusue, anxietas, febricula, signa de motæ materiei; tum 2°. statim leni xante purgatione, clysmate simili, sero

E

ctis, aqua minerali, similibusque expellenda est.

1102. Verum si eadem illa materies (1098.) iam fixata, compactaque, ibi diu hæsit, ipsa acris fieri incipit, & rodens, per stagnationem, motum viscerum, calorem ambientium; noua assiduo aggeritur, quia iam obstructio facta est, & causæ eædem perdurant; hinc mole aggesta, acrimonia nata, motu assiduo, vasa extendit, rodit, corrumpit; inde lienis, stomachi, pancreatis, omenti, mesenterii, intestinorum, hepatis, similis destructio; adeoque omnia mala (1099.) priora multum auget, maxime vero assiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, inprimis cerebri, perturbat. Tumque vocatur vero nomine *bilis atra*.

1103. Quæ deprehensa per hæc eius signa data (1093. 1094. 1099. 1102.), non nisi prudentissima arte eliquari, moueri, educi potest; ob difficultates (1000.) hic adhuc maiores, & facile excitandam, dein vero vix moderandam, morbi acerrimam materiem: hinc sit omnis victus oppositus acrimoniæ in humore prædominanti cognitæ ex (1051.), sit ille idem semper leni-

leniter ſoluens, ſtimulans, laxans aluum paucas fœces a digeſtione relinquens; p tus, vel ex ptiſana mulſa, vel ex ſuccis h ræis, vel ex ſero lactis ſit; motus corpo ſit leuis, continuusque; calor admodu temperatus; ſomnus multus; balnea, f menta, clyſmata, potus in crebro vſu ſi ex his, quæ ſine acrimonia, diluendo, ſo uendo, abſtergendo, macerando, ma riem eliquent, & dein quam lentiſſime prudentiſſime excernant, via a natura pr monſtrata, habita ſemper ratione acrim niæ ſingularis, quæ ſimul adeſt.

1104. Id autem malum (1102.) ad m gnam iam acrimoniam prouectum, cu viſceribus iam valde corruptis, ſi dura tibus iiſdem cauſis (1102.) dein motu m ſculari; calore ſolis, ignisue; victu ac copioſoque; medicamentis acribus v lide mouentibus, cum acrimonia mali ferueſcentibus; venenis ſimili actio lædentibus; vel tandem morbis nonnu lis validis mouetur, tum acrior, mobilis, iam agens reddita, vaſa ſua rumpit, co rumpit, putrefaciendo reſoluit, cum at bile ipſa in vomicas putrefactas muta iam eſt *bilis atra turgens:* hæc iam huc

q

que prouecta, si liquefacta in suis vasis mota versus hepar, in exesos venæ cauæ ramulos serpens, cordi infertur, damnosa illa mala producit: si enim de acido coagulante participat polypos cordis, pulmonis, aortæ, carotidum, horum mala, mortem creat. Si in cerebrum perrexerit, apoplexiam, paralysin, catalepsin, epilepsiam, deliria, maniam, pessimi generis, & fere immedicabiles, producit. In genere arterioso omnia mutat, febres immanes, breui omnia putrefacientes profert: si de alcali putrefaciente participat, gangrænas subito lethales, vbicunque impegerit, ibi nasci facit. Vnde infiniti morbi in toto corpore, & qualibet eius parte, non curabiles, nisi hoc fomite extincto: si autem ruptis viscerum vasculis elapsa materies caua peritonæi occupat, debilitas mox exoritur ingens & insuperabilis, putrefactio acris elapsi, eiusque accumulatio; tum erosio gangrænosa omnium abdominalium viscerum, vnde mirabilia phænomena; tympanitis; mors cum fœtore immani: si autem mota ruerit in iecur, indeque per exesa & dilatata vascula biliosa in vesicam fellis, ductum

hepaticum, communem, in inteſtina, faci nauſeas, vomitus, dyſenterias atrabilarias cum anxietate, impetu, dolore, roſione intolerabilibus, vnde inflammationes, ex ulcerationes, putrefactiones inteſtinorum, ſtomachi, œſophagi, faucium, oris; inde conuulſiones terribiles, tandemque placida fere mors, gangrænam, adeoque indolentiam, ſequens omnium.

1105. Materies vero ſic reddita (1104.), vna cum tenacitate ſumma & fere picea ſimul habet acrimoniam acerrimam acidam, quæ metalla rodat, terram fermentet; aut alcalinam ſalinam, corroſiuam quam maxime; aut oleoſam putrefactam, omnium teterrimam. Quæ ſingulæ ſpecies, vnde oriantur, quomodo cognoſcantur, qui curentur, ſupra ſatis demonſtratum habetur (58. ad 107. 1051. 1052.).

1106. Atque facile patet conſideranti dicta (1000. 1003. 1004.), & ſitum, ſtructuram, circulationem viſcerum, in quibus hæret hic malignus humor, morbum turgentem curatione maiorem: diluentia cum oppoſito acri ad acre prædominans, & opio, primaria ſunt.

1107. Ex quibus (1090. ad 1107.) iam facilis

facilis intellectus melancholiæ descriptæ (1089.), malique hypochondriaci; nam liquet a diuturna moestitia prægressa, vasa viscerum abdominalium stricta creare stagnationem, mutationem, accumulationem bilis atræ (1092. 1093. 1095. 1098. 1102. 1104.), sensim increscentem, licet corpus fuerit paulo ante quam saluberrimum: iterumque natam ex corporeis caussis eandem bilem atram producere illud delirium (1089.).

1108. Euidentes ergo caussæ melancholiæ (1089.) obseruatæ sunt: 1. omnia, quæ liquida cerebri neruosa figunt, exhauriunt, perturbant; vt summi terrores, iique subitanei, studia acerrima cuiuscunque obiecti, amor ingens, vigiliæ, solitudo, metus, affectio hysterica. 2. quæ sanguinis confectionem, refectionem, circulationem, secretionem, excretionem variam impediunt, perturbant, maxime in liene, stomacho, omento, pancreate, meseræo, intestinis, hepate, vtero, hæmorrhoidalibus vasis; adeoque morbus hypochondriacus, acuti male sanati, præprimis phrenitis, caususque, omnes secretiones, & excretiones nimiæ, cibi potus-

que frigidi, terreſtres, tenaces, acerbi, ad ſtringentes, æſtus ingens diu protractu & exaſſans cruorem, aër ſtagnans, palu ſtris, vmbroſus. 3. natiua corporis indo les, nigra, hirſuta, ſicca, gracilis, maſcul: ætas media, ingenium acre, penetran altum.

1109. Si morbus hic (1089.) diu pe ſeuerat, producit dementiam, epilepſian apoplexiam, maniam, conuulſionem, ca citatem, imaginationes mirificas, riſu ploratus, cantus, ſuſpiria, ructus, flatu anxietates, vrinam copioſam, limpida inſtar aquæ, alio tempore valde craſſar ſanguineæ fœcis in vaſis viſcerum abd minalium retentionem, accumulati nem, ſubitaneam ſæpe excretionem, : uum pertinaciter ſtipticam, ſputatione tenuem, frequentem, vigiliarum, inedi frigoris tolerantiam incredibilem.

1110. Attulit ſæpe curationem ſupe ueniens ſcabies fœda, aliquando elepha tiaſin æmulans; aut varix numeroſa, i gens, enata; tumentium valde hæmo rhoidum fluxus; atræ bilis per ſuperio & inferiora reiectio.

1111. Ingens damnum capere ſo

ab omni medela labefactante vires; acriter euacuante; rursumque ab vsu eorum, quæ liquida vehementer exagitant, siue cardiaca fuerint; siue alio quocunque titulo exhibita.

1112. Vnde optima sanandi hunc morbum methodus est, si causa prima bene obseruata, & temperiei varietate, his opposita medela, variis varia, adhibetur.

1113. 1. Itaque erit indicatio liquida cerebri & neruorum excitare, augere, in ordinem redigere; quod fit: α. auertendo mentem ab obiecto consueto ad alia priori contraria. β. inducendo caute alium animi affectum, melancholico oppositum. γ. inseruiendo falsæ imaginationi. δ. aut sæpe magna vi ei repugnando.

1114. 2. Obstructiones, vel causam, vel effectum falsæ imaginationis, reserando, emolliendo, incidendo, stimulando, per aquas minerales, serum lactis, mulsam, decocta splanchnica, hepatica, anthypochondriaca, aquas salibus lixiuiosis vel compositis acutas, mercurialia laxantia, vomitoria, motus, exercitia, equitationes; nauigationes, vterina, aristolochica, hæ-

morrhoidalia euacuantia, balnea, litus, emplaſtra.

1115. 3. Symptomata leniendo per venæ ſectionem, immerſionem in aquam frigidam, carminantia, opiata.

1116. 4. Præmiſſis euacuationibus (1114. 1115.), exhibendo ea, quæ exhilarare docet obſeruatio, & roborare omnes corporis partes.

1117. Ex quibus (1110. ad 1117.) liquet, ſanationem huius mali (1089.) abſolutam eſſe in curatione bilis atræ (1097. 1100. 1101. 1106.), atque inde peti debere non hanc modo, ſed infinitorum, falſo pro incurabilibus habitorum, morborum.

MANIA.

1118. Si melancholia (1082.) eouſque increſcit, vt tanta accedat agitatio liquidi cerebroſi, qua in furorem agantur ſæuum, mania vocatur.

1119. Quæ gradu modo differt a melancholia triſti, huius proles eſt, ex iiſdem cauſis oritur, iiſdem fere remediis curari ſolet.

1120. In quo morbo eſt vt plurimum immenſum robur muſculorum, peruigilium

lium incredibile, tolerantia inediæ & algoris mirabilis, imaginationes horrendæ, lycanthropiæ, cynanthropiæ, &c.

1121. Notandum vero, anatomica ſectione conſtitiſſe, horum cerebrum ſiccum, durum, friabile, in ſuo cortice flauum; vaſa autem turgentia, varicoſa, atro, tenaci cruore diſtenta fuiſſe.

1122. Tum etiam in hoc morbo omnes excretiones fere ceſſaſſe pariter.

1123. Præcipitatio in mare, ſubmerſio in eo continuata, quamdiu ferri poteſt, princeps remedium eſt.

1124. Fruſtra tentatæ per omnia remedia, varix, hæmorrhois, dyſenteria, hydrops, hæmorrhagia magna ſpontanea, febres tertianæ, quartanæue accedentes, ſalutaria fuerunt.

1125. Huius maniæ ſpecies oritur, poſtquam autumnali, valida, diuturna, intermittente febre, corpus exhauſtum, debilitatumque, tam per morbum, quam per iteratas miſſiones ſanguinis, & euacuationes alui ſæpiſſime repetitas; tum etiam per eadem hæc renouari hoc malum ſolet.

1126. Hæc ſpecies ſolis reficientibus,

replentibus, cardiacis, roborantibus, diu continuatis, ſanatur. At, ſi euacuando tentatur, atrophiam, debilitatem, inſuperabilem fatuitatem, infert.

1127. Mania vero enata in robuſtis, vegetis, floridæ ætatis, plethoricis, calidis, ſanatur iiſdem mediis, ac ſpecies epilepſiæ (1081.); miſſione ſanguinis iterata; purgatione forti, inter ſingulas interpoſita; dein, impetrata ſedatione, opiatis, & cardiacis.

IN MANIA.

SECT. 1126.

Rec. *Cortic. Peruuian.* drach. ij.
Magellan. drach. iij.
Conſerv. Anthos vnc. j.
Syrup. Kermes q. ſ. Vt F. conditum.
Capiat drach. ſs. *omni trihorio de die.*

Vel.

Rec. *Diaſcord. Syluii* drach. j.
Elæoſacchar. ex Ol. Citrei drach. ij.
Rad. Helenii condit. vnc. j.
Syrup. 5. rad. aperient. q. ſ.
Vt F. conditum. *Vſus idem.*

Vel.

Rec. *Rad. Zingib. condit.* vnc. iij.
Cortic. Aurant. condit. vnc. ij.

Nucis

Nucis myrist. drach. iv.
Syrup. Artemis. Fernel. q. s.
Vt F. conditum. *Capiat vt prius.*

Vel.

Rec. *Theriac. Androm.*
Diátessar. Mesuæ, ana vnc. j.
Conserv. Absinth. vnc. ss.
Rad. Angelic drach. ij.
Syrup. Tunicæ q. s. F. conditum.
Sumat drach. j. *quater interdiu.*
Rec. *Cortic. Peruuian.*
Magellan.
Citrei,
Aurantior.
Chinæ,
Cinnam. ana vnc. j.
Summit. Serpill.
Thymi,
Mari Syriac. ana vnc. ss.
Fl. Stœchad. Arab.
Lauend.
Tanacet. ana vnc. j.
Ligni Agalloch.
Sassafr. ana drach. vj.
Cum *Vini Hispan.* lib. vj. F. S. A. Vinum medicat.
Capiat. vnc. ij. *quater de die, vacuo stomacho.*

RABIES CANINA.

1128. Est & alia ægritudo, quæ ob furorem sæpe comitem, huc commode referri potest, quum ob summam perniciem tractari debeat.

1129. Vocatur rabies, & quia a canum morſu vt plurimum, rabies canina, tum a ſymptomate terribili, aquæ metus, hydrophobia, &c.

1130. Oritur fere ſemper ab aliis animalibus, prius rabioſis, ſuſcepto contagio, tamen & ſponte in acutis, quibuſdam orta legitur, & obſeruatur.

1131. Animalia autem fere quæcunque hoc malo affici, ſuoque contagio alia, & ipſum hominem lædere poſſunt.

1132. Nempe canes, feles, lupi, vulpes, equi, aſini, muli, boues, ſues, ſimiæ, galli gallinacei, homines, prius rabioſi, id vitium in alios propagauerunt.

1133. Nulli tamen animali frequentius, quam cani, lupo, & vulpi; hisque inprimis ex cauſis internis, abſque contagio præuio, naſcitur.

1134. Regio feruida; regio magno æſtu ſqualens, & viciſſim ſummo frigore horrens; tempeſtas æſtuoſa, ſiccaque diu durans; victus ex carne putrida, fœtida, verminoſa; potus abſentia; vermes renibus, inteſtinis, cerebro, cauis narium olfactoriis, innati, ſunt cauſæ præcedentes, in his animalibus, naſcituræ rabiei.

1135.

1135. Incipientis rabiei ſigna ſunt hæc inprimis, quibus tetræ luis cautela nititur: fiunt triſtes, ſolitarii, ſe abſcondentes, muti quoad latratum, murmurantes tamen, cibum potumque omnem aduerſantes, in ignotos quoslibet irati, & irruentes, heri tamen adhuc & memores & reuerentes, aures, caudamque dimittentes, ſomnolentorum inſtar incedentes: hactenus primus gradus mali iis adeſt: morſusque tum exceptus periculoſus quidem, non vero peſſimus eſt: dein anhelare, linguam exſerere, ſpumam plurimam emittere, hiare, nunc ſegniter vt ſemiſopiti, nunc ſubito celeriter incedere, non recta ſemper via, mox ne herum quidem amplius agnoſcere, oculos habere demiſſos, lachrymoſos, puluerulentos, linguam plumbeo habere colore, ſubito gracileſcere, inſanire, furere: hic ſecundus eſt gradus mali, quem vix triginta horis ferunt, quin moriantur. Morſus hoc tempore fere inſanabilis: quo vero animal vehementius furit, diutius malo laborauit, morti propius eſt, eo morſus lethalior, acutior, & ſymptomata citiſſime creans violentiſſima, & contra.

1136. Vix autem vllius veneni tai multiplex contagium, nam morſu vel l(uiſſimo, per veſtimenta adacto, tantur radente, nec eliciente ſanguinem; ſpir: tu ex ore in hominis pulmone adducto ſpumæ contactu recentis, vel etiam du dum exſiccatæ, labiis, linguaue exceptæ oſculo tantum rabido cani dato; infectio ne a contactu multo inſtrumenti, vel vul neris, quo dudum ante animal rabioſum occiſum fuit; eſu lactis, carniſue anima lis rabioſi; attactu, & pertractatione mul ta rerum per præcedentia infectarum.

1137. Rurſum vix vllum venenum notum, cuius tam atrox, adeoque hominem immutans, virus, quodque, vbi incipit ſe prodere, tam violente & celeriter furit, & tamen ſimul adeo diu latere poſſit, antequam ſe manifeſtet: namque alii ſtatim, alii vt narrant, poſt viginti integros annos a morſu elapſos, alii rurſum omni intermedio tempore vrgeri incipiunt malis huic furori propriis: pendet vero hæc diuerſitas, a calore tempeſtatis anni, a vario gradu morbi in animali mordente (1135.), a temperie hominis morſi, quum bilioſi eo facilius vergant, pituitoſi, & hydropi-

dropici contra, a diuerſo victu, medicamentisque adhibitis.

1138. Homo optime ſanus contagio hoc (1136.) infectus, poſt varium tempus (1137.), incipit hoc ordine fere ægrotare: dolet locus, cui impreſſa contagii labes primo fuit; dein vagi per alia maxime vicina, loca, dolores; laſſitudo, grauitas, tarditas, in toto muſculoſo genere; ſomni inquieti; turbati, terribiles, cum conuulſionibus, & ſubſultibus; inquietudo aſſidua; ſuſpiria; triſtitia; ſolitudinis ſtudium; atque his fere primus mali incurſus incipit, his ferme primus eius gradus finitur: ſanguis tunc venis emiſſus omni nota bonus. Tum poſtea priora augentur, acciditque porro ingens circa præcordia anguſtia; reſpiratio difficilis, ſuſpirioſa; horror; ad conſpectum aquæ, liquorum quorumcunque, & rerum vel pellucidarum, vel inſtar ſpeculi reflectentium, horripulatio, tremor; proſtratus appetitus; deglutitio tamen ſolidæ cuiusque offæ poſſibilis; attactus humoris cuiusque, maxime labiis vel lingua, incredibilem anxietatem, tremorem, conuulſiones immanes, atque furorem fere creans; vomi-

vomitus glutinis fuſci bilioſi, aut bilis porraceæ; incaleſcentia; febris; vigiliæ aſſiduæ; priapiſmus; cogitationum alienarum & inſuetarum perturbata valde series. Sic procedit malum, atque hic ſolet ſecundi gradus limites ponere. Poſtea autem omnia enarrata exacerbantur continenter, ſoletque ſequi linguæ aſperæ exſertio; hiatus oris; vox rauca; ſitis ingens; furor ad conatum bibendi, humorum adſpectum, contactumue; ſpumæ in ore collectio; eam in alios exſpuendi conatus vel inuitus; ardor obuia quæque mordendi inuitus, nec tamen a voluntate comprimendus; ſpumante rictu frendit; pulſus & reſpiratio deficiunt; ſudor gelidus; rabies ſumma, dum interim, quod mirabile, mens prudens, conſtans, aliis a ſe metuens, adeſt; hinc intra quartum fere ſemper a primo gradu diem, mors conuulſiua, cum ſumma in reſpirando anguſtia.

1139. Ex tota hac hiſtoria (1129. ad 1139.) conſtat huius mali cognitio: prognoſis autem elicitur ex conſideratione (1135. 1137. 1138.), ſimulque cogitando triſtiſſimos vbique euentus, quum, a nata medi-

medicina hucusque, omnes fere artis principes deplorent, *demorsorum prophylaxin vix vllam certam haberi, at iam aquam pauentium sanatorum exemplum dari certa fide nullum!* maxime vero dolendum, post secula elapsa, irritum successum hactenus applicatorum deplorantia, non esse tentatas diuersas a primis methodos.

1140. Dissectio cadauerum docuit, plerumque organa deglutiendi vtcunque inflammata; gluten biliosum varium in stomacho; vesiculam fellis atrabile plenam; pericardium siccum; pulmones coaceruato omni fere cruore incredibiliter plenos; cor sanguine saepe fere siccato plenum; arterias plenas; venas vacuas; cruorem valde liquidum, & vix in aëre concrescentem, dum missus vena concreuerat ante triduum; omnes musculos, viscera, cerebrum, cerebellum, spinalem medullam, sicciora solito.

1141. Curatio omnis hactenus, paucissima exceperis, incerta, tam prophylactica, quam therapeutica; cuius prima causa inanis iactantia multorum specificorum, & neglectus methodi ex historia mali excogitatae.

1142.

1142. Quantum ergo ex omni hac historia, comparatione eius cum aliis morbis, & feliciori paucorum casuum euentu concludere licet, videtur primo consistere in affectione neruorum, proxime referenda ad conuulsiones, quæ viscera, horumque vasa occupent, dein hinc vitium nasci sanguini, humoribusque, quod inflammationi gangrænosæ quasi proximum sit; sedem vero mali primum circa stomachum, & vicina hærere.

1143. Curatio in demorso prophylactica requirit, vt 1. statim a contagio suscepto totus locus affectus, vna cum vicinis profundis pertundatur scarificationibus, multumque mittat sanguinis; applicentur magnæ cucurbitæ fortiter trahentes; vel ferro inuratur ignito satis profunde; dein adigatur in suppurationem perpetuam applicatu eorum, quæ assidua rosione exulcerant; interim toto illo tempore, ab initio in finem, semper foueatur muria ex sale marino & aceto, nunquam intermittendo; id continuetur vsque ad sextum quidem mensem. 2. vestimenta, & cætera, quæ venenum attingere, vel afflare potuit, caute abiiciendo, vitando.

do. 3. ſtatim poſt infectionem, magno cum apparatu, metu incuſſo, ſæpe minitando, tandem præcipitem in mare vel fluuium dando, aliquamdiu ſubmerſum tenendo, iterum mergendo, id repetendo aliquoties cum iiſdem omnino circumſtantiis: eas enim ſanare ſpiritum turbando, non aquam ſalſam, docuit funeſtus exitus hominis poſt morſum naufragi, multis horis natantis, ſæpe diu fluctibus ſubmerſi, tamen poſtea hydrophobi; dein rheo, agarico, ſucco corticis ſambuci, ſæpe, & valde fortiter purgetur. 4. omni mane ieiunus parum ſudet aſſumto aceto aromatico, ſale marino, aqua calida. 5. quotidie pedes, manusque, balneo aquæ foueat, caput lauet, os, faucesque colluat, ſæpe natet. 6. frigidam frequenter bibat, euomatque ſæpe, tunc & potus acidulos; victus ſit humidus, leuis, laxans tanta copia ſæpe ſumtus, vt reuomatur; cauendo a nimiis aromaticis, vino, calefacientibus, vt & a motu nimio corporis, vel animi.

1144. Curatio vero morbi iam præſentis videtur tentanda, maxime in primo gradu; & in initio ſecundi (1138.), in-

primis quum aliter funeſtiſſimo exitu neglectus plectatur. Apparet maxime probabile, & paucis experimentis confirmatum, ſequentia fieri debere: 1. ſtatim poſt prima ſigna inuadentis mali (1138.) morbus tractandus, vt ſummus inflammatorius (890.), mittendo ſanguinem ex lato vulnere magni vaſis ad animi deliquium vſque, mox clyſmata ex aqua nitroſa, modiceue ſalſa, cum pauxillo aceti, iniicienda: hæc repetenda audacter, etiam plus, quam in aliis morbis prudentia concederet: interim hoc facto, obnubilatis oculis in piſcinam frigidam demittendus, vel aquæ frigidæ iniectu humectandus tam diu, donec aquam vix amplius paueat; tum ſtatim plurimum aquæ bibere cogatur, & de die ſic vexato veſperi concilietur ſomnus: victus ſit tenuiſſimus, humectans ſemper.

1145. Vt vero methodus hæc nititur omni morbi indole, omni artis præcepto; ita videtur nihil exitiale magis, quam acerrimis calefacientibus, exſiccantibus, nervoſum genus exacerbantibus medicamentis, hic venenis, iam exſiccatos ſuo malo ægros enecare; rurſumque nihil crude-

crudelius, quam abiecta curatela omni, statim negligere, aut suffocare.

1146. Nec desperandum tamen, ob exempla iam in aliis venenis constantia, de inueniendo huius singularis veneni antidoto singulari.

1147. Hactenus vero nullius ea comperta fides, cui credi queat salus miserrime periclitantis hominis, quum nullum sit notum, cuius experimenta certa; sed vel speculationi ortum debent, vel descriptis ex alio confisum fuit: nec Aeschrionis apud Galenum & Oribasium arcano de cancris combustis; nec Scribonii Largi famigerata opiata ad rabiem Siculorum; nec Peregrini consilio de pelle hyænæ, nec Aetii, Rufi, Posidonii, cinere cancrorum cum theriaca; nec iactata Palmario medela; vel nimis laudato Mayerno, Grew, & venatoribus, stanno cum mithridatio; nec insomniis sacris reuelata radice cynorrhodonis, aliisue in cœlum elato lichene cinereo terrestri, pimpinella, iecore rabiosi canis exusto, & similibus; exceptis.

SECT. 1144.

Clysma.

Rec. *Nitri* drach. ij.
Aceti Sambuc. vnc. j.
Mell. rosar. vnc. j.
Aq. decoct. Hord. vnc. x. M. F. Clysma

Rec. *Sal. marin.* drach. ij.
Aceti flor. calend. drach. vj.
Mell. commun. vnc. j.
Aq. stillat. Rutæ vnc. x. F. Clyster.

SCORBVTVS.

1148. Scorbutus septentrionalis maris accolis frequentissimus morbus, plurimorum aliorum caussa, neque recens, neque veteribus præteruisus, licet haud adeo accurate descriptus, defectu longarum nauigationum, & peregrinationum in plagas telluris frigidissimas.

1149. Hic, quum variatis admodum symptomatibus sæpe fallat, melius non cognoscetur, quam, si tota eius historia præmissa, deinde demum de eius natura constituatur.

1150. Inuenitur apud Britannos, Batauos, Suecos, Danos, Noruegos, Germa-

manos ſeptentrionales, ſeu inferiores; attingit adeoque boreales populos, & frigidiori ſub climate viuentes; atque inter hos maxime infeſtat vicinos mari, locis marina aqua ſubmerſis, lacubus, paludibus, glebæ ſpongioſæ pingui, ſolo depreſſo inter aggeres exaltatos, aquam coercentes, ſito; inprimis ſæuit in otioſos, hyemali tempore in locis lapidibus inſtratis & extructis frigidos, in nautas ſalſis, fumo duratis carnibus, pane biſcocto, aqua putrida, verminoſaque vtentes mari, terraue; item quos aues aquaticæ, piſces ſalſamentarii, ad ventos, fumosue indurati, caro bubula, ſuillaue fumo & ſale condita nimis delectat, vel farinacea non fermentata, piſa, fabæ, caſeus ſalitus, acer, antiquus; hos qui melancholiæ, maniæ, labi hypochondriacæ, hyſtericæ, morbis lentis obnoxii viuunt, maximeque qui nimio cortice Peruuiano fuerunt vſi.

1151. Dum vero hos aggreditur, his fere phænomenis incedit, augetur, maturatur:

1. Pigritia inſolita, torpor, ſedendi & decumbendi amor, laſſitudo ſpontanea toto corpore, grauitas eiuſdem, muſcu-

lorum omnium dolor quaſi a nimia fatigatione, maxime in cruribus lumbisque, ambulandi inprimisque per accliue vel decliue ſumma difficultas; mane a ſomno euigilanti ſenſus omnium artuum & muſculorum quaſi fatigatorum & contuſorum.

2. Difficilis, anheloſa, ad motus vel paruos fere deficiens reſpiratio; crurum tumor accedens, recedensque, horum præ grauitate immobilitas; maculæ rubræ, fuſcæ, flauæ, violaceæ; faciei color pallido-fuſcus; oris fœtor incipiens; gingiuæ tumentes, dolentes, calidæ, prurientes, ad minimam presſionem euomentes cruorem; dentium ob retractas gingiuas denudatio, & mobilitas; dolores varii, vagi, per omnes externas, internasque corporis partes mira producentes tormina, pleuritica, ſtomachica, iliaca, colica, nephritica, cyſtica, hepatica, lienaria &c. hæmorrhagiæ variæ, ſed leuiores.

3. Gingiuarum putredo fœtens cadauer, harum inflammatio ſanguinem ſtillans, gangræna; dentium vacillatio, flauedo, nigritudo, caries; varicoſi annuli

nuli ad raninas venas; hæmorrhagiæ ſæpe lethales, ex ipſa cute externa, non apparente vulnere, ex labiis, gingiuis, ore, naribus, pulmonibus, ſtomacho, hepate, liene, pancreate, inteſtinis, vtero, renibus &c.; vlcera peſſima, obſtinata, nulli applicato cedentia, facile gangrænoſa, vbique, maxime in cruribus, vagantia, cum diuturno fœtore; ſcabies, cruſtæ, ſicca & lenis elephantiaſis; ſanguis venis eductus, in fibroſa parte ater, grumoſus, craſſus, & tamen ſolutus, in parte ſeroſa ſalſus, acer, muco flauo viridi in ſuperficie ſcatens; dolores ſummi erodentes, lancinantes, cito traiicientes, noctu ingraueſcentes per omnes artus, iuncturas, oſſa, viſcera; maculæ liuidæ.

4. Febres variæ, calidæ, malignæ, intermittentes omni modo, vagæ, periodicæ, continuæ, ἀτροφίαν inducentes; vomitus; diarrhœæ; dyſenteriæ; ſtranguriæ ſæuæ; lipothymiæ; anxietates ſæpe ſubito lethales; hydrops; tabes; conuulſio; tremor; paralyſis; contractura; maculæ nigræ; vomitus, & ſeceſſus ſanguinis; hepatis, lienis, pancrea-

creatis, meseraei putredo & consumtio; contagium celere.

1152. Ex quibus liquet, huius morbi naturam & effectus non difficulter elici ab his, qui praedicta expendunt.

1153. Et causam eius proximam esse eam sanguinis indolem, qua & crassitie simul in vna, & tenuitate acri salsa, alcalica, vel acida in altera parte peccat: quae inprimis accurate inuestiganda & distinguenda sunt.

1154. Et ex his per historiam morbi (1151.) cognitis, omnia eius morbi phaenomena, vtut mira, facile deduci posse.

1155. Quod ipsum clarius docent regulae, quas curatio morbi prospero, vel sinistro euentu comprobauit; quarum praecipuae hae sunt.

1156. In hoc morbo crassum est reddendum tenue; stagnans mobile; cohaerens fluidum.

1157. Item nimis tenue cogendum; acre leniendum, in genere, in specie.

1158. Et in correctione vnius (1156.) semper respiciendum ad naturam alterius (1157.), vnde summae artis opus tentare hunc morbum cum successu.

1159. Acria euacuantia ſemper hunc morbum exaſperant, & ſæpe reddunt incurabilem.

1160. Hinc α. incipiendum in ſpecie (1151. N°. 1.) prima a leni, attenuante, deobſtruente, purgatiuo, parca doſi ſæpe iterata. β. pergendum in attenuantibus, & digerentibus dictis. γ. deſinendum in ſpecificis lenioribus, diu continuatis, in forma quacunque. δ. interim ſex res non naturales ita ordinandæ, vt ſint contrariæ cauſis (1150.).

1161. Ad ſecundum gradum (1151. N°. 2.) conferent eadem, quæ in priori, (1160. α. β. γ. δ.) tum vſus ſcorbuticorum acriorum paulo, forma ſucci expreſſi, conſeruæ, ſpiritus, ſal. vol. vini, cereuiſiæue medicatæ; balnea itidem externa & pediluuia ex antiſcorbuticis; frictiones calidæ, ſiccæ, cum ſpecificis liquidis; ſæpe venæ ſectio conducet, vt pars acris liquidi tollatur, eroſio in vaſa nimis diſtenta minuatur, reuulſio procuretur, via paretur medicamentis applicandis.

1162. Prout vero tenuitas acris, calor ingens, metus hæmorrhagiæ, maiora; vel craſſities, inertia, frigus, vaſorum pallor,

maiora; vtendum ſpecificis modice adſtringentibus, frigidiuſculis, vel calidis, acribusue.

1163. Ad vitia autem oris in hac ſpecie emendanda oportet vti his, quæ antiphlogiſtica, antiſcorbutica, & ſimul huic illiue ſcorbuti ſpeciei appropriata ſunt.

1164. Ad ſpeciem tertiam (1151. N°. 3.) valent omnia prædicta, niſi quod vtendum ſit maxima copia liquidorum lenium, facile meabilium, antiſepticorum, antiſcorbuticorum, cum leni promotione ſudoris, vrinæ, fæcis aluinæ, diu continuata.

1165. Ad quartam vero ſpeciem rara medela; varianda medendi methodus pro varietate ſymptomatum; aliquando mercurialia proſunt; vt & præſcripta (1164.).

Ex quibus omnibus (1148. ad 1165.) rite conſideratis, & cum phænomenis morbi, & cadauerum inciſorum, collatis, conſtat, in curatione felici huius morbi id agendum maxime, vt indagetur indoles vitioſi humoris & ſingularis acrimoniæ, quæ prædominans peccat: quumque illa acrimonia ſit ſalina muriatica, acida auſtera, alcalina fœtens, rancida oleoſa; atque de his

his ſingulis, & vniuerſis ſæpe actum ſit, ordinatior mali curatio habebitur; & liquet, cur ſerum lactis, lac ebutyratum, aquæ medicatæ, toties deſperata huius morbi mala ſanauerint? & quæ? Cur acidi ſucci horæi maturi pomorum arantiorum, citriorum, limoniorum, granatorum, acetoſæ, acetoſellæ, aceti, vini rhenani, moſellani, toties ſpecifica huic morbo, & quando? Cur adſtringentia auſtera, vt rheum, lapathum, tamariſcus, capparis, vinum auſterum nigrum, rubrumue, vt & chalybs, adeo ſæpe bona? & vbi? Cur acerrima aromata, cochlearia, lepidium, naſturtia, arum, raphani, piper, zingiber, ſemperuiuum minus acre, ſales alcalini volatiles, fixi, oleoſi, aromatici, ſaponacei, iterum ſæpe ſola proſint? Cur quod vni ſcorbutico ſalutare, id exitiale idem alteri fiat? Cur ergo non nomini huius mali ſtudendum ſit, ſed eius tantum ſingulari, ac ſi alius foret morbus, genio.

AD SCORBVTVM.

SECT. 1160. L. *a*.

Purgans.

Rec.

Rec. *Tartar. Vitriol. non acid.*
Cryſtall. Tartar.
Sal. Polychreſt. ana drach. ſs. M. F. Pulu.

Mane hauriendus ex Sero lactis: ſuperbibat Seri dein vnc. xij.

Aliud.

Rec. *Sal. Polychreſt.* drach. ij.
Pil. Coch. maj. ſcrup. j.
Syrup. roſar. ſolut. cum ſenna drach. vj.
Aq. ſtillat. cichor. vnc. ij. M. F. Hauſtus.

Rec. *Elixir. propr. cum ſale Tart. pp.* drach. ij.
Syrup. Roſar. ſolut. cum ſenna drach vij.
Aq. ſtill. Fumar. vnc. ij. M. F. Hauſtus.

Rec. *Pil. Coch. Maj.* drach. j.
F. *Pil.* N. XXI.

Capiat duas *veſperi ante ſomnum, mane 5. ante ientaculum.*

SECT. 1160. L. β.

Attenuantia digerentia.

Tinctura ſalis Tartari Helmontiana. *drach.* j.
Ex Vini vnc. ij.
- - - - - - - Harueiana. *drach.* iv.
Ex Vini vnc. iij.
- - - - Martis Ludouici. *drach.* j.
Ex Vini vnc. j.

Tartarus vitriolatus.
Cryſtalli & cremor tartari.
Vitriolum Martis.
} *Singula ſumi poſſunt ad drach.* ſs.

Sal polychreſtus.
Sales Tacheniani ex vegetabili. *drach.* j.
Ex Vini vnc. iij.
Elixir. propr. cum Sp. Aceti pp. *drach.* ij.
- - - - - - ſale tartar. pp. *drach.* ij.

aquis

\- - - - - - aquis aromat. pp. *drach.* iij.
Sales volat. oleosi aromatici. *drach.* j.
Sapo Venetus. *drach.* iv.
\- - Starkeianus. *scrup.* ss.
Oxymel simplex. *vnc.* iv.
\- - - - scilliticum simplex. *vnc.* iij.
\- - - - - - - compositum *vnc.* ij.
Conserua Acetosæ.
Lujulæ.
Poma Aurantia.
Chinensia.
Citrea.
Limonia.
Granata.

SECT. 1160. L. γ.

Specifica Antiscorbutica leniora.

Abrotanum mas.
\- - - - - - fœmina.
Absinthium latifolium.
\- - - - - - - tenuifolium.
Acetosæ omnes species.
Acetosellæ omnes species.
Ageratum.
Agrimonia.
Anagallis mas.
\- - - - fœmina.
Artemisia.
Balsamita.
Bardana.
Beccabunga.
Botrys.
Brassica rubra, capitata.
Bunium.
Buxus.
Chærophyllum.
Chamædrys.
Chamæpitys.
Cichorea.
Crambe.
Cuminoides.
Endiuia.
Eupatorium cannabinum.
Fœniculum.
Fumaria.
Galegæ ambæ species.
Hedera terrestris.
Lapatha.
Leuisticum.
Maiorana.
Melissa.
Mentha.

Va-

Naſturtium aquaticum.
- - - - - hortenſe.
Nummularia.
Rheum Barbarum.
Saluia.
Scabioſa.
Scordium.
Sophia.
Veronica.
Vrtica.

Poma aromatica odorata.

Aurantia. Citrea. Granata. Limonia.

Fructus Berberis.
Ceraſa matura quæcumque.
Fraga.
Groſſulariæ.
Mori.
Poma acido dulcia.
- - - Armeniaca.
- - - Perſica.
Pruna matura quæcumque.

Fructus Rubi vulgaris cæſii.
- - - - - - rubri.
- - - - Idaei.
- - Sambuci.
- - Tamarindi.
- - Vitis Idææ.

SECT. 1161.

Scorbutica acriora.

Acriuiola.
Allia.
Alliaria.
Arum.
Armoracia.
Abſinthium.
Cepæ.
Chelidon. maius.
Cochlearia.
Enula.
Eryſimum.
Eruca.
Gentiana.
Gratiola.
Iſatis.
Piperitis *vel* Lepidium.

Por-

Porrum.
Ptarmica draco.
Raphanus hortenſis.
- - - - - ruſticanus.
Ruta.
Sabina.
Santonicum.
Saponaria.
Sedum minus vermiculare acre.
Sinapi.
Trifolium aquaticum.

Succus expreſſus.

Rec. *Raphan. ruſtican. radula raſi* vnc. iv.
Fol. rec. Cochlear.
Nummular.
Vrticæ, ana m. iv.
Succum S. A. exprime & ſaccharo miſce.
Capiat drach. ij. *quater, vel ſexies, de die.*

Spiritus.

Rec. *Semin. Sinapi,*
Raphan. *hortenſ.*
Erucæ,
Eryſimi,
Naſturt. hortenſ. ana vnc. j.
Fol. Cochlear.
Lepidii,
Raphan. ruſticani, ana m. ij.
Conſciſſis & contuſis adde
Sal. marini vnc. ij.
Flor. Cereuiſiæ vnc. j.
Sp. Vini q. ſ. ad exceſſum duorum digitorum.
Deſtilla & cohoba ter.

Sal Volatile.

Præcedentibus, loco *ſal. marin.* & *flor. cereuiſiæ*, admiſce
Sal. Ammon. contuſi vnc. iij.
Cinerum clauellat. vnc. vij.
Deſtilla vt ante.

Cere-

Cereuisia.

Rec. *Fol. recent. Cochlear.*
Erucæ.
Erysimi,
Trifol. aquat. ana m. j.
Semin. recent. contus. Nasturt. hortens.
Raphani hortens. ana vnc. ij.
Flor. Centaur. min. vnc. j.
Rad. Raphan. rustic. vnc. v.
Conscissa reconde in cereuisiæ recentis & feruescentis ½ dolio,
Pro potu assiduo.

Vinum.

Rec. *Bulb. Ari recent. effossi,* vnc. ß.
Raphan. rustic. vnc. j.
Fol. Cochlear.
Trifol. aquatic. ana m. j.
Semin. Sinapi vnc. ij.
Vini Rhenani lib. vj.
F. S. A. Vinum medicatum.

SECT. 1162.

Antiscorbutica modice adstringentia.

Capparis.
Flos Genistæ.
Fraxinus.
Lapathum, *omnesque eius species.*
Lupulus.
Polypodium quercin.
Rhabarbarum.
Tamariscus.

Antiscorbutica frigidiuscula.

Poma odorata:
- Aurantia.
- Citrea.
- Limonia.
- Chinensia.
- Granata.

Fructus

Fructus horæi acido dulces.

Acetosa. Acetosella. Cichorea. Endiuia. Luiula.
Lactucæ. Taraxaca. Hydrogala, *æstate.* Serum Lactis. Lac. ebutyratum.

Tartarus & omnia acida tartarisata.

Calida & acria.

Vid. §. 1161.

SECT. 1163.

Collutoria oris.

In calidis.

Rec. *Myriæ limonum,*
Mell. rosac. ana vnc. ij.
Sp. sal. dulc. drach. ß.
Aq. stillat. rutæ vnc. ij. M.

Rec. *Sp. Salis marini* drach. ij.
Aq. stillatit. saluiæ vnc. viij. M.

Rec. *Succi limon. recent.* vnc. j.
Salis ammoniac. drach. j.
Aq. stillatit. rutæ vnc. vj. M.

In Frigidis.

Rec. *Sp. theriacal.*
cochlear. ana vnc. j.
Mell. anthosat. vnc. ij. M.

Rec. *Sp. Vini camphorati* vnc. ß.
Tinctur. myrrhæ vnc. j.
Rob. iuniperin. vnc. ß.
Aq. stillatit. absinth. vnc. iv.
Sal. gemmæ drach. j. M.

SECT. 1164.

Rec. *Fumariæ,*
Acetosæ,
Beccabungæ,
Trifol. aquat. ana m. j.
Seri lactis,
Lactis ebutyrati, ana pint. ij. F. Decoctum.

Rec. *Acetosellæ* m. jſs.
Betonicæ,
Chærophylli, ana m. ſs.
Tamarindor. vnc. jſs.

Conſciſſa infunde cum *ſeri lactis æſtiui* lib. iij. Spatio horæ, in calore fere feruido, absque ebullitione tamen, dein per linteum expreſſo admiſce,

Syrup. e ſucco citrei,
Rubi Idæi
Violacei, ana vnc. j.

Bibat de alterutro, omni ſemihorio interdiu, vnciam vnam.

CACHEXIA.

1166. Cachexiæ nomine intelligi ſolet ea diſpoſitio corporis, quæ nutritionem eius deprauat per totum illius habitum ſimul.

1167. Adeoque pro cauſa agnoſcit vel liquidi nutrientis deprauatam indolem quamlibet, vel vitium vaſorum recepturorum, vel defectum facultatis applicantis.

1168.

1168. Humoris deprauatio oritur 1. ab aſſumtis, quæ a virtute mutante in nobis non poſſunt aſſimilari reſtituendis: qualia cibi farinacei, leguminoſi, craſſi, fibroſi, pingues, acres, aquoſi, viſcoſi (69). Corpora indigerenda, vt ceſpites, creta, arenæ, calx &c. 2. Ab defectu motus animalis in otio, torpore, ſomno nimio. 3. a vitiatis organis per debilitatem nimiam (41. 42. 43. 44.), aut nimium robur (50. 92. &c.); liquidiſue vitio non facili medicabili (60. 69. 76. 106. 107. 406.): hiſce cauſam præbent multa, vt omnes ſecretiones nimiæ, qualeſcunque demum fuerint, vomitus, diarrhœa quælibet, dyſenteria, hæmorrhagia quælibet, viſceris ſingularis vitium ſcirrhoſum &c. retentio quælibet ſecernendi.

1169. Patet vero, has cauſas ſemel poſitas, vel minuendo ſolida, vel infarciendo ea liquidis libere transfluere ineptis, agere; vnde duplex notabilis huius mali effectus, tabes ſc., vel leucophlegmatia, & hydrops anaſarca.

1170. Quin & pro vario colore, mole, tenacitate, acrimonia, fluiditate liquidi infarcti varii admodum morbi, vt ca-

 chexiæ

chexiæ effectus, prodire solent: cutis sc. albitudo, pallor, flauedo, liuiditas, rubedo, viror, nigritudo, fuscus color; grauitas; tumor sub oculis, & partium tenuissimarum; flatus, œdema partium a corde remotarum; cordis arteriarumque palpitationes, ad minimum motum admodum auctæ; vrinæ crudæ, tenues; sudores spontanei aquosi plane; tandemque marcor, vel leucophlegmatia & hydrops.

1171. Vitium vasorum recepturorum bona liquida nutrititia vniuersale fingi vix potest vllum; tamen nimia contractilitas & laxitas, atque inde pendentia vitia pro causis admitti possunt: de quibus actum (24. ad 58.)

1172. Defectu facultatis applicantis nutritio vniuersalis impeditur; si vires circulantes sunt nimis languidæ, vel nimis violentæ (92. ad 107.)

1173. Ex quibus diagnosis morbi facilis: prognosin firmat consideratio causæ, durationis, effectus, gradusque mali.

1174. Quin patet, etiam curationem semper quidem requirere 1. aliquando nimis acris, fluidique mitigationem, inspissationemque modicam. 2. tenacis, hæren-

rentiſque, diſſolutionem atque fluxilitatem. Sed quum a tam variis cauſis hæc duo oriri queant, (1168. 1169. 1170.) inprimis neceſſarium eſſe pro harum diuerſitate variare & medicamenta, & modum his vtendi.

1175. Maxime curandum, vt victus ſit ex his, quæ liquidis ſanis ſimilia, facile tranſmittenda, cauſæ ſingulari morbi aduerſa, ægroque inprimis grata ſunt.

1176. Tum vt optime digeri queant, condimentis, potu vinoſo, exercitio, aëre, procurandum.

1177. Vt vero organa primarum coctionum itidem bene diſponantur, leni digeſtiuo, vomitiuo, purgante, roborante, proſpiciendum.

1178. Et vbi horum vſu viæ laxatæ, materies morboſa attenuata erit, tum attenuantibus, diureticis, ſudoriferis inſiſtendum.

1179. Vltimo chalybeatis vtendum, alcalinis, ſaponatis, cum exercitio curſus, vectionis, frictionis, balnei.

1180. Hæc autem ex variis peti, varie præparari, applicarique debent, pro cauſa proxima cognita.

1181. Vbi vero a nimia acrimonia consumtio, & tabes cachectica, inquirendum in acrimoniæ speciem, si fieri queat, 1. per indagationem causæ cachexiæ (1168.) 2. temperiei morbi, ægrique. 3. symptomatum. 4. excretorumque.

1182. Hæc cognita corrigenda suis contrariis (vid. 1166.)

EMPYEMA.

1183. Quoties intra pulmones & pleuram pus in thoracis cauo colligitur, empyema est.

1184. Quod semper supponit vomicam purulentam fuisse ruptam, cuius elapsum pus thorace recipitur.

1185. Tales sunt vomicæ 1. Pulmonum ab inflammatione horum (820.867.), a sputo sanguineo, a materie ad fluorem inepta his impacta. 2. Pleuræ ab inflammatione huius, (875.) a vulnere externe inflicto leui, cito externe clauso, interne rupto (298.), a contusione huius, vel ruptione tecta in suppuratum abeunte (324.). 3. Diaphragmatis inflammati, suppurati, in superiora rupti (907. 910.). 4. Me-

Mediaſtini ſimiliter affecti (877.) vt & 5. Pericardii ipſius (877).

1186. Cognoſcitur futurum 1. ab inflammatione quinque partium (1185.) nulla coctione, reuulſione, criſi, medicamento depurata, ſed cum horrore vago, febricula, noctu graui, calore vago, grauitate loco doloris, dyſpnœa, appetitu proſtrato, ſiti maiori deſinente. vid. (833. 892. 913).

1187. Cognoſcitur iam præſens 1. a tempore inceptæ inflammationis xx. dierum ſine purgatione. 2. a ſignis vomicæ in quinque partibus (1185.) diſparentibus. 3. a nouo dolore, tuſſi, dyſpnœa, ſaliuatione ortis, moxque diſparentibus. 4. a tuſſi ſicca, grauitate ad diaphragma, decubitu in vnum latus, ſtrepitu puris ad motus, febre lenta, genis rubentibus, oculis cauis, digitis in extremitate calidis, vnguibus recuruis, abdominis tumore.

1188. Effectus huius mali 1. puris ex vlcere rupto, nec dein ſanato, vel repurgato, continua accumulatio. 2. huius in loco clauſo, calido, humido, perpetim agitato, exacerbatio, putredo, fœtor, attenuatio. 3. diaphragmatis eleuandi impedi-

pedimentum, pulmonumque extendendorum: vnde anhelosa, difficilis, erecta respiratio, metus suffocationis iacenti, decubitus in liberam partem impossibilis, tussis sicca perpetua, anxietas. 4. Pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, pericardii, cordis ipsius maceratio, corrosio, in tabum fluidum consumtio, vnde febricula hectica cum pulsu celeri, paruo, rubore genarum, siti perpetua, fame sublata, debilitate summa, animi defectibus. 5. hinc omnium liquidorum ineptitudo ad nutritionem, circulationem, secretionem, excretionemque; vnde tabes, ἀτροφία, fibrarum resolutio, liquidorum putredo, adeoque vel per comesum pulmonem reiectio, vel alui fluor saniosus lethalis, cum sudore nocturno post somnum, pustulis faciei, aduncis vnguibus, flauedine pellucente, facie Hippocratica.

1189. Curatio huius pro varietate causæ statusque mali diuersa plane est.

1190. Nam 1. cognita vomica pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, mediastini, & pericardii; quod cognoscitur ex signis propriis, (834. 835. 893. 910.) omni ope nitendum, vt id rumpatur quantocyus, & deter-

determinetur ad exteriora: quod fit igne, ferro, medicamentis, motu idoneo.

1191. 2. Vbi constat iam factam disruptionem (302. 836. N°. 4. 5. 894. 910.), tum statim pus elapsum erit educendum, α. per os, si natura hanc monstrauerit viam. β. per vrinas, si in ea apparent puris euacuati signa. γ. per thoracis aperturam, factam ope instrumenti idonei in latere affecto, inter costam 5 & 6, vel 4 & 5, ab inferioribus numero ducto, pure lente, & per vices educto, & leni mulsa aliquando repurgato, vltimo bene consolidato (303.). δ. dando simul decocta vulneraria, abstergentia, putredini resistentia satis magna copia.

1192. Si pus album, læue, æquale, fœtoris expers, specillum non colorans exit, si æger sine febri, siti, alui fluore, bene appetit, digerit, cætera sanus est, aëri ingressus in thoracem, quantum possibile prohibetur, spes est, ægrum conualiturum (304. 305.)

1193. Si pus fuscum, ichorosum, fibrillis mistum, fœtidum, specillum instar ignis colorans, subcruentum, vno impetu

totum effluens, effluit, ſummum periculum, & mors, vel phthiſis.

1194. Si exeſum fuerit mediaſtinum, aperto thorace, ſæpe ſubitanea ſuffocatio.

1195. Si empyema vetus, vires collapſæ, capilli iam cadant, alui fluor colliquatiuus adſit; corpus contabeſcat; paracenteſis facta mortem accelerare ſolet.

PHTHISIS PVLMONALIS.

1196. Si vlcus pulmones exederit ita, vt totus inde habitus corporis conſumatur, phthiſis pulmonalis ægrum afficere dicitur.

1197. Cuius vlceris origo deducitur ab omni cauſa, quæ valet ſanguinem in pulmonibus ita ſiſtere, vt in materiem purulentam abire cogatur.

1198. Hæ cauſæ poſſunt referri. 1. ad ipſam corporis temperiem illam, qua vergunt in hæmoptoen primo, hinc in vlcus loci eroſi. Hæc conſiſtit α. in teneritudine vaſorum arterioſorum, & in impetu acrioris vtcunque ſanguinis: cognoſcitur conſpectu tenellorum vaſculorum, & totius corporis; collo longo; thorace plano

plano & angusto; scapulis depressis; sanguine valde rutilo, tenui, dissoluto, acri, calido; colore valde candido, & amœno roseo; cute pellucida; hilaritate, & subtilitate præcoci ingenii. β. in ea debilitate viscerum, qua ingesta sua indole nimis tenacia obstructiones, putrefactiones, acrimonias, suscipiunt, hisque dein malis erosa vasa, post hæmoptoen exulcerant: cognoscitur leui febricula, tussicula sicca, calore maiori, rubore labiorum, oris, genarum, auctis & insurgentibus, quo tempore noui chyli in sanguinem ingressus, facili sudore dormienti, debilitate, anhelitu ad minimum motum magno. γ. in ea ætate, qua vasa incrementi apicem adepta, vlteriori productioni suæ resistunt, dum interim sanguis augetur copia, acrimonia, impetu: adeoque intra 16 & 36. ætatis annum. δ. in hæreditaria dispositione: huc refer dicta (24. 26. 29. 38. 39. 40. 41. 44. 45. 48. 60. 61. 64. 69. 72. 82. 84 86. 100. 106.), illa enim comparata modo dictis (1198. α. β. γ. δ.) explicant, definiunt, præsagiunt, naturam, causas, effectus, hæmoptoes: huius vero conditionis effectum, hæmoptoen accelerant 1. omnes con-

consuetæ excretiones interceptæ, maxime sanguineæ, vt hæmorrhoidalis, vterina menstrua, lochiorumue, hæmorrhagia narium, missio sanguinis consueta, inprimis in plethoricis, vel truncatis membra. 2. vis quæcunque magna pulmonibus illata, tussi, clamore, cantu, cursu, nixu corporis ingenti, ira, vulnere quocunque quacunque causa inflicto. 3. victu acri, salino, aromatico; potu simili; vita; morbo alio, vnde copia, acrimonia, velocitas, rarefactio, calor sanguinis augetur; vnde in febribus acutis, peste, variolis, scorbuto, toties contingit.

1199. Hinc (1198.) oritur cum dolore leui, calore modico, angusta oppressione in thorace perceptis; exit sanguis plerumque floridus, coccineus, spumans, cum tussi, strepitu pulmonis, fibris, membranulis, vasculis arteriosis, venosis, bronchialibus; pulsu molli, paruo, vndoso, anhelitu; sapore salso in ore antegresso.

1200. Curatur 1. Venæ sectione larga, tertio quoque die, ad quartam vsque vicem, repetita, vel donec crusta inflammatoria integre disparuit. 2. Medicamentis refrigerantibus, incrassantibus, stipticis,

cis, lenientibus, diu vſurpatis, intermiſtis ſubinde leniſſimis balſamicis. 3. Sex rebus non naturalibus ita directis, vt aduerſiſſimæ ſint cauſis (1198.) enarratis: maxime victu, vitaque, blandiſſimis ſemper continuatis; quo lactis diæta inprimis facit. 4. Corrigendo ſpecificam naturam cauſæ vel morbi ſingularis.

1201. Vbi ſemel accidit, ſedatumque eſt (1200.), quibuslibet 6 menſibus per aliquot annos mittendus ſanguis, ſenſim tamen copiam minuendo.

1202. Si vero ob magnitudinem mali (1198.), ſtiptica male applicata, neglectamue veram medendi methodum (1200.), poſt ſputum ſanguinis oritur dyspnoea, aſſiduo increſcens; horror vagus; calor ruborque genarum; tuſſicula ſicca; febricula hectica; ſitis maior, debilitas; grauitatis in thorace ſenſus; ſignat, vulnus hæmoptoes iam collectam circa labia ſua, & ſub cruſta arefacti cruoris, materiem mutare in pus, collectionem abire in vomicam tectam, qua rupta, in vlcus pulmonum apertum.

1203. 2°. Oritur itidem collectio hæc puris, præter cauſas dictas (1199.), a peri-

pneu-

pneumonia quacunque terminata in apostema (832. ad 843. 867.); cognoscitur iisdem signis (832. ad 843. 867).

1204. 3°. Quin empyema (1185.) ortum potest rodere, eliquare, consumere pulmonem; vt fiat idem morbus, ac si proprio hic vlcere absumeretur (1188. N°. 4). Cognosciturque signis ibidem positis.

1205. Vnde liquet, quænam signa sint cognoscendi vlceris pulmonalis, etiam tecti; quod diuersæ eius causæ, quam diuersæ species, ut & quam diuersa phthisis?

1206. Effectus vero vlceris pulmonalis iam facti, sed tecti, nomine vomicæ, hi fere obseruandi: puris acrimonia, copia, putredo quotidie auctæ; membranæ hoc coercentis dilatatio, corrosio, maceratio: vasorum sanguiferorum, bronchialiumque conuersio in pus: totius pulmonis, vel alterutrius lobi consumtio purulenta: tussis fere perpetua sicca, vel sputa solo concussu tussiculoso abrasa promens: sanguinis in vlcus affluentis conuersio in pus: vomicæ propagatio in pulmone: vomicæ huius perruptio in laryngis tubos:

bos; puris ſuffocans aliquando ſecretio, vel quotidiana cum tuſſi, ingens, in aqua ſubſidens, coacta, dulcis, pinguis, fœtida, alba, rubra, flaua, liuida, cineritia, ſtrigmentoſa, igni impoſita carnem aſſam ſpirans fœtidam; vomicæ perruptio in cauum thoracis, vnde reſpiratio difficillima, phænomena empyematis (1188. N°. 4.) Tum reſpiratio peſſima; conſumtio omnis ſanguinis; chylique in pus; nutritiui præparatio ſublata; ſolidorum conſumtio fere integra; febris hectica cum pulſu paruo, languido, calore ad ſuperiora acri, genis rubentibus, facie Hippocratica; anxietas inexplicabilis circa veſperam plerumque; ſitis magna; ſudor nocturnus ingens; puſtulæ rubræ; pedum, manuumque inflatio a parte affecta; debilitas ſumma; vox rauca; capillorum defluuium; pruritus toto corpore, cum puſtulis aquoſis, diarrhœa flaua, fœtida, purulenta, cadaueroſa, frequens, tenesmodes, debilitans; ſputi ſuppreſſio; mors. Vnde regulæ hæ perſpiciuntur.

1207. 1. Phthiſis hæreditaria omnium peſſima, nec ſananda, niſi cum præcautione hæmoptoes.

2. Phthi-

2. Phthiſis ab hæmoptoe per vim externam, ſine vitio interno præexiſtente, leuiſſima eſt, cæteris paribus.
3. Phthiſis (2.), in qua ſubito rumpitur vomica, expuitur pus album, coctum, æquale, facile, reſpondens copia vlceri, ſine ſiti, cum appetitu, digeſtione, ſecretione, excretione bona, difficulter quidem, tamen ſanari poteſt.
4. Phthiſis ab empyemate inſanabilis.
5. Sputa grauia, ſolida, olentia, dulcia, cum ſignis vltimis (1206.), deſperata.

1208. Poſtquam vomica iam facta in pulmone, indicatio oritur medica, eam ilico maturare, rumpere: quod fit victu lacteo, motu equitationis, vapore tepido, expectorantibus: vbi rupta, tum

1. Sanguinem munire contra infectionem purulentam oportet.
2. Vlcus quantocius euacuare pure, & labia abſtergere, conſolidare.
3. Huiuſmodi in corpus ingerere, quæ minimam requirunt vim, vt per pulmones fluere, ibique ſubigi queant, tamen nutrire apta, & puris refectioni inepta.

1209. Primæ indicationi ſatisfit ope medi-

medicaminum leniter & grate acidorum, ſalſorum, herbarum vulnerariarum, balſamicorum lenium, omni forma, magna copia diu vſurpatorum.

1210. Alteri vero per medicamina liquida, diuretica, tuſſim mouentia, interna, externa, motum, equitationem, ruſticationem expellendo; tum ope abſtergentium balſamicorum internorum, externorumque depurando; atque ope conſolidantium paregoricorum conſolidando.

1211. Ad tertiam indicationem ptiſana, iuſcula, lacticinia ſpectant.

1212. Curatio vero huius morbi palliatiua maxime ſpectat tuſſim, anxietates, alui fluorem.

1213. Quibus occurritur diæta (1211.); opiatis caute adhibitis, liquidis calidis.

PHTHISES ALIAE.

1214. Vt ab vlcere pulmonis, ita hepatis, lienis, pancreatis, meſeræi, renum, vteri, veſicæ, &c. phthiſis produci poteſt, cuius cognitio, prædictio, effectus, curatio, palliatio facile ex iiſdem fontibus petitur ab eo, qui viſceris

ſceris

ſceris cuiuſque effectus naturales perſpectos habet.

IN PHTHISI PVLMONALI.

SECT. 1200. N. 2.

Rec. *Conſeru. roſ. rubr.* vnc. iij.
Bol. Armen. læuigat. drach. ij.
Syrup. Myrtin. q. ſ. vt F. conditum.
Capiat drach. j. *omni bihorio.*

Rec. *Fol. tenerior. plantagin.* vnc. iij.
Flor. papauer. rhœad. vnc. jſs.
Semin. plantag. rec. vnc. j.
M. S. A. cum ſ. q. *ſacchari*, vt
F. Conſerua. *Doſis vt ſupra.*

Rec. *Fol. acetoſæ* m. ij.
In *ſeri lactis* lib. j. decocti, & expreſſi,
Vnc. j. *bibatur omni hora diei.*

Rec. *Rad. Tormentill.* vnc. ij.
Pentaphylloidis argentinæ m. iij.
Flor. Pentaphylloid. rubr. paluſtr. vnc. j.
Semin. contuſ. acetoſæ vnc. ſs.
Cortic. tamariſci vnc. ij.
Cum aq. decoct. ſpatio $\frac{1}{4}$ hor. lib. iv. admiſce *Syrup. Myrtin.* vnc. ij.
Bibat vnc. ij. *omni bihorio diei.*

Balſamica leniſſima.

Rec. *Amygdal. dulc.*
Nucleor. cocos,
Piſtachior.
Semin. papau. albi, ana vnc. iv.
Accurate contuſis S. A. ſine multo igne exprime oleum,
Huius

Huius Ol. drach. j. *bibatur omni biborio, vel quadriborio, cum regimine.*

Rec. *Terebinth. natiu.* vnc ſs.
Glycyrrhiz. q. ſ. vt
F. maſſa pil. formandis idonea.
Capiatur vna *gr.* iv. *omni quadriborio.*

Vel.

Rec. *Terebinth. natiu.* vnc. ſs.
Gumm. tragacanth. puluerif. drach. v.
Amyli q. ſ. vt F. Maſſa, *in eosdem vſus.*
Balſamus Lucatellæ. *Capiat* drach. ſs. *ter quotidie, vacuo ventriculo, ſuperbibendo* vnciam j. *mulſæ ſequentis.*

Mulſa balſamica.

Rec. *Flor. purorum, recentium, Betonicae,*
Hyperici,
Paralyſios, ana pug. j.
Cum aq. calida fiat infuſio, vaſe clauſo, ſpacio ſemihorii, tum infuſi puri lib. jſs. admiſce
Mellis Maſſilienſis vnc. ijſs.

SECT. 1200. N. 3.

Rec. *Aquae purae* lib. ij.
Lactis recens mulſi lib. j. M.
Hoc ſolo vtatur pro potu, quantum lubet.

Rec. *Lactis recens mulſi* lib. ſs.
Panis biſcocti vnc. j.
Sacchari drach. ij. Cruda miſce.
Sumatur quater quotidie, nec vtatur alio cibo.

Rec. *Lapid. Cancror.* drach. ij.
Sapon. Veneti drach. ſs.
Sacchari perlati drach. ij.
M. F. pulu. diuid. in xij. doſ.
Capiat ſemper vnam *ante vſum lactis cum pane.*

SECT. 1209.

Rec. *Oxymell. ſimpl.* vnc. iv.
Tart. Vitriolat. drach. j.
Syrup. 5. rad. aperient. vnc. ij.
Aq. ſtillat. fermentatæ Abſinthii,
Card. bened.
Hyſſopi, ana vnc. iv.

M. *Bibat.* vnc. iij. *omni bihorio.*

Rec. *Lignor. trium ſantalor.* ana vnc. j.
Saſſafr. vnc. jſs.
Rad. Chinæ,
Sarſaparill. ana vnc. iij.
Flor. Centaur. min. vnc. ſs.

Cum aq. decoct. vaſe clauſo S. A. ſpatio ½ horæ, adde
Glycyrrhiz. decortic. vnc. j.
Ebulliant denuo parum: dein decocti lib. iv. exhibe.

Rec. *Rad. Caryophyllat. montan.* vnc. ij.
Apii,
Bardanæ,
Eryngii,
Graminis,
Liquiritiæ,
Mei Athamant.
Petroſelini,
Phu,
Rubiæ tinctor. ana vnc. j.
Fol. Agrimoniæ,
Artemiſiæ,
Capill. Veneris,
Chamædryos,
Chamæpityos,
Hyſſopi,
Parietariæ,
Scabioſæ,

Tuſſi-

Tussilaginis,
Vrticæ,
Chærophylli, ana m. j.
Semin. Apii,
Hyperici,
Pæoniæ, ana vnc. j.
Flor. Betonicæ,
Hyperici,
Centaur. min. ana pug. j.
Ex his vel quibusdam horum F. decoctum S. A.
Cuius vnc. iij. *bibantur omni triborio.*

Rec. *Myrrhæ, tenuissime contritæ,* drach. ij.
Spermat. ceti drach. iv.
Accurate trita permisce
Terebinth. natiu. vnc. ſs.
Admisce
Pulueris Olibani q. s. vt
F. Massa formandis Pil. apta.
Capiat gr. iij. *omni triborio.*

Rec. *Balsam. Peruuian. albi,*
Copayb. albi, ana drach. ij.
Vitell. ouor. vnc. ſs.
Accurate subactis adde
Pulu. Glycyrrhiz. q. s. vt F. Massa Pilularis.
Capiat gr. ij. *mane, meridie, vesperi.*

Rec. *Mastiches,*
Myrrhæ,
Olibani, ana drach. ij.
F. Pulu. subtilis, interim fluat in fictili ad ignem lenissimum,
Succi glycyrrhizæ, inspissati,
Terebinthinæ purissimæ, ana vnc. ſs.
Tum admisce *puluerem præscriptum,* sub finem addendo
Balsami ex Mecha drach. j.
F. Massa copioso *Glycyrrhizæ* puluere respergenda.

Sumat quotidie, quater, vacuo ventriculo, massulam granor. vj. *suberbibendo* vncias vj. *sequentis potus.*

Rec. *Fol. tenerior. Agrimon.*
Betonicae,
Botryos,
Hederae terrest.
Scabiosæ,
Tussilaginis,
Veronicae, ana vnc. ſs.
Glycyrrhizæ vnc. jſs.

F. Infuſum, ſine ebullitione, in magno calore, vaſe accurate clauſo, cum aquæ lib. ij.

SECT. 1210.

Vid. Omnia præſcripta §. 1209.

Rec. *Fol. recent. Veronic. maris* m. jſs.
Parietar.
Rutae, ana m. j.
Valerian. hortenſ. m. ſs.
Semin. papauer. contuſ. vnc. iij.
Rad. Petroſelin. vnc. vj.
Cum aq. S. A. decoct. lib. iv. adde
Syrup. capill. veneris vnc. ij.
Bibat vnc. iv. *omni trihorio.*

Rec. *Pilul. Cynogloſſ.* drach. j. F. Pil. *gr.* iv.
Veſperi ſumat pilulam vnam *harum.*

Conſolidans paregoricum, dandum vbi iam deſinit pus cum leuamine.

Rec. *Fol. recent. Borragin.*
Symphyti min.
Maluae, ana m. j.
Flor. Papau. rhœad.
Verbaſci,
Hyperici, ana vnc. j.

Rad.

Rad. Symphyt. maj. vnc. ſs.
Althææ, vnc. j.
Semin. contuſ. Melon.
Papau. alb. ana vnc. j.
Cortic. Peruuian. drach. vj.
Cum aq. decoct. lib. jv. exhibe;
Bibat vnc. iij. *omni quadrihorio.*

HYDROPS.

1215. Quando ſerum aquoſum extra vaſa fuſum, & cauitatibus receptum eſt, vel & ſtagnans alicubi vaſa ſua nimium diſtendit, hydrops vocatur.

1216. Qui ideo obtinere poteſt vbicunque huius ſeri vaſa, id eſt in omni corporis habitu, atque in parte qualibet ſingulari.

1217. Hinc hydrocephalus, colluuie facta inter integumenta ipſa externa; inter hæc, & cranium; inter cranium & cerebri membranas; inter membranas ipſas; harumque duplicaturas; inter has & cerebrum; inter cerebri plicas; in cauitatibus ipſis; ſine morte tamen ſubita.

1218. Facile cognoſcitur poſterior ſpecies incurabilis, reliquæ leui inuſtione, terebratione, punctura, prudenter,

lente adhibitis, ſimulque hydragogis & roborantibus internis curatur; vel externis diſcutientibus diſſipatur.

1219. In thoracis hydrope, qui ex variis locis colligere lympham valet, eadem fere ſigna, quæ empyematis, ſed obſeruatio cauſæ antecedentis diſcrimen exhibet; paracenteſis ſanat hunc, vna adhibitis his, quæ cauſæ aduerſantur eius.

1220. Deprehenſus itidem pulmo, accumulata, effuſa, inter ſinus magnos recepta lympha, nunc in hydatidas, nunc in vomicas hydropicas incidiſſe; morbus ſane difficilis cognitu, curatuque, niſi alia ſigna præſentia fortuitam huic hydropis curationem petant.

1221. Quin & arteria aſpera anteriori, & conſpicua parte, quacunque vi lympham ſtagnantem colligens, bronchoceles ſæpe ſpeciem exhibet; quam cognitu facilem, punctura, diſcutientibus, auertentibus aggredi licet; ſi obſeruatur, vt auctores ſcribunt.

1222. Simili morbo cuiuslibet glandulæ folliculus occupari, ſimili modo ſanari poteſt.

1223. Notabilis itidem hydropis ſpecies

cies ouaria mulierum ſæpe occupat, qui morbus vt plurimum ſteriles, annoſasque mulieres occupat, difficulter cognoſcitur, & vix ſine inciſo cadauere; curatur vero nunquam, ſed tranſit ſæpe in aſciten.

1224. Imo in ipſo cauo vterino, clauſo accurate eius ore interno, ſæpe colligitur tanta aquæ copia, vt integrum abdomen mentiatur aſciten; morbus itidem difficulter cognoſcendus ob ſigna fallacia grauiditatis; curabilis laxatione oris vterini per fomenta, vapores, vterina adhibita.

1225. Quoties in toto habitu pinguitudinis ſubcutaneæ eadem lympha ſtagnat, vel effunditur, hydrops oritur ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, λευκοφλεγματία: qui & circum abdomen, & circa ſcrotum.

1226. Dum eadem aqua in duplicatura peritonæi, in cauo abdominis, inter peritonæum & viſcera abdominis, aut in dilatatis glandularum cauis: vaſisque in abdomine contentis, colligitur, ἀσκίτης appellatur, vt & τυμπανίτης, ſi vapore rarefacto turget, ab aqua, pure, ichore, aëre, clauſis hic, ſotis, putrefactisue.

1227. Hydrops teſtium dictus, eſt 1.

 ſcro-

ſcroti; pertinet ad (1225.); noſcitur ſenſu tactus; pelluciditate conſpicua; veſtigio remanente impreſſi digiti. 2. ſacci ex producto peritonæo in hernia vera orti: fit in aſcite (1226.) valido: noſcitur ſignis aſcitis, tympanitidisue prægreſſis; euaneſcentia per preſſionem, decubitum ſupinum decliuem, euacuationem aquæ ex abdomine; ſubito ſæpe augmento & decremento mali, ſine cauſa manifeſta; figura tumoris farciminali per inguina ex ſcroto. 3. inuolucri vaginalis teſtis: fit, ſi humor ibi ſecretus non reſorbetur ſuis vaſis, ſed ſtagnat, accumulatur, veſicam ſuam diſtendit in immenſum ſæpe; aut ſi ruptis, obſtructis, vaſis, itidem colligitur; inflammatio, ſuppuratio, ichoroſa collectio, ſæpe huius ſpeciem mentiuntur. Cognoſcitur tumore non elaſtico, non cedente, duro, lente producto; abſentia ſignorum primi & ſecundi hydropis teſtium; figura tumoris rotunda, vel ouali ſaltem; pelluciditate apparente, ſi circumtenſo ſcroto, ſaccus collectionis candelæ lucenti expoſitus cernitur clarus: an vero, præter hos, inter tunicam nerueam & ipſam teſtis ſubſtantiam, aut in ipſa

ipſa huius ſubſtantia ſimilis ſit tumor, haud ita obſeruatur, a præcedenti ſpecie vix dignoſcitur, nec forſitan, niſi extirpando, curatur. Vocantur mala hæc, ὑδροκῆλαι, hydrocelæ.

1228. Obſeruatum fuit, hos omnes morbos produci ab omni cauſa, quæ valet liquidum ſeroſum 1. ita coercere, vt redire nequeat in venas, ſed extenſis in vaſis ſtagnet. vel 2. ipſa vaſa rumpat ita, vt intra membranulas effundatur. 3. vaſa reducentia a cauitatibus ita obſtruat, & liquida in cauitatibus depoſita tam parum moueat, vt non exhalent, nec reſorbeantur.

1229. Quæ cauſæ obſeruatæ ſunt inprimis, diſpoſitio gentilitia: potus nimius frigidæ ſubitus, neque vomitu, neque aluo, neque ſudore, vel vrina, calore motuue excitatis, excretus: morbi acuti, inprimis ardentiſſimi, ſiue cum ſiti potuque inexplebili, ſiue ſine his: dyſenteria lienoſa diu permanens: omnes pertinaces viſcerum obſtructiones, vt ſcirrhi hepatis, lienis, pancreatis, meſenterii, renum, vteri, inteſtinorum: icterus: quartana ſæua & diuturna: lienteria: diarrhœa;

rhœa: dyſenteria diuturna: cœliaca: empyema: phthoe, podagra: euacuationes quæcunque nimiæ, maxime ſanguinis arterioſi: hauſtus acrium, fermentatorumque liquidorum: victus tenacium, durorum: hydatides ingentes, plures, in cauo abdominis pendulæ: & plura ſimilia, vt melancholia, ſcorbutus &c.

1230. Effectus adeoque, & morbi progreſſus hic fere eſt: tument pedes, maxime veſperi, ſenſim hic augetur tumor increſcitque: tum tumor abdominis quotidie increſcens: huius extenſi ſonus in tympanitide, ſi percutitur; ſtrepitus fluctuantis aquæ in moto corpore in aſcite ab aqua libera fluente in cauo abdominis; at in aſcite ab aquis clauſis in ſuis ciſtis, fallit: dyſpnœa: ſitis: grauitas: torpor: aluus dura: vrina parca: febricula lenta: ſudor nullus: macies eo maior, quo partis affectæ maior intumeſcentia: tum femorum, ſcroti, cutis abdominalis aqua intercus: hydatides: aquæ, in loco calido, clauſo, ſtagnantis, putrefactæ acrimonia: vlcera: gangrænæ: hæmorrhagiæ narium: exomphali: viſcerum ſphacelus: mors.

1231. Hydrops curandus ergo indicat. 1. Liberum conciliare fluorem lymphæ: siue fuerit aqua, serum biliosum, ichorosum, sanguinolentumue. 2. Aquas iam iam in cauitates effusas inde educere. 3. Labem debilitatorum viscerum tollere, siue ea causa, siue hydropis fuerit effectus.

1232. Fluor conciliatur lymphæ, tollendo causas hunc impedientes, quæ 1. vis vitalis minus fortiter circumagens; 2. vasculorum compressio, disruptio, obstructio. 3. liquidi nimia tenacitas.

1233. Ad primum (1232.) faciunt cardiaca dicta, roborantia, & stimulantia; quæ, si sitis valida non vrget, petuntur ex aromaticis, salinis, oleosis, calidis forma electuarii, misturæ, vini medicati, cereuisiæ medicatæ, pilularum, decoctorum, syruporum, tabellarum, facillime varianda.

1234. Si ingens vexet sitis, causa fuerit calida, morbus cum febre calida, quod sæpe solet fieri, ad primum (1232) faciunt cardiaca dicta reficientia, acida grata, & leniter aromatica.

1235. Vtroque casu (1233. 1234.) prodest frictio, motus, calor.

1236. Ad ſecundum ſcopum (1232.) indaganda cauſa vaſa arctans, obſtruens, rumpensue, quæ tollenda, ſi fieri queat, (1229.), vel emendanda ſæpe aquis mineralibus.

1237. Liquidi nimia tenacitas ſoluetur in calido, frigidoue hydrope (1233. 1234.). 1. per ea remedia, quæ ibidem data. 2. per alcalinos maxime ſales, tam volatiles, quam inprimis fixos. 3. ope mercurialium, antimoniatorumque, & venereorum medicaminum arte chemica rite præparatorum, & ſagacitate medica bene exhibitorum.

1238. Aquæ in cauitates congeſtæ inde educuntur. 1. paracenteſi. 2. emiſſariis paratis nouis. 3. vrinæ via. 4. vomitu. 5. purgatione alui. 6. diſſipatione.

1239. Si cauſa hydropis aſcitis eſt recens, extrinſecus cito applicata; ſi vires integræ, corpus iuuenile; ſi viſcera bene conſtituta, neque alio morbo perdita; ſi aqua nondum putrida, neque diu in loco ſtagnauerit, ſtatim inſtituenda paracenteſis.

1240. Quæ fiat 3. pollicum longitudine infra vmbilicum, & eadem diſtantia a linea

a linea alba, menſura in corpore ſano intellecta, in latere a fonte hydropis auerſo, punctura facta ope inſtrumenti idonei, cannula immiſſa, iterumque educta, aquæ copia parua, quotidie bis, emiſſa, ad minimum impenſis 15. diebus in euacuando, interim vtendo præſcriptis (1233. ad 1238.): aut & recentiori methodo; qua abdomen circumductis linteis premitur pro proportione eductæ aquæ: ne laxa, & pendula, viſcera & vaſa fluctuent in inani poſt euacuationem abdomine.

1241. Si conditiones (1239.) abſint, vel ſint contrariæ, paracenteſis mortem accelerat.

1242. Emiſſaria ferro candenti, medicamentis cauſticis, veſicantibus, lanceolis, filis facta, in parte carnoſa, loco decliui, ſæpe admodum proſunt; maxime ſi aperta teneri permittit morbi genius.

1243. Per vrinas euacuati hydropis quum citentur plurima exempla, & hanc viam tentabimus præeunte natura, vtendo ſalibus vrinoſis, fixis, compoſitis, ſpecificis animalibus, vitriolatis, ſolutisue metallis, ſpecificis renibus.

1244. Per vomitus ſoluuntur cuncta tena-

tenacia, concutiuntur obſtructa, expelluntur ſtagnantia, vnde mirabiliter in hoc morbo proſunt.

1245. Sed fortia dari, ſæpe repeti, & ſine longa mora intermedia ſe mutuo excipere debent.

1246. Vt plurimum eadem valide ſolent euacuare aluum, vnde duplici effectu, quin ſæpe & tertio, diureſi, proſunt.

1247. Per aluum ſeri eductio fit per vſum largum, ſæpe & breuiter repetitum ſumme purgantium, variis formis, maxime liquida, aſſumtorum.

1248. Diſſipatur calore foci, hypocauſti, furni, arenæ, ſolis, ſalis, fimi, excitato ſudore, vel diaphoreſi.

1249. Tum maxime pertinaci abſtinentia a potu, victu panis biſcocti, cum pauco ſale, & pauxillo vini oleoſi.

1250. Tertiæ indicationi (1231.) ſatisfaciunt inprimis vina chalybeata, chalybs, & roborantia leniter adſtringentia, debita doſi, & in tempore vſurpata; victus ſiccus; vinum meracum, vetus, adſtringens, motus.

1251. Tympanitis iiſdem mediis, eadem methodo tollitur, ſi ortum duxit a ra-

rarefacto vapore humoris extrauasati, & putrefacti; tum enim, causa ablata, tollitur; si vero ortum duxit ex aëre per membranas intestinorum putrefactorum perforatas in caua delapso, retroire non potente, sed calore corporis rarescente, tum cuncta cito putrefiunt, aëre iuuante, malumque ex posita causa est fere semper insanabile: vnde hydrops siccus humido longe magis immedicabilis habetur: punctura sæpe solatio, raro sanatione, suffecit; fasciæ post puncturam locum habent.

1252. Hydrocele prima (1227.) sanatur, si 1°. hydrops anasarca, cuius soboles est, sanatur (1231. ad 1238.). 2°. per remedia (1248.) 3. summis discutientibus, & corroborantibus simul, ipsi scroto applicatis, perque calorem externum assiduo excitatis in maiorem motum. Secunda autem species (1227.) curabitur optime 1. si hernia radicali chirurgica cura persanatur. 2. ablata ascitis materie (1238. ad 1252.), & occluso fonte. 3. tum per machinas comprimentes presso loco exitus, vt in herniis per ligamenta: raro autem semel factus hydrops hic sanatur integre. Vl-

tima tandem (1227.) ſanabitur. 1. datis hydragogis fortibus, ſæpe repetitis, dum interim victus eſt exſiccans. 2. validiſſimis diſcutientibus & corroborantibus. 3. paracenteſi ſcroti. 4. Cauſticis, & ſuppuratione.

1253. Ex quibus denuo apparet, in ſanatione hydropis plus difficultatis oriri ab indole aquæ in ſtagno putrefactæ, quam quidem ab ejus cauſis primis. Cur eductis his aquis acceleratur gangræna partis prius innatantis? Cur educta ſubito ex thorace, vel abdomine, hac aqua, mors, aut animi deliquium ſummum? Cur tanta in hydropicis ſitis? & quid illa notat? Cur acida ſæpe adeo in hoc morbo proſunt? Cur eductis per euacuantia valida plurimis ſimul aquis tumor abdominalis idem, vel & maior videtur? opio autem dato ſubſidet? Cur faſciæ hic tanti vſus? & quo vſque?

IN HYDROPE.

SECT. 1233.

Rec. *Rad. Imperator.*
Ariſtoloch. vtriuſque,
Zedoar.

Siler.

Siler. montan. ana vnc. j.
Zingib. drach. vj.
Flor. Centaur. minor. vnc. ij.
Rorismar. vnc. j.
.Gratiol. Germanor. drach. iv.
Baccar. Lauri,
Iuniperi, ana vnc. jſs.
Thymi,
Serpilli,
Mari Syriaci, ana vnc. j.
Semin. Absinth.
Tanacet.
Santon. ana vnc. j.
M. F. S. A. omnium Pulu. tenuis, tum
Rec. *Pulu. præscript.* vnc. vj.
Vini Gallici meri lib. iv.
F. S. A. Vinum Medicatum.
Bibat vnc. ij. *quater de die, vacuo stomacho, cum regimine.*

Vel.

Rec. *Pulu. præscript.* vnc. ij.
Conseru. anthos. vnc. j.
Syrup. artemis. Fernelii q. ſ. vt
F. Conditum
Dosis drach. ſs. *omni quadriborio.*

Aut.

Rec. *Pulu. præced.* vnc. xij.
Cereuisiæ meracioris $\frac{1}{4}$ *tonnæ.*
F. Cereuisia medicata, *in vsus quotidianos.*

Quin.

Rec. *Pulu. eiusd.* drach. iv.
Vini albi generosi. vnc. viij.

F. S. A. Infusio. *Bibat* vnc. j. *omni biborio.*
Huc, Elixiria propriet.
Sales vol. Oleosi.
- - - - - - Aromatici.
Sp. vol. acres oleosi.
- - - - - - aromatici.
- - - - - - cephalici.
- - - - - - matricales.
- - - - - - stomachici, &c. pertinent.

Vid. §. 75. N. 5. §. 54. N. 4. §. 135.

SECT. 1234.

Rec. *Ol. stillat. cortic. Citrei.*
Aurant.
Cinnam. ana gutt. iij.
Flor. Lauend.
Iuniperi, ana gutt. ij.
Cum *Sacchari* drach. vj.

F. S. A. elæosaccharum, quod admisceto dein
Rob. Samb.
Iuniperi, ana vnc. iij.
Sp. Salis drach. j.
Aq. stillat. cortic. Citrei,
Aurant.
Cinnam. ana vnc. ij.
Menthæ vnc. x.
Capiat vnc. j. *omni biborio.*

Rec. *Succi rec. expressi, ex tota rec. herba conscissa,* { *Fumariæ*, *Cichorei.* *Taraxaci*, *Acetosæ*, } ana lib. j.

Cremor. Tartari lib. ß.
Leni igne decoque ad ½; dein depurati huius decocti vnc. x. admisce

Rob.

Rob sambuci vnc. x. *Capiat* vnc. ſs. *omni biborio.*

Rec. *Sp. Nitri dulcis* drach. iv.
Cochleariæ drach. vj.
Syrup. Cichorei cum rheo,
ʒ. rad. aperient. ana vnc. j.
Vini Rhenani lib. j.

M. *Bibat* vnc. j. *omni biborio.*

SECT. 1237. N. 3.

Rec. *Turbith. mineral.* gr. ſs.
Zingib. albi gr. x. M. F. Pulu.

Mane sumendus alterno die, ex pauxillo pulpæ pomi tosti.

Rec. *Mercur. præcipit. rubri* gr. j.
Nucis myrist. gr. vj. M. F. Pulu.

In vsus eosdem, sumendus vt prior.

Rec. *Mercur. sublim. dulc.* gr. vij.
Cortic. Magellan. gr. viij.

M. F. Pulu. *In vsus eosdem.*

Rec. *Tartari emetici* gr. ſs.
Elæosachari citrei gr. vi.

M. F. Pulu. *Tertio quoque die sumendus.*

Rec. *Emetici mitissimi, ex Antimon.* p. ij.
Nitri p. v. *detonando præparati,* gr. iv.

F. Pulu. *Omni mane assumendus.*

Rec. *Limatur. cupri* gr. x.
Sal. vol. oleosi drach. vj.
M. F. Tinctura cærulea.

Capiat gutt. xij. *ter de die, vacuo stomacho, ex syrup. ʒ. rad. aperient.* vnc. ſs.

SECT. 1243.

Vid. 334.

SECT. 1245.

Rec. *Vini emetici vulg.* vnc. ijſs. *Vna doſi.*

Rec. *Tartari emetici* gr. vj. *Vna doſi.*

Rec. *Turbith mineral.* gr. vij. *Vna doſi.*

Rec. *Succi recent. expreſſi cortic. medii Sambuci* vnc. j.
Syrup. Violar. vnc. ſs. *Pro vna doſi.*

Rec. *Fol. Soldanellæ marin.* vnc. j.
Comedat vna vice.

Rec. *Elaterii* gr. iv.
Syrup. de baccis Rhamni-cathartici vnc. j.
M. *Pro vna doſi.*

SECT. 1247.

Rec. *Reſin. Ialapp.*
Scammon. ana drach. j.
Fol. ſennæ pulu.
Semin. contuſ. carthami, ana drach. iv.
Sp. vini rectific. lib. j.
F. S. A. Tinctura, cui puræ admiſce
Syrup. roſar. ſolut. cum ſenna vnc. vj.
Bibat vnc. j. *mane.*

Rec. *Lunae purgatiuae Boyleanae,*
Micae panis, ana gr. iv.
M. F. Pil. gr. ij.
Capiatur vna *omni ſemihorio, donec incipiat purgatio.*

SECT. 1250.

Rec. *Limaturae ferri rec. non rubigin.* vnc. ij.
Cortic. Peruuiani.
Magellan. ana vnc. ij.
Rad. Rhei exſiccatae vnc. ſs.
Vini Rhenani generoſiſſimi lib. ij.
F. S. A. vinum medicatum.
Doſ. vnc. ij. *ter de die, vacuo ſtomacho.*

SEC

SECT. 1252. N. 2.

Rec. *Rad. elect. Bryon.*
Ialapp.
Fol. Rutæ,
Absinthii,
Cinaræ hortens.
Flor. Melilot.
Centaur. min.
Bulb. Ceparum,
Allior. ana vnc. ij.

Cum aq. comm. q. s. decoct. S. A. in cataplasma sub finem admisce
Galbani, in vitello oui s. a. subacti, vnc. ij.
Farin. lini vnc. j.
Ol. lini drach. iv.
Sal. ammon. drach. iv. M.

Rec. *Sapon. Venet.* drach. iv.
Sp. Vini theriacal. vnc. xij.
M. accurate pro Fomento.

Cum laneis pannis applicando.

Rec. *Sal. marin. decrepit. siccissimi, calidi, tenuissime triti, q. s.*

Intra lintea consuta applicetur, renouando simulac maduerit.

Rec. *Benzoin,*
Olibani,
Sarcocollæ,
Resin. Guaiaci, ana vnc. ss.
Camphoræ drach. ss.
Mastiches vnc. j.
Salis Ammoniaci scrup. ij.

M. F. Pulu. *Cuius incensi vapor excipiatur nudo scroto, dein panni lanei fumo hoc vaporosi, calidi, superapplicentur.*

PODAGRA.

1254. Podagra vocatur dolens admodum ægritudo circa ligamenta offium pedis, & circa iuncturas horum, vere & autumno maxime reuertens.

1255. Qui, femper idem, quacunque demum caufa ortus, vbi naturæ fuæ decurfum non turbatum abfoluit, fequi folet ætatem matura maiorem triginta, & plurium, annorum; fexum virilem: ingenium acutum, huius exercitia duriffima & protracta, maxime nocturna; victum opiparum; vina acidula, alba, potum generofum, copiofumque, maxime noctu; venerem præmaturam nimis cultam; corpus magnum, craffum, plenum; acidorum vfum nimium; pedes fudantes fubito refrigeratos, in humidis caligis fudantes, hinc venatum, equitationem in frigore; hæreditatem in feros nepotes, per parentem fæpe nondum podagricum, fed tantum labe genitali damnofum genitæ proli; contagium.

1256. Tempus, ætas, & reliqua vice caufæ fungentia, (1255.) tum & phænomena, initium, progreffus, effectus, finis huius

ius morbi, ſimul comprehenſa, cauſas medicas hius mali demonſtrant.

1257. Repetitos enim eius, latentis diu, in ſemine nondum germinante, paroxyſmos præcedit cruditas, ructus, grauitas, torpor flatulentus, aluus adſtrictior, febricula, ſudor pedum ſolitus interceptus, horum varices, anni tempeſtas, mutatio cœli.

1258. Accelerat, & inexſpectatos accerſit vitium quodcunque admiſſum in ſex rebus non naturalibus, vnde cruditas oritur; hinc venus immoderata; lucubratio; pergræcatio; aſparagorum, lardi & ſimilium comeſtio; defatigatio, animi affectus; purgatio medica alui ſola; aër humidus, frigidus, procelloſus; hæc adeo podagricis inimica.

1259. Locus, quem primo, quem regularis aggreditur, ſemper pes; huiusque illæ inprimis partes, quas difficillime ſuum peruadit liquidum; vt perioſtea, tendines, neruos, membranas, ligamenta; quæ a corde remotiores; & maxime preſſæ.

1260. His (1259.) demum obſtructione, infarctu, tumore occluſis; vel materia

ria morbi quacunque vi diſperſa in alia loca, alias aggreditur partes, ita tamen, vt eadem ibidem loca, eaſdem partes, obſideat (1259.).

1261. Dolor adeſt tenſiuus, dilacerans, coarctans, increſcens ſenſim, decreſcens iterum, cum madore, rubore, tumore; finitus diaphoreſi, fotu lecti, pruritu, deſquamatione, vel abiens in cretam, calcemue, vaſa rumpentem, articulorum vincula, formam, motum, vſum priuantem.

1262. Ex quibus cunctis liquet, cauſam proximam huius mali eſſe vitiatam indolem minimorum, adeoque neruoſorum, vaſculorum in corpore; tum etiam liquidi, quod neruoſas partes alluit.

1263. Et quidem liquidum peccans hic acrimonia, & maiore tenacitate; ſolidum nimia vaſculorum anguſtia, & rigiditate.

1264. Vnde in locis a cerebro remotiſſimis, motui maxime reſiſtentibus ob ſoliditatem, duritiem, exercitium, pondus incumbens, primo ſe manifeſtat.

1265. Eius vitii autem (1262. 1263.) origo proxima in indigeſtione viſcerum, non

non attenuantium, aſſimilantiumque ſatis aſſumta in indolem requiſitam in liquido neruoſo, id eſt vltimæ elaborationis vltimo effectu, ſpiritui vitæ, & radicali ſeminis proliferi materiæ, hinc ſe innectit clanculum.

1266. Cuius (1265.) ratio iterum deducitur ex cauſis remotis (1255. 1258.).

1267. Supponit itaque omnes fere coctionum vitiatas functiones ad producendum hoc malum (1265.), & quidem vitio in maioribus vaſis, liquidisue vix ſenſibili.

1268. Adeoque curatio impoſſibilis, niſi per medicamenta, quæ integre hæc vitia emendare queant, & ſubtiliſſimum peccans rite corrigant. Vnde incurabilis fere hactenus habita, niſi paucis empiricis.

1269. Hæreditaria, & tophacea, curatu omnium difficillimæ.

1270. Ex iiſdem deducitur, venæ ſectionem non attingere mali materiam, ſedem, cauſam: prodeſſe tamen aliquando caſu, reuellendo parum, & vires vrgentes minuendo (1257.).

1271. Neque purgationem per ſuperiora,

riora, inferioraue tantum præstare, quantum vulgo sperari solet; excitare sæpe tumultum liquidi neruosi, subducere liquidiora, labefactare virtutem expellentem.

1272. Sudorifera ex arte instituta plus proficere.

1273. Nihil autem in hoc morbo damnosius, quam impedire materiæ podagricæ iam adultæ (1263.), nec alio modo tuto eductæ, vel correctæ, defluxum ad sua loca (1259. 1260.), maxime quidem dolentia, minime tamen periculosa. Tum enim retenta apoplexias, paralyses, deliria, debilitates, sopores, tremores, conuulsiones vniuersales, si in cerebrum introiuit; asthma, tussim, suffocationem, si in pulmones; pleuritidem sæuam conuulsiuam, si in intercostalia & pleuram; nauseas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, spasmos viscerum, si in viscera abdominalia; & ita incredibile quot morbos creat, sæpe subito lethales: quos frustra exquisitissimo remedio, vel methodo, fonte ignorato, tractes: nec enim cedunt, nisi podagræ recenti paroxysmo, eoque sæuo, resuscitato. Contingit id damni ex

ex applicatu incauto narcoticorum, refrigerantium, constringentium, incrassantium; vel ex omni remedio debilitante, euacuante, rursum reuellente, suffocante; hinc missio sanguinis, purgatio sursum, deorsumue, emplastra, cataplasmata modo dicta; opiata omnia, id efficiunt; vt & spontanea senii decrepiti debilitate ingruente; vel partibus omnibus extremis ita obstructis, exsiccatis, corruptis, destructis, vt mala materies per eas amplius ire nequeat: hinc liquet quæ, quibus cum symptomatibus, & cur, podagricis, ex hoc morbo mors.

1274. Proinde curatio, quam contemplatio mali, & experientia commendauit, absoluitur 1. restitutione vigoris in visceribus perditi (1265.). 2. ablatione liquidi iam corrupti fluentis in vasis, vel stagnantis ad loca (1262. 1263.).

1275. Ad primum (1274.) spectat α. Vsus plantarum aromaticarum, amararum, antiscorbuticarum, maxime si per se vsurpentur solo melle exceptæ. β. vsus salium lixiuiosorum fixorum sæpe iterata, parua dosi, diu continuata, assumtorum. γ. Tum cibi, potusque nutrientes, facile dige-

digerendi, leues. δ. Exercitio magno, continuato, equitationis in aëre puro, tum frictionibus, motibusque partium sæpe iteratis. ε. Somno maturo, longo.

1276. Ad alterum (1274.) vsus conducit. 1. salis cuiuspiam volatilis parua dosi diu assumti, mane ante quam quis surgat, cum largo haustu decocti cuiusdam lenis, sudorisque, vel madoris, expressione leui per horam. 2. frictio calida, cum linteis siccis, partium. 3. vsus purgantis serosi, vna cum mercurialibus acuti, & addito circa vesperam potu opiato sedante.

1277. Quibus equidem remediis, & curandi methodo, multum sæpe proficitur, etiam in tophacea.

1278. Ad summam doloris in loco sæuitiem temperandam, vrgente summa necessitate, opiatis internis, copioso seri lactis, similisue, potu calido, externis emollientibus, anodynis, calidis, quin verberatione cum vrticis, inunctione balsami sulphuris terebinthinati, inustione cum lino, vtendum sæpe est.

1279. Cæterum non aliter vsurpanda, quin summopere metuatur citior induratio loci affecti, mobilitatisque iactura.

1280.

1280. Maximum vero cuique remedium, quod oppoſitum illi cauſæ, vnde originem duxerat morbus (1255. 1258.).

1281. Si autem materiæ podagricæ introuerſæ ſigna adſint (1273.) ſine vlla mora tentanda eſt eius expulſio in iuncturas: ergo ſtatim applicentur femoribus larga veſicatoria; locis, dolere aſſuetis, fomenta aromatica ſalina tepida; fiat deambulatio, vel motus magnus in rheda; ſumatur larga copia decocti alicuius aromatici ſudoriferi, vel, hoc non iuuante, vini rhenani generoſi; his dein factis, dolore incipiente, in calidum lectum repoſitus, & opertus, ſudet.

1282. Quæ ſi quis omnia conſideret, videt difficultatem ſummam curandi huius morbi: tum rationem, cur in renouantibus huius medelam quæſiuerint ſummi & medici & chemici? cur lac, & quouſque ſanet? an ſit acor ſpecificus cruore conceptus mater podagræ? quæ ſit ratio nodi, tophi, cretæ, podagricorum? Cur miſerrima ſit, quæ ſine tumore, podagra? cur mitior tumens? cur dolor tandem deſinat in podagricis; cur, quamdiu diriſſimus dolor in paroxyſmis, ſere-

ſerena, eaque longa, interualla ſint? Cur ceſſante doloris ſæuitie, dein vix vnquam integre liber ſit æger? an vllum abſorbens alcalinum ſpecificum ſit; quod podagram radicitus extirpet? Cur machina ſtatica Sanctorii ſumma directrix & index futurorum, & faciendorum in podagra? Cæterum podagra, ſpiritui vitæ inhærens, in humore articulorum tenuiſſimo, & in ſemine ipſo, tantum ſe prodit violentis effectibus.

IN PODAGRA.

SECT. 1275. L. a.

Vid. 1233.

SECT. 1275. L. B.

Rec. *Alcabeſt Glauberi* vnc. j.
Sumat, omni mane, gutt. ix. *ex iure vitulino.*

Rec. *Ciner. Geniſtæ* vnc. j.
Vini Rhenani lib. jſs. M.
Bibat depurati liquoris vnc. ſs. *omni mane.*

MORBI VIRGINVM.

1283. Præter omnia hæc acutorum & chronicorum genera, ſunt non-

nonnulli morbi virginibus,grauidis,puerperisque proprii, tum & puerili ætati.

1284. Quo tempore fœmininum corpus ad incrementum ſuum peruenit, in bene facta temperie plus ſolet conficere cruoris, quam qui vaſis contineatur, vnde arteriis vterinis fluoris menſtrui nomine ſecernitur.

1285. Si, poſito corpore in conditione (1284.), hic ſanguis retinetur, oritur plethora; tarditas; grauitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; deprauatæ functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quæ facile deducuntur a vaſis nimis preſſis, liquido copioſiore, ſtagnante, ſuffocato.

1286. Ab eodem autem ſic accumulato miræ ſæpe parantur viæ, raris ſecretionibus menſtruis notæ; dum per oculos, aures, nares, gingiuas, vias ſaliuæ, œſophagum, aluum, veſicam, mammas, cutim, vulnera, vlcera, exire viderint medici.

1287. Vel & ſæpe labefactantur inde omnia viſcera, oriturque partim a putredine concepta, partim a vaſis læſis, infinitum morborum genus (106.).

1288. Cognoſcitur hic morbus 1. ab ætate. 2. incremento corporis iam perfecto. 3. plethora. 4. ſignis deinde morbi ſubſequentis.

1289. Pro ſolutione requirit varia remedia reſpectu variæ cauſæ.

1290. Quas inter naturalis, vel ſuperveniens, pudendorum concretio manum chirurgi requirit debito inſtrumento, debito vulnere, viam facientis.

1291. Cæterum, vbi a ſtagnante liquido, huic conciliabitur fluor. 1. fotu, & frictu pedum. 2. apertura venæ in pede, & ſanguine miſſo. 3. purgantibus vterinis datis. 4. emmenagogis. 5. emplaſtris, fotibus, linimentis, vaporibus, calore. 6. ipſa vaſa a plethora debilitata roborando per chalybeata, & adſtringentia.

1292. Sublata his morbi ſcaturigine, ſolent omnia fere mala (1285. 1286. 1287.) ſponte euaneſcere. Vel curantur ex natura & cura eius morbi, cuius imaginem referunt quam proxime: quod facile ex antedictis fit.

* *

IN MORBIS VIRGINVM.

SECT. 1291. N. 3.

Aloe. Myrrha.

Myrrha.
Bryonia.
Colocynthis.
Gumm. Ammon.
Bdellium.
Sagapenum.
Opopanax.
Galbanum.
Asa fœtida.
Elixir proprietatis quodcumque.

SECT. 1291. N. 4.

Omnia hic supra N. 3.
Aristolochia.
Artemisia.
Cardiaca.
Chamæmelum.
Iuniperus.
Maiorana.
Marum.
Matricaria.
Pulegium.
Ruta.
Sabina.
Saluia.
Sambucus.
Serpillum.
Tanacetum.
Thuya.
Thymus.
Tum §. 75. N. 5. §. 54. N. 4.

SECT. 1291. N. 5.

Emplastra de Cumino.
Meliloto.
Galbano.
Baccis Lauri.
Labdano.
Oxycroceum.

Applicata cauis pedum, vmbilico & inguinibus.

Fotus, *ex sapone Venet. & decoct. herbarum* N. 4. §. 1291.

Linimenta ex vnguento Martiato.
Neruino.
Enulato ſine Mercur.
Agrippæ.
De Arthanita.

Olea aromatica ſtillatitia *vid.* §. 75. N. 5. inter ſtimulantia; præcipue vero

Oleum ſtillatit. Baccar. Iuniperi.
Hyſſopi.
Macis.
Maioranæ.
Origani Cretici.
Roſmarini.
Sabinæ.
Spicæ.
Tanaceti.
Succini.

Olea infuſa Abſinth.
Anethi.
Chamæmeli.
Nepetæ.
Rutæ.
Caſtorei.
Crocini.
Irini.
Lumbricor. terreſtr.

V. G.

Rec. *Vnguent. Martiati,*
Neruini, ana vnc. j.
Olei ſtillatit. Baccar. Iuniperi drach. j.
Sabinæ,
Infuſi Rutæ,
Caſtorei, ana vnc. ſs.
M. F. Linimentum, in hoc caſu,
Vmbilico, pubi, inguinibus applicandum.

Vapo-

Vapores, ex decocto N. 4. *vtero excepti.*

SECT. 1291. N. 6.

Vid. 1250.

MORBI GRAVIDARVM.

1293. Postquam grauida est fœmina plurimis afficitur malis ex sola grauiditate oriundis.

1294. Quorum nonnulla oriuntur ex sanguine menstruo secerni impedito ob clausum vterum, & fœtu tamen non potente hactenus in sui incrementum eum absumere.

1295. Alia ex ipsa mole, motuque fœtus, atque secundinarum, & aquarum, vim exercentium in partes hasce sensiles admodum.

1296. A priori (1294.) videntur pendere nausea, vomitus, prostratus appetitus, vel idem deprauatus plane, animi deliquia, vertigines, dolores summi stomachi, pectinis, inguinum, renum, mammarum, torpor, grauitas, dyspnœa, abortus.

1297. Quæ proinde pendentia ab vna

 causa

causa eodem remedio, sanguinis missione, tolli solent.

1298. In qua tamen instituenda, locus, tempus, copiaque, maxime aduertenda.

1299. Tum victus tenuis, motus ordinatus, potus leuis, admodum prosunt.

1300. Interim cardiaca aromatica, vna cum lenissimis antihystericis, vel & blandis subacidis, summi vsus sunt, & efficaciæ.

1301. Ab incremento fœtus oriri videntur eadem fere, quæ enumerata (1296.), tum difficultas vrinæ, & alui, hæmorrhoides, varices, inflatio pedum, vterinorumque labiorum, lapsus procliuis.

1302. Quibus quidem auxilium ferri potest aliquando remedio V. S. (1297.), vel & situ corporis pro tempore mutato, tum etiam fasciis, similibusque, atque tandem linimentis lenibus.

1303. Inter periculosissimos vero grauidarum morbos habetur fluor vterini sanguinis.

1304. Qui fere ex eo, quod placenta ab vtero soluta, & arteriis plenis sanguine disten-

diſtendente, vteroque diſtento, ſæpe pleno, riuo arterioſus cruor emanet.

1305. Cognoſcitur ex orificio vteri laxato, ſanguinis fluxu magno, citato, admodum debilitante, viuo, vel grumoſo, dolente.

1306. Cauſa huius, affectus animi vehementes, motus corporis nimii, hyſterica, & emmenagoga male applicata, percuſſio inferioris partis abdominis.

1307. Remedia, quies animi, corporisque, aër frigidus modice, venæ ſectio, adſtringentia, opiata.

1308. Si his nihil proficitur, infans methodo optima, pro ſitu eius mutata, illico educendus, vterusque ab fœtu, placenta, grumoſo cruore integre liberandus erit.

1309. Neque refert: quonam geſtationis tempore id acciderit, cum melius ſit perire, vel aliter periturum, fœtum, ſalua matre, quam perire certo vtroſque.

AD GRAVIDARVM MORBOS.

SECT. 1300.

Rec. *Cortic. elect. depurat. citrei,*

aurantior. ana vnc. ij.
Cinnam. drach. vj.
Magellan. drach. ij.
Vini Hispan. lib. iij.
F. Vin. Medicatum.
Capiat vnc. ij. *vesperi itura cubitum*.

Rec. *Sal. vol. oleos*. drach. j.
Tinct. Gumm. Lacc. drach. ij.
Castor. drach. ss.
M. *Capiat* gutt. xij. *in paroxysmo hysterico*.

Rec. *Succ. Citrei rec. expressi* vnc. jv.
Syrup. Kermesin. vnc. iv.
Vini Rhenani lib. iij.
Tinct. Cinnam. vnc. ij.
Cortic. Citrei vnc. iij.
M. *Capiat* vnc. jss. *in languore*.

Rec. *Rob. Ribesior*.
Miuæ Cydonior.
Syrup. Berberis condit.
Acetos. Citrei ana vnc. ij.
Sp. vitæ Matthioli vnc. j.
Aq. stillat. cortic. citrei vnc. xij.
M. *Capiat* vnc. ss. *in languore*.

SECT. 1302.

Rec. *Vnguent. Popul*.
Rosac. ana vnc. j.
Nutrit. drach. vj.
Sacchar. Saturni scrup. j.
Ol. infus. Rosar.
Violar.
Hyperici, ana vnc. ss.
M. F. Linimentum, *huic casui aptum*.

SECT.

SECT. 1307.

Rec. *Lapid. hæmatit.*
Bol. Armen.
Sang. dracon. ana drach. j.
Syrup. myrtini vnc. j.
Laud. puri gr. iij.
Aq. ſtillat. plantag. vnc. vj. M.

Capiat vnc. ſs. *omni* $\frac{1}{4}$ *horæ, donec inceperit leniri malum*, ſi medicamento hujusmodi ſuperabile ſit.

PARTVS DIFFICILIS.

1310. Partus difficilis fit vitio matris, infantisue.

1311. Vitio matris, deficientibus viribus ad expellendum, vel partibus ipſis naturalibus male ſe habentibus.

1312. Si vires deficiunt, hæ excitandæ ſunt ope vterinorum, cardiacorum, ſternutatoriorum.

1313. Si vteri collum internum nimis anguſtum, durumue linimentis ſuccurrendum quantum poſſibile, vt lubricum emolleſcat, vel fotu.

1314. Si tumor hic (1313.), vel in vagina enatus expulſionem impedit, is diſcutiendus, ſuppurandus, vel eximendus ope chirurgica.

1315. Si excoriata harum partium labia

bia coaluerint, cito, & ante partum, si fieri possit, dissecanda, & cicatrice obducenda sunt.

1316. Si ossium compages arctior iter impediuerit, linimentis emollientibus (1313.), fomentis similibus, lenienda sunt, tum manu lege artis succurrendum parturienti est.

1317. Infantis vitio contingit, vbi ille immobilis mortuus, vel ita situs, vt ipse sibi claudat portam.

1318. Mortuus cognoscitur, si immobilis; si arteriæ vmbilicales sentiuntur in funiculo vmbilicali quiescere, maxime prope corpus infantis; si fœtida exeunt; si pondus ingens; si laborat tenesmo; si syncope; horripilatione; halitu graueolente; colore liuido; si diu elapsis aquis nondum peperit; si epidermis prompte a cute secedit, si cutis fœtus flaccida, facile separanda; ossa mollia, & mobilia.

1319. Simul ac fœtus cognoscitur mortuus (1318.), metu gangrænæ, syncopes, mortisque maternæ, eximendus est, vel per pedes maxime, si fieri queat.

1320. Situs infantis redigendus est in eum,

eum, quo fœtus poſſit educi, vel per caput, vel per pedes inprimis.

1321. Id efficitur 1. poſitu matris debito. 2. mutatione ſitus infantis.

IN PARTV DIFFICILI.

SECT. 1316.

Linimenta.

Vid. §. 35. N. 3. §. 1302.

MORBI PVERPERII.

1322. Puerpera corripitur lipothymia, ſyncope, conuulſionibus, ſtatim a partu: quia ſanguis arterioſus a cerebro, & cerebello, auerſus agitur in laxa abdominis vaſa; dein dolore poſt partum, a labore tolerato, partibus contuſis, a ſanguine, fœtu alio, ſecundinisue reſtitantibus.

1323. Faſcia lata laxum abdomen fulciens tollit priora mala (1322.). Fœtus alius, ſecundinæ partes, grumi ſanguinis, manu educenda.

1324. Dolor a labore tollitur opiato, antacido, cardiaco, diluente, fotu anodyno externo.

1325.

1325. Nimio lochiorum fluxu vexatur, a nimia fluiditate, agitatione sanguinis, vel vt plurimum a retentis (1322.) in vtero, eius contractionem impedientibus.

1326. Si a retentis, hæc educenda (1323.).

1327. Si ab affectu animi, sanguine nimis fluido, nimis agitato, concurrendum ad hordeata, gelatinas, emulsiones, opiata, adstringentia.

1328. Quorum delectus docent signa morbi, temperiei, velocitatis.

1329. Dum fluit ab vteri vasis restrictis in mammas pabulum serosum lacteum, febricula exoritur, qua orta, sæpe lochia omnino retinentur, vnde infinita & pessimæ indolis symptomata; prout in hoc illudue viscus rapiuntur, hinc phrenitides, pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, paraphrenitides, mammarum inflammationes, peior hepatis, ventriculi, omenti, mesenterii, lienis, renum, intestinorum, tum dysenteria, colica, iliaca, apoplexia, paralysis, & multiplex sane mali species.

1330.

1330. Cuncta hæc eradicantur ſponte, radice mali exciſa (1329.).

1331. Hinc requiruntur antacida lenia, ad labem acidam ſeri ſopiendam; diluentia lenia ex hordeatis, auenatis, amygdalatis, iuſculis; aperientia ſpecifica leniſſima ex moderate cardiacis & vterinis; aperientia localia, clyſmata, fomenta, cataplaſmata, emplaſtra, linimenta, cucurbitæ, peſſaria, ſuppoſitoria.

1332. Venæ ſectio haud facile, nec niſi vrgente ſumma neceſſitate, adhiberi poteſt.

1333. Neque curanda ſymptomata proinde, ac ſi eſſent morbi acuti ſui generis (1329.).

1334. Lacte ad mammas delato, ſæpe fit eius ſtagnatio, coagulatio, dolor inflammatorius, ſuppuratio, ſcirrhus, cancer.

1335. Cognoſcitur horrore, frigore & calore reciprocis, febricula, ſignisque incipientis inflammationis.

1336. Curatur 1. antacidis lenibus. 2. diluentibus leniſſimis. 3. diſcutientibus externis cito applicatis.

1337. Si iam in apoſtema tendit, quantocyus maturandum, aperiendum, depu-

depurandum, consolidandum, de quibus in chirurgicis.

1338. Lactantis papillæ dolor, fissura, inflammatio, tollitur balsamicis blandissimis, spirituosis cephalicis applicatis.

1339. Lac abundans nimis, & tenue, temperatur victu blando, siccoque, & motu: lac deficiens curatur victu humido, blando, nutriente; fotu, frictioneque mammæ; sublatione caussæ indagatæ.

AD PVERPERII MORBOS.

SECT. 1324.

Rec. *Lapid. cancr.* drach. iij.
Corall. rubr. drach. ij.
Margarit. drach. j.
Laud. puri gr. iij.
Syrup. Kermes drach. vj.
Aq. stillat. cort. Citrei,
Meliss.
Maioran. ana vnc. iij.

M. *Capiat* vnc. ſs. *omni* $\frac{1}{4}$ *horæ, donec sopiatur dolor; superbibendo* vnc. ij. *sequentis.*

Rec. *Hord. mund.*
Auenæ integræ, ana vnc. j.

Cum aq. decoct. spatio $\frac{1}{2}$ horæ lib. iij. admisce
Vini Rhen. lib. j.
Aq. stillat. cinnam. vnc. ij.
Syrup. Kermesin. vnc. jſs.

Rec.

Rec. *Olei ſtillat. Cinnam.* gutt. ij.
Sacchari perlati drach. j.
F. S. A. elæoſaccharum, cui dein admiſce
Margarit. occid. drach. ſs.
Matris perlar. drach. j.
Corall. rubr. drach. ſs.
Laudani puri gr. iij.
M. F. Pulu. ſubtiliſſ. diuid. in vj. doſ. æq.

Sumat vnam *omni ſemihora ex vini Rhenani* vnc. ſs. *donec dolor miteſcit; dein detur* vna *tantum, mane & veſperi, per binos dies.*

SECT. 1336. N. 1.

Antacida.

Vid. §. 66. N. 5. §. 76. & §. 1324.

SECT. 1336. N. 2.

Diluentia.

Vid. §. 54. N. 4.

SECT. 1336. N. 3.

Diſcutientia hic bona.

Rec. *Flor. Chamæmel.*
Sambuc.
Melilot.
Lauend. ana vnc. ij.
Croci drach. j.
Cum *Lacte dulc.* decoct. in Cataplaſma admiſce
Sapon. Venet. drach. ij.
Micæ panis albi q. ſ.

SECT. 1338.

Rec. *Sp. flor. roriſmar.* q. ſ.

Appli-

Applicetur cum linteo.

Rec. *Ol. Amygdal. dulc.*
infusi Hyperici,
Violar.
Rosar. ana vnc. ſs. M. F. linimentum.

Rec. *Vnguent. Rosar.*
Popul.
Nutrit. ana vnc. ſs. M.

MORBI INFANTVM.

1340. Infanti recens nato oriuntur morbi proprii 1. a ſtrigmentis glutinoſis, caſeoſis, lentis, quibus os, œſophagus, ſtomachus, inteſtina ei replentur.

1341. Qua ſola de cauſa, nauſeæ, vomitus, tormina, ſingultus, conuulſiones ſæpe oriuntur; atque deinceps reſtant indigeſtiones aſſumtorum.

1342. Curatur facile ieiunio horarum x, vel xii; aſſumtione pauci vini cum melle miſti, iterata doſi hoc tempore abſtinentiæ dati; vel leniſſimo quodam ſimul adiecto ſtimulo purgante.

1343. Quin, ad proluendam hanc pituitæ mucoſæ ſaburram, ſæpe proſunt egregie epithemata moderate aromatica, & ſpirituoſa.

1344. 2. Multum patiuntur vulgo a meco-

meconio non ſatis cito expulſo, ob debilitatem fœtus, duritiem materiæ, copiam eius nimiam, ſiccitatem viæ.

1345. Hinc ab eius mora, aëre iam appulſo, acrimonia, acor, putredo, in vapores reſolutio, adeoque dolores torminoſi, conuulſiones, nauſeæ, vomitus, ſingultus, tuſſes, ſternutationes, clamores, fletus, peruigilia, terrores, febres, macies, mors.

1346. Corrigitur his expellens ſopita ſtimulo leni purgante, leni ſuppoſitorio, cardiaco ſuauiſſimo & leni.

1347. Durities materiæ corrigitur hauſtu ſeri lactis recentis cum pauco melle diluto, clyſmate ex ſero lactis ſaponato, vel mellito.

1348. Inteſtina lubricantur, aſſumto oleo lini, oliuarum, amygdal. dulcium, &c. tum iniectis iiſdem clyſmatis ſpecie, & linimentis ſimilibus.

1349. Qua methodo, quibus medicamentis feliciſſime ſuperantur varia illa & peſſima ſymptomata ab hac vna radice orta (1345.).

1350. Si vero vſquam, hic antacida

vſum habent, & inter illa abſorbentia inprimis.

1351. Opiata raro, neque ſine magna circumſpectione, adhibenda.

1352. Quin euitanda omnia nimis attenuantia, ſtimulantia, volatilia.

1353. Cuique vero ſingulari malo (1345.) facile remedium inuenitur, cognita hiſtoria cauſæ, & curationis omnium morborum hucuſque deſcriptorum.

1354. 3. Multum patiuntur ab ipſo lacte, dum id nimis cito, fortiterque in ſtomacho coagulatum, compingitur in vnam maſſam grauem, acremque.

1355. Hæc enim ſenſim acrior, acidiorque reddita, fœces alui virides, acidum ſpirantes, materiem vomitu reiectam acidam; hinc tormina, flatus, dolores, & infinita alia excitat, maxime conuulſiones.

1356. Quæ curantur antacidis fixis, purgantibus permiſtis, clyſmatibus ſimilibus, carminantibus blandis, oleoſis internis, externisque.

1357. Inſultus porro epileptici hinc plerumque originem ducunt, irritato genere neruoſo ope acrimoniæ vellicantis.

1358.

1358. Vnde & his remediis solis curantur, si medelam capiunt.

1359. 4. Simulac hæc superarunt mala infantes, & incipiunt vti cibis crudis, fructibus horariis, carnibus, caseo, similibusque, vermes oriuntur.

1360. Causam dant oua insectorum, in aëre vel terra viuentium, assumta, neque vi tenelli motus destruenda.

1361. Nidum dat pituita intestinalis, vel gastrica, in qua hærent, fouentur, pariunt, augenturque.

1362. Hinc raro in adultis, & in his modo torpidis, & leucophlegmaticis.

1363. Suntque rotundi, lati, ascarides.

1364. Efficiunt irritatione nauseas, vomitus, alui fluores, animi deliquia, pulsus exiles, deficientes, intermittentes, pruritus narium, insultus epilepticos.

1365. Efficiunt consumptione chyli esuriem, pallorem, debilitatem, aluum adstrictam, inde tumorem abdominis, ructus, borborygmos.

1366. Efficiunt sæpe perforationem ipsorum intestinorum.

1367. Vnde & toties lethales reperti sunt.

1368. Cognoſcuntur ab ætate, victu, temperie, effectibus, (1364. 1365. 1366.).

1369. Curatio fit 1. nidum deſtruendo (1361.) per alcalia fixa, gummata phlegmagoga, mercurialia, antimoniata, aromatica amara.

1370. Tum externe inungendo abdomen balſamicis ex aromaticis fortiſſimis, permiſtis purgantibus, oleoſisque.

1371. 2. Vermes necando, quod fit ope medicamentorum mellitorum, ſalinorum, indigeſtibilium vermibus, amarorum aromaticorum, mercurialium, acidorum, vitriolatorum ex chalybe, vel cupro.

1372. 3. Expellendo lumbricos viuos enectosue ope purgantium amarorum, phlegmagogorum, mercurialiumque.

1373. Quin clyſmata, ſuppoſitoria, vnguenta externa ad eadem proſunt quam maxime.

1374. Quando dentes incipiunt prodire, maxime acuti, ab tenſione, punctura, laceratione gingiuarum neruoſarum, ſanguinolentarumque, oritur inflammatio, tumor, gangræna, conuulſio, alui fluor viridis, ſaliuatio, febris, mors.

1375. Quæ cuncta facile ex eadem caussa oriri demonstrantur.

1376. Quin sublata irritatione neruorum (1374.) sponte cessant.

1377. Quod fit 1. gingiuas emolliendo, refrigerando, leniendo, mollibus, glutinosis antiphlogisticis. 2. sæpe atterendo ad corpora dura, glabra. 3. dissecando ope lanceolæ.

1378. Conuulsiones hinc oriundas minuta sp. C. C. dosis felix tollit.

IN MORBIS INFANTVM.

SECT. 1342.

Rec. *Mell.*
Vini Gall.
Hydromell. ana vnc. ſs. M. *vna dosis.*

Rec. *Syrup. Cichor. cum rheo.* drach. iij.
Sapon. Venet. drach. ſs.
Aq. stillat. melissæ vnc. ſs.

M. *Vna dosis.*

SECT. 1343.

Rec. *Cinnam.*
Maceris,
Nucis myrist.
Mastich.
Olibani, ana drach. ij.
Sp. vini theriacal. vnc. iv.
F. Tinctura; Dein,

Rec. *Vitell. oui* N. j.
Tincturæ præscriptæ. vnc. ſs.
Aq. ſtillat. roſar. drach. ij.

Excepta pauxillo micæ panis ſtomacho applicentur.

Rec. *Flaued. cortic. citrei raſi* vnc. ſs.
Nucis myriſt. drach. ij.
Vini Hiſpan. drach. iij.
M. conterendo ſimul in mortario.

Et mica panis excepta applica vt prius.

SECT. 1346.

Rec. *Caſſiæ rec. extract.* drach. ſs.
Rhei gr. iij.
Syrup. cichor. cum rheo. drach. ij.
M. *Pro vna doſi.*

Rec. *Mannæ Calabrin.* drach. ij.
Syrup. roſar. ſolut. drach. j.
Aq. ſtillat. flor. ſambuci drach. iv.
M. *Pro vna doſi.*

Rec. *Mell. albi* drach. iij.
Syrup. roſar. ſolut. cum ſenna drach. j.
Aq. ſtillat. cichor. drach. iv.
M. *Pro vna doſi.*

Rec. *Rhei elect.* gr. vj.
Agaric. elect. gr. ij.
Syrup. violar. drach. ij.
Exacte contritis admiſceto
Aq. ſtillat. meliſſ. drach. ij. *Pro vna doſi.*

Rec. *Sapon. Venet.* parum in globulum vel conum formati.

Rec. *Globulum exiguum* vel *conulum*, factum *ex Saccharo coniformi.*

Rec. *Mel* ad duritiem coctum & in ſuppoſitorium exiguum formatum.

Rec.

Rec. *Sebi candelarum parum*; forma in speciem debitam.

Cardiaca hic bona.

Rec. *Mell.* drach. j.
Vini Hispan. drach. ij.
Vitell. oui drach. ij. M. F. haustus.

Rec. *Aq. stillat. cinnam.* drach. ij.
Elixir. propr. cum sale tartar. pp. gutt. vj.
Syrup. Kermes drach. j. M. F. haustus.

SECT. 1347.

Rec. *Seri lact. rec.* drach. vj.
Mellis drach. j. M. F. haustus.

Rec. *Seri lact. rec.* vnc. ij.
Sapon. Venet. drach. jss.
Mell. drach. ij. M. F. clysma.

SECT. 1348.

Rec. *Ol. Lini* drach. j.
Syrup. Althaeae. drach. ij.
M. *Pro vna dosi.*

Rec. *Ol. Oliuar.*
Syrup. capillor. Vener. ana drach. ij.
M. *Pro vna dosi.*

Rec. *Ol. Amygdal. dulc. rec.* drach. iij.
Syr. Glycyrrhiz. drach. ij. *Pro vna dosi.*

Rec. *Olei lini* vnc. ss.
Vitell. oui drach. ij.
Mell. mercurial. vnc. ss.
Seri lactis recent. vnc. j. M. F. clysma.
Applicandum semel quotidie, donec lubricitas appareat.

Rec. *Vnguent. Althaeae compos.* vnc. j.
Olei sem. lini vnc. ss. M. F. linimentum.
Quo abdomen inungatur mane & vesperi.

SECT. 1350.

Rec. *Lapid. Cancror.*
Osteocoli.
Cretæ,
Mandibul. lucii piscis,
Ostracoderm. ostreor ana drach. ij.
M. F. Pulu. *Dosis*, gr. viij. *bis, vel ter, de die.*

Rec. *Aq. stillatit. flor. rhœad.*
fœniculi, ana vnc. ij.
Lapid. Cancror. drach. ij.
Sapon. Venet. gr. vij.
Syrup. althææ vnc. ſs.
M. *Bibat.* drach. ij. *omni hora, si non dormit.*

SECT. 1356.

Rec. *Sapon. Venet.* drach. ij.
Vitell. ouor. drach. iv.
Lapid. cancror. drach. iij.
Rhei drach. ſs.

Bene terendo miſce cum
Aq. stillat. menth. vnc. iv.
Syrup. Althææ vnc. jſs.
Capiat vnc. ſs. *omni hora, donec sedentur symptomata.*

Rec. *Sapon. Venet.* drach. ſs.
Sal. Gemm. gr. iij.
Mell. anthosat. vnc. ſs.
Aq. stillatit. fœniculi vnc. jſs. M. F. clyſma.

Rec. *Fellis bubuli* drach ſs.
Mell. mercurial. vnc. ſs.
Aq. stillatit. menth. vnc. jſs. M. F. clyſma.

Oleosa interna.

Vid. §. 1348.

Oleosa

Oleosa externa hic.

Vng. Martiat.
Neruin.
Olea infusa Absinthii.
Anethi.
Chamæmeli.
Rutæ.
Olea pressa Lauri.
Macis.
Nucis myristicæ.
Palmæ.

SECT. 1369.

Rec. *Gumm. Opopanac.* drach. j.
Vitell. ouor. drach. ij.
M. S. A. dein adde
Sapon. Venet. drach. j.
Syrup. artemis. vnc. jss.
Aq. stillat fœniculi vnc. iij.
Capiat drach. j. *omni quadriborio, vno vel altero die, cum regimine.*

Rec. *Mercur. nigri,*
Agarici trochisc. ana drach. j.
Sacchari puri drach. jss.
M. F. Pulu. diuidendus in x. partes.
Capiat vnam *mane & vesperi, vacuo stomacho.*

Rec. *Sal. Card. bened.* drach. ij.
Syrup. 5. rad. aperient. vnc. j.
Aq. stillat. fumar. vnc. iv.
M. *Capiat* drach. iij. *omni triborio.*

Rec. *Semin. Absinth. vulg.*
Santonic.
Tanacet. ana drach. iij.
Mell. vnc. ij.
M. *Sumat* drach. ij. *omni mane.*

SECT. 1370.

Rec. *Vnguent. Agripp.*
Arthanit. ana vnc. j.
M. F. linimentum;

Cuius pauxillo inungatur subinde locus vmbilici.

Rec. *Fellis taurini,*
Aloes pur. ana drach. ij.
Vnguent. althææ vnc. j.

M. *In similes vsus.*

Rec. *Ol. Tanaceti,*
Castorei, ana vnc. ſs.
Vnguent. neruin. vnc. j.

M. *In eundem effectum.*

In quibus obſeruandum, an nimis turbet aluum; id quippe accidit ſæpe: ne in dyſenteriam prolabatur infans, ex vſu nimio, cauendum tunc erit.

SECT. 1371.

Rec. *Mell.* vnc. ij.
Sal. gemm. drach. jſs.
Aq. ſtillat. cichor. vnc. iv.

M. F. potus, *cuius* vnc. ſs. *bibat omni hora diei.*

Rec. *Corn. Ceru. vſtum*, ad ſcrup. j.

Capiat quater de die, quo tempore vacuus eſt ſtomachus, ex *Syrup. roſar. pallid.* drach. ij.

Rec. *Corallin. marin.* drach. ij.
Limatur. martis drach. ſs.
M. F. pulu. diuidendus in doſ. xvj.

In vſum eundem.

Rec. *Semin. Santonici,*
Rutæ,
Tanaceti,
Abſinthii, ana drach. j.

Sac-

Sacchari drach. iij.
M. F. pulu. diuidendus in dos. xvj.

In vsus eosdem.

Rec. *Hydromell. rec.* lib. j.
Semin. Santonic.
Tanacet. ana vnc. j.
F. S. A. Vin. medicatum; cui dein puro admisceto
Mellis albi vnc. ij.
Capiat vnc. j. *mane, vacuo stomacho.*

Rec. *Mercur. nigr.* gr. viij.
Vitriol. martis, parum calcinati, gr. ij.
M. F. puluis, diuidendus in ij. dos.
Capiat vnam *mane* alteram *vesperi*, *inani stomacho.*

Rec. *Mercur. dulc.* gr. vij.
Diagryd. gr. v.
M. F. pulu. *Mane hauriendus ex hydromelle.*

Rec. *Tartar. vitriolat.* gr. iv.
Vitriol. Martis gr. iij.
M. F. Pulu. tenuissimus, diuide in dos. iij.
Capiat vnam *mane*, *circa meridiem*, *vesperi*, *vacuo stomacho.*

Rec. *Vitriol. comm.* gr. ij.
Syrup. violar. drach. iv. M.
pro vna dosi, mane, ieiuno stomacho assumenda.

SECT. 1372.

Rec. *Diagryd.* gr. iv.
Mercur. dulc. gr. vj.
M. F. Pulu. tenuis. *Pro vna dosi.*

Rec. *Rad. Ialapp.*
Mercur. nigri ana gr. xij.
M. F. pulu. *Vt prius.*

Rec. *Agaric.* gr. viij.
Mercur. nigr. gr. xij.
M. F. pulu. *Vt prius.*

Rec.

Rec. *Aloes* gr. iij.
Resin. Ialapp. gr. j.
Vitriol. martis gr. ij.
M. F. pulu. *Vt prius.*

SECT. 1373.

Rec. *Ol. Lini* vnc. iij. F. clysma.
Rec. *Mell.* vnc. ij.
Aq. still. Cichor. vnc. ij. F. clyster.
Rec. *Decoct. Tanacet.* vnc. iij.
Aloes gr. vj. M. F. enema.
Rec. *Vitriol. Martis* gr. xv.
Aq. stillat. cichor. vnc. iv.
M F. lauamentum dictum.
Rec. *Mell. cocti ad spissitudinem debitam,* vnc. iv.
Aloes vnc. ß.
Vitrioli Martis drach. ij.
M. S. A. F. parua suppositoria,
Applicanda post aluum exoneratam.

Vnguenta externa.

Vid. §. 1370.

SECT. 1377.

Rec. *Nitri* gr. xx.
Sp. Sal. gutt. v.
Syrup. Violar. vnc. j.
Aq. stillat. flor. sambuc. vnc. iij.
M. *His foueantur gingiuæ.*
Rec. *Cremor. lactis rec.*
Vitell. ouor. ana vnc. j.
Syrup. Violar. drach. vj.
Aq. stillat. rosar. vnc. iij.
M. *In eosdem vsus.*
Rec. *Flor. recent. Rosar.*
Sambuci ana pug. ß.

Inclu-

Includantur linteo, appenso, vt in fundo maneant, plumbo, tum immittantur vitro longo, cylindrico, affundatur lac recens, ponantur in digestione; *Cremor supernatans adhibeatur inflammatas ad gingiuas.*

SECT. 1378.

Rec. *Spirit. Corn. Cerv.* gutt. iij.
Bibat ex Syrup. Kermes drach. ij. *ter de die.*

VARIOLAE.

1379. Quin infantibus frequens, huc referetur, morbus, qui vocatur variolarum. Cuius quidem adeo accurata Sydenhami descriptio, vt decies legi merenti pauca modo addenda habeam, vnde pateat & has ad eandem simplicitatem, vt præcedentes morbos, reduci posse, & aliquid in ordine medendi desiderari hactenus.

1380. Est vt plurimum epidemicus, verno tempore primo incipiens, æstate crescens, languens autumno, hyeme sequenti fere cedens, vere iterum eodem ordine rediturus. Quo citius in hyeme incipit, eo violentior, quo serius, eo mitior, erit mali natura. Hinc liquet; quo anni tempore periculosior.

1381. Occupat omnem ætatem, sexumque,

que, maxime autem pueros, eosque, qui hactenus hunc morbum nondum paſſi ſunt; quo ætas humida plus diſſipauit, ſolida magis coegit, eo violentior morbus: Hinc pueris, mulieribus, mollibus, laxis, facilior: exercitatis, viris, ſenibus, peior.

1382. Malum hoc, licet epidemicum, contagio ſuſcipitur communicato ab homine qui prius laborauit: quod primo videtur aëri inhærens, pulmonibus, ori, naribus, œſophago, ſtomacho, inteſtinis, dari. Adeoque hoc tempore admodum parum materiei venenatæ habere.

1383. Hæc contagioſa materies (1382.) humoribus miſta ſtatim producit effectus quoſdam ordine ſe mutuo excipientes; qui ſunt: horripilatio; rigor; febris acuta; calor ingens, perpetuus; oculorum ſplendor, a liquore tenui & calido illapſo; capitis, dorſi, artuum, dolor magnus, maxime circa partes, cordis ſcrobiculo ſubiectas; vomitus, nauſea; inquietudo magna; ſtupor; ſomnolentia; atque infantibus inſultus epileptici.

1384. Initio huius ſtatus (1383.) cruor venis miſſus pulcher, ſaluberrimoque ſimillimus; ſecundo, tertio, quartoue die, iam

iam inſtar pleuritici & inflammati cernitur (384.), eo plus, quo plus durauit, & vehementius fuit, malum.

1385. Durat hic ſtatus, pro varietate epidemica, vehementia morbi, temperie ægri, vario tempore: quo diuturnior ex ſua natura, eo mitior futurus totus morbus, & contra.

1386. Vnde videtur morbus in hoc ſtatu (1380. ad 1386.) eſſe velocitas liquidorum aucta a ſtimulo inflammatorio omni ſanguini admiſto.

1387. Morbus ergo ille (1386.), affinis omni acuto inflammatorio, difficulter in hoc ſtatu ab eo diſtinguitur; ſcientia epidemici regnantis (1380.), ægri in hunc morbum proni (1381.), contagii prægreſſi (1382.), & inde ſecutorum ſymptomatum (1383.), docet quod adſit, & quod ſecuturæ ſint papulæ ipſæ in altero, mox deſcribendo, decurſu.

1388. Cognito (1387.) hoc morbi ſtatu (1380. ad 1387.), indicatio videtur oriri hæc primo; vt, ſtimulo inflammatorio ablato (1386.), ſanetur ſtatus præſens, & impediatur vlterior eius progreſſus, & proinde caueatur futura ſuppuratio, gangræna, &c.

1389.

1389. Stimulus videtur auferri posse correctione per specifica ita dicta, vel methodo vniuersali antiphlogistica.

1390. Correctio specifica niti debet inuento remedio opposito illi veneno contagioso, quod tam parua mole susceptum reliqua parit, vt effecta (1382. 1383.).

1391. Quale (1390.) inueniri posse, comparatio historiæ antidotorum, & indoles huius mali, faciunt sperare; & ad indagandum impellit summa hinc futura humano generi vtilitas.

1392. In stibio, & mercurio, ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen salina acrimonia nimium corrosiuis, sed bene vnitis, vt quæramus, incitat aliquis horum aliquando successus.

1393. Methodus vniuersalis videtur hic adhiberi posse, & experimentis perfici debere, illa, quæ deprehensa est in omni inflammatorio valere, ne inflammatio in pus, gangrænamue, abeat: quum in aliis omnibus succedat, hic nihil repugnet, morbus variolosus sæpe sine variolis sit.

1394. Consistet illa (1393.) in his: 1. mittatur cruor, vt (854. N°. 1. 890. N°. 1. &c.) 2. Clysmatibus, fotibusque, laxetur

tota

tota cutis, os, œſophagus, inteſtina, ſæpe. 3. potetur multum aquæ tenuiſſime farinoſæ, acidulæ, nitroſæ; hauriatur nitrum ſtibii, vel polychreſtus ſal, & hydrogala tenue. 4. ſit victus tenuis; aër in pulmones ducendus frigidiuſculus; corpus bene tectum, & perſpirabile.

1395. Quamuis enim in hoc morbo raro cogitetur de hac indicatione (1388.), & de hac methodo inprimis (1393. 1394.), caſus tamen, ignaro morbi medico, ſæpe dedit ſucceſſus probantes talem artem.

1396. Morbus hic vbi ſtatum primum, quem contagii voco, abſoluit, ſecundum ingreditur, qui ſic ſe habet: punctis paruis rubris inſtar morſus pulicaris cutis capitis primo & faciei, mox manuum & brachiorum, dein trunci, & inferiorum, inficitur; mox miteſcunt ſymptomata (1383.); augentur omni hora quoad magnitudinem, & numerum puſtulæ valde rubeſcentes, aſſiduo magis, magiſque, eleuantur; inflammantur; cutis tenditur; dolor; calor; impedita circulatio; impedita perſpiratio; hinc humorum maior ad interiora repulſus; febris; anxietas; dyſpnœa; dolor faucium; angi-

na; diarrhœa; dyſenteria; mictus cruoris; hæmoptoe; cutis inter puſtulas liberæ inflammatio rubra, dolens, calens; quæ vbi durauerunt ſpatio 4, 5, vel 6, dierum, iam abſolute ſuppuratæ ſunt, & in totidem parua apoſtemata conuerſæ. Hunc inflammationis decurſum voco, vſque in abſceſſum; durat pro varietate epidemici, temperiei, magnitudinis, regiminis, vario tempore, plerumque quatuor, aut quinque diebus; ita, vt octauo, ab inchoamento, die ſuppuratio adſit; cruor tum valde inflammatus.

1397. Si morbus contagii ingens (1383, ad 1386.), puſtulæ multæ, ſibi mutuo proximæ, ac quaſi implicitæ, inflammationis omnia ſigna magna, temperies ſalina oleoſa, vigor ætatis, vita prægreſſa lautiſſima, remedia & regimen velocitatem multum augentia, æſtas feruidiſſima, fuerint, tum ad finem inflammationis veſiculæ lympha rubella diſtentæ adſunt, gangrænoſæ indolis indices (427. N°. 5.); hinc cutis circulationi, & exhalationi inepta; inde humorum in interiora repulſus; inde ſaliuatio ingens; tumor magnus manuum, pedumque.

1398.

1398. Ex his diagnoſis & prognoſis ſecundi ſtatus cognoſcitur, ratioque morbi, & omnium ſymptomatum in eo capitur, his fere regulis circumſcripta:

Quo mitior ſtatus contagii, eo lenior ſtatus inflammationis.

Quo lentius erumpunt puſtulæ, quoque proin diuturnior ſtatus contagii, eo morbus leuior.

Quo pauciores, magis ſeparatæ, maiores, plus a facie remotæ, candidiores, & dein flauæ magis puſtulæ, quoque tardius procedunt, eo meliores.

Quo plures, magis intricatæ, minores ſingulæ, magis in facie hærentes, fuſcæ, nigræue, citiusque incedunt, eo peiores.

Quo materies puſtularum pus magis blandum & perfectum refert, eo melius.

Quo materies puſtularum ichorem gangrænoſum plus refert, eo peius.

Quo ſpatium inter puſtulas magis rubet, calet, tenditur, tumet, circa tempus abſceſſus, eo melior ſpes, ob circulationem hic remanentem.

Quo idem plus pallet, vel fuſcum euadit, eo peius; angina ſequitur lethalis, aut peripneumonia; niſi ſaliuatio liquida, vel

ingens tumor manuum, pedumue accesſerit; ratio eſt, liquorum hic impedita, hinc ad interiora aucta, circulatio.

Si in locis inter puſtulas liberis maculæ purpureæ, lethalis gangræna deſignatur.

1399. Indicatio hoc in ſtatu (1396.) eſt varia pro vario gradu durantis morbi: nam in primo initio apparentis inflammationis externæ, videtur requiri cautela, ne vergat in ſuppurationem: de qua iam actum (1393. 1394.): aut, ſi id ſpernitur, curandum vt minima fiat, procul a capite, & tarda: quod fit 1. victu tenuiſſimo, putredini reſiſtente: 2. potu, diluente, blando, ſubacidulo. 3. medicamento antipyico, aperiente, diluente, aſſiduo magna copia ingeſto. 4. balneo pedum bis de die repetito, horum fotu tepido continuo, epiſpaſticis applicatis ad caua pedum & poplitum. 5. regimine frigidiuſculo, maxime admiſſu puri & frigidi aëris, interim corpore inferiore contra frigus munito. Hæc autem ſtatim & ab initio ſic applicanda ſunt. 6. ſi nimio impetu fuerit morbus, opiata veſpertina quinta conducunt, reliquis ſimul, vt præſcriptum eſt, actis.

1400.

1400. Post toleratum decursum hunc (1396.), sequitur status tertius suppurationis, quo incepta illa crescit & perficitur: in eo pustulae iam purulentae quotidie augentur, dein maturescunt, albescunt, flauent; ac tertio, quartoue die huius decursus, rumpuntur. Tum vero tota pinguitudo & cutis pure scatet mobili, externe aret, locis liberis inflammatur; hinc impedimento perspirationis, circulationisque, itritatione generis membranosi & neruosi, absorptu puris in venas, fit febris pessimae indolis, cum pessimis symptomatibus; si materies haec purulenta sanguini mista diu mouetur, putrescit (82. 100. 406.); hinc pro vario delapsu in diuersas corporis partes diros effectus, vixque superabiles, producit; deliria; phrenitides; anginas; peripneumonias; pleuritides; vomitus; dysenterias; hepatitidem; apostemata; anthraces; iuncturarum tumores, abscessus, immobilitates; tabem; phthisin; & infinita similia.

1401. Si vero tum materies tenuior, acrior, morbusque vehementior, exeditur cutis, pinguitudo, & caro; fiunt lata, pessima, ad ossa saepe penetrantia, vlcera cacoethe; cicatrices foedae.

1402. In hoc ſtatu (1400.) curandus puris ad exteriora exitus, ab interioribus expulſio; quod fit laxando cutim fomentis laxantibus tepidis, aſſiduo & laborioſe renouatis, ablutione & gargariſmo oris, fauciumque, aſſiduo; potu largo, calido, cardiaco, detergente, aperiente, putredini reſiſtente; clyſmate blando, diluente, emolliente, laxante quotidie iniecto, diu retento; victu ex iure carnium cum ſale & acidis condito; vini meraciſſimi ſubinde moderato vſu; dato ſimul, contra enormes impetus, opio.

1403. Si morbus vehementiſſimus; ichor gangrænoſus loco puris; tota fere cutis occupata; facile patet, cur infelicem adeo, imo ineluctabilem, perniciem adferat hic morbus: omnium vero clariſſime id liquebit ei, qui ex anatomicis norit, vt externam cutim, ita oculos, narium omnes membranas, oris omnia velamenta, aſperam arteriam, bronchia, œſophagum, ſtomachum, inteſtina, iecur, lienem, pulmones, obſideri his puſtulis; hinc quippe dicta intelligit, & videt, quid ad curationem requiratur, & an magnitudo mali, perditio tot ægrorum, poſt vul-

gata-

gata auxilia applicata fruſtra ſemper, non excitet boni medici ſolertiam, vt initio mali inuadentis ſumma tentet; vulgata quippe methodo nullus, niſi ſponte, emergit. Prophylaxis inſitiua videtur ſatis certa, tutaque.

IN VARIOLIS.

SECT. 1392.

Rec. *Antimon. diaphoret. vna cum ſuo nitro fixante conſeruati*, drach. vj.
Mercur. dulc. drach. ſs.
Sal. polychreſt. veri drach. j.
Diu terendo F. pulu. tenuiſſimus, diuidendus in xxiv. doſ. æquales.
Capiat vnam *tertia quaque hora; ſuperbibendo, poſt ſingulas, ſeri lact. rec.* vnc. iv.

Rec. *Flor. Sulphur.* drach. j.
Cinnabar. Antimon. ſcrup. j.
Stibii diaphoret. nitrati.
Salis polychreſt. ana drach. jſs.
M. F. pulu. ſubtiliſſimus, diuidendus & *ſumendus vt prius.*

SECT. 1394. N. 2.

Rec. *Flor. Maluæ,*
Althææ,
Taraxaci,
Verbaſci,
Lychnid. ſaponar. ana vnc. ſs.
Farin. lini drach. ij.

Coq. cum aq. ad *vnc.* xij. F. clysma.

Iniiciendum duodecima quaque hora.

Panni lanei eodem decocto *madidi*, *expressique iterum*, *calidi applicentur corpori inferiori*, *pedibus*, *poplitibus*, *inguinibus*, *cruribus*, *femoribus*.

Eodem os, *nares*, *fauces*, *colluantur*, *humectentur*, *foueantur*.

SECT. 1394. N. 4.

Rec. *Flor. papauer. errat.*
recentiss. sambuci. ana vnc. j.
Auenæ integræ vnc. ſs.
Cum aq. decoct. *vnc.* xx. admiſce
Nitri stibiati, *h. e. ab antimon. diaphoretico lauando*, *& crystallisando*, *separati.* vnc. ſs.
Succi citrei recent. vnc. j.
Syrup. violar. vnc. jſs.
Bibat quantum lubet.

SECT. 1394. N. 4.
Vid. 28. N. 1.
SECT. 1399. N. 1.
Vid. 28. N. 1.
SECT. 1399. N. 2.
Vid. 1394. N. 3.
SECT. 1399. N. 3.

Rec. *Succi recens expressi Cichorei*,
Lactucæ,
Taraxaci,
Fumariæ, ana vnc. ij.
Radic. scorzoner. vnc. iv.
Nitri puri drach. jſs.
M. *Bibat* vnc. j. *omni hora diei.*

Rec.

Rec. *Radic. Sarsaparill.*
Chinæ,
Gramin. ana vnc. ij.
Scorzoner. vnc. viij.
Flor. Sambuci vnc. j.
Cum aq. decoct. spatio 1. horæ, pint. vj. exhibe. *Bibat* vnc. v. *omni hora.*

SECT. 1399. N. 4.

Rec. *Emplastr. de Meliloto,*
Galbani,
Sagapeni, ana vnc. j.
M. *Extensa ad alutam applica cauis pedum.*
Rec. *Fermenti acidi panis* vnc. vj.
Rutæ m. ʃ.
Semin. sinapi contusi drach. vj.
Salis drach. iv.
Aceti drach. iv. M.
Applica ad caua pedum & poplitum noctes atque dies.

SECT. 1399. N. 6.

Rec. *Syrup. papau. albi* vnc. j. F. haustus.
Rec. *Laudani puri* gr. j. F. pilula.
Rec. *Laudani puri* gr. j.
Aq. stillat. Melissæ vnc. ß. M. F. haustus.

SECT. 1402.

Vid. scripta ad 1394. & 1399. N. 6.

MORBI EPIDEMICI.

1404. Notandum vero est super omnia, morbos hactenus descriptos fluidorum, licet nomine, signis plerisque,

& aliqua ſpecie euentus iidem appareant incauto, tamen in indole tecta, phænomenis non niſi perito obſeruatis, vario tempore incrementi, ſtatus, coctionis, criſios, effectu, euentu, ſanandi methodo requiſita, ſæpe immenſum differre.

1405. Adeoque requirere longe aliam adminiſtrationem 6. rerum non naturalium, aliam medelam, alia medicamenta.

1406. Cuius tamen varietatis cauſa adeo latens, vt a nullo ſenſili vitio 6. rerum non naturalium deduci hactenus queat.

1407. Et tamen ob communem pluribus afflictionem, poſſibilem euitationem, & excluſionem vento, vel igne, in aëre reſidere comprehenditur.

1408. Et in eo magis ob varietatem inexplicabilem exhalationum, quæ vel miſturæ, vel ſtimuli ratione noſtræ machinæ nocent, quam ob mutationem notabilem qualitatum ſenſilium; vt obſeruatio docet.

1409. Tamen vix niſi contagio humano, quod mirum, morbos excitare.

1410. Hos autem proprie epidemicos vocare ſolemus.

1411. Horum cognoſcitur natura iuxta regulas datas (11. 12. 13.).

1412. Lucem vero affundit medico incognitum talem, & recens inuadentem epidemicum curaturo. 1. Determinatio eius ad ſpeciem notam, cui maxime ſimilis. 2. Obſeruatio eius, qui, eo tempore, circa æquinoctium vernum, vel autumnale, frequentior. 3. Attentio ad phænomena ſpontanea, quæ mortem, ſalutem, meliorem, peiorem ſtatum morbi præcedunt, comitantur, ſequuntur. 4. Eorum, quæ ineuitabiliter geruntur, ingeruntur, egeruntur, adiutamentum, vel nocumentum. 5. Comparatio plurium eodem tempore decumbentium ſimul. Abſtinentia ab omni auxilio, quod dubium, valde mouens, mutans, tectum morbi genium obſcurans.

1413. Ex quibus omnibus accuratiſſima attentione obſeruatis indicatio naſcitur.

CALCVLVS.

1414. Vbi in corpore alicubi corpus quoddam plane inſolubile hæret, ei cruſta calculoſa breui ſe applicat, plus, minusue.

1415.

1415. Id ſi in renibus fit, a parte terreſtri ſanguinis exſiccata, fit calculus renum, maxime ortus ad vltimas arterias, ſpecie arenæ.

1416. Qui ſenſim ibidem accreſcens renem obſtipat, carnem eius ſuffocat, conſumit, ſpecie grumi, puris, carunculæ, pellium expellit, totumque tandem corrumpit, mictus ſanguineos, purulentos, fœtidos excitat; quin ſæpe vlcerationem vicinorum, poſt inflammationem creat.

1417. Idem quacunque cauſa ex loco originis (1415.) in peluim, & inde in vreterem, huius flexus, anguſtias, introgreſſum in veſicam delatus, ſæpe intercipit vrinas, cum dolore inflammatorio.

1418. Per vreteres in veſicam delatus expellitur ſæpe.

1419. Reſtitans in veſica creſcit per orbes appoſitos.

1420. Manente ſemper nucleo rubro, reliqui orbes, rubri, albi, cinerei, cærulei, perque gradus colorum notatur gradus inſolubilitatis, ipſa chemia detegendus.

1421. In veſica hærens inflammationem, eiusque ſymptomata, tum preſſiones, attritus, vlcera, puris mictus, ſtrangurias,

rias, obſtructionem vrethræ, impoſſibilem mictum niſi ſupino, febrim hecticam, tabem, facit; ſæpe impellitur in vrethram immobilis.

1422. Calculus renum cognoſcitur a dolore ibidem obtuſo, a mictu ſanguineo poſt motum ad ſtrata lapidea, motum corporis vehementiorem, præcipue in curru, a lapidibus ſæpe emiſſis, carunculis, pure, filamentis (1416.).

1423. Veſicæ, ex dolore in reddenda vrina, & poſt, & ante, ex vrina ſtillicidio tantum emiſſa, alba cum ſedimento mucoſo, craſſo, multo, graueolente, pruritu ad caput penis, teneſmo in reddenda vrina, manus per anum immiſſo digito, cathetere, & (1421.).

1424. Calculus renum indicat ſui imminutionem, expulſionem, redactionem eo, vt non lædat.

1425. 1. Id fit victu humido, blando, tenui, modice ſalito; potu aquæ, vel huic ſimillimo; viribus vitæ.

1426. 2. Alterum fit laxando vaſa per balnea, clyſmata, linimenta laxantia; lubricando vias medicamentis humidis, emollientibus, lenibus, oleoſis blandis; aperi-

aperiendo per opiata & anodyna; propellendo ope medicamentorum prudenter diureticorum, motu moderato.

1427. 3. Tertium, occurrendo ſymptomatibus; inflammationi per V. S. & reliqua huius remedia; dolori per emulſiones anodynas; aſperitati per oleoſa, ſaponata, glutinoſa.

1428. Neque enim de ſpecificis lithontripticis hactenus vera fides.

1429. Delatus in anguſtias peluis, requirit eadem (1425. ad 1428.), maxime clyſmata, fotus, venæ ſectionem.

1430. Per vreteres ex rene in veſicam illapſus noſcitur a nephritide antegreſſa, dolore in via vreteris ſubſecuto, horum ceſſatione cum ſignis (1423.).

1431. Tum requirit citiſſimam hinc expulſionem, ne creſcens peior fiat.

1432. Id fit iiſdem fere mediis (1425. ad 1428.), ſed topice applicatis: balneo oleoſo, clyſmate ſimili, iniectione olei in veſicæ vias, affrictu huius.

1433. Tum ſuccurrendum omnibus ſymptomatibus, prout hunc illumue morbum imitantur.

1434. Si in vrethram immobilis impactus,

pactus, iniectio, fotus, suctus, auriscalpium specillum, pressio lenis, vel & incisio applicanda requiruntur, aut punctura perinæi.

1435. Si maior, quam excerni qui queat, lithotomia educendus.

1436. Et inprimis apparatu magno, vtpote certissimo, arte Rauiana emendato.

1437. Sciendum tamen omnem euentum operationis semper dubium: propter singularia, vix vlla sagacitate præuidenda, neque vlla arte sananda, incidentia.

1438. In mulieribus vero, dilatando vrethram, educitur: raro incidendo.

1439. Si in collo vesicæ hærens impedit vrinam, cathetere repellendus.

* *

AD CALCVLVM.

SECT. 1425.

Olera hic bona.

Borrago.
Chærophylla.
Chondrilla.
Lactuca.
Petroselinum.

Radi-

Radices Dauci.
Raporum.
Sisari.
Sonchus.
Scorzonera.
Taraxacum.
Tragopogon.

Hæc, horumue quædam, cum iure carnium cocta pro victu optima.

Serum Lactis, }
Lac, } animalium solo gramine pastorum.
Lac ebutyratum, }

Plurimum valet vsus horum tamdiu continuatus, donec aluus fit, manetque, aliquamdiu laxa; licet debilitas inde quædam successerit: hæc quippe felix sæpe soluit vel inueteratum malum.

SECT. 1426.

Rec. *Fol.* *Maluæ,*
Althææ,
Ibisci,
Mercurialis,
Parietariæ,
Brancæ Vrsinæ,
Atriplicis, ana m. iv.

Ex eodem decocto fiant clysmata, & etiam potulenta assidua; nam laxant, aperiunt, molliunt, pellunt.

Decoctum oleosum ad lubricandum.

Rec. *Amygdal. dulc.* N. xxx.
Pistachior. N. xx.
Semin. Papau. contus. vnc. iij.

Excorticata, & contusa, decoque cum *aqua vulgari* q. s. spatio ½ horæ, tum fortiter & diu contritis simul S. A. adde

Sapon. Venet. drach. iv.
Glycyrrhiz. vnc. ij.

Ebul-

Ebulliant denuo parum, dein decocti lib. iij. exhibe. *Bibat.* vnc. viij. *quater de die, vacuo stomacho, & dein parum leniter deambulet.*

Opiatum, anodynum, aperiens.

Rec. *Syrup. 5. rad. aperient.* vnc. jſs.
Laudani puri gr. ij.
Nitri puri gr. xx.
Aq. stillat. petroselini vnc. vj.
M. *Bibat* vnc. ſs. *omni hora.*

Propellens diureticum.

Rec. *Cicer. rubr. contuſ.* vnc. ij.
Semin. Petroselini vnc. j.
Rad. Gramin.
Petroselini ana vnc. iv.
Fol. Agrimon.
Virg aureæ,
Veronic. maris, ana m. ſs.
Glycyrrhiz. vnc. j.

Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ lib. iii. admiſce *Nitri* drach. ij. *Bibat* vnc. ij. *omni hora.*

LVES VENEREA.

1440. Post annum 1493. in regno Neapolitano, mox Gallico exercitu, dein per totam Europam lues venerea orta adhuc durat.

1441. Quæ generatione, lactatione, contrectatione, ſaliua, ſudore, liquido genitali, exhalatione, contagio eſt.

1442. Et qua parte contrahitur, primo se manifestare solet.

1443. Neque a non infecto, vel non infecta, eodem hoc morbo, vnquam orta deprehensa est.

1444. Pars infecta (1442.) diuerso quidem tempore pro varietate loci infecti, materiæ contagiosæ, gradu caloris excitantis, temperiei diuersitate, pruritu, calore, leni inflammatione, pustula subalba, squamosa, erodente, mucosa, insanabili vulgatis remediis, cognoscitur primo.

1445. Hinc crescendo vicina primo, & plerumque externa inficit similibus pustulis vlcerosis, dehinc interna, labia, gingiuas, palatum, linguam, fauces, nasum, cerebrum, pulmones, hepar, lienem, vterum &c.

1446. Quæ stillant saniem mucosam, lentam, subuiridem, carnem erodentem, in latum magis, quam profundum proserpendo.

1447. Hinc in veretro externo cancri; in interno gonorrhœa; in vagina fluor dictus albus.

1448. Tum glandulæ inguinales tumentes vtroque in sexu, bubones venerei, com-

communicato per lymphatica resorbentia contagio.

1449. Et in viris membri inflammatio ingens, breui in gangrænam soluta.

1450. Tum testes tumidi, dolentes, sæpe in vlcerationem abeuntes, inflammatorio tumore ad vesiculas seminales orto.

1451. Vt & carunculæ, stranguriæ, erosio vrethræ, prostatarum, colli vesicæ, vasorum seminalium; similia mulieribus.

1452. Hinc fertur in membra, cum dolore nocturno medios artus occupante, vt & flexurarum rigiditate.

1453. Vnde in cartilaginibus, nasi maxime, & palato, erosio.

1454. Mox media ossa occupans caries producit præcipue in cranio.

1455. Tumque superpositæ partes in apostemata assurgunt pessima.

1456. Quin & in tophos duros eleuat, dolentes obscure, sensim acutius, tumque & superposita corrumpentes.

1457. Vnde facile constat de signis, quibus morbus hicce cognoscitur.

1458. Gonorrhœa curatur, balneo,

fotu, iniectione, purgatione mercuriali ſæpe repetita, emulſionibus, balſamicis, abſtinentia ab omni cibo, potuque lauto & ad venerem ſtimulante, victu contra potuque tenui.

1459. Perſiſtendum in curatione, donec nihil amplius inſoliti ex pene exſtillet, vel in vrina ſe manifeſtet.

1460. Inflatio membri virilis tollitur cataplaſmate anodyno, diſcutiente, emolliente, fotu ſimili, & venæ ſectione larga, & dictis (1458.).

1461. Bubo venereus tollitur diſſipando per emplaſtra ſingularia; ſuppurando, ſi hæc non proſunt; & aperta depurando.

1462. Teſtis tumidus fouendus ſimilibus (1460.): ſi vrget, educendus ſanguis ex brachio; emplaſtro quoque ſcroto applicato leuandus; donec redierit in ſtatum plane naturalem.

1463. Puſtulæ, & cancri dicti mercurialibus erodendi ad viuum vſque, tum ſenſim lenioribus ſanatur iiſdem.

1464. Semper autem vtendum iiſdem fere internis, ac (1458.) præſcripſit.

1465.

1465. In mulieribus fluor venereus curatur iisdem (1458.).

1466. Sed præcipue fotibus detergentibus validis, mercurialibus.

1467. Vbi vero pustulæ vbique dispersæ, dolores artuum, nocturni labores, bubones magni, torturæ ossium, sæpe tolerata gonorrhœa, docent adesse luem, saliuatio mercurialis requiritur.

1468. Quæ vt fiat, aliquot diebus prius impleatur æger ptisana.

1469. Tum vtatur quolibet bihorio dosi apta mercurii dulcis.

1470. Simul ac anima fœtere, gingiuæ dolere, dentes erigi videntur, attendendum an pergere, consistere, vel inhibere, deceat.

1471. Si exspuitur ad lib. iij, vel lib. iv, quolibet nycthemero, sufficit.

1472. Si minor, excitandus fluxus erit, stimulo eodem.

1473. Si maior, quam vires ferre queant, sistendus erit leni clysmate, vel purgante, vel sudorifero.

1474. Si ruit vis mercurii ad aluum, opus erit opiato, & diaphoretico.

1475. Vbi os, gingiuæ, fauces, nimis

tument, dolentue, vtendum molli, blando, liquido gargarismate, vel collutione, vel (1473.).

1476. Pergendum donec omnia symptomata euanuerint, vulgo per xxxvj. dies.

1477. Tum subinde leni dosi mercuriali vtendum per alios xxxvj. dies, vt lenissimæ sputationis maneat vestigium.

1478. Neque vllum aliud remedium tum ad sanitatem requiritur.

1479. Tophi minuuntur emplastris (1461.); vel, apertura facta, osse abraso.

IN LVE VENEREA.

SECT. 1458.

Balneum.

Rec. *Fol. rec. Rutæ,*
Scordii,
Alliariæ,
Maluæ, ana m. ij.

Cum aq. decoct. & expressis, admisce ad lib. ij.
Sapon. Venet. drach. j.
Sp. Vin. comm. drach. vj.

In hoc tepido virga, & scrotum, immergantur, ter, quaterue de die, spatio ½ horæ: dein panni lanei præscripto decocto immersi, & expressi, omni applicentur pubi, scroto, perinæo.

Fiant

Fiant ex iisdem iniectiones.

Rec. *Mell. rosar.* vnc. j.
Aloes puriss. gr. x.
Sal. Ammon. gr. iv.
Aq. stillat. fœnicul. vnc. vj. M. pro iniectione.

Purgatio.

Rec. *Rad. Ialapp.* drach. j.
Mercur. dulc. scrup. j.
F. Pulu. *Pro vna dosi.*
Rec. *Scammon.* gr. xij.
Rad. Ialapp. gr. xviij.
Mercur. dulc. gr. xxv.
M. *Vt prius.*
Rec. *Pil. Coch. mai.* gr. XL.
Præcipit. albi gr. iij.
M. accurate F. Pil. N. ix.
Summa aurora deuorandæ.

Emulsio.

Rec. *Semin. 4. frigid. maior. &*
minor. ana drach. iij.
Cum *aq. hordei* F. emulsio, cuius *vnc.* xxj. admisce
Nitri drach. j.
Syrup. Diacodii vnc. ſs.
Rec. *Terebinth. vulg.* vnc. j.
Rhei barb. drach. iv.
Glycyrrhiz. siccæ q. s. vt F. massa ad formandas pilul.
Capiat j. *omni hora*, gr. iv.

SECT. 1460.

Rec. *Flor. Sambuc.*
Melilot.
Chamæmel.
Papau. errat.

Althææ, ana vnc. iij.
Cum *lacte ebutyrato* coctis admiſce
Farin. lini vnc. j.
Ol. lini. vnc. ſs.
Sp. vini theriacal. vnc. j. F. Cataplaſma.

SECT. 1461.

Diſſipans.

Rec. *Flor. Sulph.* vnc. ij.
Mercur. nigr. drach. ij.
Sacchar. Saturni drach. iij.
Emplaſtr. de Meliloto,
Cuminio,
Galbano,
Ammoniaco,
Sagapeno, ana vnc. ſs.
M. F. S. A. emplaſtr. *Cum aluta applicandum.*
Rec. *Flor. Sulph.* drach. iv.
Sacchari Saturni drach. j.
Picis Sutoriæ unc. ij.
M. *in eoſdem vſus.*

Suppurans.

Rec. *Ficus molles*, *ad* lib. ſs.
Mell. recent. vnc. ij.
Galbani, *in vitello oui ſoluti,* vnc. j.
F. S. A. cum aq. coquendo cataplaſma.
Rec. *Pulv. fol. ſiccator. ſcordii* vnc. ij.
Vitrioli albi drach ij.
Aloes drach. j. M. F. pulv.
Aperto vlceri, deterſo prius, inſpergendus ad depurandum.

SECT. 1462.

Rec. *Emplaſtr. de Meliloto,*
Diapomphol. ana q. ſ.

Rec.

Rec. *Emplastr. Vigon. cum mercur. duplic.* q. s.
Extens. ad alutam exhibe.

SECT. 1463.

Rec. *Mercur. sublimati* drach. j.
Aq. calcis viuae vnc. ij. M.
Hac aqua tangantur lenissime vna vel altera vice.
Dein fiat aucta copia aq. calcis sensim lenior.

SECT. 1466.

Rec. *Fol. recent. Scordii.*
Absinth.
Alliar.
Rutae,
Rorismar. ana m. ij.
Flor. recent. Tanacet.
Centaur. min.
Card. bened. ana m. iss.
Rad. Imperator.
Hellebori nigri, ana vnc. j.
Cum aq. decoct. lib. v. admisce
Sapon. Venet. vnc. jss.
Hoc fomento pudenda depurentur.

Rec. *Mell. rosar.* vnc. iv.
Mercur. sublim. corrosiu. drach. ss.
Aq. stillat. rutae vnc. x.
M. *In eundem vsum.*

SECT. 1468.

Rec. *Rad. Gramin.*
Chinae,
Sarsaparill. ana vnc. ij.
Hord. mundati drach. vj.
Glycyrrhizae vnc. jss.
Cum. aq. decoct. spatio 2. horar. lib. iij. exhibe.

Bibat de hoc decocto vnc. iv. *omni hora diei.*

SECT. 1469.

Rec. *Mercur. dulc. triti*, gr. ix. F. *vna dosis.*

SECT. 1473.

Rec. *Fol. Sennæ*, vnc. j.
Agarici drach. iv.
Semin. carthami drach. ij.
Rad. ialapp. drach. j.
Cum aq. decoct. Vnc. xij. *iniice pro clysmate.*

Rec. *Diagryd.* gr. xv.
Syrup. rosar. solut. cum senna drach. vj.
M. *Pro vna dosi.*

Rec. *Diascord. Syluii* gr. xxiv.
F. *vna dosis pro sudorifero.*

SECT. 1474.

Rec. *Laudan. puri* gr. iij.
Corall. rubr. drach. j.
Sacchari perlati drach. ij.
M. F. Pulu. tenuissimus diuid. in vj. dos. æquales.
Capiat vnam *omni* $\frac{1}{4}$ *horæ, donec sedetur dolor alui & diarrhœa.*

Vel.

Rec. *Diascord. Syluii* drach. j.
Syrup. diacod. drach. ij.
Aq. stillat. cortic. citrei vnc. iv. M.

Capiat vnc. ss. *omni* $\frac{1}{4}$ *horæ, donec sedentur modo dicta.*

Rec. *Theriac. Andromach.* vnc. ij.
Extensam ad alutam *applica abdomini in vsum eundem.*

SECT. 1475.

Vid. 1426.

RA-

RACHITIS.

1480. Medio fere labente feculo decimo fexto, in mediterraneis Britanniæ primo, deinde per totum hoc regnum, denique & per omnia Europæ borealis loca, ortus eft morbus nouus, hodie frequentiffimus, qui *rachitis* appellatur.

1481. Infantibus ille nunquam connatus, raro ante nonum ætatis menfem, vix vnquam poft biennium vitæ, fed fpatio hoc medio frequens, accidit.

1482. Maxime autem infeftus habetur proli, cuius parentes laxa & debili conditione corporis; otiofi; molles; opipara menfa, cibis pinguibus, faccharatis, pauco pane, vinis dulciffimis, & aqua multa calida, vfi; morbis chronicis, venere, ætate, exhaufti, tabi inprimis venereæ, & iteratis gonorrhœis, multum obnoxii; effœtam ferme genituram impenderunt generandis liberis.

1483. Vbi vero nutricem iisdem affectam malis nactus eft, magis augetur infanti præcoci incremento morbus.

1484. Inprimis fi frigidius, humidiusque,

que, tractatur, aquosis, mucosis, crudis horæis, piscibus, farinosis azymis, & saccharatis, pascitur; febre autumnali intermittente, morbo chronico, vel acuto, diu laborauit; a scabie, herpete, vlceribus, suppressis male curatus; balneo, fotu, linimentis, vnguentis vaporibus humidis, eneruatus; perpetuæ quieti in sella perforata addictus, nudato inferius corpore.

1485. Cognoscitur morbus hic incipiens in his, qui nondum incedunt, 1. ab ætate. 2. a caussis prægressis. 3. a fratribus, sororibus, simili malo captis. 4. a tumore flaccido capitis, & faciei. 5. a cute laxa. 6. a tumore abdominis. 7. a macilentia reliquarum partium, inprimis musculorum. 8. a protuberantia epiphysiωn ad iuncturas radii, vlnæ, humeri, genu, tibiæ, fibulæ. 9. a magnitudine arteriarum & venarum iugularium, dum reliquæ decrescunt.

1486. In illis vero qui iam ambulare inceperant noscitur adueniens malum. 1. ex omnibus antecedentibus. 2. ab incessu tardiore, infirmo, prolapsu, instabilitate, transeunte in assiduam sedendi voluntatem, mox abituram in decubitum perpetuum, tandemque in impotentiam motus quo-

quorumcunque artuum, collo flexili, capite nutante. 3. ab ingenii præmaturo acumine, ſenſuum ſincero exercitio, appetitu & digeſtione ferme illæſis.

1487. Adultior morbus exhibet magnum caput, ſuturis amplis interſtinctum; thoracem ad latera compreſſum ad ſternum in acutum aſſurgens, cum nodoſis coſtarum extremis; abdomen protuberans; carioſos cum nigritudine dentes; quæ ſenſim aucta ſæpe in omni vita perniciosos ſimiles morbos creant, maxime ſpinam ventoſam & cariem oſſium.

1488. Toto interim decurſu mali lenta febricula depaſcitur corpus vſque in mortem; tumque cadaver omnes fibras, membranas, vaſa, viſcera, mollia, flaccida, humores ſolutos, mucoſosque, exhibet.

Quare cauſa proxima mali cacochymia iners, mucoſa, frigida, vappida, latente forte leni labe venerea permiſta, cum laxa partium firmarum fabrica.

1489. Curatio optima fit. Cibo leui, eupepto, ſicciori, minus pingui, aromatibus mitioribus condito, ſæpe dato & copia moderata. Potu pauco, meraco, ex cereuiſia inprimis non veteri quidem, at-

diu

diu cocta & ſpiſſa. Aëre ſicco, & calidiuſculo. Veſtitu accurate ſicco, & calefaciente, ex lana præprimis confecto. Decubitu ſuper ſtoreis ex aromaticis, roborantibus, exſiccantibus, herbis factis, in elatiori ædium parte, ſupra tabulata lignea. Geſtatione, concuſſione, oſcillatione, vectione in rheda ſuper ſtrata viarum, frictione multa, calida, ſicca, pannis fumo aromatum perfuſis inſtituta maxime ad abdomen & ſpinam. Cantharidum iterata quandoque applicatione, vomitoriis lenibus aliquoties cum prudentia repetitis. Purgantibus, deinde roborantibus per aliquot dies ſucceſſiuos adhibitis. Denique vſu diu continuato medicamentorum roborantium, exſiccantium, antiſcorbuticorum, & ſpiritus excitantium. An & immerſio in frigidam prodeſt? an linimenta? & quæ?

IN RACHITIDE.

SECT. 1489.

Cibus optimus.

1. Panis *bene fermentatus*, *biſcoctus*, cum admiſto pauco croco, nuce myriſtica, cardamomo, cinnamomo,

mo, femine celeri, atque fimilibus gratiffimis, & roborantibus, aromatibus.

2. Caro columbarum, gallinaceorum, cuniculorum, ouilla, hœdina, vitulina, *macilentior*, *leniter affa*, *minutim incifa*; dein *intermifto* pane bifcocto, fale & *pauco* petrofelini, thymi, nucis myrifticæ, aut fimilium, parata.

3. Oryza, milium, hordeum, *cum aqua*, & *vuis paffis*, cocta; dein *cum pauxillo* vini, & leniorum aromatum, condita.

Potus optimus.

Vinum Gallicum maturum, rubrum, adftringens, *ter quaterue de die ad* vnc. j. *exhibitum.*

Vinum Hippocraticum *ita datum ad* vnc. fs. *eodem tempore.*

Cereuifiæ recentes, vt
- Mumma Brunfuicenfis.
- Ale Britanorum.
- Cereuifia Batava, *quæ* xij. *florenorum pretio venalis.*

Hifce æftiuo tempore æqua portio aquæ ferratæ medicatæ *admifceri poteft*, *in primis vero* acidularum Spadanarum.

Rec. *Folior. recent. in vmbra ficcatorum,*
Filicis maris, lib. iij.
Maioranæ,
Meliffæ,
Menthæ, ana m. ij.
Flor. recent. in vmbra ficcatorum,
Meliloti,
Trifolii odorati,
Sambuci,
Rofarum, ana vnc. ij.

Terantur in puluerem tenuem, mifceantur duplo tanto *paleæ hordei*, atque dein his linteo immiffis fiant lectuli

ctuli & puluinaria, *quibus incumbant*, quique ab humido rite defendantur, & sæpe exsiccentur.

Rec. *Benzoini,*
Mastiches,
Olibani,
Succini,
Thuris, ana vnc. j. M. F. pulu.

De hoc puluere insparsum parum prunæ fumet, super hoc fumo panni lanei detenti, fricandis partibus adhibentur.

Rec. *Radic. Ypecacuanhæ* scrup. j.
Vini albi Gallici vnc. j.
Sacchari drach. ij.

Infusa totam noctem, depurata *exhibe mane.*

Hoc repetatur quarta quaque die, in vicem quintam.

Rec. *Rhei selecti* vnc. ſs.
Myrobalani citrini, sine nucleis drach. iij.
Agarici trochiscati scrup. ij.

Infundantur frigida cum *cerevisiæ fortioris* lib. iv.

Post XXIV. horas paratus erit potus, *quo vtatur pro familiari quotidiano, spatio* iv. *septimanarum.*

Si vero nimis inde purgetur, æqua copia cereuisiæ alterius dilui poterit, aut etiam maiore, si vsus indicat.

Herbæ roborantes, siccantes, excitantes, antiscorbuticæ, Rachitidi sanandæ propriæ.

Agrimonia.
Betonica.
Capparidis *cortex ex rad.*
Ceterach.
Cichoreum.
Cuscuta.
Diapensia.
Endiuia.
Filix mas.
Hepatica.
Lingua ceruina.
Melissa.

Myro-

Myrobalani pruna.
Osmunda regalis.
Polypodium.
Quercus *folia glandesque.*
Rhabarbarum.
Rubi folia & radix.
Ruta muraria.
Scabiosa.
Tamarisci *cortex flor. folia.*
Trichomanes.
Veronica.

Ex his *cereuisiæ*, *vina*, *infusa*, medicata parari queunt, maximo cum fructu, aut & *condita*, & similia componi. ex. gr.

Rec. *Agrimoniæ,*
Ceterach,
Filicis radic.
Linguæ Ceruinæ,
Polypodii radic.
Rutæ murariæ ana vnc. ij.

Minutim scissa, mista, linteo immissa, infundantur frigida, cum lib. xij. *cereuisiæ.*

Vel.

Rec. *Folior. & Flor. betonicæ* vnc. iij.
Cortic. radic. capparidis,
Tamarisci,
Rubi syluestris,
Trichomanis, ana vnc. ij.
Limaturæ martis vnc. ſs.

Cum *Vini* lib. viij. in frigore infusa adhibentur, *ter de die*, ad vnc. j.

Rec. *Entis Veneris Boylei* gr. ij.

Exhibe vesperi, ex vino Canariensi, quotidie, spatio iij. *septimanarum.*

Rec. *Limaturæ martis* vnc. j.
Aceti stillatit. acerrimi vnc. x.
Sacchari vnc. iij.

In phiala alta ebulliant leniter ſpatio xxvj. horarum; filtratus liquor ſeruetur vaſe clauſo.

Dentur gutt. vj. *bis quotidie, horis medicis, ex pauxillo vini Hiſpanici.*

RHEVMATISMVS.

1490. Arthritidi, podagræ, ſcorbutoque, agnatus morbus frequentiſſimus deprehenditur, qui *rheumatiſmus* appellatur.

1491. Quem antecedunt temperies ſanguinolenta labe acri infecta, ætas maſcula, victus lautior, calefacto corpori ſubito admiſſum frigus, autumnalis tempeſtas, perſpiratio prohibita, diatheſis inflammatoria lentior cruore pleuritico ſe manifeſtans. Cum febre continua incipiens, dolorem creat atrociſſimum, dilacerantem, ad minimum motum ſæuiſſime auctum, diu in vno loco fixum, iuncturas quorumcunque artuum obſidentem, cæterum genubus magis infeſtum, lumbis & coxendici, quandoque cerebrum, pulmones, viſcera, excruciantem, cum tumore

tumore & rubedine loci, periodico itu & reditu.

1492. Si durat, & augetur, ſæpe poſt atrociſſima tormenta articulum motu priuat, anchyloſin creat, vix vlli cedentem remedio.

1493. Cauſa proxima eius videtur inflammatio in arteriis lymphaticis membranarum, quæ ad ligamenta iuncturarum, non tam ſæua vt in ſuppurationem eat. Curatur miſſione ſanguinis; purgatione antiphlogiſtica repetita & ſemper veſperi per narcoticum ſedata, balneo leni, tepido, fomentis antiphlogiſticis loco affecto applicatis. Veſicatoriis validioribus, & cauteriis. Medicamentis ſummopere diluentibus atque emollientibus ſimul. Victu tenuiſſimo, quiete. Tepore lecti, & ad finem curationis frictione ſicca, calida, vna cum vſu antiſcorbuticorum.

1494. Si lumborum ſedem occupans lumbago rheumatica, ſi coxam, iſchiadicus vel coxarius dolor audiens,

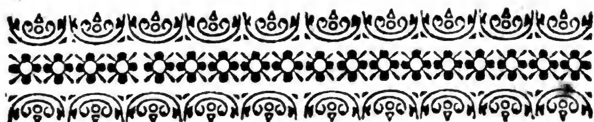
eadem methodo, licet paulo difficili-
us curatur.

1495. Hinc apparet morbi huius frequentia, varia admodum facies, summum periculum ſi cerebro vel pulmoni incubuerit, maxima difficultas eum hic detegendi, diſcrimen in quod præcipitat calidiorum vſus, vel præmatura narcoticorum exhibitio.

F I N I S.

IN-

INDEX
RERVM ET VERBORVM IN APHORISMOS.

Numerus arithmeticus paragraphum, non vero paginam denotat.

A.

B.

Coxa.

F.

F.

se

R.

Rachi-

S.

V.

INDI-

INDICATIONVM ET FORMVLARVM,

in libello de materia medica comprehensarum.

INDEX,

Cuius numeri paginas designant.

A.

B.

Condi-

Deco-

Deco-

Exco-

E.

Emul-

Gan-

G.

Potus,

Puluis,

Sal

S.

Stimu-

Vapor

V.

Vnguen-

FINIS.

